LA FONTAINE

MASALLAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
SABAHATTİN EYÜBOĞLU

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

VI. BASKI

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

Masallar

Jean De La Fontaine

Çeviren Sabahattin Eyuboğlu

LA FONTEİNE VE MASALLARI

La Fontaine, Fransa'nın küçük bir şehrinde, orta halli bir evde, 1621 senesinde doğmuş; en sevdiği çağdaşları ve dostları Moliere'den bir, Boileau'dan ve Racine'den on beş yıl önce. Biraz kırlarda, biraz okullarda dünyayı tanıdıktan, babasının gönlünü hoş etmek için biraz evlenip boşandıktan sonra Paris'e gelmiş, açık yüreği, hoş sohbeti, candan dostluğu, gülümser, acıyı tatlı eder filozofluğu, kimseyi kırmadan kimseye boyun eğmezliği, saygısızlığa, zevksizliğe, dalkavukluğa, fırsatçılığa düşmeyen şakalarıyla kendini sevdirmiş, hiç akademik olmadan akademi azası olmuş, kralı tutmadan kralca tutulmuş, dost evlerinde yata kalka, gönlünce okuya yaza, masallar dolusu güle söyleye yaşamış ve yetmiş dört yaşında, son masalı başında, uyur gibi ölmüş.

Bu şair, çağında, yaşayışı, davranışı, şiir anlayışı, edası ve üslubuyla tek basınadır; bununla beraber en fazla orta malı olmuş Fransız şairi de odur. Kendi kalarak herkesin olmak, La Fontaine'in en büyük özelliği bu. Anlattığı her masalın konusunu başkalarından, herhalde kendileri de başkalarından, en çok da halktan alan masalcılardan, Bidpai'dan, Ezop'tan, Phaidros'tan, İtalyan, Fransız yazarlarından, şundan bundan almış, yine de dünya edebiyatı tarihinde pek az şairin kalabildiği kadar kendisi kalmış.

Doğrusunu isterseniz, orta malı olmak, ortanın içinde, ortadan en çok kurtulanların başına geliyor. Bildiğiniz büyük şairler arasında konularını kendi uydurmuş, kimsenin bilmediği, yaşamadığı, düşünmediği şeyler anlatmış olanları arayın, zor bulursunuz. Bulsanız da öyleleri çoğu kez, kendince olmamak korkusuyla kimsenin bilmediğinden yana gidenlerdir.

La Fontaine orta malında kendinceyi bulmuş, bulduğu için de yeniden orta malı olmuş. Ne var ki, orta malı olan şair hayrat çeşme gibi bir şey oluyor. Üstelik kim olursa içiyor bu çeşmeden: Akıllı akılsız, namuslu namussuz,

zengin fakir, hırlı hırsız içebildiği kadar içip, çeşmeden çok kendi kendini düşünüp gidiyor. La Fontaine'i öyleleri beğenir ki insanın bir daha okumayası gelir; öyleleri kötüler ki yaşa La Fontaine denir. Kimi öğretmenin elinde La Fontaine karınca gibi kalpsiz, tilki gibi hinoğluhin, aslan gibi haksız olur; kimi öğretmenin elinde de ağustosböceği gibi sevimli, güvercin gibi dost, geyik gibi haklı, tavşan gibi tatlı. Fransız edebiyat tarihinde bir bakarsınız La Fontaine'i öven övene; bir de bakarsınız yeren yerene. Kimi en büyük şairimiz der, kimi en büyük serserimiz. Kimine göre La Fontaine haktan yanadır, kimine göre haksızlıktan yana. Boileau'ya göre melektir, Rousseau'ya göre şeytan. Bir zaman da gelir herkes La Fontaine'de birleşir: Kralcı, La Fontaine'i kralca görür, kral düşmanıysa kral düşmanı. Her ideoloji onda, kendini destekleyecek bir şeyler bulur. Bir Fransız dostum bana: "Bizim okullarda La Fontaine okundukça bizde haklıyı haksızdan ayırmak zordur" demişti. Bu dostumun karısıysa, kocasına şunu söylemişti: "Ben seni La Fontaine'e benzeterek sevdim; dünyanın haksızlıklarla dolu olduğunu da ondan öğrendim."

Bir de şu var: Bütün ünlü yazarlar gibi La Fontaine'i de herkes şundan bundan dinlediği, bilir gibi olduğu için okumaz; çocukluğundan beri bildiği birkaç masalıyla kalır. Onları bile kendince değil, şunun bunun anladığı gibi anlamıştır: Cimri karınca serseri ağustosböceğini kovmuş, kurnaz tilki budala kargayı aldatmış, güçlü kurt güçsüz kuzuyu yemiş... La Fontaine de aferin demiş, ya da hiç aldırmamış; dünya böyledir deyip geçmiş. Jean Jacques Rousseau'nun bile La Fontaine'i baştan sona alıcı gözüyle okuduğunu sanmıyorum. Okumuş olsa, La Fontaine'i hep kurnaz tilkiden yana olmak, çocukları baştan çıkarmakla suçlamazdı. Bütün bu hayvan masalları geniş bir insanlık komedyasının birer sahnesidir sadece. Bu komedyada iyi kötü her çeşit insan, zaman zaman rol değiştirerek, boyunu gösterir, gider. La Fontaine hepsini kuklacı gibi ve bütün tiyatro ustaları gibi, yukarıdan yönetir. Her masalın başında

veya sonunda verdiği öğütler, bir taraf tutmadan çok, sahneye koyduğu parçanın bir özeti gibidir. Araya girdiği zaman, kendini belli ederek, parantez açarak girer, oyuncuların postuna bürünerek değil. O da kızıyor elbet dünyanın haline, komedyasına iyilerden çok kötülerin girmesine, kurtluğun, tilkiliğin insanlar arasında yürümesine; kızıyor ama şairce, vaizce, hatipçe değil. Şiiri bırakıp öfkesini Rousseau gibi mi anlatsın? İstese de yapamaz ki onun gibi. Şiir başka şey, nutuk başka; insanlığın halini görüp göstermek ya da sezdirmek başka, onu düzeltmeye çalışmak başka. İkisi aynı kapıya çıkar belki, ama çok ayrı yollardan. La Fontaine bir akıl hocası olarak okunur, okutulursa doyurmaz elbet; çocukları da, büyükleri de sıkabilir; ama bir de şair, komedya yazarı olarak ele alın, o zaman bakın tadına doyuluyor mu? Onun iyi bildiği şey ders vermek değil, kukla oynatmak. Oysa La Fontaine'i yüzyıllardır çokları masal yoluyla öğüt veren bir öğretmen gibi görmüş; onun için de masallarını daha çok çocuklara sunmuşlar. İşin tuhafı La Fontaine çocukları pek sevmez; hele hayvanlarına taş atan yumurcakları!

Bütün cömert sanat çeşmeleri gibi La Fontaine'den çocuklar da içebilir; ama La Fontaine masallarını onlar için yazmış olmak şöyle dursun, masalları çocukların elinden alıp, çocuk oyuncağı olmaktan çıkarıp, kendi oynamış onlarla; bir olgun insan eğlencesi yapmış masalları. Konuşan hayvanlar çocukları eğlendirebilir, belki biraz düşündürebilir de; ama aslanda, kurtta, tilkide, gazetelerde adı çıkan şu veya bu ünlü insanı görmek, kurtla kuzu masalını falan mahkemenin kararıyla birleştirmek hangi çocuğun aklından geçebilir? Geçmeyince de okuduğu ha La Fontaine olmuş, ha da herhangi bir hayvan masalı. Ancak büyüdükten sonra anlar La Fontaine'in ne demek istediğini. Ne kurtlar arasında yaşadığını çocukken ne bilsin?

Gerçi La Fontaine'in bir çocuksu tarafı yok değil; bütün gerçek şairler gibi o da çocukluğunu yitirmemiş, ya da kırkından sonra yeniden bulmuş. Ama bu bir başka

çocukluk, yumurtanın değil, düşüncenin kabuğunu kırarak ulaşılan bir çocukluk. La Fontaine de oynuyor; ama evin avlusunda okulun avlusunda değil, insanlık pazarında; bilyalar, bebeklerle değil, tanrılar, krallar, kahramanlar, papazlar, softalar, zenginler, cimriler, şarlatanlar, bilgiçler, dedikoducularla. Nice çağdaşlarının birer çocuk gibi kandığı nice yalanlara, Racineİeri, Corneille'leri bile büyüleyen gösterişlere kanmamış, masalların dokunulmazlığı içinden nice koca bebeklere kıs kıs gülmüş. Böyleyken yine de fazla ciddiye alınmayıp çocuklara mal edilmesi fena olmamış belki de. Bu sayede masallar bir hürriyet kazanmış, alay ettikleri evlere, kafalara girmiş, papaz kitaplarında bile yer almışlar.

Masalların hür havası La Fontaine'e Fransız dilinin bütün incelikleriyle oynamak imkânını vermiş. Köylü ağzından kral ağzına kadar nerede bir hoş deyim bulmuşsa almış, öyle de tadını çıkarmış ki, kendi uydurmuş gibi gelir insana. O kadar ki La Fontaine'de şiirin kendinden mi, yoksa düpedüz halkın dilinden mi geldiğini kestiremezsiniz. Milli şair asıl böylesine denir, bence: Kendini milletinin dilinde buluyor, milleti de onun dilinde kendini. Onunla çarşı pazar şiire, şiir çarşı pazara giriyor. Bakıyorsunuz, en bayağı, en orta malı söz, beklenmedik bir anlam kazanıvermiş, ya da kaybettiği bir tadı yeniden bulmuş; filozofların kullandığı bir terimse farenin, kurbağanın ağzında sokağa düşmüş; yalnız tümcedeki yeri değişmekle bir kelime bütün bir yergi, ya da övgü olmuş. Öyle bir dil harmanı ki bu, sözler bir savruluşta öz oluveriyor. La Fontaine Fransız çocuklarına asıl bu yanıyla faydalı olsa gerek. Dillerini ustaca kullanmasını en çok ondan öğreniyorlar: İster istemez ezberledikleri masalların dil kıvraklığı, her şeyi kısaca anlatıverme gücü, söz yerindeliği ömürleri boyunca örnek oluyor onlara. La Fontaine'in ahlak hocalığı dil öğretmenliği yanında sönük kalır. Ona en büyük Fransız şairi demeleri daha çok dilinden ötürüdür.

Masalların kuruluşu da örnek olmaya değer. Çeviri ne kadar kötü de olsa, yapının sağlamlığı şiiri kurtarıyor. Okuyun bakın, nasıl bir çırpıda dekoru çizip, şahıslarını en kestirme yoldan sokuveriyor içine; nasıl ayrıntıları yerinde ve tadında işe karıştırıp bütünün emrine veriyor; kimi yerde hızlanıp kimi yerde yavaşlayan, bir hoplayıp bir süzülen anlatış ne rahatça bitiveriyor.

La Fontaine'in insanı sıkmaması, anlattığı masalın konusundan değil, hele verdiği öğütlerden hiç değil; anlatışın çevikliğinden, masalın takıntısız gelişmesinden geliyor. Bildiğiniz bir konuyu yeniden tanır gibi olmanız da bundan.

Bizim edebiyatımızda La Fontaine gibisi neden yetişmemiş dersiniz? Ezop'un Anadolulu olması bir yana, bizim kadar masal dinlemiş, Hint'ten, Çin'den, Arap'tan, Fars'tan masal getirmiş, efsaneleri katmış, karıştırmış millet azdır. Sadi, Mevlana gibi büyük saydığımız şairler de masalları küçümsememişler. Üstelik halkımız Nasreddin Hoca diye eşsiz bir masal kaynağı da yaratmış. Hâlâ bugün çoğumuz inanışını, görüşünü bir masal yardımıyla anlatır. Gazetelerde politik fıkra yazarları masalsız edemez. Öyleyken, çığır açamamış birkaç eski şairimizi çıkarırsak, kimse masal değerlerimizi şiire aktarmayı iş edinmemiş. Orhan Veli'nin ömrü yetseydi, belki geçim zoruyla başladığı Nasrettin Hoca masallarım daha öteye götürürdü. Başkası pek çıkmadı,

Orhan Veli'den daha da genç ölen Muzaffer Tayyip Uslu da La Fontaine'e duyguluca dokunuvermişti:

Gel etme karınca kardeş, Ağustosböceğine acı. Onun mu kabahat sanki Şarkı söylediyse bütün yaz.

Divan şiiri zaten masal anlatmaya elverişli değildi. Masalların sahici Türkçeliği bir yana, yalan içinde gerçekliği, din, devlet dışındalığı, bir de beyitlerin kısa soluklarına sığmazlığı onları edebiyat dışı bırakıyordu. Tanzimat'tan sonra Batı'ya özenen şairlerimizse anlaşılan

masalları yeterince Batılı görmüyorlardı. Daha sonrakiler, yeniler, İkinci Yeniler çağdaş Batı şiirine çevrik oldukları ve onda şimdilik masala pek yer verilmediği için La Fontaine gibileri çocuklara bıraktılar. Oysa asıl Batılı şiir masal gibi konuşan, anlatan, uzun soluklu, başlı sonlu, gelişmeli şiirdir. Öbür türlüsünü, kesintili, tutarsız, zaman dışı şiiri Doğu, hatta Uzakdoğu Batı'dan daha iyi kıvırmıştır.

La Fontaine'i Türkçeye çevirdikçe sevdim, sevdikçe de çevirdim. Bizim halk dilimiz adsız La Fontaine'ler yoğurmuş olacak ki, bu yaman dil ustasının deyişini değilse bile deyimlerini, özel tadını değilse bile anlam zenginliğini, anlatım imkânlarını, düşünce oyunlarını, taşlama inceliklerini karşılamakta pek zorluk çekmedim: Aradıkça La Fontaine'ce söz çok bulunuyor Türkçede, hele köy Türkçesinde. Fazla mahalli olmaktan korkmasam, La Fontaine'e tıpatıp uyan birçok köy deyimi kullanabilirdim. Âşık Veysel size köy diliyle hayvan masalları anlatsa da dinleseniz: Çil horozunan ak tazı dimişler, gidek yâd elde bir köy şenedek... Bir dağın koyağında eğlenmişler... Horuz çıkmış (adını unuttuğum bir ağacın) doruğuna, edirafı kişiflemeğe... Tazı yatmış gıllı bir dikenin dibine... Tülkü demiş ufuktan, sen ne aran bu yanda... Birlik gurak sizin köyü... Bizim köyün muftart şu kâfilin dibinde... Tazı kapmış koparmış tülkünün kuyruğunu... Zor şenedirsiniz bu köyü, demiş tülkü...

Halkın diline dayanmamakla eski edebiyatımızın neler kaybettiğini göstermek, bu çevirilerde güttüğüm amaçlardan biri oldu. Bugün bile asıl Türkçeyi, halkın Türkçesini, ne kadar az biliyoruz. Çevirme zorluklarımızdan çoğu Türkçe'nin değil, bizim darlığımızdan, deyimlerimizi yarım yamalak bilişimizden, kullandığımız kelimelerin nerden nasıl geldiğini bilmeyişimizden geliyor. Bereketli topraklar üstünde kıtlık içindeyiz bu yüzden. Yeni romancılarımızın, şairlerimizin dilini fazla halkçı, bundan ötürü de "gayri ciddi" bulanlar edebiyatta ciddiliğe ancak bu yoldan gidilebileceğini bilmiyorlar.

Sabahattin Eyuboğlu

ÖNSÖZ

Masallarımdan birkaçının kötü karşılanmaması bu kitabımın da aynı lütfü göreceği umudunu verdi bana. Gerçi belagat ustalarımızdan biri masalların dizelere dökülmesini doğru bulmadı. Onca masalların başlıca süsü, hiç süsleri olmamasıdır. Şiir sanatının baskısı dilimizin ağırbaşlılığıyla da birleşince, çok yerde beni aksatacağı, çoğu masalın az ve öz söyleme özelliğini bozacağı kanısında kendisi. Azla özü söylemek masalın canı sayılabilir; çünkü onsuz ister istemez tavsar masal. Böyle bir görüşün ancak pek üstün zevkli bir insandan geleceği su götürmez; ama biraz daha yumuşak davranmasını beklerdim kendisinden. Kısa söylemesini seven Lakedemonya şiir perileriyle Fransa'nınkiler, pek o kadar düşman olmadığına göre, arada bir bu iki okulun birleştirileceğine inanmasını isterdim.

Hem sonra önümde örnekler var benim; eski örnekler değil (onlar Fransızca değil çünkü), yeni örnekler. Bütün çağlarda ve şiire önem veren bütün milletlerde Parnassos hiç de yabana atmamış masalı. Ezop'a hamledilen masallar ortaya çıkar çıkmaz, Sokrates yerinde bulmuş Musaların kılık kıyafetiyle süslenmelerini. Platon'un bu konuda anlattıkları o kadar hoş ki, bu önsözün bir süsü yapmadan geçemeyeceğim onları. Platon der ki, Sokrates ölüme mahkûm edilince, bilmem hangi bayramlar yüzünden öldürülmesi ertelenmiş. Ölüm günü kendisini görmeye gelen Cebes'e Sokrates, tanrıların uykusunda birkaç kez kendisini ölmeden müziğe vermesi gerektiğini buyurduklarını söylemiş. Önce bir şey anlamamış bu düşten Sokrates; müzik insanı daha iyi yapmadığına göre ne diye versin ona kendini? Tanrılar bu esini durmadan yolladıklarına göre bu işin içinde bir iş var demiş Sokrates. Bayram günlerinde bir kez daha gelince esin, tanrılar ne istiyor acaba benden diye düşünmüş taşınmış; müzikle şiirin ilişkisi olduğuna göre, belki şiirle uğraşmamı istiyorlar demiş. Uyumsuz iyi şiir olur mu, olmaz; ama

uydurmasız şiir de olur şey değil. Oysa Sokrates gerçekten gayrisini söylemeye yokmuş. Sonunda ikisinin ortasını bulmuş: Ezop'unkiler gibi, içinde kimi gerçekler bulunan masallar seçmek. Böyle Sokrates ömrünün son günlerinde bu masalları şiire dökmekle uğraşmış.

Sokrates bizim masalları şiirle kardeş saymakta yalnız değildir. Phaidros da öyle düşündüğünü söylemiştir. Yazıtlarının yüceliği de filozoflar filozofunun doğru düşündüğünü gösterir. Phaidros'tan sonra Avienus girmiştir aynı yola. Onların ardından yeniler gelir. Yalnız yabancılar değil biz de birçok örnekler vermişiz. Gerçi bizimkiler bu işe koyuldukları zaman dilleri yabancı sayılacak kadar ayrıymış bugünkü dilimizden. Ama bu, girdiğim yoldan geri çevirmedi beni; tersine, başarı kazanırsam bu yolu yeniden açmak şerefini kazanmış olurum dedim.

Ola ki benim çabam, başkalarına daha ileri gitme hevesini vere. Bu maden biter tükenir cinsten değil. Benimkilerden çok daha fazla masal vardır şiire dökülmedik. Doğrusu ben en iyilerini, yani bana en iyi gelenleri seçtim; ama ben seçiminde aldanmış olabileceğim gibi, seçtiklerime daha iyi bir biçim verilmesi hiç de zor olmayacaktır. Bulunacak yol ne kadar kestirme olursa o kadar başarılı olacağı kanısındayım. Kim ne yaparsa yapsın, bana bir borcu olacaktır herkesin: Ya mutlu bir atılganlık gösterdiğimden ve tutulacak yoldan pek fazla ayrılmadığımdan ötürü, ya da başkalarını daha iyi yapmaya kışkırttığımdan ötürü...

Ne yapmak istediğimi yeterince söyledim sanırım; ne yapabildiğime gelince, onu yargılayacak olan halktır. Burada Phaidros'u beğendiren inceliği ve aşırı kısalığı bulamayacaksınız; bunlar benim gücümü aşan değerlerdir. Bu bakımdan ona benzemek elimde olmadığı için, kitabımın daha güler yüzlü olmasına özendim. Onun tutumunu beğenmediğimden değil bu. Latin dilinin gerektirdiği onun yaptığıydı. İyi bakılırsa, Terentius'un gerçek özelliği ve dehası görülür onda da. Bu büyük adamların sadeliği

erişilir gibi değil doğrusu. Onlardaki dil olgunluğu ben de olmadığı için, sadelik yarışına girişemem onlarla. Onun için bir başka yolda denemek istedim kendimi. Bu yola hiç korkmadan girdim; çünkü Quintilianus, "Bir masal ne kadar güler yüzle anlatılırsa o kadar iyidir" der. Kendimi başka türlü savunmam gereksiz. Quintilianus'un bunu söylemiş olması yeter. Ben yine de düşündüm ki, herkesin bildiği bu masalların renklerine yeni renkler katmazsam hiçbir şey yapmış olmam. Bugün aranan bu: Yenilik ve güler yüz isteniyor yazarlardan. Güler yüzden maksadım herkesi gıdıklanıp güldürme yolu değil: Bütün konulara, en ciddilerine bile, verilebilecek bir çeşit hoşluk, gülümserlik.

Ama bu yapıtın değerini ona verdiğim biçimden çok yararlılığı ve özüyle ölçmeli. Çünkü insan düşüncesinin yarattığı değerlerden hangisine masallarda rastlanmaz? Öyle tanrısal bir şey ki bu, birçok eski Yunanlı bu masalların çoğunu Sokrates'e mal etmiş, böylece baba olarak onlara, tanrılarla en çok alışverişi olan bir ölümlüyü seçmişlerdir. Bilmem neden masalları gökten indirtmemişler, şiir ve belagat gibi onu da bir tanrının buyruğuna vermemişler. Bu dediğimi pek yabana atmamak; çünkü, bizim için en kutsal olan İncil'i, Pagan sapıtmalarıyla karıştırmama izin verilirse görülür ki Tanrı insanlara gerçeği parabollerle, rumuzlarla bildirmiştir. Bunlarsa küçük bir çeşit masal, masalımsı örneklerdir. Orta malı, teklifsiz oldukları için kolay bellenir ve daha etkili olurlar. Bizden yüce bilgilere benzememiz istenirse, zorluğunu bahane edebiliriz bu işin; ama istenen arıların ve karıncaların yapabildiği bir şeyse diyeceğimiz kalmaz.

İşte bunun için Platon Homeros'u devletinden kovduğu halde Ezop'a pek şerefli bir yer vermelerini, sütninelerinin onları çocuklara öğretmelerini ister; çünkü bilgeliğe ve erdeme ne kadar erken alıştırılırsak o kadar iyidir. Alışkanlıklarımızı düzeltmek zorunda kalmaktansa baştan iyi olmalarını sağlamaya çalışmalıyız. Bunun için de masallardan daha yararlı hangi yol bulunabilir? Bir çocuğa

deyin ki, Crassus Perslere karşı giderken, nasıl çıkacağını düşünmeden düşman ülkesine girdi; bu yüzden de bütün çekilme çabaları boşa gidip ordusuyla birlikte mahvoldu. Aynı çocuğa bir de şunu söyleyin: Tilki ile teke su içmek için bir kuyunun dibine inmiş; tilki tekenin sırtını, boynuzlarını merdiven gibi kullanıp dışarı çıkmış; tekeyse inerken nasıl çıkacağını düşünmediği için kuyuda kalmış; demek her iş yaparken sonunu düşünmek gerek. Şimdi sorarım size: Bu iki örnekten hangisi çocuğu daha çok etkiler? Kafasının küçüklüğüne daha uygun olduğu için ikincisi değil midir üstünde duracak olduğu? Diyeceksiniz ki çocuğun düşünceleri zaten bir hayli çocukçadır; bir de biz onlara yeni oyunlar katmayalım. Ama bu çocuk oyunları görünüşte çocukçadır; aslında pek sağlam bir anlamı vardır onların. Nasıl noktanın, doğrunun, düzeyin ve daha başka basit ilkelerin, tanımlanmaların yardımıyla gökleri ve dünyayı ölçebilecek bilgilere ulaşıyorsak, masallardan çıkarabilecek düşünceler, sonuçlarla da kafamızı, ahlakımızı geliştirebilir, büyük şeylere hazırlayabiliriz kendimizi.

Masallar sadece ahlak dersi değil, birçok bilgi de verir bize. Hayvanların özelliklerini, değişik karakterlerini öğretirler... Böylece kendimizi de tanıtmış olurlar bize; çünkü biz insanlar, akılsız yaratıklarda iyi kötü ne varsa hepsinin özetiyiz. Prometheus insanı yapmak isteyince, her hayvanın en belirgin özelliğini almış ve çok değişik parçaları bir araya getirerek yapmış bizim insan soyunu; Küçük Dünya denen yapıtını koymuş böylece ortaya. Kısacası masallar öyle bir resimdir ki, içinde hepimiz kendimizi bulabiliriz. Bize gösterdikleri, yaşlı kişilerin dünyada edindikleri bilgileri belirtir, çocuklara da bilmeleri gerekeni öğretir. Çocuklar dünyaya yeni gelmiş oldukları için, ne dünyalıları bilmektedirler henüz, ne de kendi kendilerini. Onları bu bilgisizliklerinden bir an önce kurtarmak gerekir. Öğretmeli hemen onlara nedir bir insan, bir tilki ve daha başka hayvanlar... Bir insanın neden o aslana ya da o tilkiye benzetildiğini de anlatmalı onlara...

Budur masalların yapmak istediği. Bütün bunlar üstüne ilk bilgileri veren masallardır.

Bir önsözün olağan uzunluğunu geçmiş bulunuyorum; ama yaptığım işi nasıl yaptığımı henüz söylemiş değilim. Bir masal iki parçanın bir araya gelmesiyle yapılır: Bu parçalardan biri masalın bedeni, öteki canıdır denebilir. Beden masalın kendisi, can ondan çıkan derstir. Aristoteles masallarda yalnız hayvanların bulunmasını ister; insanlara ve bitkilere yer vermez masalda. Bu kural bir zorunluluktan çok kibarlık gereği olacak; çünkü ne Ezop, ne Phaidros ne de herhangi bir masalcı bu kurala uymuştur; ama kıssadan hisse çıkarmayan, ahlak dersi vermeyen hiçbir masalcı yoktur. Ben bunu arada bir yapmadıysam, sebebi ahlak dersinin kimi masallarda hoşluğu bozması ya da dersi okuyucunun kendiliğinden anlayabileceği düşüncesidir. Fransa'da hoşa gitmeyen şeye kimse saygı göstermez. Büyük kural, nerdeyse tek kural hoşa gitmektir Fransa'da. Onun için eski kuralları zedelemeden uygulayamadığım yerlerde, bir yana bırakmayı cürüm saymadım. Ezop'un zamanında masal sadelikle anlatılır, ahlak dersi ondan ayrı ve hep sonradan verilirdi. Phaidros geldi, hiç uymadı bu düzene. Anlatmayı güzelleştirdi ve dersi sondan başa aldı kimi zaman. Ahlak dersine yer vermek zorunluysa ben de veriyorum; ama kimi yerde de onun kadar önemli bir başka düstura uyuyorum; onu getiren de Horatius'tur. Horatius'a göre bir yazar kafasının da, konusunun da yeteneksizliğini zorlamamalı. Başarıya varmak isteyen kimse işi buna götürmez der; bir şeyi iyi yapamayacağını gördü mü bırakır onur. Kimi ahlak dersleri için ben de bunu yaptım, başarılı olacaklarını pek ummayınca...

La Fontaine

BAŞLARKEN

Ezop'tur babası benim kahramanların.
Tarihleri uydurma da olsa bunların
Ders olacak doğru şeyler vardır içinde.
Her şey konuşur burada, balıklar bile.
Bütün söyledikleri bizleredir ama:
İnsandır eğittiğim hayvanlar yoluyla

BİRİNCİ KİTAP

Agustos Böceği İle Karınca

Ağustosböceği bütün yaz
Saz çalmış, türkü söylemiş.
Karakış birden bastırınca
Şafak atmış zavallıda;
Bir şey bulamaz olmuş yiyecek:
Koca ormanda ne bir kurtçuk, ne bir sinek.
Gitmiş komşusu karıncaya:
— Aman kardeş, demiş, hâlim fena;
Bir şeycikler ver de kışı geçireyim.
Yaz gelince öderim,
Hem de faizi maiziyle;
Ağustosu geçirmem bile.
Ödemezsem böcek demeyin bana.
Karınca iyidir hoştur ama
Eli sıkıdır:
Can verir, mal vermez.
— Sormak ayıp olmasın ama demiş;
Bütün yaz ne yaptınız?
— Ne mi yaptım? demiş ağustosböceği;
Gece gündüz türkü söyledim;
Fena mı ettim sizce?
— Yoo, demiş karınca, ne mutlu size;
Ama hep türkü söylemek olmaz;
Kışın da oynayın biraz.

Karga İle Tilki

Bay karga konmuş bir dala
Koca bir peynir ağzında.
Tilki kokuyu almış gelmiş:
— Günaydın, Sayın Karga, demiş;
Bu ne güzellik böyle:
Bakmaya doyamıyorum size.
Şu tüylere bakın, pırıl pırıl;
Sesiniz bilmiyorum nasıl;
O da renginiz kadar güzelse
Ne yalan söyleyeyim
Bu ormanda güzel yoktur üstünüze.
Karga bu sözlere bitmiş:
— Şuna bir gak diyeyim de ses görsün, demiş;
Gak der demez peynir düşmüş, tilki yutmuş.
— Kara bayım, demiş kargaya;
Şu sözümü hiç unutma,
Kaptırdığın peynire değer:
Her dalkavuk çıkarı için över,
Yüzüne güler, peynirini yer.
Karganın aklı gelmiş başına
İş işten geçtikten sonra.

Öküz Olmak İsteyen Kurbağa

Kurbağa bir öküz görmüş çayırda,
Bayılmış boyuna boşuna.
Kendisi yumurta kadar yok,
İlle de öküze benzeyecek:
Ikınmış, sıkınmış, gerinmiş,
Kabardıkça kabarmış, şiştikçe şişmiş.
Bir yandan da dişisine sorarmış:
— Nasıl, hanım, öküz kadar oldum mu?
— Nerde, demiş hanım.
— Al öyleyse, demiş,
Biraz daha şişmiş:
— Şimdi nasılım?
— Vazgeç bu sevdadan canım.
— Sen dur hele, demiş bücür kurbağa,
Şişmiş bir daha, bir daha.
Derken çat demiş çatlamış!
Dünya böyle sersemlerle dolu:
Her bakkal illa han hamam yaptıracak,
Her küçük prensin elçileri olacak,
Her markinin sürü sürü uşakları!

İki Katır

İki katır yürüyormuş yan yana,
Biri yulaf yüklüymüş, biri para:
Köylülerden tuz vergisi toplamışlar,
Koca bir heybe dolusu mangır.
Para yüklü katırda bir çalım, bir çalım,
Başı havalarda,
Boynunda çıngırak şıngır mıngır:
Zenginim zengin der gibi, sağa sola.
Derken eşkıyalar sökün etmiş;
Doğru vergi katırının üstüne tabii...
Yakalamış geminden, durdurmuşlar.
Katır diretmiş, savunmaya kalkmış parayı.
Eşkıyalar da veryansın etmiş sopayı.
İşte o zaman ağlamış katır,
Ve dert yanmış tanrılara:
— Ben böyle mi olacaktım, demiş,
Yulaf yüklü katıra
Fiske bile vurulmasın da,
Ben dayak yiyeyim ölesiye!
— Ya, kardeş, demiş öteki;
Yüksek işler iyilik getirmez her zaman;
Yulaf taşımakla kalsaydın benim gibi,
Başına bir belâ gelmezdi.

Kurtla Köpek

Köpekler kuş uçurmaz olmuş çiftlikten
Kurt çelebi tazıya dönmüş açlıktan.
Bir deri bir kemik, dolaşırken dağda
Bir çomar görmüş, ama ne çomar.
Kerli ferli, yağlı besili, parlak tüylü.
Yolunu şaşırmış besbelli.
Saldır, lokma lokma et şunu,
Hazretin canına minnet,
Ama bakmış, kan gövdeyi götürecek:
Kelleyi pahalıya vereceğe benzer
Bu koçak köpek.
Aşağıdan almış, ne yapsın;
Ahbaplığa dökmüş, biraz da pohpohlamış:
— İyi ense yapmışsınız maşallah! demiş.
— Sizin de elinizde bayım, demiş köpek,
Benim gibi beslenmek.
Bırakın şu ormanları, beni dinleyin.
Yaşamak değil bu sizlerinki.
Hep böyle sefil, perişan, serseri,
Açlıktan ölmek hepinizin kaderi.
Nedir bu canım,
Ne rahat uyku, ne rahat lokma,
Her şeyiniz can pahasına.
Gelin benimle de dünya varmış deyin.
Kurt sormuş:
— Orda işim ne olacak benim?
— Hiç canım, demiş çomar, işten değil:
Fakir fukaraya saldırmak,
Evin adamlarına kuyruk sallamak,
Efendine hoş görünmek, hepsi bu kadar.
Buna karşılık yağlı gündelik;
Bütün artıklar senin:
Tavuk kemiği mi istersin,

Güvercin, bıldırcın kemiği mi istersin!
Üstelik sırtın okşanır sabah akşam.
Kurdun ağzı kulaklarına varmış
Gözleri dolmuş sevinçten.
Kurt, köpeğin boynunda bir iz görmüş çepeçevre
— Bu da nesi? demiş.
— Hiiç, demiş köpek.
— Hiç, ama ne?
— Değmez söylemeye, nenize gerek?
— Söyleyin canım, merak ettim.
— Tasmanın yeri olacak;
Hani bağlıyorlar ya arada bir...
— Ne? Bağlıyorlar mı? demiş kurt;
Öyleyse her istediğiniz yere gitmek yok!
— Her zaman yok, ama ne çıkar bundan?
— Ne mi çıkar? Bundan çıkar ne çıkarsa!
Sizin olsun eti de, kemiği de;
Dünyaları verseler yoğum bu işte.
Böyle demiş kurt çelebi, der demez de çekip gitmiş.
Gidiş o gidiş.

Keçi, Koyun ve Kısrak Aslanla Ortak

Evvel zaman içinde bir gün,
Kısrak, keçi ve kız kardeşleri koyun
Bir aslanla birlik olmuşlar.
Yaman bir aslanmış bu, çevrenin derebeyi.
Kazançta da, kayıpta da ortağız demişler.
Ertesi gün bir geyik düşmüş nasılsa
Keçinin kurduğu ağlara.
Hemen ortaklarına haber salmış keçi.
Toplanmışlar hemen ve aslan
Pençeleriyle sayıp ortakları tek tek
— Dört kişiyiz, demiş bu avı paylaşacak.
Der demez de dörde bölüvermiş geyiği.
Birinci parçayı kendine ayırmış, tabii Aslan payı olarak:
— Bu parça benim, demiş, biliyorsunuz neden:
Benim adım aslan da ondan.
Buna karşı bir diyeceğiniz olamaz sanırım.
Yasaya göre ikinci parça da benim hakkım
Dileyen kitapta yerini bulur:
En güçlü kimse en haklı odur.
Üçüncü parça en değerli ortağın olacak:
Ben değilim de kim o en değerli ortak?
Dördüncü parçaya gelince, ha, bak!
O parçaya el uzatanın
Kafasını koparırım, inanın!

Heybe

Zeus bir gün bütün canlıları çağırtmış.
— Gelsinler, demiş, toplansınlar ayakucumda
Ve kim yaradılışında kusur buluyorsa
Söylesin çekinmeden,
Düzeltmesi benden.
— Önce sen konuş, demiş maymuna.
Şaşmam doğrusu kendini kusurlu bulmana,
Bir kendine bak, bir ötekilere,
Hangimiz daha güzel yaratılmış diye.
Baktın mı? Söyle şimdi bana,
Kendi halinden memnun musun?
— Ben mi, demiş maymun,
Neden memnun olmayacakmışım?
Kimse kalkamaz suratımda kusur aramaya.
Ama ayı kardeşin suratı öyle mi ya?
Aceleye gelmiş bir karalama zavallınınki.
Bana sorarsa hiç resmini yaptırmamalı.
Ayı gelmiş ortaya, iki yana sallanmış;
Herkes, halinden yakınacak sanmış.
Ne gezer, övmekle bitirememiş biçimini;
Fili eleştirmiş bir hayli;
— Nedir, demiş, o biçimsiz, o çirkin irilik?
Kulaklarından kesip kuyruğuna eklemeli.
Akıllı sandığımız file gelince sıra
O da bir yanını komamış övülmedik;
Balinayı eleştirmiş o da;
— Bu kadar şişmanlık düşman başına, demiş.
Derken karınca gelmiş,
O da peynir kurdunu fazla ufak bulmuş...
Minnacık kurda şöyle bir bakınca
Kendini bir dev gibi görmüş karınca.
Zeus bakmış her yaratık halinden memnun,
Hep kendileri güzel, başkası çirkin.

Savmış hepsini Zeus Baba gülerek.
En çok da insanoğluna gülmüş olsa gerek.
Bizden çılgını var mı kendini beğenmede?
Benzerlerimizi vaşak gözüyle sezer,
Kendimize kirpi gözüyle bakarız.
Kendimizde her kusuru bağışlar,
Başkasında pireyi deve yaparız.
Hepimizin omzuna, doğuştan,
Çift gözlü bir heybe asmış sanki Yaradan.
İnsanın oldum olası taşıdığı bu heybenin
Arka gözü kendi kusurlarımız içindir,
Ön gözüyse başkalarının kusurları için.

Kırlangıç ve Küçük Kuşlar

Bir kırlangıç dünyayı geze dolaşa
Çok şeyler öğrenmiş.
Atalarımız ne demiş:
"Bir şeyler kalır çok görenin kafasında."
Bizim kırlangıç önceden bilirmiş
Büyük küçük bütün fırtınaları,
Gemiciler ondan alırmış haberi.
Bir gün, bir yerde, kırlangıç bakmış,
Tarlasına, sıram sıram
Kenevir tohumu ekiyor köylünün biri.
Kırlangıç çağırmış küçük kuşları,
— Bakın, demiş, sizin kuyunuzu kazıyor bu adam.
Bana göre hava hoş, çeker giderim burdan,
Ama korkarım sizin haliniz duman.
Şu elin savurduğu tohumlar yok mu,
Başınıza örülen bir çoraptır sizin,
Her attığı tohum bininizin öksesi,
Benden size söylemesi.
Günü gelip kenevir sicim oldu mu
Seyreyleyin size kurulacak dolapları.
Ya ölüm, ya zindan gayrı sizlere:
Kiminize kafes, kiminize tencere.
Onun için, gelin, dinleyin beni,
Yiyin şu tohumların hepsini.
Yaz günü kırlangıcı kim dinler,
Küçük kuşlar diledikleri yemi yemişler.
Kenevir başlamış büyümeye yeşil yeşil.
Kırlangıç bir kez daha uyarmak istemiş
Dünyadan habersiz küçük kuşları:
Koparın, demiş, bir bir koparın
Bu kötü tohumdan çıkan yapracıkları.
Onlar büyüdü mü kendinizi yok bilin.
Kuşlar kırlangıca kızmış,

— Aman ne şom ağızlısın, demişler,
Hem sonra kaç bin kuş ister
Bütün o filizleri yolmak için?
Kenevir büyüdükçe büyümüş,
Kırlangıç, kuşları bir kez daha uyarmış:
— Bakın, demiş işler kötü,
Kötü tohum yurdunuzda aldı yürüdü.
Bugüne dek inanmadınız bana, peki,
Ama bir gün baktınız ki insanoğlu
Buğdayları büyüye dursun tarlada,
Vakit bulmuş kuş avlamaya surda burda,
Kurmuş ağlarını dağda bayırda,
Siz küçük kuşları avlamak için.
Ya hiç çıkmayın yuvanızdan,
Ya da göç edin başka bir yere:
Ördek, turna ne yapıyorsa
Siz de onlar gibi yapın.
Ama siz küçüksünüz, doğru,
Geçemezsiniz bizim gibi çölleri, denizleri.
Size göre iş değil yeni dünyalar aramak.
Yapabileceğiniz tek şey bence
Duvar deliklerine saklanmak olacak.
Kuşcağızlar yorulmuş kırlangıcı dinlemekten,
Başlamışlar cıvıl cıvıl ötüşüp durmaya.
Tıpkı Troyalılar gibi, zavallı Kassandra
Başlarına geleceği haber verirken.
Onlara olan bizimkilere de olmuş,
Nice kafesler kuşlarla dolmuş.
Hep böyle kendi bildiğimizi okuruz yalnız
Bela başımıza gelmedikçe inanmayız.

Şehir Faresiyle Tarla Faresi

Bir varmış bir yokmuş
Bir şehir faresi varmış;
Bir gün yolu yordamıyla
Tarlafaresini yemeğe çağırmış.
Bir Türk halısı üstüne
Bir sofra kurulmuş, şahane.
Ne yemekler, ne yemekler...
Gitmeyen bilmez şehre.
Böyle ziyafet görülmemiş,
Hiçbir şey eksik değilmiş.
Ama tam yemek başlarken
Farelerin iştahı kesilmiş:
Ayak sesleri gelmiş birden
Evin üstünde bir yerden;
Şehir faresi fırt bodruma,
Tarlafaresi de peşinden.
Ses seda kesilmiş yukarıda,
Fareler çıkmış meydana.
Şehirli fare, buyurun, demiş,
Soğumasın bizim kızartma.
Ben doydum, demiş tarlafaresi,
Yarın bize beklerim sizi.
Bizde böyle kral sofraları yok,
Fukara işi bizimkisi.
Ama yediğin boğazında kalmaz,
Ayak mayak sesi duyulmaz.
Haydi, hoşça kal kardeş,
Korkulu yemek bana gelmez.

Kurtla Kuzu

Kim daha güçlüyse hep odur haklı;
İnanmayan dinlesin bu masalı.
Kuzunun biri su içiyormuş
Pırıl pırıl bir dereden.
Aç bir kurt çıkagelmiş yukardan,
Av peşinde besbelli.
— Vay, demiş öfkeyle;
Sen kim oluyorsun da,
Suyumu bulandırıyorsun benim?
Şimdi anlatırım ben sana.
— Aman efendim, demiş kuzu;
Kızmayın da bir bakın nerdeyim.
Ben nasıl bulandırırım suyunuzu,
Akıntı benden yana.
Siz yukardasınız.
Ben yirmi adım aşağıda.
— Onu bunu bilmem, demiş canavar;
Bulandırıyorsun işte, o kadar.
Hem dahası var, hımbıl:
Sen bana küfretmişsin geçen yıl.
— Nasıl olur Devletlim, demiş kuzu;
Geçen yıl dünyada yoktum.
Süt kuzusuyum, baksanıza.
— Sen değilsen kardeşindir, ukala.
— Kardeşim yok ki küfretsin size.
— Seninkilerden biridir öyleyse;
İşiniz gücünüz beni çekiştirmek,
Çobanlarınız, köpeklerinizle birleşerek.
Hepsini anlattılar bana.
Size artık haddinizi bildirmeli,
Deyip kesmiş devletli;
Kaptığı gibi kuzuyu doğru ormana
Ve orada

Görmüş hesabını güzelce;
Danıştayı, yargıtayı, hepsi içinde.

İnsan ve İmgesi

Kendinden başkasını sevmeyen biri,
En güzel insan sanıyormuş kendini.
Aynaları bozuk olmakla suçluyormuş,
Bu aldanış içinde pek de mutluymuş.
Talih perisi bir hayli uğraşmış,
Saplantısından kurtarmak için adamı;
Boyuna sürüyormuş gözleri önüne
Bayanların sessiz danışmanlarını:
Evlerdeki, dükkânlardaki aynaları;
Çapkınların ceplerindeki,
Güzellerin kemerlerindeki aynaları.
Ne yapsa beğenirsiniz bizim Narsis?
İn cin uğramaz yerlere gitmiş,
Aynalara dayanamaz olduğu için.
Ama gittiği ıssız yerde
Pırıl pırıl bir kaynaktan çıkan derede
Görmüş yine kendini, küplere binmiş;
Burda da çıktı karşıma, demiş,
Bu aslı astarı yok görüntü.
Elinden gelen her çareye başvurmuş
Suya çevrilmesin diye gözü.
Ama o kadar güzelmiş ki dere
Bir türlü ayrılamıyormuş biçare.
Anlıyorsunuz değil mi,
Nereye getirmek istiyorum sözü?
Hepinize söylüyorum:
Gerçeğe böylesine sırt çevirme
Hepimizin beslediği bir hastalıktır.
Ruhumuz, bu kendine âşık adam,
Aynalar, hep başkalarının sersemlikleri,
Aynalar, bizim kendi kusurlarımızı
Olduğu gibi gösteren ressamlardır.
Dereye gelince, bilmeyen var mı dereyi:

La Rochefoucault'nun Özdeyişleri.

Çok Başlı Ejderhayla Çok Kuyruklu Ejderha

Türk padişahının bir elçisi
Alman imparatoruna gelmiş bir ara.
Tarihlerin yazdığına göre bu elçi
Kendi padişahını övmüş Almanlara.
— Bizim sultan, demiş;
Çok daha kudretlidir sizin imparatordan.
Alman'ın biri üstelemiş:
— Bizimkinin öyle beyleri var ki, demiş;
Her biri bir devletin başıdır,
Her bey ayrı bir ordu çıkarır.
Türk elçisi uyanık adammış,
Lâfın altında kalmamış:
— Evet, demiş; duymuşluğum var;
Başlarına buyrukmuş sizin beyler.
Ama bakın bu durum ne getirdi aklıma,
Olmayacak bir şey, ama oldu, ben gördüm.
Çitle çevrili bir yerde oturuyordum,
Bir de baktım yüz başlı bir ejderha,
Yüz başını birden
Geçirmiş çitin deliklerinden.
Sen gel de korkma,
Kanım donacaktı nerdeyse.
Ama korktuğumla kaldım, o başka.
Ejderhanın başları girdi,
Gövdesi giremedi çitten içeri.
Bitti derken bu korkulu rüya,
Bir de baktım bir başka ejderha;
Bu seferki tek başlı, yüz kuyruklu,
Geldi çitin önünde durdu.
Beş başladım yine
Ecel terleri dökmeye.
Bu ejderhanın tek başı
Giriverince bir delikten,

Gövdesi, kuyrukları, muyrukları Süzülüp geldi ardından,
Deliği açtıkça açaraktan.
Anladınız mı ne oluyor
Bu iki ejderha?
Biri sizin imparator,
Biri bizim padişah.

Hırsızlar ve Eşek

Çaldıkları bir eşek yüzünden
Kavga çıkmış iki hırsız arasında.
Biri satalım, öteki satmayalım derken
Kapışmışlar yumruk yumruğa.
Bizimkiler kozlarını paylaşadursun
Bir üçüncü hırsız gelmiş
Ve almış eşeği, savuşmuş...
Eşek kimi zaman zavallı bir memlekettir;
Hırsızlar da suya da bu krallar,
Ha Transilvanyalı, ha Türk, ha Macar...
İki yerine üç örnek verdim bol keseden
Bu maldan dünyada çok var da ondan.
Aldıkları ülke
Hiçbirine kalmaz çoğu zaman;
Onlar tutuşunca cenge
Bir dördüncü hırsız çıkagelir
El koyar uysal eşeğe.

Tanrıların Koruduğu Simonides

Üç türlü kimse var ki bu dünyada
Ne kadar övsen o kadar kârlı çıkarsın:
Kimdir bunlar? Tanrılar, metresin ve kralın.
Malherbe böyle der, ben de katılırım ona.
Geçerli bir öğüt bu, bütün çağlar için.
Övgü gıdıklar, kazanır her yüreği:
Avlayan onunla avlar güzelleri.
Göreceksiniz bu anlatacağım masalda
Tanrılar nasıl karşılıyor övülmeyi.
Atinalı şair Simonides
Bir atleti övecekmiş sipariş üstüne.
Bakmış, konu bir hayli tıkız:
Atletin soyu sopu ünsüz mü ünsüz:
Babası orta halli bir bezirgân
Kendisinde de bacak gücü var sadece.
Ne yapsın, nesini övsün zavallı şair?
Bir şeyler söyledikten sonra ona dair,
Kastor ve Polluks'a.
Yıldız olup göklerde gezen
İki dost tanrıya getirmiş sözü:
— Onlardan ayrılmamalıdır, demiş,
Bütün atletlerin gözü.
Bu kardeş yıldızlar, demiş, şöyledir, böyledir:
Onları örnek alan yükselir, yücelir.
Uzatmayalım, övgüsünün üçte ikisini
Bu tanrılara ayırmış bizimki.
Atlet, bir kese altın verecekmiş şaire;
Ama görünce övgünün kısırlığını,
Üçte bire indirmiş kesedeki altını;
Açıkça da taş atmış şaire:
— Üst tarafını Kastor'la Polluks'tan al, diye.
Ama, demiş,
Onlar borçlarını ödeye dursun,

Ben de ağırlamak isterim sizi:
Buyurun, bu akşam şeref verin soframıza:
Seçkin kişiler, yakınlarım, dostlarımla.
Simonides kabul etmiş bu daveti,
Övgüsüne karşılık, hiç değilse,
İyi bir yemek yerim diyerek.
Yaman bir ziyafet: Yenilmiş, içilmiş;
Herkesin keyfi yerindeymiş.
Derken bir hizmetçi gelmiş koşa koşa:
İki adam var, demiş kapıda:
Sayın Simonides'i istiyorlar acele.
Şair kalkmış sofradan
Herkes atıştırıp dururken.
Gelen iki adam meğerse Cevza burcunun
Övdüğü iki yıldız tanrısıymış.
Teşekkür etmişler şairin övgüsüne,
Karşılık olarak da
Bir haber vermişler kendisine:
— Bu ev yıkıldı yıkılacak,
Hemen uzaklasın burdan, demişler.
Olmuş dedikleri:
Bir direk devrilmiş;
Ve bütün tavan inivermiş birden
Sofranın ve davetlilerin üstüne.
Bununla da yetinmemiş,
Şairin öcünü alan tanrılar:
Atletin bacağını kırmış bir direk.
Çoğu sakatlanan davetliler
Kaçışmışlar yel yepelek.
Ün Tanrısı yaymış haberi dört bir yana.
Bir hayli gürültü koparmış bu mucize;
Tanrılar şairi seviyor diye de
İki kat artmış şiirlerinin ücreti.
Ve ondan övgü istemekte yarışa giren
En soylu kişiler bile şart koşmaz olmuş
Atalarının da övülmesini.

Başta söylediğime dönüp derim ki:
Tanrıları ve benzerlerini
Övmekte kusur etmeye gelmez.
Şiir Tanrıçası Melpomene de
Para işlerinde küçük düşmek istemez.
Değeri yüksek tutulmalı bizim sanatın.
Şanları şerefleri artar
Bize güler yüz gösteren büyüklerin:
Olympos'la Parnassos'un eskiden
Kardeşçe geçinmeleri bundan.

Ölümle Mutsuz Adam

Mutsuzun biri
Tanrı'nın günü
Yardımına çağırıyormuş ölümü:
— Ey ölüm, diyormuş;
Öyle can atıyorum ki!
Çabuk gel, son ver bu çekilmez hayatıma.
Adama iyilik edeceğine inanmış ölüm,
Vurmuş kapıya, girmiş, çıkmış karşısına.
— Aman bu ne? diye bağırmış bizimki;
Atın şunu, gözüm görmesin!
Ne iğrenç şey! Diken diken oldu tüylerim.
Yaklaşma ölüm!
Çekil git, ölüm!
Maecenas çapkın bir erkekmiş,
Der ki bir yerde:
— Erkekliğimi alsınlar isterlerse,
Kötürüm olayım, kör, topal olayım;
Elverir ki yaşayayım:
Yeter bana bu, yeter de artar bile.
Ölüm, sen de ne olur hiç gelmesem:
Herkesin dilediği bu senden.
Bu konuyu
Ezop bir başka türlü işlemiş, aşağıdaki masalda göreceğiniz gibi.
Ben konuyu daha geniş tutmak için böyle istemiştim.
Ama biri bana masalın aslından ayrılmamakla çok daha iyi edeceğimi,
Ezop'un en güzel nüktelerinden birini atlamış olduğumu söyledi.
Bunun üzerine yeniden ele aldım işi.
Eskilerden bir adım ileriye gitmesini beceremiyorum:
Bize yalnız artlarından gitme şerefini bırakmışlar.
Ama kendi masalımı yine de

Ezop'unkinin yanına koydum; buna layık olduğu için değil,
Maecenas'tan aldığım sözü atmamak için;
O kadar güzel, o kadar yerinde söz etmiş ki.

Oduncuyla Azrail

Yoksul bir oduncu varmış,
Yaş bir yandan, iş bir yandan belini bükmüş;
Yüklemiş odunları sırtına,
Yürüyormuş ahlaya uflaya.
Zor adım atıyormuş zavallı,
Karşı yamaçtaki kulübesine doğru.
Bakmış olacak gibi değil,
Yıkmış yükünü yere
Oturup başlamış düşünmeye:
— Nedir, demiş, şu dünyada çektiğim?
Bir gün rahat nefes almış değilim.
Kim var benden daha yoksul?
Dur yok, dinlen yok;
Ekmeksiz kaldığım günler çok.
Çoluk çocuk bir yandan,
Askeri, tahsildarı bir yandan;
Borç desen gırtlağıma kadar
Bir de üstelik bu odunlar!
— Yeter artık, demiş, bu işkence bitsin:
Hey Azrail, neredesin?
Sen misin çağıran:
Azrail inivermiş yukardan,
Dikilmiş oduncunun karşısına,
Sormuş ne istiyor diye.
— Şey, demiş oduncu; istediğim bir yardım:
Şu odunu sırtıma ver diye çağırdım.
Canımı almaya kalkma sakın;
Nasıl olsa yakında alacaksın.
Ölüm gelir siler bütün dertleri;
Siler ama bize uğramasın daha iyi.
Gerçek dileği şudur her insanın:

Her mihnet kabul, tek ölüm olmasın!

Orta Yaşlı Adam ve İki Metresi

Orta yaşlı bir adam
Bakmış ak düşüyor saçlarına
Demiş artık vakit tamam
Girmeliyim dünya evine.
Dünyalığı da bol olduğundan ötürü
Tümen tümenmiş seçebilecekleri:
Gözüne girmek isteyen isteyene.
Onun için pek acele etmiyormuş bizimki;
Bir can yoldaşı bulmak kolay iş mi?
İki dul üstünde duruyormuş en çok:
Biri daha körpe, öteki fazlaca olgunmuş;
Olgunmuş ama bilmişliğiyle onarıyormuş
Doğanın yıktığı yerleri mihrabında.
Bu iki dul kahkah kihkih, al takke ver külah
Oynayıp durmuşlar bizim bekârla,
Ve bu arada her biri
Kendi çıkarına uydurmak istemiş
Evlenecekleri adamın kellesini.
Yaşlı dul her gelişinde
Birkaç siyah kıl kopanyormuş adamın saçından
Kendine benzesin diye görünüşünde.
Genç dulsa ak saçlarını yoluyormuş
Olduğundan daha genç görünsün diye.
İki dul öylesine çalışmış ki
Damdazlak olmuş bizim kır saçlının başı,
Anlamış sonunda işi:
— Candan teşekkürler, demiş kadınlara,
Beni bu kadar iyi kırptığınız için.
Kazancım kaybımdan çok bu işte;
Kurtuldum evlenmekten ikinizden biriyle
Hanginizi alsam kendi keyfimce değil;
Sizin keyfinizce yaşayacakmışım,
Dertlere düşecekmiş dertsiz başım:

Güle güle güzeller
Aldığım ders verdiğim saçlara değer.

Tilkiyle Leylek

Tilki hocanın iyiliği tutmuş bir gün,
Hacı leyleği yemeğe buyur etmiş
— Ama demiş tilki; bizde misafir
Umduğunu değil, bulduğunu yer.
Meğer tilkinin cimrisi hepsinden betermiş:
Bir çorba çıkarmış topu topu,
O da sulu mu sulu.
Hem nerde getirse beğenirsiniz? Tabakta!
Leylek gagasıyla uğraşadursun,
Tilki bitirmiş hepsini bir solukta.
Leyle kızmış, ama çekmiş sineye.
Bir zaman sonra
O da tilkiyi buyur etmiş yemeğe.
— Hay hay, demiş tilki; nasıl gelmem?
Ben dostlara naz etmesini sevmem.
Tam saatinde gelmiş,
Leyleğe türlü diller dökmüş.
Şu güzel, bu güzel,
Hele yemeğin kokusu,
Gel iştahım, gel!
Gerçi tilkilerin iştahı
Pek nazlı değilmiş ama
Et kokusu başka şeymiş:
— Kuşbaşı galiba, demiş;
Bayılırmış etin böylesine,
Hele kıvamında pişmişine.
Derken yemek sofraya gelmiş,
Gelmiş ama nasıl?
Kokusunu al, eti ara da bul!
Dar boğazlı, upuzun bir çömlek içinde,
Tam leyleğin gagasına göre.
Tilki burnunu burgu etse nafile.
Kısmış kuyruğu, evine dönmüş.

Aç kaldığına mı yansın,
Bir kuşa rezil olduğuna mı?
El âlemi aldatanlar,
Bu masal size:
Bir gün sizi de sokarlar
Kurduğunuz kafese.

Çocuk ve Öğretmen

Size bir şey anlatayım da görün
Yersiz azarını bir hödüğün.
Bir çocuk Seine Nehri kıyısında
Güle oynaya koşarken
Suya düşmüş nasılsa.
Boğuldu boğulacakken
Bir söğüt dalı yetişmiş imdadına.
Yapışakalmış yavrucak:
Allah'tan başka kimseler yok kurtaracak.
Tam o sırada bir öğretmen
Geçecek olmuş yukarıdan.
Çocuk bar bar bağırmış,
Hocasını imdada çağırmış.
Hoca durmuş,
Sularla pençeleşen çocuğu görmüş,
Hemen başlamış azarlamaya:
— Pis yumurcak!
Koşar mısın kıyıda?
Budur işte haylazlığın sonu!
Okul nasıl adam etsin seni?
Zavallı anan baban ne yapsın?
Peşinde mi dolaşsınlar Allah'ın günü?
Nedir çektiği sizden zavallıların?
Keyif sizin, dert onların...
Bu türlü bir sürü laftan sonra öğretmen,
Çekmiş çıkarmış çocuğu nehirden.
Çoklarına taş attım bu hikâyemde,
Vırvırcı, dırdırcı, ukala büyükler
Görmüşlerdir kendilerini öğretmende.
Az değil, sürüyledir bu hödükler.
Soylarını bereketli kılmış Tanrı.
Dünyanın her yerinde, her işinde
Durmadan işler ağızları.

Be mübarek adam, önce kurtar beni,
Sonra çekersin söylevini!

Horozla İnci

Horoz çelebi bir gün
Bir inci çıkarmış çöplükten.
Hemen kuyumcuya gitmiş:
— İyi bir şeye benziyor, demiş;
Gel, al şunu da,
Bir mısır tanesi ver bana.
Cahilin birine babası,
Bir kitap bırakmış ölürken,
Eski bir elyazması.
Hemen gitmiş kitapçıya:
— Bak, demiş, kapağı meşinden.
Gel, al şunu da,
Bir liracık olsun ver bana.

Yabanarılarıyla Balarıları

Sanatçı işinde belli olur.
Sahipsiz kalmış bir petek bala
El koymak isteyen yabanarılarıyla
Balarıları davalı olmuşlar,
Gelmiş yargıcın önüne dizilmişler.
Yargıç bir eşekarısıymış, ama
Kesip atılır görünmüyormuş bu duruşma.
Dinlenen tanıklara göre
Peteğin çevresinde, uzun bir süre
Arıya benzer birtakım kanatlı hayvancıklar
Vızıldamış durmuşlar;
Bir hayli sarı ve uzunca boyluymuşlar.
E peki, ne var bütün bunlarda
Yabanarılarına benzemeyen?
Eşekarısı çıkamaz olmuş işin içinden.
Yeniden sorup soruşturmuş
Belki bir ipucu verirler diye
Karıncalara bile başvurmuş.
Onlar da ışık tutamamış bu davaya.
Sonunda akıllı bir arı,
— Ne olur, demiş; bırakalım bütün bunları.
Nerdeyse altı ay oldu bu dava başlayalı,
Hâlâ başladığımız yerdeyiz.
Bu arada kurtlar yiyor petekteki balı.
Sayın Yargıç bu işi artık bitir deriz.
Bıkıp usanmadılar mı bunca vız vızdan?
Bitsin gayrı bu atışmalar, tartışmalar,
Bunca tutanak, mutanak, bunca çan çan,
Gidip çalışalım bu yabanarılarıyla biz,
Belli olur bir gün içinde
Böyle petek, böyle bal yapan hangimiz.
Yabanarıları buna olmaz deyince
Anlaşılmış bu sanattan anlamadıkları

Ve eşekarısı vermiş balı sahiplerine.
Keşke bütün davalar böyle bitebilse,
Bu işlerde Türklerin yolundan gidilse!
Sağduyu varken kara kitap nemize gerek
Ne diye bunca masraf, bunca emek.
Yeseler insanı neyse, kemiriyorlar,
Sürüncemelerle canından bezdiriyorlar.
O kadar ki sonunda İstiridyenin içini yargıç yiyor,
Davacılara kabukları kalıyor.

Meşeyle Saz

Meşe, bir gün, saza demiş:
— Doğrusu Tanrı size gadirlik etmiş.
Minnacık serçe konsa üstünüze
Beliniz bükülüverir.
Suları ürperten seher yeli
Baş eğdirir size
Bir de benim şu dağ gibi gövdeme bak!
Güneş bile zor giriyor içime,
Fırtına dallarıma oyuncak.
Her esen yel sana bora,
Bana kasırgalar meltem.
Bari gelip gölgemde yaşasan da
Üzerine kanat gersem.
Ama sizin soy nedense gider
Sulu, rüzgârlı yerlerde biter.
Acıyorum sizlere,
Doğa haksızlık etmiş sazlara.
— İyi yüreklisin, demiş saz meşeye;
Eksik olma, ama bizim için üzülme.
Benden çok sen kork rüzgârdan:
Ben eğilirim, kırılmam.
Doğru, bugüne kadar dayanmışsın,
Dimdik durmuş, boyun eğmemişsin.
Ama sertin serti var,
Bir gün, bakarsın, sana da çatar.
Demeye kalmamış rüzgâr patlamış,
Bir karayel, bir karayel ki neuzibillah!
O güne dek kimseler rastlamamış
Böyle belalısına.
Rüzgârlar anası Kuzey,
En azgın oğlunu salmış dünyaya.
Saz eğilmiş, meşe dayanmış,
Derken karayel arttıkça artmış.

Sonunda birdenbire gelmiş meşenin hakkından:
Göklere değen başını sermiş yere,
Köklerini çıkarmış yedi kat yerden.

İKİNCİ KİTAP

Her Şeyi Zor Beğenenlere Karşı

Esin Perisi Kalliope bana da verseydi
Sevgililerine verdiği şairliği
Ezop'un yalanlarıyla dolardı şiirim:
Şiirle yalan yoldaştır benim bildiğim.
Ama Parnas Dağı beni sevmez pek
Gücüm yetmez o güzelim uydurmalara
Yapabileceğim ışık tutmaktır onlara:
Denediğim de bu; daha iyisini başkası yapsın.
Ama ben de yeni bir dille
Kurdu kuzuyu konuşturdum, unutulmasın.
Daha da ileriye gittim:
Ağaçlar, bitkiler bile
Konuşur yaratıklar oldu bende.
Büyücülük denmez mi bu yaptığıma benim?
Bir de eleştirmencilerimize sormalı
Amma da büyütüyorsun, derler
Beş altı çocukça masalı.
Peki, baylar, daha anlı şanlı konular,
Daha parlak sözler mi istiyorsunuz?
Buyurun, bende öylesi de var:
Yunanlılar on yıldır süren savaşta henüz
Dokunmuş değildiler Troya'nın surlarına.
Yüz kez, bin kez kuşattılar, sardılar,
Mağrur şehir duruyordu ayakta hâlâ.
Sonunda bir tahta at yarattı Minerva.
Eşi menendi görülmemiş bu yapma atın
Saklandı karnına kurnaz Odysseus'la
Yiğit Diomedes, azgın Aias ve bir yığın
İyi kılıç kullanan savaş erleri,
Girmek için bu dev azmanıyla birlikte
Troya'nın büyük kapısından içeri,
Tanrılarına bile meydan okuyarak.
Boşa gitmemiş bu yaman savaş tuzağına
Büyük bir sabır ve özenle harcanan emek.

— Yeter, diyecek şimdi bir eleştirici,
Fazla uzun bu cümleler, soluk alsamza
Sonra nedir o tahta at sanki?
O, karında kahramanlar, ordular?
Karganın sesini öven tilkiden
Daha olağan değil ki bütün bunlar.
Üstelik bu tumturaklı üslup da
Hiç uymuyor sizin kişiliğinize.
Peki, daha aşağıdan alalım öyleyse:
Kıskanç Amaryllis bir gün, tek başına,
Sevgilisi Alkippos'u düşünüyordu;
Koyunları ve köpeğinden başka
Yaşlı gözlerini gören yok sanıyordu.
Tirsis gördü, saklandı söğüdün ardına,
Ve duydu çoban kızının seher yeliyle
Yolladığı sözleri sevgilisine.
— Dur, diyor yine eleştirici;
Bir bozukluk var bu son kafiyede...
Daha zengin olmalı, olabilirdi bence,
İyisi mi yeniden yapın bu iki dizeyi.
Hay kör olası eleştirmen,
Biraz susar mısın artık sen!
Ne diye kesersin masalımı?
Ne hallere düşerim bilmem,
Sana kendimi beğendirmek istersem.
Zevkin fazla inceldi mi yanarsın,
Hiçbir şeyin tadına varamazsın.

Sıçanların Oturumu

Bir kedi varmış, adı Karabela,
Duman attırıyormuş sıçanlara.
Öylesine kırmış geçirmiş ki
Gözlerden kaybolmuş sıçan milleti.
Sağ kalanların her biri bir delikte,
Açlıktan tahtaları kemirmekte.
Karabela kedi olmaktan çıkmış,
Şeytanın ta kendisi olmuş gözlerinde.
Derken Karabela, günün birinde,
Sıçan koklamaktan bıkmış,
Kaldırmış kuyruğu, çıkmış sokağa,
Bir dişi kedi aramaya.
Hemen de bulmuş belalısını,
Mart sefasıdır başlamış uzaklarda.
Bu arada sıçanların artakalanı,
Fırsat bu fırsattır deyip,
Bir delikte burun buruna verip,
İvedi bir oturum kurmuşlar,
Ölüm kalım meselesi üstünde durmuşlar
Başkan, en tedbirli sıçan,
Düşüncesini söylemiş yekten:
— Bence, demiş, her şeyden önce,
Ne yapıp yapmalı, Karabela'nın boynuna
Bir çıngırak aşmalı.
Üstümüze yürüdü mü çıngırak öter,
Her sıçan da gireceği deliğe girer.
Başka çare yok, deyip kesmiş,
Herkes başkandan yana oy vermiş.
Bundan iyi akıl can sağlığı.
Gel gelelim çıngırağı nasıl aşmalı?
Biri demiş, benden paso,
Öteki demiş, ben miyim Allah'ın budalası?
Kaytaran kaytarana,

Oturum da ermiş sona.
Ben ne oturumlar gördüm böylesi,
Boşuna toplar, konuştururlar herkesi.
Sıçanlar değil, papazlar, başpapazlar,
Toplanır, toplanır, hiçbir iş yapmazlar.
Konuşmaya geldi mi,
Sarayda akıl öğreten bol;
İş yapmaya geldi mi,
Tek kişi ara da bul.

Kurt Tilkiye Karşı Maymun Da Yargıç

Kurt, malımı çaldılar diye tutturmuş,
Tilkiye yüklemiş suçu:
Hem sabıkalı çünkü hem de komşusu!
Çıkmışlar yargıcın önüne,
Yargıç da kim? Maymun.
Avukat tutmamış hiçbiri,
İki tarafın da çenesi kuvvetli.
Laftan öyle arapsaçına dönmüş ki iş
Yargıçlar Tanrısı Themis bile
Böyle karışık dava görmemiş.
Maymunun başı dertte:
Hangisine hak versin?
İkisi de hinoğluhin. .
O buna yüklenmiş, bu ona,
Bir yaygara, bir curcuna,
Derken maymun kesmiş atmış:
— Uzun etmeyin dostlarım, demiş;
İkinizi de iyi bildiğim için
Basıyorum ikinize de cezayı:
Sen, kurt, malın çalınmadan çalındı diyorsundur;
Sen, tilki, kurdun malını çalmışsındır.
Yargıç şöyle düşünmüş olsa gerek:
Kötülerin hakkı ceza görmektir:
Ceza yersiz de olsa yerindedir.
Kimi sağduyulu kişiler
Bu maymunun yargısındaki olanaksız ve tutarsız yanın
Düzeltilmesi gerektiğini ileri sürdü.
Ben masalı Fhaidros'tan böylece aldım
Ve bana kalırsa asıl hoşluğu da
Yargının böyle oluşundadır.

İki Boğa, Bir Kurbağa

İki boğa cenge tutuşmuş
Hangisinin olacak diye
İnek Hanım ve çayır çimen...
Bir kurbağa vakvak eder dururmuş
Boğalar dövüşürken.
— Nen var kardeş? demiş
Vakvak milletinden biri.
— Ne olacak?
Baksana, demiş bizimki;
Bu kavga bitti mi ne olacak?
Yenilen boğa çayırdan kovulacak!
Kovuldu mu ne ot bulacak, ne çiçek.
O zaman bizim bataklığa gelecek,
Sazları kasıp kavurmaya.
Yandı ayağının altında kalan kurbağa!
Bugün beni ezer, yarın seni.
Görürsün neye mal olacak bize
İnek Hanım'ın yüzünden çıkan kavga.
Hacı vakvak korkmakta haklıymış;
Yenilen boğa
Gelmiş sığınmış sazlığa.
Gezdikçe yemiş, yedikçe gezmiş,
Her adımda bir kurbağa ezmiş.
Ah, böyledir işte bu dünya:
Hep küçükler yanar
Büyükler azıtınca!

Yarasayla İki Gelincik

Yarasa dediğimiz kuşun ne idüğü
Pek belli değildir bilirsiniz:
Kimine göre faregillerdendir,
Kimine göre kuşgillerdendir bu hemşehrimiz.
Bir yarasa dalmış bir gün, tepesi üstü
Bir gelinciğin yuvasına.
Farelere diş bileyen gelincik
Yürümüş üstüne hemen haklamak için:
— Sen ha, demiş; ne suratla gelirsin evime?
Az mı kötülük etti
Senin soyun sopun benim milletime?
Fare değil misin sen?
Ben de gelincik değilim, sen fare değilsen.
— Aman, rica ederim, demiş yarasacık;
Farelerle ne ilişkim var benim?
Ben fare ha?
Kim çıkarmış bu dedikoduyu?
Benim yok o taraklarda bezim:
Kuşum ben; gözün kanatlarımı görmüyor mu?
Yaşasın göklerde uçan soyum!
Bu sözlere aklı ermiş gelinciğin:
— Haydi, uç git, demiş yarasaya.
İki gün sonra bizim şaşkın
Bir başka gelinciğin yuvasına düşmüş,
Ama bu gelincik de kuşlara düşmanmış.
Uzun burunlu Bayan Yarasa'yı kıtır kıtır yiyecekken kuş diye,
— Aman etme, demiş yarasa;
Kanatlarıma bakıp beni kuş sanma:
Fareyim ben, yaşasın faregiller!
Ve kuşların canını alsın Jüpiter!
Yarasa bu kurnazlığıyla
Kurtarmış canını bir kez daha.

Çoklarını gördük böyle,
Tehlike karşısında bayrak değiştiren.
Aklını yitirmeyen, adamına göre,
Yaşasın kral der kimi zaman,
Kimi zaman da: Yaşasın krala kumpas kuran!

Kanatlı Okla Vurulan Kuş

Bir kuş
Kanatlı bir okla vurulmuş.
Can çekişirken biçare
Şöyle dert yanmış kadere:
— Olur mu bu, kuş kendi kendini vurur mu?
Ah zalim insanoğulları,
Bu ölüm araçlarını
Bizim kanatlarımızla uçurtmanız
Ne kötü bir şaka, ama gülmeyin:
Sizin başınıza gelen de budur çok kez:
Unutmayın hikâyesini Yafes'in:
Oğullarının bir yarısı
Öbür yarısının baş belası.

Dişi Köpek ve Arkadaşı

Bir dişi köpek ha doğurdu ha doğuracak,
Bir yer arıyormuş yükünü boşaltacak.
Yalvar yakar bir ahbabını razı etmiş
Kulübesini ona bırakmaya birkaç gün.
Ve atmış kapağı içine hemen.
Günler sonra ahbabı gelmiş kapıya,
Kancık, aman ne olur, demiş,
İki hafta daha kalayım burda
Yavrular daha zor duruyor ayakta.
Uzatmayalım, bu istediği de olmuş.
İki hafta sonunda ahbabı,
— Yeter gayrı demiş, özledim artık
Evimi, odamı, yatağımı.
Bu sefer dişlerini göstermez mi kancık:
Çıkarım, demiş, çıkarabilirsen eğer
İçerdeki aslanlarımla beraber.
Yavrular çoktan çıkmış meğer yavruluktan.
Kötülere ne verse pişman olur insan.
Ödün verdiğini geri almak için
Gırtlaklaşmak zorunda kalırsın,
Mahkemelere düşer, savaşlar açarsın.
Bir ayağını ele geçirmesinler
Dördünü de alırlar birer ikişer.

Kartalla Bokböceği

Kartal, tavşan kardeşi kovalıyormuş.
Bir delik ararken zavallı, çıka çıka
Bokböceğinin yuvası çıkmış karşısına:
Böylesi sığınak düşman başına,
Ama girmiş içine ister istemez:
Kartal saldırınca sığınağın üstüne
Bokböceği girmiş araya:
— Kuşların sultanı, demiş; kolay sizin için
Bu zavallı konuğumu kapıp götürmek;
Ama ne olur, küçük düşürmeyin beni;
Ya bağışlayın canını biçarenin
Ya benimkini de beraber alın.
Komşum, kaç yıldır ahbabım o benim.
Zeus'un kuşu cevap bile vermeden,
Bir kanat vuruşta sersemletmiş böceği
Ve almış götürmüş tavşan kardeşi.
Bokböceği fena içerlemiş bu saygısızlığa,
Vızz diye uçmuş kartalın yuvasına
O gelmeden kırmış yumurtalarını,
Tazecik, nazlı yumurtalarını,
En tatlı umutlarını koca kartalın,
Bir tekini bile bağışlamadan.
Kartal dönüp görünce başına geleni,
Cıyak cıyak ne yaygara koparmış düşünün:
Kimden öç alacağını bilememesi
Çileden çıkarıyormuş onu büsbütün.
Havaya gitmiş sızlanıp yakınmaları;
Yaslı bir ana olarak geçirmiş o yılı.
Ertesi yıl daha yükseğe kurmuş yuvayı.
Bokböceği oraya da yetişmiş,
Yumurtalar o yıl da güme gitmiş.
Tavşan kardeşin öcü alınmış artık.
Bu sefer altı ay sürmüş kartalın yası,

Ormanları tutmuş ağıtlarının yankısı.
Ganymedes'i kanatlarında kaçıran kuş
Sonunda tanrılar kralına başvurmuş;
Götürmüş bütün yumurtalarını
Zeus'un etekleri içine bırakmış,
Tanrı korumak zorunda kalsın diye.
Orda da yumurtalara dokunmazlar ya!
Düşman yine de bırakmamış yakasını:
Bir tezek kırıntısı düşürüvermiş
Zeus'un güzelim kaftanı üstüne;
Eteklerini silkeleyince Tanrı
Fırlatıp atmış pisliği ve yumurtaları.
Kartal bu densizliğini öğrenince
Zeus'un Sarayını bırakıp gitmeye kalkmış;
— Çıkarım, demiş, senin uyduluğundan.
Uğramam göklerine, gider çölde yaşarım.
Zavallı Zeus susmuş, ne diyebilir?
Olsa olsa bokböceğini
Yüce divanın önüne çıkarabilir.
Çağırmış ve böcek anlatmış olan biteni.
Kartalı haksız bulmuş ölümsüz yargıçlar,
Ama iki düşmanı barıştıramamışlar.
Tanrılar kralı düşüne taşına,
Şu çareyi bulmuş sonunda:
— Bir başka mevsime alınsın, demiş;
Kartalın sevişip yuva kurma zamanı;
O mevsimde bütün boklugiller
Kışlak arayıp dağ sıçanı gibi
Saklansın, gün ışığına çıkamasınlar.

Aslanla Küçük Sinek

— Çekil git, miskin yaratık, pis ufaklık!
Bir gün böyle demiş sineğe aslan,
Sinek de meydan okumuş hemen:
— Ne sandın? demiş;
Kral dediler sana diye
Korkacak mıyım senden?
Vızgelirsin bana.
Öküzden güçlü olmayasın;
Öküzü yıldırmışım ben!
Sinek der demez bunu,
Çalmış hücum borusunu,
İlkin açılmış şöyle bir, hız almış,
Sonra vızzz aslanın ense köküne.
Aslan öfkeden delirecek;
Ağzı köpük saçarmış, gözleri şimşek.
Derken bir kükreyiş kükremiş ki
Allak bullak olmuş dünya,
Korkudan kaçan kaçana.
Bütün bunlara sebep kim?
Ufacık bir sinek!
Bu minnacık piçkurusu
Isırmadık yer komamış koca aslanda,
Kıçından tut burnuna,
Burnunun da deliğine dek.
Haşmetli ha kudurdu, ha kuduracak...
Görülmez düşmanıysa memnun,
Hora tepiyor sevinçten;
Gülüyor aslanın diş diş, pençe pençe
Kendi kendini didiklemesine.
Kan revan içinde zavallı,
Kendi öfkesi tüketmiş aslanı,
Soluk soluğa yıkılmış yere.
O zaman artık sinek

Çekilmiş kavgadan göğsünü gererek
Zafer boruları çalmış bu sefer.
Ve gidip dört bir yana haber
Vereyim derken,
Düşmüş örümceğin ağına,
Örümcek de bakmış icabına.
Bu masal bize ne öğretir?
İki şey bence; biri şu:
Küçük düşman çokluk büyüğünden beterdir.
Öteki de şu:
Büyük belalardan kurtulur da insan
Pisipisine gidebilir.

Süngeryüklü Eşekle Tuz Yüklü Eşek

Bir eşekçi, elinde asa,
Bir Roma impatoru edasıyla
Sürüyormuş uzun kulaklı iki düldülü.
Biri sünger yüklü, bıraksan uçacak;
Öteki ağır aksak,
Sırtında şişeler varmış gibi
Tıka basa tuz doluymuş küfeleri.
Bizim üç ahbap çavuş az gitmiş uz gitmişler
Dere tepe düz gitmişler
Varmışlar geçit veren bir ırmağa
Ve bakın orda neler gelmiş başlarına.
Oysa her gün de geçerlermiş aynı yerden
Eşekçi sünger yüklü eşeğe binmiş
Sürmüş tuz yüklüsünün ardından
Gel gör ki bu öndeki eşeğin
Keyfince yürüyesi gelmiş
Ve ayakları yerden kesilmiş.
Tekrar su yüzüne çıkınca da
Kaçmış gitmiş hoplaya zıplaya.
Neden derseniz, sularla cenkleşirken
Öylesine erimiş ki sırtındaki tuz,
Tüy gibi hafif bulmuş kendini birden
Uzun kulaklı dostumuz.
Sünger yüklü öbür dostumuz da
Aynı yolu tutmaya kalkmaz mı!
Koyun gibi uymuş başkasının kafasına
Gırtlağına kadar battığı sularda
Kendisi, eşekçi ve sünger
Bir hayli içki devirmişler:
— Sünger içer de biz içmez miyiz?
Demiş eşekle eşekçimiz.
Ama sünger öyle hızlı içmiş
Ve öylesine ağırlaşmış ki birden

Kıyıyı bulamamış eşek bu kadar yükle;
Üstelik eşekçi de bir yandan
Sıkı sıkı sarılmış boynuna can havliyle
Ha boğuldu, ha boğulacaklarken
Gelmiş, canlarını kurtarmış birisi
Kimmiş gelen, önemli değil orası.
Şu dersi aldık ya, o yeter bize:
Herkesin gidişi bir olmamalı,
Her gördüğünü yapanın yamandır hali.
Buydu demek istediğim başlarken söze.

Aslanla Fare

Herkes herkese yardım etmeli,
Ben büyük, o küçük de dememeli.
İki masalım var bunun üstüne,
Başka da bulurum isteyene.
Aslan toprakla oynuyormuş bir gün;
Bir de bakmış pençesinde bir fare.
Aslan, aslan yürekliymiş o gün,
Kıymamış canına, bırakmış yere.
Boşuna gitmemiş bu iyiliği.
Kimin aklına gelir
Farenin aslana iyilik edebileceği?
Etmiş işte, hem de canını kurtarmış.
Günün birinde aslan
Biraz çıkayım derken ormandan,
Düşmüş bir tuzağa,
Ağlar içinde kalmış;
Kükremiş durmuş boşuna.
Bereket fare usta yetişmiş imdada:
— Bu iş kükremekle değil,
Kemirmekle olur, demiş.
Başlamış incecik dişlerini işletmeye
Gelmiş ipin hakkından kıtır kıtır.
Bir ilmek kopunca ağdan hayır mı kalır?
Sabır, biraz da zaman
Güçten, öfkeden daha yaman.

Güvercinle Karınca

Bu masalda hayvanlar küçük,
Ama gördükleri iş yine büyük.
Bir güvercin su içiyormuş,
Durgun bir derenin kıyısında.
Bir de bakmış zavallı bir karınca
Su içeyim derken dereye düşmüş,
Çırpınıp duruyor biçare,
Kıyıya varabilir mi, nerede!
Güvercin acımış,
Bir saman çöpü atmış suya,
Çöp, iskele olmuş karıncaya,
Çıkmış üstüne, kurtulmuş.
Derken bir serseri çıkagelmiş,
Yalınayak, elinde tüfek.
Görünce güzelim güvercini,
— Yaşadık, demiş, okşamış tüfeğini.
Haşlaması mı, kızartması mı diye
Düşünüp nişan alırken,
Karınca ısırıvermiş topuğundan.
Uf deyip kımıldayınca gebeş,
Gökleri boylamış güvercin kardeş.
Akşam yemeğine güvercin ha?
Soğan ekmek nene yetmiyor, mankafa!

Kuyuya Düşen Müneccim

Yıldız falına bakan bir müneccim
Boylamış kuyunun dibine bir gün.
— Zavallı sersem, demiş herkes;
Bastığın yeri göremezken doğru dürüst,
Gökleri okumak nene gerekti senin.
Nice insan, daha uzaklara gitmeden,
Ders alabilir bu serüvenden.
Çok az insan var ki dünyamızda
Hoşlanmasın duyunca, biz ölümlülerin
Kaderin kitabını okuyabileceğini.
Nedir ama Homeros'un ve Homerosgillerin
Destanlara döktükleri o kitap?
Nedir eskilerin rastlantı,
Bizim alın yazısı dediğimiz şey?
Rastlantının bilimi olur mu hiç?
Olabilirse, yanlış o zaman
Rastlantı, kader, talih demek buna:
Hangisi hesaba gelir bunlardan?
Yüce isteklerine gelince
Her şeyi yaratanın,
Her yaptığı işte bir bildiği olanın,
Kim bilir bunları kendisinden başka?
Kimin haddine içindekini okumak onun?
Oturup yıldızların alnına mı yazmış,
Gelecek zamanların gecesinde,
Karanlıklara sarılı bunca sırları?
Ne diye yapsın bunu.
Evren ve dünyamız üstüne kitap yazanların
Kafalarını yorsun, işletsin diye mi?
Kaçınmaz belalardan
Kaçınılmasını bilelim diye mi?
Rahatımızı kaçırmak için mi yoksa?
Öğrenip başımıza gelecekleri,

Gelmeden günümüz zehir olsun diye mi?
Büyük hata, büyük suç daha doğrusu
Böylesi saçmalıkları aklından geçirmek.
Gökkubbe başımız üstünde devinir durur,
Yıldızlar yürür döner yörüngelerinde.
Güneş ışık saçar her gün bize;
Her gün aydınlığa çevirir karanlıkları.
Yalnız şudur bence
Bundan çıkarabileceğimiz düşünce:
Bir zorunluluktur güneşin
Işık salıp dünyamızı aydınlatması;
Mevsimleri getirip tohumu oldurması;
Türlü bedenler üstüne
Türlü etkileri olması.
Üstelik evrenin değişmez düzeni
Nasıl bağdaşır değişken talihle?
Bana bakın, koca şarlatanlar,
Siz, yıldız fallarına bakanlar,
Çıkıp gidin bir an önce
Avrupa krallarının saraylarından,
Bütün üfürükçülerle birlikte:
Onlarınki kadar boştur
Sizin bütün söyledikleriniz de.
Fazla öfkeye kapıldım galiba;
Dönelim bizim kuyuya düşen ahbaba.
Uydurma bilgileriyle bu müneccim,
Haddini bilmezliği bir yana, ta kendisidir
Boş kuruntular peşinde koşanların
Önlerindeki tehlikeyi görecek yerde
Başı göklerde dolaşanların.

Tavşanla Kurbağalar

Bir tavşan düşünüyormuş deliğinde,
(Delikte ne yapsın düşünmesin de?)
Dalmış derinlere tavşan
Daldıkça da dertlenmiş.
Bu hayvanın pek yüzü gülmez ki zaten
İçini kemiren korku yüzünden.
— Ne mutsuzluk, diyormuş kendi kendine;
Korkak yaratılmış olmak.
Yediğin yemek boğazından gitmez,
Hiçbir şeyin tam keyfini çıkaramazsın.
Her an yerinden hoplamak zorundasın.
Yaşamak mı denir bu benimkine?
Kör olası korku, uykularımı bile
Gözlerim açık uyutturuyor bana.
Bir sivri akıllı çıkar:
— Siz de korkmayın öyleyse, der.
Laf mı bu?
Korkak korkmaz olur mu?
Hem öyle geliyor ki bana,
Koskoca insanlar da düşüyor korkuya.
İşte böyle düşünürmüş bizim tavşan,
Kulaklar kirişte,
El ayak tetikte.
Bir yel, bir nefes, bir gölge, bir çıt,
Yürek hemen pıt pıt.
Uzatmayalım, dertli tavşan,
Kader üstüne akıl yorarken,
Bir hışırtı olmuş yukarıda;
Kendini dar atmış dışarı.
Bir koşu geçtiği gibi çayırı
Gölün kıyısını boylamış.
Bu sefer kurbağaların ödü patlamış,
Cup cup atlamışlar suya,

Her biri girmiş bir deliğe.
— Yaa, demiş tavşan;
Demek yalnız ben değilmişim korkan,
Benden korkanlar da varmış ha?
Bir tek değil hem de, bir sürü kurbağa!
Ben neymişim meğer
Ne korkular salmışım kim bilir,
Bugüne dek ortalığa.
Hiçbir korkağı yoktur ki dünyanın
Kendinden daha korkağını bulmasın.

Horozla Tilki

Güngörmüş, açıkgöz bir horoz,
Ağaçta nöbet bekliyormuş.
Tilki yanaşmış güler yüzle:
— Kardeş, demiş; müjde!
Savaşanlara son verildi, son!
Barış oldu bütün dünyada.
Haberi yaymaya geldim,
İn aşağı da öpüşelim.
Hadi bekletme, duramam pek;
Yirmi köyüm var gidilecek.
Hem nöbet möbet yok artık, bitti;
Rahat rahat gezebilirsiniz şimdi.
Tavuk, horoz işinize bakın, korkusuz;
Size yardım etmek dostluk borcumuz.
Söyle seninkilere sevinsinler,
Bu gece bayram etsin, hora tepsinler.
Sen de gel artık, haydi;
Gel de kardeş kardeş öpeyim seni.
— Tilki kardeş, demiş horoz;
Bundan hoş, bundan tatlı haber olmaz!
Hele bunu senden duymak yok mu,
Bitirdi beni doğrusu.
Bak, iki tazı da geliyor karşıdan;
Onlar da müjdeci anlaşılan
Görsen ne koşuyor kâfirler;
Nerdeyse gelirler.
Dur, ben de ineyim de bari
Tatlı tatlı konuşalım hep beraber.
— Hoşça kal, demiş tilki;
Ben kaçayım, yolum uzun.
Öpüşmek başka zamana kalsın.
Hazret dar atmış kendini ormana.
Barışta iş yok deyip kendi kendine.

Horozsa başlamış keyfince ötmeye:
Koca tilkiye tilkilik ettim diye.

Kartal Olmak İsteyen Karga

Göklerin kralı kartal
Kaptığı gibi kaldırmış bir koyunu.
Karga görmüş bunu, bitmiş.
Boyu bir karıştır ama karganın,
Kartaldan aşağı kalmaz oburlukta.
Tutturmuş ben de koyun kaldıracağım diye
Başlamış sürünün üstünde dönmeye.
En besili, en güzel koyunu seçmiş,
Tam bir kurbanlık, tanrıların ağzına layık,
Bakmaya doyamıyormuş karga:
— Seni kimler büyüttü böyle, demiş;
Bu ne et, bu ne yağ, bu ne kuyruk güzelim?
Gel seninle gezmelere gidelim,
Demiş ve birden saldırmış,
Şaşkınlıktan meleyen koyuna.
Meğer mübarek hayvan
Koca peynirden daha ağırmış.
Üstelik bir belalı postu da varmış;
Kıvrım kıvrım, bin bir büklüm;
Nuh Baha'nın sakalı hak getire.
Bizimkinin pençeleri dolaşmış mı yünlere,
Kurtarabilirsen kurtar.
Zavallı uğraşırken nefes nefese,
Çoban gelmiş,
Yakalamış kargayı atmış kafese.
Çocuklarına vermiş oynasınlar diye.
Boyuna bakmayanın sonu budur;
Yankesici hırsızlığa kalktı mı tutulur.
Her cana kıyan bey paşa olmaz ya!
Sen de git yiyebileceğin haltı ye.

Hera’ya Dert Yanan Tavus Kuşu

Tavus kuşu Hera'ya dert yanıyormuş;
— Tanrıça, demiş; boşuna yakmıyor değilim;
Öyle bir ses vermişsin ki bana
Kimselere hoş gelmiyor en tatlı dilim.
Oysa bülbül, o minnacık kuş
Nerden bulup o tatlı, o güzelim sesleri
Tek başına şeneltiyor baharı?
Junon kızmış:
— Kıskanç kuş, demiş; susmak düşerdi sana;
Bülbülü kıskanmaya ne hakkın var senin?
Sen ki boynunu çepeçevre saran
Bütün bir gökkuşağıyla donanmışsın,
Renk renk, çeşit çeşit ipeklerden.
Sen ki salınıp gezerken alım çalımla
Öyle zengin bir kuyruk gerersin ki ortaya
Kendini kuyumcu dükkânında sanır insan.
Göklerin altında hangi kuş var
Senin kadar gözlere şenlik olan?
Her yaratıkta bütün değerler olamaz ki
Her birine ayrı özellikler vermişiz:
Kimi görkemlidir, kimi güçlü,
Şahin çeviktir, kartal atılgan.
Karga iyi haber getirir, kuzgun kötü haber
Hepsi seslerinden memnundurlar.
Kes sen de yakınmayı,
Yoksa alırım sırtındaki urbayı.

Kadın Oluveren Kedi

Bir adam kedisine tutkunmuş delice,
Yokmuş dünyada başka yaratık
Ondan güzel, ondan sevimli, ondan ince.
Hele tatlı tatlı miyav deyince
Kendinden geçiyormuş bizim âşık.
Gerçekten delirecek neredeyse.
Tanrılara yalvarmış yakarmış;
Büyülere, üfürüklere başvurmuş,
Sonunda peki demiş tanrılar.
Bir sabah uyanmış bakmış ki
Kadın oluvermiş kedisi.
Hemen o sabah girmiş gerdeğe.
Kedisine tutkun dostumuz
Bu sefer karısına deli divane.
Hiçbir güzel kadın
Böyle güzel gelin olmamış;
Hiç kimse karısından
Böylesine tat almamış.
Geceleri gündüz olmuş adamın.
O karısını okşamış, karısı onu:
Kedin karın olmuş, ötesi var mı?
Mutlu koca unutmuş gitmiş,
Karısının eskiden kedi olduğunu.
Derken, gecelerden bir gece,
Fareler de girmiş gerdeğe:
Başlamışlar hasırı kemirmeye.
Kadın bıraktığı gibi
Sevgili kocasını yatakta,
Dikilivermiş ayağa, beklemiş tetikte.
Birden fırlamış, tutamamış fareyi.
Dönmüş kocasının yanına.
Fareler yine gelmiş,
Kadın yine fırt aşağı,

Bu sefer yakalamış bir tanesini.
Fareler şaşıra kalmış:
Bu ne biçim hanımefendi?
Tıpkı kedi.
Can çıkar, huy çıkmaz.
Bir yaşı geçti mi insan
Kolay kolay değişmez.
Testi içeceğini içmiş artık,
Kumaş gireceği biçime girmiş.
Ağzınla kuş tutsan,
Gitmez yerleşen alışkanlık.
Kamçı, kırbaç kâr etmez,
Tabiat Nuh der, peygamber demez.
Demir sopayla döv,
Sopan eğrilir;
Kapıdan kov,
Pencereden gelir.

Aslanla Eşek Avda

Hayvanların kralı bir sabah
Bolcana av bulmayı koymuş aklına.
Doğum gününü kutlayacakmış güya...
Aslanın avı serçe merçe olacak değil ya:
İyisinden, güzelinden yabandomuzları,
Ve de geyikler, ceylanlar istemiş canı.
Öylesine önem vermiş ki aslan bu işte
Özel bir görev yüklemiş
Sesi, Stentor'u bastıran eşeğe,
— Sen, demiş; benim borucubaşım olacaksın.
Götürüp eşeği av yerine
Dallar, yapraklarla gizleyince de;
— Şimdi, demiş; var gücünle anıracaksın!
Düşünmüş, doğru da düşünmüş ki aslan,
En korkusuz hayvanları bile
Alışkın olmadıkları bu yaman boru
Uğratır sığınaklarından dışarı.
Birdenbire korkunç bir gürültüdür kopmuş
Şaşkına dönmüş ormanın bütün konukları.
Dört bir yana kaçan kaçana
Ve tabii düşen düşene
Aslanın amansız pençesine.
— Gördün mü ne yamanmışım, demiş eşek
Avın bütün şerefini benimseyerek.
— Gerçekten, demiş aslan; yiğitçe anırdın.
Bilmesem ne mal olduğunu
Ben bile korkardım, doğrusu.
Eşek kızabilse kızacak,
Ama nerde o yürek!
Aslan alay etmekte de haklı üstelik
Eşeğin caka satması da çekilmez doğrusu.
Yaradılışına aykırıdır bu.

Ezop'un Açıkladığı Vasiyetname

Ezop üstüne söylenenler doğruysa
Peygamber gibi bir adammış;
Onun aklı tek başına
Bütün Ares Kurultayı'na bedelmiş.
İşte bunu belirten bir güzel hikâye,
Sunuyorum hoşunuza gider diye.
Bir adamın üç kızı varmış,
Üçünün de huyları apayrı:
Biri içkiye düşkün, biri aşifte,
Üçüncüsü cimri mi cimri.
Bu adam vasiyetnamesinde,
Atina'nın kanunlarına uyarak,
Varını yoğunu kızlarına bırakmış,
Paylarının eşit olmasını, şart koşarak.
Analarına bıraktığı paraysa,
Yalnız kızlar paylarını elden çıkarınca
Verilebilecekmiş kendisine.
Babaları ölünce üç mirasyedi
Açmışlar hemen vasiyetnameyi.
Okumuşlar, bir daha, bir daha okumuşlar
Anlayamamışlar bir türlü
Babalarının ne demek istediğini.
Nasıl anlasınlar ki, her üç kız kardeş,
Ancak payına düşen elinden çıkınca
Anasına ayrılan parayı ödeyecek.
Varını yoğunu elden çıkaran,
Nerden para bulup anasına verecek?
Akıl mı bu? Ne demek ister bu baba?
Danışmışlar sağa sola.
Bütün avukatlar kafa kafaya vermiş,
İncelemiş, evirmiş çevirmişler,
Bin bir yorum ileri sürmüşler;
Sonunda pes edip demişler ki kızlara:

— Bölüşün mirası, bırakın üst tarafını.
Ananızın payına gelince,
Şöyle yapmanız doğru olur bizce:
Her üç kız kabullenir şimdilik,
Bu paranın üçte birini ödemeyi,
Ananız parasını hemen istemezse,
Merhumun öldüğü günden başlayan
Bir gelir bağlanır kendisine.
Böylece kapanmış mesele.
Üç paya bölünmüş, ne kaldıysa babadan:
Kızın biri kır köşkünü almış,
Bütün aşmalı çardakları mardakları;
Gümüş sofra takımlarını, kaşık çatalı;
Fıçılar dolusu Yunan şaraplarını;
Hizmetçilerin yemekten anlayanlarını:
Birinci kızın olmuş, kısaca,
Boğaz işletmesiyle ilgili ne varsa.
İkinci kız aşk üstüne çalışmış;
Şehirdeki evi almış
O güzelim mobilyalarıyla;
Hadımağalarını, berberleri, terzileri;
Bütün mücevherleri, sırmaları, ipekleri.
Üçüncü kıza kalan da
Çiftlikler, tarlalar, otlaklar,
Üretimle ilgili bütün takım taklavat,
İnek, öküz, koyun, falan filan.
Miras bölüşülmüş böylece
Üç kız kardeşin de gönlünce.
Miras bölüştürmenin bundan iyisi
Can sağlığı, demiş bütün Atina halkı.
Büyük küçük herkesin aklı yatmış
Vasiyetin bu türlü uygulanmasına.
Yalnız Ezop çıkmış, demiş ki:
— Bunca kafa yorduktan sonra
Tam tersini, ama tam tersini Uyguladınız bu vasiyetnamenin.

Adamcağız sağ olsa,
Yazıklar olsun derdi Attika'ya.
Nasıl olur da sizler,
Dünyanın en akıllıları geçinenler,
Bu kadar yanlış anlarsınız
Bir yurttaşınızın son dileğini?
Böyle demiş Ezop Babamız,
Ve şöyle bölüştürmüş mirası:
— Her kız tam tersini alacak
Gönlünce olan payın;
Hiçbiri hoşlanmayacak
Payına düşenden.
Aşk isteyen kıza şarap küpleri; İçki düşkününe inekler,
İnek beslemek isteyene de Tuvalet masaları verilecek.
Budur vasiyetnamenin anlamı,
Demiş kesmiş bizim Firikyalı.
Anlatmış ama sonra,
Neden böyle yapılması gerektiğini:
— En kestirme yolu budur^ demiş;
Kızlara mallarını sattırmanın.
Sattılar mı, paraları olur,
Her biri böyle kolay koca bulur;
Ana alır parasını, peşin peşin
Çıkınca kızların elinden,
Babalanndan kalan öteberi.
Buymuş meğer merhumun bütün istediği.
Atina halkı şaşa kalmış;
— Nasıl olur da, demişler,
Bir tek adamın kafası
Bunca danışmandan daha iyi işler.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Değirmenci, Oğlu ve Eşek

İki şairimiz, Malherbe ve Racan,
Baş başa kalmışlar bir gün.
Aralarında açık konuştukları için:
— Sana bir şey soracağım, demiş Racan;
Sen görmüş geçirmiş adamsın,
Hayatı benden iyi bilirsin.
Benim artık karar verme zamanım.
Ben kimim, nem var, ne işe yararım?
Bunları senden iyi bilen yoktur.
Ne dersin?
Gidip taşrada mı yerleşsem?
Orduya yahut saraya mı girsem?
Her şeyin acı tatlı tarafları var;
Kimi insan savaşta rahat eder de
Evinde karısıyla rahatı kaçar.
Bıraksalar ne yapacağımı bilirim.
Ama dört yanı da memnun etmek lazım:
Ailem ne der, saray ne der, halk ne der?
Hepsini düşünmek ister.
— Boşuna! demiş Malherbe gülerek,
Önce şu hikâyeyi dinle,
Bir yerde okudum geçenlerde:
Bir değirmenciyle oğlu varmış.
Adam çok yaşlı, oğlu daha çocuk.
Çocuk dersem, on beş on altı yaşlarında.
Baba oğul pazara gidiyorlarmış
Eşeklerini satıp bir yenisini almaya.
Eşek dinç görünsün, para etsin diye
Bağlayıp ayaklarından bir direğe
Baba oğul sırtlarına almışlar eşeği.
İlk gören basmış kahkahayı:
— Bunlar, demiş, eşek şakası yapıyorlar,

Ama eşeğin eşeği olmuş kendileri.
Değirmenci bakmış, adamın hakkı var:
Çözmüş, indirmiş eşeği yere.
Eşek anırıp belli etmişse de
Taşınmaktan çok hoşlandığını,
Aldırış etmemiş ihtiyar.
Bindirmiş oğlunu eşeğe,
Deh! diye vurmuş sırtına sopasını.
Üç köylüye rastlamışlar yolda,
En yaşlısı bağırmış delikanlıya:
— Yuf be!
Utanmak yok mu sende?
Aksakallı baban yaya,
Sen eşeğin sırtında, keyfinde.
Onu bindirip sana yürümek düşer.
Adamlar haklı, deyip değirmenci,
İndirmiş oğlunu kendi binmiş eşeğe.
Üç genç kıza rastlamışlar bu sefer;
— Koca moruk! demiş bir tanesi;
Yazık değil mi zavallı delikanlıya?
Sersem, papa mı sanıyor kendini?
Koca öküz eşekte, çocuk yaya!
— Kız, git işine, demiş değirmenci;
Öküzlük ne gezer bu yaşta, bende?
Ama bakmış içerleyen içerleyene,
Almış delikanlıyı terkisine.
Biraz sonra başka yolcular,
İkisini birden alaya almışlar:
— Yuf! demişler; insaf yok mu sizde?
Zavallı eşek ölecek neredeyse!
Emektar bir hayvana yapılır mı bu?
Postunu mu satacaksınız pazarda?
Anlamış sonunda değirmenciyle oğlu:
Herkesin dediğini yapmak boşuna.
Ama haydi demişler; inat etmeyelim;
Bir de bunlarınkini deneyelim.

İnmiş eşekten, başlamışlar yürümeye.
Bir başkası başlamış alay etmeye:
— Hoppala, demiş; bu da yeni moda:
Eşek önde boş, değirmenci arkada.
Anlamadık:
Kim eşek, kim sahibi?
Alın sırtınızda taşıyın bari!
Bir türkü vardır
Üç Eşek diye,
Tam size göre.
— Doğru, demiş değirmenci; ben bir eşeğim;
Eşek olmasam uyar mıydım sizlere?
Ama bundan sonra ne derseniz deyin
Beni ister beğenin, ister beğenmeyin;
Canım nasıl isterse öyle yaparım.
Öyle yapmış, sonunda herkes de beğenmiş.
Bana sorarsan dostum, böyledir bu iş:
İster Mars çeksin seni kendine,
İster Venüs, ister kral!
İster savaş, ister seviş,
İster taşraya git, ister burada kal!
Ne yapsan bir şey söyleyecekler elbet;
Bırak söylesin millet!

Mide ve Uzuvlar

Kitabıma krallıkla
Başlamam gerekirdi;
Ama bir bakıma
Mide efendimiz de
Bir krallık değil mi?
Bir eksiği oldu mu hazretin
Rahatı kaçar bütün bedenin.
Günün birinde uzuvlar
Hep mide için çalışmaktan bıkmışlar;
Her biri beyce yaşamak istemiş,
Hiçbir iş görmeden, mide gibi.
— Biz olmadık mı hava alır, demişler;
Didiniyor, terliyoruz eşek gibi,
Kimin için?
Hep onun için.
Nedir kazancımız bunda bizim?
Bütün emeğimizi sömürüyor bu mide,
Bırakalım işi gücü biz de
Yan gelip oturalım, onun gibi.
Öyle demiş, öyle yapmışlar:
Eller tutmaz,
Kollar kımıldamaz, bacaklar yürümez olmuş:
— Git başının çaresine bak demişler mideye.
Hiç de iyi etmemiş ve pişman olmuşlar.
Çok geçmeden başlamışlar süzülmeye...
Yürek yeni kan yapamaz olmuş gayrı.
Her uzuv sarsılmış, tükenmiş hepsinin feri.
Anlamışlar ki sonunda,
O dalgacı, o tembel sandıkları mide
Hep birinden daha çok yararlıymış meğer
Hepsinin ortak çıkarlarına.
Krallık gücünü benzetebiliriz buna:
O da alır ve aldığı kadar da verir.

Herkes onun için çalışır,
Ama o da herkesi besler.
O, sürdürür varlığını iş görenin,
Tüccarı o zengin eder,
O geçindirir devlet görevlilerini;
Çiftçiyi o korur, askeri o tutar ayakta;
Dört bir yana saçar kralca lütuflarını.
O işletir bütün devlet makinesini.
Menenius iyi başarmış
Bu gerçeği halka anlatmasını.
Halk senatodan kopacak olmuş bir ara;
— Her şey onun, diyormuş başkaldıranlar:
İktidar, hazineler, şanlar, şerefler;
Bütün yükse bizim sırtımızda:
Vergiler, mergiler, savaşlar, dertler.
Halk surların dışında birikmiş;
Birçoğu başka yerlere göç etmek üzereymiş.
İşte Menenius tam o sırada
Gitmiş anlatmış onlara
Bu ünlü masalda mideye başkaldıran
Uzuvlara benzediklerini
Ve işlerine döndürmüş hepsini.

Kurt Çoban Olmuş

Bir kurt yeterince pay alamaz olmuş
Çevresindeki koyunlardan;
Bir başka kılığa girmeyi düşünmüş.
Yararlanıp tilkinin postundan,
Çobanlar gibi bir gocuk geçirmiş sırtına,
Uzun bir değnek edinmiş,
Bir de kaval sokmayı unutmamış
Koltuğunun altına,
Toz kondurulmasın diye çobanlığına.
Elinden gelse yazacak külahının üstüne:
"Adım Şaban, benim sizin çoban" diye.
Böylece kılığı uydurunca
Dayamış ön pençelerini değneğe
Bizim sinsi Şaban, yaklaşmış usulca.
Şaban, asıl Şabansa çimene yatmış
Uyuyormuş derin derin.
Köpeği de uykudaymış, heybesi bile.
Koyunların çoğu da öyle.
Onlar uyuyadursun, bizim hinoğluhin
Uyumayanları peşine takmak için
Kılığına söz de eklemeye kalkmış:
— Seslenmeden olmaz, demiş ve işte o zaman
İş sarpa sarmış:
Kıvıramamış çoban gibi konuşmayı
Sesi gümbürdetmiş dereyi tepeyi
Ve foyası çıkmış meydana.
Koyun, köpek, çoban,
Kalır mı o sesi duyup da uyanmayan?
Bu hengâmede ne yapsın zavallı canavar,
Üstelik sırtında gocuk da var
Ne kaçabilmiş seninki,
Ne de savunabilmiş kendini.
Sahtekârlar her zaman

Bir yanlarıyla verirler yakayı ele:
Kurt isen kal kurtluğunla,
En sağlamı budur, bana sorarsan.

Kral İsteyen Kurbağalar

Kurbağalar demokrasiden bıkmış;
Bir vak vak, bir kıyamet,
İllallah! Medet!
Gökleri tutmuş bağrışmaları.
Peki, demiş vakvak tanrı;
Krallık yapıvermiş cumhuriyeti.
Ağzı var dili yok, vurdumduymaz
Bir kral inmiş göklerden.
Ama öyle güm diye düşmüş ki mübarek, göle,
Bizim çamurlugiller
-Ki, bilirsiniz, bir hayli ödlek ve semelektirler-
Cup diye atlayıp suya;
Her biri girmiş bir deliğe.
Bir kral kalmış ortada, bir de sazlar.
Yaman bir dev geldi sanmış kurbağalar;
Uzun zaman kimse çıkarıp başını
Bakamamış kralının yüzüne.
Oysaki korktukları şey bir kütükmüş sadece.
Ama öyle ciddi, öyle heybetliymiş ki kütük,
İlk çıkan kurbağa zor çıkmış yüze,
Korkudan titreye titreye
Yaklaşmış koca devletliye.
Kurbağalar bakmış bir şey olmuyor yaklaşana;
O zaman artık koşan koşana!
Kralın dört bir yanı kurbağa dolmuş,
Gelip omzuna oturanlar bile olmuş.
Bu ne biçim kral?
Vur, ağzından lokmasını al.
— Yoo, demiş kurbağa milleti;
Bu kadar sus pus kral olmaz.
Başlamışlar yeniden dert yanmaya Vakvak Tanrı'ya:
— Aman, ne olursun, demişler;
Bir kral yolla ki bize ağzı burnu oynasın!

— Peki, demiş tanrı Vakvak;
Bir balıkçıl yollamış, her yanı oynak.
Ağız dersen işlek mi işlek:
Sağa bir gaga, sola bir gaga;
Her gagada bir kurbağa;
Ye babam ye!..
Bizimkiler basmış gene yaygarayı,
Bu sefer kızmış artık Vakvak Tanrı:
— Sizin oyuncağınız mıyım ben? demiş;
Demokrasi veririz, vak vak;
Kral indiririz gökten,
Uslu, akıllı, babacan,
Gene vak vak.
Kesin artık şamatayı,
Bir yiyip bin şükredin yeni krala;
Yoksa daha beteri gelir ha!

Tilkiyle Teke

Tilki kaptan çıkmış yola
Uzun boynuzlu dostu tekeyle.
Teke alığın biriymiş, sözün doğrusu;
Tilkiyse, malum, malın gözü.
İki ahbap öyle susamışlar ki yolda
İnmek zorunda kalmışlar bir kuyuya.
İçtikçe içmiş ikisi de şapır şupur.
İçemez olunca artık, tilki demiş ki:
Kuyudan su içmesi kolay
Ama kuyudan çıkması zordur.
Sen kaldır ayaklarını daya duvara,
Önce ben atlar sırtına
Tırmanırım yukarıya doğru;
Sonra atlayıp boynuzlarına
Çıktım mı yukarı,
Çekerim seni de dışarı.
— Yuf benim sakalıma, demiş teke;
Amma da akıl varmış sende!
Ben dünyada bulamazdım doğrusu,
Böylesi bir kolaylığı.
Tilki çıkıvermiş kuyudan böylece,
Bırakıp tekeyi dibinde.
Şöyle bir nutuk da çekmiş üstelik
Sabırlar dileyerek, tekeye:
— Tanrı sana sakal vermiş yalnız, babalık!
Sakalın kadar aklın olsa,
Hiç iner miydin bu kuyuya?
Ben çıkmasını bildim, allahaısmarladık.
Sen de kullan aklını,
Bul yukarı çıkmanın yolunu.
Sana yardım etmek isterim ama
Acele işlerim var, kusura bakma.
Susadın mı kuyuya inmesine inmeli,

Ama nasıl çıkacağını da düşünmeli.

Kartal, Domuz ve Kedi

Koca bir meşe kurumuş.
Tepesine kartal yuva kurmuş,
Ortasında bir kovuğa yabankedisi,
Dibine de yabandomuzu.
Herkes hayat alanını ayırmış,
Güzel güzel yaşayıp gidiyorlarmış.
Kalleş kedi bozmuş düzeni.
Çıkmış kartala demiş ki:
— Canımız tehlikede,
Yavrulanmazınki hiç değilse:
Biz analar için bu daha da kötü.
Yabandomuzu ne yapıyor, gördünüz mü?
Dibimizde kuyu kazıyor sabah akşam.
Maksadı meşeyi devirip
Yavrularımızı yemek,
Bir tekini bıraksa yanmam.
Kartalı korkular alınca,
Kedi doğru aşağıya, yabandomuzuna:
— Aman komşu, demiş fıs fıs kulağına;
Sakın çıkayım deme, kartalın niyeti kötü:
Senin yavrularda gözü.
Aman, benden duyduğunu söyleme sakın;
Kulağına gitti mi yandım!
Domuzu da korkulara düşürünce
Kedi çekilmiş sinsi deliğine.
Kartal çıkabilirse çıksın,
Yavrularını yiyecek aramaya.
Kartal korksun da, domuz mu korkmasın?
O da kalakalmış yuvada.
Kim anlatsın sersemlere ki
Açlıktır beterin beteri.
Biri, ağaç devrildi devrilecek,
Biri, kanatlı bela geldi gelecek

Diye beklerken yuvayı,
Bütün kartalgiller ve domuzgiller
Açlıktan boylamış öbür dünyayı.
Kedigiller toplamış parsayı.
Fitneci bir dil neler uydurmaz,
İnsanın başına ne çoraplar örmez!
Pandora'nın kutusundan,
Çıkmış çıkacak bütün belalardan,
En kötüsü, dünyanın baş belası,
Şeytanın dik alası nedir derlerse:
Fitnedir bence.

Sarhoşla Kakışı

Öbür dünyayı boyladığına.
— Sen kimsin? diye sormuş zebaniye.
— Ben şeytan ülkesinin kilercisiyim, demiş karısı;
Mezarda yatanlara yemek veririm.
— İçki vermez misin? demez mi hemen bizimki!..
Can çıkar, huy çıkmaz
Kötü huy ne ayıp dinler ne korku.
Bir masala girmiştir bu konu,
Anlatmasam olmaz;
Her sözüme bir örnek veririm ben.
Bakkhos'a kul köle olmuş sarhoşun biri,
Her gün kurban veriyormuş efendisine
Sağlığından, aklından, kesesinden.
Böyleleri tüketir varını yoğunu
Ömrünü yarılamadan.
Bizimki bir gün öyle çekmiş ki kafayı,
Bir şişenin dibinde unutmuş dünyayı.
Karısı korkutmak için bu sefer
Kapamış kocasını mezarımsı bir yere,
Orda eskiye dönen yeni şaraplar
Uyuttukça uyutmuş bizim ayyaşı.
Uyanınca ne görsün:
Kefene sarılmış, mezarına mum dikilmiş.
— Aman bu ne, demiş karım dul mu kaldı yoksa!
Bunun üzerine karısı, bir zebani kılığında,
Yüzü maskeli, sesi bir tuhaf homurtulu,
Gelmiş sözde ölünün tabutu başına
Ve bir cehennem aşı uzatmış ona.
Adam iyice inanmış artık

Damla Hastalığı ve Örümcek

Cehennem yaratınca, her işkence gibi,
Damla hastalığıyla örümceği:
— Yavrularım, demiş, siz ikiniz,
İnsan soyunun başına çorap örmekte
Birbirinizden arda kalmazsınız.
Düşünelim bakalım şimdi,
Nerde yerleşmeniz daha iyi.
Bakın daracık kulübeler var şurada,
Şurada da koca saraylar,
Birbirinden güzel, yaldızlar içinde.
Bu iki yeri düşündüm sizin için:
Hanginiz hangisinden hoşlanır bilmem;
Anlaşın aranızda, ya da kura çekin.
— Kulübeleri hiç gözüm tutmadı benim, demiş örümcek,
Damlaysa, saraylarda,
Hekim denen bir sürü insanı görünce
Rahatını kaçırmalarından korkmuş,
Öbür yanı seçip çadırı kurmuş:
Yayılıp yerleşmiş kaygısızca
Zavallı bir fakirin ayak parmağına:
— Burda hiç işsiz kalmam sanırım, demiş;
Hippokrates de nerden gelip buralara
Topla pılı pırtını diyecek bana?
Bu arada bir saray köşesine yerleşip
Yapı işlerine başlamış örümcek:
Kira anlaşması var gibi ölene dek.
Atmış temelleri kuruvermiş ağları.
Gelsin gayrı sinekler: Bir, bir daha derken
Hizmetçi kadın bir vurunca süpürgeyi
Güme gitmiş örümceğin bütün emeği.
Bir ağ daha kurmuş,
Al sana bir süpürge daha...
Zavallı hayvan her gün ordan oraya

Göç eder dururmuş.
Son bir denemesi daha süpürülünce
Gitmiş, damla kardeşini bulmuş.
Meğer o da sefer halindeymiş her zaman
Ve bin kez daha mutsuzmuş
Örümceklerin en mutsuzundan.
İçine yerleştiği parmağın sahibi
Bir odun yarmaya götürüyormuş biçareyi,
Bir kazma kürek sallamaya:
— Ağrı bunaltılmalı ki dinsin, diyormuş.
— Of! Dayanamıyorum artık, demiş damla;
Ne olur, biraz yer değiştirelim seninle.
Örümcek kardeşi buna dünden razı;
— Tamam, deyip dalıvermiş kulübeye.
Kurtulmuş süpürgeden, her gün göç etmekten.
Damlaysa bir koşu gidip yerleşmiş
Bir başpapazın bedenine;
Yatalak etmiş adamı ömrü boyunca.
Lapa üstüne lapalar sunulmuş damlaya.
Ne adamlar varmış orda, hiç utanmadan
Damlayı her gün azdırdıkça azdıran!
Akıllılık edip yer değiştirince
İkisi de muradına ermiş böylece.

Kurtla Leylek

Kurtlar nasıl yer bilirsiniz:
Kaptı mı koparır, kopardı mı yutarlar.
Kurdun biri bir ziyafete konmuş
Ve öylesine tıkınmış ki
Ölüyormuş az kalsın;
Bir kemik saplanmış boğazına,
Kimseler yok, çağıramaz,
Bağıracak bağıramaz...
Bir leylek geçiyormuş bereket versin,
Allem kallem anlatmış derdini;
Koşmuş imdadına leylek.
Kuş değil cerrah mübarek;
Gaga dersen makastan iyi,
Soktuğu gibi gırtlağına
Çıkarıvermiş kemiği.
— Tamam, deyip ücretini istemiş.
— Ne ücreti? demiş kurt,
Alay mı ediyorsun babalık?
Canını kurtardığım yetmiyor da
Bir de ücret ha?
Ağzıma girmişken kafan
Bir kapsam ne olurdun?
Bu ne nankörlük be!
Çekil git, bir daha da elime düşme.

İnsanın Yere Serdiği Aslan

Sergide bir av resmi varmış;
Ressam bir aslan yapmış kocaman;
Serilip yatmış ortaya.
Yanında ufacık bir insan:
Tek başına aslanı haklamış güya!
Göğsü kabarıyormuş seyircilerin;
İnsan başka şey, diyorlarmış.
Sahici bir aslan çıkagelmiş bir yerden;
Kesmiş soluğunu hepsinin:
— Evet, demiş; bu resme göre
Siz ayakta, biz yerde.
Ama yapan sizi aldatmış;
Görmemiş, kafadan atmış.
Tam tersini görürdünüz bu resmin,
Bizden de ressam çıkaydı,
Üstelik yalan da olmazdı!

Tilki ve Üzümler

Tilkinin biri,
Kimine göre Gaskonyalı, Kimine göre Normandiyalı,
Ölesiye aç kaldığı bir sırada,
Yüksek bir çardaktaki asmada
Üzümler görmüş, kabukları kıpkızıl:
Bal gibi olgun, besbelli.
Yemesine yiyecek, hem de nasıl!
Ama yetişemeyince ne yapsın tilki:
-— Bunlar daha yemyeşil, demiş;
Uşak takımının dişine göre...
Yakınıp dursa tilki
Daha mı iyi ederdi sanki?

Kuğuyla Kaz Palazı

Kaz palazıyla kuğu
Kümes hayvanlarıyla dolu bir yerde
Yaşayıp gidiyorlarmış bir arada;
Biri efendinin gözlerine mahsus,
Öteki ağzının tadına.
İkisi de mağrur:
Biri bahçe arkadaşı efendinin,
Öteki sofra arkadaşı.
Şatonun su dolu hendekleri
Gezi yeriymiş bu ikisinin.
Yan yana yüzdükleri görülürmüş
Bir süzülerek, bir dalaraktan,
Boş heveslerini doyuramadan.
Bir gün içkiyi fazla kaçıran aşçı,
Kaz palazıyla karıştırıp, kuğuyu
Yakalamış boynundan,
Kesip mancasını yapmak için.
Tam bıçağı vuracakken
Kuğu son ötüşüyle dert yanmış.
Şaşkınlıktan donakalan aşçı
Anlamış ne halt ettiğini.
— Ne, demiş, demek az kalsın
Böyle bir şarkıcıyı haşlayacaktım.
Aman, tanrılar korusun ellerimi
Bu kadar güzel sesler çıkaran
Bir gırtlağı kesmekten.
Bunun gibi, umulmadık belalardan
Bir tatlı sözle kurtulabilir insan.

Kurtlarla Koyunlar

Bin yıl süren savaşlardan sonra
Kurtlarla koyunlar barışmış sonunda.
Elbet iki taraf için de buymuş en iyisi:
Kurtlar bir hayli koyun yiyorlarsa da
Az mı kurt postu giymiş çobanlar da?
Koyunlar özgürce otlayamadığı gibi
Kurtlar da özgürce et yiyemiyorlarmış.
Uzatmayalım, bitmiş savaş gelmiş barış;
Ama rehin istemişler birbirlerinden:
Kurtlar yavrularını vermiş,
Koyunlar da köpeklerini.
Değiş tokuş gereğince, töresince yapılmış
Elçiler, görevliler eliyle.
Gel gelelim bir zaman sonra yavru kurtlar
Düpedüz kurt olup kana susamışlar.
Bekleyip sayın çobanların
Sürüden uzaklaştıkları zamanı,
Boğmuşlar yarısını en yağlı kuzuların
Ve sırtlarına geçirip dişlerini
Ormanı boylamışlar.
Meğer gizliden haberliymiş baba kurtlar:
Onlar da boğuvermişler bu arada
Güvenlik içinde uyuyan köpekleri.
O kadar çabuk olmuş ki bu iş
Köpeklerin ruhu bile duymamış nerdeyse:
Bir anda hepsi paramparça edilmiş,
Kurtulamamış bir teki bile.
Şunu çıkarabiliriz bundan:
Kötülerle savaşa ara verilmemeli.
Barış, aslında iyi şeydir her zaman,
Evet, iyidir, ama neye yarar ki
Güvenilir mal değilse düşman?

Kocamış Aslan

Ormanlara korku salan
Şahların şahı aslan,
Kocamış, yatalak olmuş,
İninde içini çeker dururmuş
"Hey gidi günler, hey" diye.
Dünkü uşakları başlamış
Onun güçsüzlüğüyle güçlenmeye;
Önünde titreyenler üstüne yürümüş;
At gelmiş çifte atmış böğrüne,
Kurt gelmiş kıçını ısırmış,
Öküz gelmiş boynuz vurmuş.
Aslan zavallı, bitkin, mahzun, perişan,
Kükremeye mecali yok ihtiyarlıktan.
Ah vah etmiyor boş yere,
Ört ki ölem diyor biçare.
Tam kendini bırakmış, ölecek,
Bir de ne görsün? Eşek!..
O da gelip tekme atacak aslana:
— Yoo, demiş kalkmış ayağa,
Ölmeye razı olduk, yeter;
Senden tekme yemek ölümden beter.

Bülbül Filomela İle Kırlangıç Progne

Günün birinde kırlangıç Progne
Bırakmış yerini yurdunu,
Almış başını gitmiş
Şehirlerden uzaklara,
Garip bülbülün öttüğü ormana.
— Bacım, demiş kırlangıç bülbüle;
Nasılsın, iyi misin?
Bin yıl oldu nerdeyse
Seni aramızda görmeyeli.
Trakya yıllarımızdan bu yana
Uğramaz oldun sanırım semtimize.
Söyle bana, nedir meramın?
Hep bu ıssız yerde mi kalacaksın?
— Daha güzel neresi var?
Demiş bülbül Filomela.
— Amma da yaptın, demiş kırlangıç;
O güzelim sesini duyan kim burda?
Hayvanlar, bir de olsa olsa köylüler.
Senin gibi eşsiz bir sanatçının
Çöller mi olmalı yeri?
Şehirlere gel ki insanlar duysun
Yarattığın harikaları.
Hem sen buralarda kaldıkça
Kolay kolay unutamazsın
Dilini kestiren o zalim Tereus'un
Sana ettiklerini böyle bir yerde.
— Ah, demiş kırlangıca bacısı;
Ben işte o kötü günleri unutmak için
Uğramaz oldum sizin şehirlerin semtine.
İnsanların birbirine ettikleri,
O günleri daha çok hatırlatıyor bana.

Boğulan Kadın

Densiz erkekler bir fıkra anlatır:
Bir bağrışma olmuş da hani,
Adamın biri dereye bakmış:
— Bir şey yok, bir kadın boğuluyor, demiş.
Bu da söylenir söz mü yani!
Ben böyle konuşacaklardan değilim.
Madem dünyanın kadınsız tadı yok,
Boğulan kadına acıyalım derim.
Durup dururken söylemedim bunu:
Bir kadın boğuluyor gerçekten,
Anlatacağım masalda.
Zavallı bahtına kızmış,
Atmış kendini sulara.
Kocası ölüsünü arıyormuş Nehir boyunca:
— Madem öldü, diyormuş:
Cenazesi gereğince kalkmalı. Kime rastlarsa soruyormuş,
— Karımı gördünüz mü? diye.
— Görmedim, demiş adamın biri;
Sularla daha aşağı gitmiş olmalı.
Bir başkası tam tersine:
— Geriye gidin, demiş, geriye!
Sular istediği kadar aşağı aksın,
Sizin aradığınız bir kadın;
Tersine gitmiştir yine,
Aksilik olsun diye!
İşin alayındaymış bu adam;
Kadınların aksiliğinden yana.
Haklı mı, değil mi bilmem;
Ama bu huy oldu mu bir insanda,
Hep tersine gitmekse âdeti,
Doğuştan böyleyse eğer
Ölürken bile aksilik eder;
Ölümden öte yol varsa,

O yolda da tersine gider.

Mahzene Giren Gelincik

Yosma gelincik, bir deri bir kemik,
Daracık bir delikten
Bir mahzene girivermiş.
Hastalıktan yeni kalkmış, bitkinmiş
Bakmış, yiyecek dolu mahzen,
İn cin de yok görünürde;
Dilediğin kadar kemir, ye!
Domuz etleri dizi dizi,
Yedikçe yemiş bizimki.
Şiştikçe de şişmiş bir yandan.
Bir hafta geçince aradan,
Yağ tulumuna dönmüş ince gelincik.
Bir gün yine, tıka basa yerken,
Bir tıkırtı duymuş,
Sıvışmak istemiş girdiği delikten.
Çıkamayınca yanlış delik sanmış.
Dört döndükten sonra mahzende,
Gelmiş yine zorlamış aynı yeri:
— Burası, demiş; burdan girdim geçende;
Neden çıkamıyorum şimdi?
Gelinciğin telaşını gören bir sıçan:
— Bu karınla girmedin de ondan, demiş;
Cılız girdin, cılız çıkman gerekir.
Bu sözüm birçok davetlilere de söylenir,
Ama fazla ileri gitmeyelim
Seni koca bakanlara benzetmeyelim.

Kediyle Bir İhtiyar Sıçan

Bir masal kitabında okudum ki,
Bir yaman kedi, kedilerin İskender'i,
Sıçanların Atilla'sı, baş belası,
Zavallıları kasıp kavuruyormuş.
Bir Azrail, bir Kerberos'muş
Bu masalda anlatılan kedi;
Korkular içinde yaşıyormuş
Sıçanların yedi düveli.
Temizleyecek nerdeyse dünyayı
Bütün faregillerden.
Tuzaklar, kapanlar, zehirler
Oyuncak saydırmış onun yanında.
Bu kara bela bakmış ki sonunda
Fareler korkudan
Çıkmıyorlar artık deliklerinden.
Aramış taramış; bir teki yok ortada.
Kâfir ölü numarası yapmış bu sefer:
Bir kalasın ucuna
Asmış kendini tepesi aşağı
Pençesini bir yere geçirerek.
— Tanrı belasını verdi, demiş fareler;
Peynir meynir aşırmış olsa gerek;
Birini tırmalamış,
Başka bir halt işlemiş de olabilir:
— Asalım şu musibeti! demişler.
Bütün sıçanlar, fareler:
Cenazesinde bayram ederiz, demişler.
Önce burunlarını sonra başlarını
Çıkarmışlar biraz deliklerden.
Sonra fırt çekmişler yine içeri.
Bir daha, bir daha bakınıp
Atmışlar artık birkaç adım dışarı.
Başlamışlar kolaçan etmeye sağı solu.

Derken, onlar olmamış bayram eden.
Ölü dirilip düşmüş dört ayak üstüne;
Yakalamış en hantal kodamanlarını.
— Ya, demiş bu avın keyfini çıkararak;
Bizde oyun mu ararsınız siz,
Biz nice savaşlarda pişmişiz.
Hangi deliklere girseniz boşuna
Er geç düşersiniz pençeme.
Doğru söylüyormuş meğer:
Bir kez daha faka basmış fareler.
Yezit bu sefer de una bulamış kendini;
Bembeyaz olup büzülüvermiş
Bir hamur teknesinin içine.
Boşa gitmemiş bu kurnazlığı da.
İnce kuyruklular tıpış tıpış
Sökün etmeye başlamış
Beyaz ölüm teknesine doğru.
Bir sıçan:
— Ben oraya sokmam, demiş burnumu:
Çok gezmiş, çok görmüş bir sıçanmış bu.
Bir savaşta kuyruğunu yitirmiş hem de;
— Şu un yığınını gözüm tutmadı, diye
Bağırmış uzaktan kedilerin generaline.
Yeni bir oyun bu, inanın bana!
Kara kedi, sana da derim ki
Değil una, çuvala da benzesen,
Yanaşmam o taraflara ben.
Amma da doğru söylemiş sıçan.
Aferin ona, boşuna gezmemiş dünyayı.
Biliyormuş güvensizliğin,
Anası olduğunu güvenin.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

Aşık Aslan

Hayvanların konuştuğu bir zamanda,
Birçokları, hele aslanlar,
Bizden kız istemeye kalkarlarmış.
Neden kalkmasınlar?
O zamanlar
Aslan soyu bizimkinden aşağı kalmazmış:
Yiğitliği mi, zekâsı mı daha eksik?
Sakalı bıyığı da haşmetli üstelik.
Bakın nasıl olurmuş bu işler o zaman:
Soylular soylusu bir aslan
Çayırlık çimenlik bir yerden geçerken
Tam gönlünce bir çoban kızı görmüş
Ve hemen evlenme isteğini bildirmiş.
Kızın babası meğer damadının
Pek o kadar korkunç olmamasını istermiş.
"Olur" dese kızına yazık,
"Olmaz" dese gel de aslanla başa çık.
Haydi, olmaz demeyi göze aldı,
Ya cahil kızıyla bu aslan
Evleniverirlerse gizliden!
Kendi kızının soylu düşkünlüğü bir yana,
Her kız kolay düşüyor, nedense,
Uzun yeleli âşıkların koynuna.
Uzatmayalım, bizim âşığa
Açıkça "olmaz" diyemeyen baba
Şöyle bir yola başvurmuş, demiş ki:
— Benim kızım biraz nazlıca, nazikçedir;
Pençeleriniz onu incitebilir,
Koynuna girmek istediğiniz zaman.
Onun için izin verseniz de
Pençelerinizi biraz törpüleseler
Gerdeğe girmenizden önce.

Dişlerinizi de eğeletsek çok iyi olur;
Öpüşlerinizin yırtıcılığı azalır.
Kızım da daha iyi tadına varır;
Isırılıp incinmekten korkmayınca
Öpüşlerinize daha iyi karşılık verir.
Öyle körü körüne tutkunmuş ki aslan
— Peki, demiş hiç düşünmeden.
Kalmış mı sana aslan dişsiz, pençesiz
Mazgalları sökülmüş bir kale gibi!
Salmışlar o zaman üstüne, pervasız,
Keskin dişli, fırsat düşkünü köpekleri;
Kısa sürmüş savunması aslanın.
Ah aşk, aşk, sana bir kapıldı mı insan,
Aklı gitti gider başından.

Çoban ve Deniz

Deniz kıyısında yaşayan bir çoban
Sürüsünün geliriyle geçinip gidiyormuş
Başını sıkıntılara sokmadan.
Geliri dar olmasına dar ama sağlammış.
Ama gemilerin getirdiği hazineler
Çelmiş adamın aklını sonunda.
Satmış sürüsünü bizim çoban.
Bütün parasını gemilere yatırmış
Ve gemiler bir gün paraları batırmış.
Eski çoban çobanlığa düşmüş yeniden;
Ama kendi sürüsü değilmiş güttüğü.
Bir zamanlar efendi çobanken
Kul çoban olmuş şimdi.
Bir zaman sonra, biriktirdiği parayla,
Kavuşmuş kendi koyunlarına.
Rüzgârların kesildiği bir gün
Çoban bakmış deniz yine, güler yüzle,
Gemiler çıkarıyor sahile.
— Ne o Deniz Sultan, demiş çoban;
Yine para mı istiyorsun benden?
Aman başka kapıya, rica ederim;
Benden artık metelik alamazsın.
Uydurma bir masal değil bu
Gerçek bir olayı anlattım ki
Size denenmiş olarak göstereyim şunu:
Eldeki sağlam bir metelik,
Daha iyidir beş metelik umudundan.
Kendi yolunda yürümeli insan;
Deniz, büyük kazançların çağrısına
Kulaklarını kapamalı.
Kapamayanların bir teki kârlı çıkmışsa
Pişman olmuştur onbinlercesi.
Deniz, Karun hazineleri umdurur size;

Bir güvenmeye görün,
Rüzgârlar ve hırsızlar biner ensenize.

Sinekle Karınca

Sinekle karınca başlamışlar çekişmeye:
"Sen mi daha değerlisin, ben mi?" diye.
— Ey ulu Zeus, nasıl olur, demiş sinek;
Nasıl yerde sürünen aşağılık bir böcek
Bir tutmaya kalkar kendisiyle beni,
Gökleri saran havanın kızını?
Kendini beğenme hastalığı
Böylesine kör etmeli mi bir yaratığı?
Ben saraylara girer çıkarım;
Senin sofranda yemek yerim;
Bir öküz kurban edildi mi sana
Senden önce ben bakarım tadına.
Ben nerde, şu fakir zibidi nerde!
Sürte sürükleye evine götürdüğü
Bir saman çöpüdür günlerce kemirdiği.
Haspam, sen söylesene bana:
Bir kralın, bir imparatorun, bir güzelin
Başına konduğun olur mu hiç senin?
Benim olur; dilediğim zaman gider
Ak göğüsleri okşar öperim,
İpek saçlar üstünde gezer oynarım.
Beyazı daha da beyaz olur
Benim konduğum yüzün.
Bir kadının son yaptığı nedir, kuzum,
Erkek ayartmaya giderken?
Yüzünü takma benlerle süslemek
Bu benlere ne denir Fransızca? Sinek!
Yine de tut, kafamı şişir sen,
Ambarlarınla övünerek!
— Söyledin bitti mi? demiş karınca;
O gezdiğin saraylarda lanet okunur sana.
Tanrılardan önce senin tattığın yemeklerin
Tatları daha iyi mi olur dersin?

Her yere burnunu sokarsın da ne olur?
Bütün hödüklerin yaptığı da budur.
Ama ben de karayım onlar gibi.
Evet, konarsın, bilirim üstlerine
Kralların da, eşeklerin de;
Ama şunu da bilirim ki ben
Çok kez bir olur konmanla gebertilmen.
Kimi takma ben güzelleştirir, doğru;
Ama o kara, sen kara, ben de kara.
Adını sinek koymuşlar da ne olmuş peki;
Bu da böbürlenecek bir şey mi sanki?
Asalaklara da sinek demiyor mu insanlar?
Geç bu yüksekten atmaları bir kalem,
Böyle sözlere kulak bile vermem.
A mübarek, sarayla övünme bari
Saraydan süpürüp atıyorlar sinekleri.
Casusları da asıyorlar: Casus sözüyse
Sinekten gelmedir Fransızcada.
Siz değil misiniz, Phoibos, Güneş Tanrı
Isıtmaya giderken başka toprakları
Sapır sapır dökülüp giden,
Açlık, soğuk, bitkinlik ve züğürtlükten?
Bense asıl o zaman keyfederim,
Emeklerimin meyvesini rahatça yerim.
Gitmem artık dağlara, bayırlara;
Ne rüzgâra kurban giderim, ne yağmura.
Gamsız, kasvetsiz yaşar giderim,
Dünkü tasalarım bugünkülerden kurtarır beni.
Senin de ayırt etmeni isterim
Şanın şerefin sahtesiyle gerçeğini.
Haydi, vaktim dar; bırak gidip çalışayım;
Dırdırla ne ambarım dolar, ne dolabım.

Bahçıvanla Derebeyi

Bir bahçe meraklısı
Yarı şehirli yarı köylü,
Oldukça temiz bir bahçe yetiştirmiş
Tarlası bostanıyla, köyün birinde.
Toprağını sık dikenli bir çitle çevirmiş.
Onda artık marul mu, kuzukulağı mı
Ne istersen bol bol varmış;
Demet demet toplayıp,
Köy kadınlarına sunacak kadar.
Sümbül yokmuş, ama kekik tümen tümen.
Derken bir tavşan
Bu cennetin rahatını kaçırmış.
Adam gitmiş kasabaya
Oraların derebeyine dert yanmış.
— Bu kör olası hayvan, demiş;
Gelip yoluyor her şeyi sabah akşam;
Ne tuzak dinliyor, ne kapan.
Taşlar, sopalar da kâr etmiyor:
Bu tavşan bir ecinni gibime geliyor.
— Ecinni mi? demiş derebeyi;
Şeytan da olsa,
Karabaş hakkından gelir;
Bütün oyunlarını bozmasını bilir.
Hiç merak etme, hemşehrim,
Kurtardım gitti seni.
— Ne zaman?
— Yarından tezi yok gelirim.
Ve gelmiş bütün adamlarıyla derebeyi:
— Önce bir yemek yiyelim hele, demiş;
Piliçlerin körpe mi bari?
Vay, evin kızı, gel bir görelim, yaklaş;
Ne zaman evlendiriyoruz bunu?
Ne zaman damatlarımız olacak bakalım?

Hemşehrim, yoklamak gerek şimdi
Kesenin dibini yoklamak gerek.
Derebeyi bu lafları ederek,
İncelemiş kızı, yanı başına oturtmuş,
Elini kolunu tutmuş,
Başörtüsünü çekmiş bir ucundan.
Kız saygıyla savunuyormuş kendini
Bütün bu sırnaşmalara karşı.
Sonunda artık babası
Kuşkulanmaya başlamış nerdeyse.
Bu arada yahniler hazırlanmış,
Mutfağın altı üstüne gelmiş.
— Jambonlarınız ne zamandan?
Görünüşleri bir hayli güzel.
— Buyurun, alın, hepsi sizin olsun.
— Sahi mi? demiş derebeyi;
Alırım doğrusu, bayılarak hem de.
Yedikçe yemiş, bütün yakınlarıyla,
Köpekleri, atları, uşaklarıyla...
Hepsinin de dişleri değirmen, maşallah!
Bey, şunu getir, bunu getir diyerek
Türlü saygısızlıklar etmiş ev sahibine;
Şarabını içmiş, kızını okşamış...
Yemekten sonra avcılar ayrı bela:
Hazırlık başlamış itiş kakışlarla.
Köpekler, borular, öyle bir yaygara ki
Deliye dönmüş bahçe sahibi
İşin kötüsü, zavallı sebzeler çiğnenmiş,
Hayır kalmamış hiçbirinden
Fideliklerin camı çerçevesi paramparça;
Ne hindiba yetişir artık, ne pırasa;
Güzelim sebze çorbalarına elveda.
Tavşan bir dev lahananın altındaymış meğer
Ara tara, bulmuş çıkarmışlar;
Seninki kaçıvermiş bir delikten;
Ne deliği, zor kapanır koca bir yarıktan:

Çiti yarmışlar çünkü beyin emriyle,
Atlarla bahçeden çıkmak zor olur diye.
Nedir bu? Kral mı eğlendiriyoruz?
Diyormuş zavallı adam;
Diyormuş ama kim kime dum duma...
Bir saat içinde, insanı, köpeği
Öyle bir hale sokmuş ki bahçeyi,
Bütün ilin tavşanları, yüz yılda
Böyle zarara sokamazlarmış kimseyi.
Küçük prensler,
Kozunuzu kendi aranızda paylaşın;
Krallara başvuran delilik eder.
Onları ne yardıma çağırın sakın,
Ne de topraklarınıza sokun.

Eşek ve Küçük Köpek

Yaradılış zorlanmaya gelmez.
Zorladın mı yaptığın güzel olmaz.
İriyarı, kaba saba bir adamsan,
Çıtkırıldım görünmenin manası var mı?
Herkese incelik vermemiş Yaradan.
Kimi insan doğuştan güzel, alımlı;
Onlar gibi olmaya kalkmamalı.
Yoksa ne yapsan tökezlersin;
Masaldaki eşeğe benzersin.
Hani o, beni de sevsinler diye
Efendisini okşamaya kalkan eşeğe.
— Ne deme? demiş eşek kendi kendine;
Şu minnacık köpeğin değeri ne?
Neden o bayların bayanların
Kucaklarında oturuyor da
Ben zavallı, hep yük altındayım?
Boyna da sopa yiyorum sırtıma?
Nedir sanki bu köpeğin marifeti?
Susta durup ayağını uzattı mı
Kucaklayıp öpüyorlar suratını.
Buysa bütün istedikleri, kolay;
Ben de yapar, okşatırım kendimi.
Eşek pek sevinmiş bu aklı bulduğuna
Ve efendisinin keyifli bir zamanında
Zor bela kaldırıp ayağını,
En candan eşek cilvesiyle,
Sokmuş adamın çenesine.
"Ya! Nasıl!" der gibi de anırmış
O mübarek, o.şahane sesiyle.
— Çüş! demiş sahibi şaşırarak;
Ne çene bıraktı bende, ne kulak.
Gelsin sopa, demiş; sopa gelmiş.
Eşeğin ayağı değmiş suya.

Böyle de bitmiş komedya.

Sıçanlarla Gelinciklerin Savaşı

Kedi milleti gibi, gelincik milleti de
Sıçanlara diş biler, nedense.
Ve eğer pek daracık olmasa
Sıçan yurtlarının kapıları,
Korkarım, dünyamızda
Gelincik yüzünden fare kalmazdı.
Gel gelelim günün birinde
Sıçanlar, sürüyle gezer olmuş yeryüzünde.
Sımsıçan adındaki kralları
Bir ordu çıkarmış gelinciklere karşı.
Gelincikler de sancağı açmışlar
Ve er meydanında karşılaşmışlar.
Tarihçilere göre
Zafer iki yana da gülümsemiş bir süre.
Kan gövdeyi götürmüş...
Nice gelincik, nice fare
Tarlalara gübre olmuş.
Ama bütün cephelerde
Sıçangiller daha çok kırılmış;
Her ne kadar ünlü komutanları
Sıçankan, Özsıçan, Ersıçan
Toz duman, kan revan içinde,
Hem de bir hayli zaman,
Erlerin gayretini beslemişlerse de
Boşa gitmiş emekleri;
Bozgun, dağıtmış bütün birlikleri.
Kadere boyun eğmek gerek:
Gayrı kaçan kaçana, yel yepelek.
Eri, subayı, prensi
Kırılmış bir arada, hepsi...
Yalnız ayaktakımı kurtulmuş
Fırt diye kaçıp deliklerden içeri.
Kodamanlar kaçamaz ki kolay kolay:

Başlarında sorguçları, morguçları,
Süslü püslü takım taklavatları var
Caka satmak ya da düşmanı korkutmak için
Takmış takıştırmışlar.
Bu yüzden olmuş onlara olan
Delikler, yarıklar, kovuklar
Dar gelmiş şanlı şerefli baylara;
Oysa baldırıçıplaklar
Sokuluvermişler oraya buraya.
Belli başlı sıçanlar gitmiş gürültüye.
Sorguçlu oldu mu başın
Belayı ucuz atlatamazsın;
Fazla şatafatlıysa bindiğin araba
Sıkışıp kalabilirsin
Daracık yollarda.
Küçükler her işten
Kolay sıyrılır çok kez
Büyükler sıyrılamaz.

Maymunla Yunus Balığı

Eski Yunanlılarda adetmiş;
Yola çıktılar mı gemiyle,
Maymunlar, köpekler götürürlermiş,
Yolda canları sıkılmasın diye.
Atina yakınlarında bir gemi batmış,
Köpekli, maymunlu yolcularıyla.
Kimseler kurtulmayacakmış,
Yunusbalıkları olmasa.
Bu balıklar insan dostudur,
Plinius öyle der kitabında, doğrudur.
Bir yunus çok adam kurtarmış o gün,
Bir maymunu da kurtarmak üzereymiş,
İnsana benzediği için.
Almış sırtına, kıyıya çıkacak,
Öyle adam gibi oturmuş ki maymun,
Gören kral mıral sanacak.
Bir ara konuşacağı tutmuş yunusun:
— Atina'dan mısınız? demiş.
— Evet, demiş maymun;
Hem de pek tanınmışımdır.
Bir işiniz düşerse beklerim,
Hâkim makim hep akrabamdır.
Belediye başkanı teyzemin oğlu.
— Sağ olun, demiş yunusbalığı;
Pire'yi de bilirsiniz öyleyse.
Sık sık görürsünüz elbette...
— Her gün, demiş maymun;
Dostumdur, görmez olur muyum?
İşte o zaman çıkmış foyası meydana,
Limanı adam sanmış bizim mankafa!
Böyle insan da çoktur ya, neyse!
Roma'yı Paris'te bilirler;
Her yeri görmüş gibi konuşurlar;

Arap olayım hiçbir yeri görmüşlerse.
Yunus basmış kahkahayı;
Dönmüş bakmış ki sırtına,
İnsan değil kurtardığı.
Atmış maymunu suya,
Dönmüş gerisingeri Adam arayıp kurtarmaya.

İnsan ve Tahta Put

Bir adam puta taparmış;
Evinde bir tanrı varmış tahtadan.
Kulakları kocaman, ama sağır bir tanrı.
Adama sorsan ne dilerse yaparmış;
Ne var ki dilek masrafları pek ağırmış.
Adaklar, kurbanlar istiyormuş mübarek.
Başlarında allı pullu çelenklerle
Koca koca öküzler kesilecek.
Bu kadar yağlı yiyen tanrı
Görmemiş o zamanın insanları.
Yesin, yesin ama,
Bir şeyler de versin, değil mi adama?
Hayır... Ne miras, ne define, ne parsa,
Üstelik nerede bir afet olsa
Dönüp dolaşıp onu buluyormuş;
Ve kese boşaldıkça boşalıyormuş.
Tannysa hiç oralı değil;
Biraz halden anlayacak yerde
Yine kurban istiyormuş sabah akşam.
Sonunda kızmış adam:
Kaptığı gibi baltayı,
İkiye bölmüş tanrısal tahtayı.
Bir de ne görsün: Altın dolu içi.
— Seni nankör seni, demiş;
Ben bu kadar besleyeyim de seni,
Sen bana metelik bile verme.
Çık, git evimden, pinti!
Git, başka duacı bul kendine.
Demek bizler gibiymişsin sen de:
Hem de en kaba, en taş yürekli,
En vurdumduymazlarımız gibi:
Yemedikçe sopayı,
Vermezmişsin meğer parayı.

Üstelik benim kese boşaldıkça
Seninki doluyormuş ha?
Aman elime sağlık!
Vurunca baltayı İşin aslını anladık.

Tavus Kanatları Takınan Alakarga

Bir tavus kanat değiştiriyormuş
Alakarga toplamış döküntüleri
Kendi üstüne takmış takıştırmış
Ve gitmiş tavuslar arasına,
Salınıp caka satmaya.
Bir tavus işin farkına varınca
Yanmış bizim alakarga:
Alay, ıslık, tükürük, hepsini tatmış.
Üstelik tavus baylar
Tüylerini bir güzel yolmuşlar.
Soydaşları arasına kapağı atınca
Onlar da kapı dışarı etmiş bu tüysüzü.
Alakarga gibi nice insanlar da var.
Onlar da başkasının sırtından süslenirler.
Sanat hırsızı denir böylelerine
Bilirim çoklarını, ama söylemem,
Kıllarına dokunmak da istemem:
Bu işlerden bana ne.

Deve, Deniz ve Mertekler

Deveyi ilk gören insan,
Bırakıp kaçmış korkudan.
İkinci gören yaklaşmış yanına,
Üçüncü görense sokulmuş,
Dilini çıkarmış koca hayvana.
Alışkanlık böyledir,
Her şeyin hakkından gelir.
Nelerle yüz göz olmuşuzdur, göre göre;
Ne develer, ne devlerle.
Söz bundan açıldı madem,
Bakın ne olmuş bir yerde:
Deniz kıyısına gözcüler koymuşlar,
Gemi görünce haber versinler diye.
Uzakta bir karaltı görmüş adamlar:
Hah, demişler; bir kadırga.
Kadırga çektirme olmuş az sonra,
Çektirme, çatana olmuş,
Çatana mavuna, mavuna kayık,
Sonunda ne kayık, ne mayık:
Gele gele bir sürü mertek gelmiş sahile.
Dünyada neler gördüm, neler,
Deveye, merteklere benzer:
Uzaktan bir şey sanır insan,
Oysa bir hiçtir yakından.

Kurbağa İle Fare

Başkasını kafese koymak isteyen
Çok kez kendini kor kafese.
Bizim Dede Merlin böyle der
O canım halk diliyle.
Şu masala göre de doğru söyler:
Hiç oruca, perhize girmemiş.
Yağlı, besili, göbekli bir fare
Bir batak kıyısına gelmiş
Dinlenip gönül eğlendirmeye.
Bir kurbağa çıkmış bataktan:
— Bize buyursanıza, demiş;
Güzel bir yemek yiyelim birlikte.
Bay Fare'nin canına minnet,
Yemek dedin mi gelir elbet.
Ama belki nazlanır diye
Kurbağa başlamış dil dökmeye:
Çamur banyosuna doyum olmazmış.
Neler varmış üstelik yol boyunca,
Ne görülmedik, bilinmedik yerler,
— Üstüne yoktur, demiş, gezmeye değer;
Yaşlanıp torunlarınız olunca
Anlatırsınız masal gibi, yıllarca,
Bizim memleketin güzelliklerini,
Sazlarını, çiçeklerini.
Kurbağalar ne yer, ne içermiş;
Batak devletinin kanunları nelermiş...
Şişko hemen gidermiş gitmesine
Ama iyi yüzemezmiş o kadar;
Yardım edilmeliymiş kendisine.
Kurbağa, merak etme, demiş, kolayı var:
İnce bir saz koparıp getirmiş,
Güzelce bağlamış kendini
Fareyle ayak ayağa,

Birlikte girmişler batağa.
Yolda değişivermiş işin rengi,
Kurbağa başlamış çekmeye fareyi
Derin suların dibine;
Ne milletlerarası haklar kalmış,
Ne tekler arası haklar:
Kurbağa düşmüş boğazının derdine.
Yakaladık, demiş yağlı kuyruğu,
Bundan iyi ziyafet can sağlığı.
— Allah'tan kork, demiş fare.
— Allah da kim oluyor, demiş kurbağa.
Biri çeker, biri çırpınırken,
Açlıktan dört dönen atmaca
Görmüş zavallı fareyi yukardan.
Ve görmesiyle bir olmuş,
Saldırıp havaya kaldırması,
Kurbağa da ayağında cabası.
Bir taşla iki kuş,
Atmacanın işi iş.
Kral sofrası kurmuş,
Hem et, hem balık yemiş.
Tavlayanlar tavlanır,
Ava giden avlanır,
Nice kuyular kazanlar
Kuyuya yuvarlanır.

Hayvanların İskender'e Gönderdikleri Vergi

Bir masal var eski zamanlarda pek tutulmuş,
Neden tutulmuş?
Ben bilmiyorum doğrusu:
Ben masalı olduğu gibi anlatayım da
Nasıl yorumlarsa yorumlasın okuyucu.
Ün Tanrıçası dört bir yana yaymış:
— Zeus'un oğlu İskender diye biri
Yeryüzünde hiçbir canlı yaratığı
Özgür bırakmak istemediğinden
Bütün uluslar hiç vakit geçirmeden
Ayağına gidecekler, budur kesin buyruğu.
Dört ayaklılar da gidecek.
İnsanlar da, filler de, solucanlar da.
Yüz ağızlı Tanrıça her yere ulaştırınca
Yeni imparatorun bu fermanını,
Bir korkudur almış bütün dünyayı;
Güçlüce kul olmuş bütün canlılar:
Canları bu zorbanın keyfine bağlanmış,
— Bu sefer, demişler;
Beterin beteri olacağa benzer
Katlanacağımız yasalar.
Çıkmış hepsi ininden kovuğundan
Baş başa vermişler, düşünmüş taşınmışlar,
Sonunda verdikleri karar
Pohpohla vergi yollamak olmuş.
Elçi olarak maymun seçilmiş.
Söylenmesi gerekeni
Vermişler eline yazılı olarak,
Ama verilmesi gerekeni
Nerden nasıl bulup versinler?
Vergi dediğin tıkır tıkır para ister.
Bereket bir kral bulmuşlar, hayırsever;
Altın dolu topraklar varmış ülkesinde,

Vermiş dedikleri kadarını.
Taşıma işi kalmış altın sandıklarını:
Eşek, katır, at ve deve
— Biz varız, demişler, bu göreve.
Dört ahbap çıkmışlar yola
Elçilerin daniskası maymunla.
Bizim kervan bir yerden geçerken
Aslan Efendimiz çıkmaz mı önlerine!..
Hiç hoşlanmamışlar bu karşılaşmadan.
— Size rastladığıma sevindim, demiş aslan;
Yol arkadaşı oluruz sizlerle.
Tek başıma götürüyordum benim vergiyi.
Ama ne kadar hafif de olsa
Yükün her türlüsü sıkar beni.
Ne olur, dörde bölsek de şunu
Her biriniz bir parçasını alsa.
Yükün bu kadarı nedir ki sizin için?
Buna karşılık ben daha serbest olurum
Ve hırsızlar çıkar da karşımıza
Çarpışmamız gerekecek olursa
Çok daha rahat savaşırım.
Sen gel de bir aslana "hayır" de.
Katılmış kervana, rahatlamış, pohpohlanmış.
Üstelik Zeus'un oğlu kızarsa kızsın,
Devlet kesesinden bol bol yemiş içmiş.
Derken bir çayırlığa varmış bizimkiler.
Her yanında dereler, türlü çiçekler.
Yayılmaya gelmiş bir sürü koyun,
Seher yelleri de esiyor serin serin.
Aslan bu cenneti görür görmez
— Ben hastalandım, demiş yoldaşlarına;
Siz elçiliğinize bensiz gidin.
Bir yangın başladı sanki kanımda.
Burda kalıp şifalı otlar arayacağım ben,
Siz gidin hiç vakit kaybetmeden.
Paralarımı verin yalnız, lazım olur...

Sandıklar indirilip açılır açılmaz
Bir kükreyiştir koparmış aslan
Sevincini dünyaya duyuraraktan:
— Tanrılar, demiş; benim altınlar
Ne çok, ne güzel kızlar doğurmuşlar!
Baksanıza birçoğu büyümüş bile
Anaları kadar olmuşlar nerdeyse.
Bu yavrular benim, demiş ve almış hepsini,
Hepsini değilse de aslan payını.
Maymunla arkadaşları donakalmışlar.
Ağız açamadan yola koyulmuşlar.
Gidip Zeus'un oğluna dert yanmaları
Hiç de umdukları gibi karşılanmamış.
Aslan aslanın işine karışır mı?
Ne der bir atasözümüz:
Korsan işi korsan soymakla yürümez.

Geyikten Öcünü Alan At

Atlar bizlere kul olmadan önce,
Başıboş yaşarlarmış, gönüllerince.
İnsanoğlunun ot yediği zamanlarda
At, eşek, katır matır
Fink atarmış ormanlarda.
Gem, eyer, dizgin, kolan
Ne gezer o zaman?
Ne savaşta, ne barışta,
At düşmüş geyiğin ardına;
Hem eskiden zenginler de azmış,
Bugünkü gibi düğün dernek olmazmış.
Uzatmayalım, o mutlu günlerde,
Geyik ata bir kazık atmış,
At düşmüş geyiğin peşine,
Geyik rüzgâr gibi, tutamamış.
At gelmiş insanoğluna başvurmuş:
— Sen kurnazsın, demiş; yardım et bana.
İnsanoğlu binmiş atın sırtına.
Ağzına gem diye bir şey koyup
Almış dizgini eline.
Soluk aldırmamış ata
Geyiği yakalayıp öldürünceye dek.
At, elime sağlık diyerek
Dönmek isteyince başıboş yurduna:
— Bırakmam, demiş insan, sende iş var!
Gel, bir ahır yapayım sana, içine gir.
Bol bol ye, iç, yat.
Tongaya basmış zavallı at.
Hürriyet olmadıktan sonra
Yemişsin, içmişsin neye yarar?
At işi anlamış anlamasına,
Ama o anlayıncaya kadar
Ahırı, yuları çoktan hazırlanmış;

Ölünceye dek kölelikten kurtulamamış;
Geyikten öcünü almaz olaymış.
Öç almanın keyfi büyük olsa da
Değer mi bu keyfi tatmak
Hürriyet pahasına?
Ağzına gem vurulsun da bak,
Kalır mı hiçbir şeyin tadı dünyada.

Tilki İle Heykel

Büyüklerin çoğu, yakından görülünce,
Birer kalıp, birer maskedir sadece.
Kaba halk görünüşe aldanır.
Neden dersen, onun istediği
Bir put bulup tapmaktır.
Eşek gördüğüyle yetinir,
Tilkiyse koklar, yoklar neyi görse,
Bir o yana çevirir, bir bu yana,
Sonunda çakar, köpoğlu,
Gördüğünün gösteriş olduğunu.
Tilkinin biri bir heykel kafası görmüş;
Kocaman bir kafa,
Ama bakmış içi boş:
— Aferin yapana, demiş tilki;
Öyle güzel bir kafa yapmış ki!
Kelle kulak yerinde,
Bir beyni eksik.
Nice ağalar, beyler
Tıpatıp bu heykele benzer.

Kurt, Keçi ve Oğlak

Keçi Kadın taze ot yemeğe gidiyormuş
Şişirmek için, her günkü gibi,
Yerlere sürtünen memelerini,
Kapısını iyice kilitlemiş çıkarken,
Oğlağına da tembih etmiş yeniden:
— Sakın ha, demiş, kimseye kapıyı açma
Şu parolayı veremezse eğer:
Yuf olsun kurda ve de soyuna sopuna!
Tam bu sözleri söylerken keçi
Kurt da oralardan geçmez mi!..
Duymuş parolayı uzaktan
Ve tabii çıkarmamış aklından.
Keçi Kadın görmemiş canavarı,
Görse, bizim masal kalmıştı yarı!
Kurt bekleyip uzaklaşmasını,
Sahte bir sesle keçi gibi meleyerek
Açtırmak istemiş kapıyı
— Yuf olsun kurda da, diyerek.
Hemen açılır sandığı kapı açılmamış.
Kuşkulu oğlak kapının yarığından bakmış:
— Ak pabuç göster, demiş, yoksa açmam.
Ak pabuçsa, herkes bilir,
Kurtların pek kullanmadığı bir şeydir.
Kurt fena bozulmuş,
Pes demiş oğlağın böylesine,
Geldiği gibi de dönmüş evine.
Nice olurdu oğlağın hali
Kurt nerden bilecek deyip
Verdiği parolaya güvenseydi!
İki güvenlik bir güvenlikten iyidir
Daha fazlasını arasan da yeridir.

Kurt, Ana ve Çocuk

Bir kurt bir başkasını getirdi aklıma,
O da faka basmış ama
Canıyla ödemiş bunu.
Hikâye şu:
Bir köylünün evi ıssız yerdeymiş.
Kurt çelebi fırsat kolluyormuş kapıda.
Görmüş çünkü neler çıkıyor oradan neler:
Süt danaları, kuzular, koyunlar,
Sürüyle hindiler falan.
Ama hazret sıkılmış beklemekten;
Giderayak bakmış, bir çocuk bağırıyor;
Azarlıyor anası da:
— Susmazsan, diyor,
Kurda vereceğim seni.
Kurt beklemiş tetikte,
Şükrederek bu umulmadık nimete.
Ama sevgili yavrusunu yatıştırmak için:
— Korkma, demiş ana bu sefer;
Öldürürüz kurt gelirse eğer.
Bu da nesi, demiş kurt;
Bir öyle söylüyor, bir böyle.
Oyun mu oynuyorlar benimle?
Budala yerine mi koyuyorlar beni?
Siz durun hele; bu güzel yumurcak bir gün
Fındık toplamaya gelir elbet ormana!
Tam bunları söylerken
Birileri çıkıvermiş evden.
Bir köpek kesmiş hemen yolunu kurdun.
Kargılar, yabalarla üşüşüp üstüne,
— Söyle bakalım, demişler;
Sen buralarda ne arıyordun?
Kurt anlatmış duyduklarını az önce.
— Oğlumu yiyecektin ha?

Senin karnını doyursun diye mi
Getirdim onu dünyaya?
Tepelemişler zavallı kurdu.
Bir köylü kesip kafasıyla sağ pençesini
Köy ağasının kapısına asmış;
Üstüne de şu Pikar atasözü yazılmış:
"Canım güzel kurt, sen sakın kulak verme
Bir ananın ağlayan yavrusuna dediklerine."

Sokrates Ne Demiş?

Sokrates bir ev yaptırmış nasılsa;
Eş dost başlamış kusur bulmaya:
Kimi içini beğenmemiş;
— Kızmayın ama, demiş;
Şanınıza layık değil odaları.
Kimi cephesine çatmış:
Karşıdan görünüşü berbatmış.
Hepsine göre de çok darmış bu ev.
Kim sığarmış bu kulübeye?
— Ah, demiş koca filozof;
Keşke bu evi dolduracak kadar
Gerçek dostum olsa!
Sokrates'in sözü yerinde:
Bir ev dolusu gerçek dost nerde?
Sözde herkes dost, ama gel de buna inan.
Dosttan bol şey de yok dünyada,
Dosttan bulunmaz şey de.

İhtiyar ve Çocukları

Birleşik olmayan her güç cılızdır.
Bakın Ezop bunu nasıl anlatır.
Bir şeyler katarsam kendimden
Masal daha güzel olsun diye değil
Bizim hallerimize uysun diyedir.
Ezop'la yarışmak ne haddime.
Phaidros şan kazanmak için yarışır çok kez;
Böyle işlere kalkışmak bana düşmez.
Ama gelelim masalına,
Daha doğrusu, hikâyesine, oğullarının
Birlik olmasını isteyen babanın.
Son yolculuğa hazırlanan bir ihtiyar
Çağırmış oğullarını:
— Evlatlar, demiş;
Deneyin bakalım kırabilecek misiniz
Şu birbirine bağlı okları.
Güçlerinin sırrını anlatacağım size.
Büyük oğlu denemiş var gücüyle;
Kıramayıp:
— Benim harcım değil, demiş.
Ortancası almış, o da kıvıramamış;
En küçükleri de denemiş ıkına sıkına;
Üçünün de bütün emekleri boşuna:
Bana mısın dememiş ok demeti,
Kırılmamış kenetli oklardan hiçbiri.
— Sizi güçsüzler, demiş o zaman baba;
Göstereyim size benim gücümün,
Ne yapacağını böyle bir durumda.
Hepsi şaka sanıp gülmüş, ama ne görsünler:
Baba okları ayırıp birer birer kırmış.
— Gördünüz mü, demiş, birlik olmanın gücünü?
Siz de birbirinize bağlı kalın sevgiyle,
Başka söz etmemiş hastalığı boyunca;

Ama son saati geldiğini anlayınca
— Sevgili oğullarım, demiş,
Ben gidiyorum artık atalarımın yanına.
Söz verin kardeş kardeş yaşayacağınıza.
Ölen babanızdan esirgemeyin bunu.
Üç oğlu da yemin etmiş ağlaşarak,
Baba, ellerini sıkıp vermiş son soluğunu.
Bir hayli mal mülk kalmış üç oğluna;
Ama bir hayli takıntı varmış sağa sola.
Bir alacaklı çıkmış, bir komşu dava açmış.
Üçler başa çıkmışlar önce her biriyle.
Ama kısa sürmüş bu az görülmüş bağlılık.
Kan birleştirmiş onları, çıkar ayırmış.
Açgözlülük, kıskançlık ve avukatlar
Baba mirasına saldırmışlar hep birden:
Senindi benimdi yüzünden dava üstüne dava;
Yargıç bir ona ceza kesiyormuş bir buna.
Kardeşler böylece birbirini tüketirken
Alacaklılar, komşular sökün etmiş yeniden.
Kimi şurdan, kimi burdan tutturmuş.
Bunlar karşısında her kardeş aynı fikirde.
Biri uzlaşmaya kalkar öteki diretmeye.
Böylece gitmiş ellerinden varları yokları
Ve çok geç hatırlamışlar
Bağlı kaldıkça kınlamayan okları.

Apollon ve Bir İmansız

Tanrıları aldatmaya kalkmak
Deliliktir bu dünyada.
Yüreklerimizin en gizli dolambaçlarında
Hiçbir şey olamaz ki, ne kadar saklasak,
Tanrıların gözünden kaçabilsin.
İnsan her işini onlar önünde yapar:
En karanlıkta sandığı işleri bile.
İnancı gevşeyen bir Atinalı varmış;
Tanrı'ya işine geldikçe inanırmış.
Apollon'un tapınağına gitmiş bir gün
Kâhinliğini denemek için.
İçeri girer girmez sormuş Tanrı'ya,
Avucumdaki canlı mı cansız mı? diye.
Bir serçe tutuyormuş avucunda:
Apollon canlı derse öldürecek,
Cansız derse salıverecek.
Tanrı anlamış kafasındakini:
— İster canlı, ister cansız, demiş;
Göster bakalım şu serçeni.
Bir daha da tuzak kurma bana;
Böyle kurnazlıklar bela getirir başına:
Ben uzaktan görürüm,
Attığımı da vururum.

Altınlarını Yitiren Cimri

İnsan bir şeyi kullanamadıktan sonra
Sahibi olsa da bir, olmasa da!
Sorarım yemeyip biriktirene,
Parası olmayandan farkı ne?
Diyojen küpünde cimri kadar zengin,
Cimriyse köşkünde onun kadar yoksul.
Hani Ezop anlatır,
Altın saklayan bir adam vardır,
Ondan ibret almalı.
Yemez içmezmiş bu zavallı,
Bir başka hayat beklermiş gibi
Parasını yemek için.
Altın onun değil, o altının kuluymuş.
Gömmüş efendisini toprağa,
Canı ciğeriyle birlikte.
Gece gündüz aklı fikri definede;
Kendi gömdüğüne tapınacak nerdeyse.
Ne yediği yedik, ne içtiği içtik,
Nereye gitse içi darda,
Rahat nefes alamaz olmuş
Altınların mezarını görmedikçe.
O kadar gitmiş gelmiş ki oraya adam,
Bir mezarcı görüp kuşkulanmış,
Kazıp, bulmuş altınları sessizce.
Bizim cimri gelmiş ki bir akşam
Kuş uçmuş, yuvası kalmış sadece.
Başlamış ahlayıp vahlanmaya
Dövünüp yırtınmaya.
Oralardan geçen biri gelip sormuş
— Ne var diye.
— Gitti, altınlarım gitti!
— Altınların mı?
Nerdeydi altınların?

— Tam şu taşın dibinde.
— Allah Allah!
Savaşta mıyız be adam,
Ne diye gömersin paranı bu uzaklara?
Odanda dursa olmaz mıydı paran?
Çıkarır harcardın her zaman.
— Her zaman mı?
Allah korusun!
Para bu;
Harcaması kolay, kazanması kolay mı?
Hiç el bile sürmezdim altınlarıma.
— Peki, Allah rızası için, demiş adam;
Hiç dokunmuyordun parana madem,
Al bir taş koy yerine,
Sana göre farkı ne?

Mal Sahibinin Gözü

Bir öküz ahırına sığınan geyiğe
Daha emin bir yer
Aramasını salık vermiş öküzler.
— Aman kardeşler, demiş geyik;
Ne olur, ele vermeyin beni;
Ben de, buna karşılık,
Öyle otlaklar gösteririm ki size,
Pişman olmazsınız
Beni ele vermediğinize.
— Peki, susarız, demiş öküzler
Dünyada neler olmaz düşüncesiyle.
Akşamüstü, her zamanki gibi,
Taze ot, sap saman getirmişler.
Bir sürü gelen giden olmuş,
Uşaklar ahırın içinde mekik dokumuş,
Kâhya bile gelmiş; ama hiçbiri
Görmemiş başı dallı budaklı geyiği.
Ormanlar garibi rahatlamış;
Öküzlere uzun ömürler dileyerek
Başlamış beklemeye sıvışmak fırsatını
Herkes ekin işlerine dönecekken.
Öküzlerden biri geviş getirerekten:
— İşler şimdilik yolunda, ama demiş;
Yüz gözlü adam teftişe gelmedi henüz;
Korkarım o gözlerden kaçmaz senin boynuz.
Sevinme, garip geyik, o gelip gitmeden.
Mal sahibi çıkagelmiş gerçekten.
— Nedir bu? diye bağırmış adamlarına;
Neden az ot koymuşsunuz yemliklere?
Yataklık saman da eskimiş, koşun ambara.
Daha bakımlı görmek isterim hayvanlarımı.
Şu örümcekleri süpürmek zor bir iş mi?
Niçin orta yerde hamutlar, boyunduruklar?

Her yeri, her şeyi gözden geçirirken
Bir kafa görmüş ahırda,
Her gün gördüklerine benzemeyen.
Geyiğin foyası çıkmış meydana;
Kazıklarla yürümüş herkes üstüne.
Kim bakar geyiğin gözyaşlarına!
Götürüp parçalamış, tuzlamışlar;
Bol bol yemiş, konu komşuya da yollamışlar.
Phaidros bu konuda güzel bir söz eder:
"En iyi gören göz efendinin gözüdür," der.
Seven insanın gözü de
Ondan aşağı kalmaz bence.

Tarlakuşu, Yavruları ve Çiftçi

İnsan önce kendine güvenmeli.
Bakın Ezop Dede nasıl anlatmış
Bu orta malı gerçeği.
Tarlakuşları yuva yaparken
Buğdaylar daha yemyeşildir.
Sevişme zamanıdır dünyanın;
Cıvıl cıvıldır ortalık sevinçten.
Kocaman balıklar oynaşır denizde,
Aslan, kaplan ormanda,
Tarlakuşları tarlada
Gel gelelim bir tarlakuşu varmış,
Bahar nerdeyse geçmiş o hâlâ bekârmış.
Zor bela o da karışmış cümbüşe,
Bütün doğayla birlikte.
Ana olmuş, yuvasını kurmuş,
Yumurtlayıp üstüne oturmuş.
İşler yolunda gitmiş neyse,
Yavrular çıkmış ortaya, geç de olsa.
Altın başaklar ağırlaşmış düşecek,
Onlar daha uçmasını öğrenecek.
Ama kuş telaş içinde,
Bir o yana koşuyor bir bu yana.
Yiyecek aramaya giderken,
Diyor ki yavrularına:
— Aman, gözünüzü dört açın.
Tarlanın sahibi bugün yarın,
Oğlunu alır gelir buralara.
Ne konuşacaklar bakalım, dinleyin.
Ona göre biz de düşünür,
Bakarız başımızın çaresine.
Tarlakuşu gidince, tam dediği gibi
Oğluyla sökün etmiş tarla sahibi:
— Tamam, demiş; buğday kıvama gelmiş;

Bugün git eşe dosta haber ver:
Babam imeceye çağırıyor, de;
Yarın erken oraklarıyla gelsinler.
Ana kuş yuvaya dönünce
Bakmış yavruları telaş içinde:
— Dostlarına haber saldı, demiş bir yavru;
Yarın sabah yardıma gelsinler, diye.
— Öyleyse merak etmeyin, demiş tarlakuşu;
Vakit var demektir yer değiştirmeye.
Yarın yine dinleyin bakalım ne diyecek.
Şimdilik keyfinize bakın,
İşte size yiyecek.
Güzelce yemiş yatmışlar uykuya.
Gün doğmuş:
Dost most yok ortada.
Tarlakuşu uçup gidince işine,
Tarla sahibi gelmiş yine:
— Bu ekin bekleyemez artık, demiş;
Gördün mü eşin dostun ettiğini bize?
Gel de güven bu tembel heriflere.
Git bari akrabamızı çağır,
Yarın sabah burda olsunlar.
Yavrular daha çok korkmuş bu sefer:
— Anne, akrabasını çağırdı, demişler;
Hemen gidelim burdan...
— Hayır, rahatınıza bakın, demiş anne;
Yarın da burdayız, sağlam!
Anne haklı çıkmış yine;
Kimseler gelmemiş akrabadan.
Üçüncü gelişinde,
Şafak atmış tarla sahibinde:
— Yanlış yaptık, demiş; halt ettik!
Başkalarına güvenmeyecektik.
Dostun da, akrabanın da iyisi,
İnsanın kedisi, oğul; unutma bunu.
Yarın çoluk çocuk alıp orakları,

Kendimiz girişelim işe.
Ne zaman biterse biter gayrı.
En kestirmesi yine de bu.
Tarlakuşu alınca bu haberi:
— Şimdi, demiş; açalım yelkenleri!
Der demez de yel yepelek,
Bırakmış gitmişler yuvayı,
Uzun boylu laf etmeyerek.

BEŞİNCİ KİTAP

Oduncuyla Hermes

Monsieur le Comte de Brienne'e
Zevkinizi kural edindim masallarımda;
Ona yaranmanın yollarını aradım.
Fazla özen bezen istemezsiniz siz;
Gereksiz süslemeleri sevmezsiniz;
Ben de sevmem:
Boşa gider böylesi çaba.
Fazla güzellik aradı mı yazar,
Her şeyi bozar.
Ama bu demek değildir ki
İnce nükteler şiire girmemeli.
Siz seversiniz onları,
Ben de sevmezlik etmem doğrusu.
Ezop'un asıl amacına gelince,
İyi kötü benim varmak istediğim de bu.
Beğenilmez, bir şeyler de öğretmezse şiirlerim,
Elimden gelen bu kadar derim;
Yine de bir şeyler koymuş olurum ortaya.
Zorlu kişi olmak değil benim özendiğim;
Kötülüklere, Herakles gibi,
Kollarımla saldıramadığım için,
Gülünç etmek istiyorum onları.
Yalnız buna yetiyor benim gücüm
Yetebiliyorsa eğer.
Kimi zaman bir masala döktüğüm
Budalaca gururudur insanların
Doymak bilmez hırslanyla birlikte.
Bunu anlatır işte öküz gibi şişmeye kalkan
O minnacık hayvan.
Kimi zaman da çifte bir benzetmeyle
Getiririm karşı karşıya
Kötülükle iyiliği, budalalıkla sağduyuyu,
Kuzularla zorba kurdu, sinekle karıncayı.

Benim yaptığım yüzlerce perdelik bir komedya
Sahnesi bütün dünya.
İnsanlar, tanrılar, hayvanlar,
Hepsi bir rol alır benim oyunumda.
Zeus da bir oyuncudur ötekiler gibi.
Bir de Hermes'i çıkaralım sahneye.
Bu tanrının işi gücü haber götürmektir
Zeus'un göz koyduğu güzellere;
Ama bugün göreceği iş başka.
Bir oduncu baltasını yitirmiş,
Baltaysa oduncunun varı yoğu.
Boşuna aranıp dururken zavallı
Yürekler acısı bir haldeymiş.
İşletecek başka aracı yok ki adamın
Balta üstüne kurulmuş dünyası.
Başka nerden, ne beklesin?
Tutamaz olmuş gözyaşlarını:
— Baltam, zavallı baltam! diye ağlarmış,
Sonunda Zeus'a yalvarmış:
— Ulu Tanrı, ver baltamı geri;
Yeniden dünyaya getirirsin beni.
Yakarışı duyulmuş Olympos'tan. Hermes gelmiş:
— Yitmedi, demiş, baltan;
Şu yakında buldum, senin değil mi bu?
Ve altın bir balta göstermiş oduncuya:
— Bu benimki değil, demiş oduncu.
Hermes bir balta daha göstermiş gümüşten:
— Bu da değil, demiş adam.
Odun saplı bir başkasını görünce, birden:
— İşte bu benim baltam, diye bağırmış.
Kendiminki bana yeter.
— Üçü de senin olsun, demiş Hermes,
Doğruluğunun karşılı olarak.
— Öyleyse alırım, demiş oduncu gülerek.
Bu serüven yayılmış hemen dört bir yana
Ve artık baltasını kaybeden edene.

Zeus hangi birini dinlesin?
Hermes yine de gitmiş ağlaşanlara:
Birer altın balta göstermiş her birine:
— Bu benimki değil, dememiş hiçbiri
Budala dedirtmemek için kendilerine.
Hermes, altın baltayı vermek şöyle dursun,
Sapını indirmiş kellerine.
Yalan söyleme, kendi malınla yetin.
En sağlam yol budur, ama neylersin
Yalanla mal kapmaya bakıyor herkes...
Olur mu ya, hiç yutar mı Hermes!

Tencereyle Çömlek

Tencere demiş ki çömleğe:
— Gel bir geziye çıkalım seninle.
— Çıkamam, kusura bakma, demiş çömlek:
Akıllıca bir iş değil benim için
Ocağın yanı başından ayrılmak.
Hakkı varmış doğrusu çömleğin,
O kadar kolay kırılır ki mübarek
Taşa maşa çarpmaya görsün bir yeri,
Tek parçası dönmez artık geri.
— Sana göre hava hoş, demiş çömlek;
Senin derin sert, sırtın pek.
Git güle güle, dilediğin yere.
— Ben seni korurum, demiş tencere;
Önümüze sert bir şey çıkar da
Sana çarpmaya kalkacak olursa
Ben hemen araya sokulurum.
Senin kalkanın olurum.
Buna aklı yatmış çömleğin.
Tencere almış arkadaşını yanına
Yürümüşler tıngır mıngır, salına sürtüne,
Ne lazımsa yaparak yürümek için.
Ne var ki en küçük engellerde
Tokuşuyorlarmış ikide birde.
Buysa fena hırpalıyormuş çömleği.
Derken, yüz adım bile sürmeden gezi,
Yoldaşını paramparça etmiş tencere.
Kendi düşen ağlamaz diyelim çömleğe.
Yalnız eşitlerimizle yoldaş olalım;
Olmazsak çömleğe benzemekten korkalım.

Küçük Balıkla Balıkçı

Küçük balık büyür büyümesine
Tanrı ömür vermişse kendisine.
Ama büyüsün diye denize atmak
Delilik bence.
Bir daha ne mümkün yakalamak.
Ufacık bir sazan balığı, daha yavru,
Gelmiş oltasına bir balık avcısının.
— Damlaya damlaya göl olur, demiş adam;
Al sana bir müjdeci akşam yemeği için.
Küçük müçük atalım torbaya şunu.
Sazan yavrusu kendince bir dille
Demiş ki avcıya sıçraya büküle:
— Ne yapacaksın benim gibisini?
Bir lokma bile olmam sofranda.
Bırak, koca bir sazan olayım da
O zaman avla beni;
Para babalarına satar zengin olursun.
Oysa benim gibi yüz sazan da tutsan
Bir tavayı zor doldurursun.
Doldurmaya da değmez bana sorarsan.
— Değmez mi? demiş balıkçı;
Değer, güzel balığım benim, nasıl hem de!
Bir kızar da gör bu akşam tavamda.
Senin olan bir'e bak,
Senin olacak iki'ye bakma;
Biri sağlam, öteki yarım yamalak.

Tavşanın Kulakları

Boynuzlu hayvanlardan biri
Aslanı yaralamış nasılsa,
Birkaç yerinden.
Küplere binmiş haşmetli:
Canı yanmasın diye bir daha
Yemek yerken,
Sürgün ettirmiş hemen
Bütün boynuzlugilleri.
Boğalar, koçlar, keçiler,
Hep yurtdışı edilmişler:
Boynuzlu hayvan ara da bul,
Ne geyik kalmış ne gazel.
Bir tavşan, bu korkulu günlerde,
Kendi gölgesini görmüş yerde:
Bakmış dimdik iki kulak, tıpkı boynuz.
— Yandık, demiş tavşan;
Ya savcının biri çıkar,
"Böyle uzun kulak olmaz, boynuz bunlar" diye tuttururs a?
Hemen gitmiş cırcırböceğine:
— Komşu, demiş; hakkını helal et,
Bana haram gayrı bu memleket:
Kulaklarıma boynuz denmeden
Gitmeyelim buralardan;
Fazla uzun mübarekler!
Hem kısa da olsalar,
Bu zamanda korkulur;
Kuzu kulağı bile boynuz olur.
— Ne boynuzu, demiş cırcırböceği;
Aptal yerine koyma beni. Seninki boş kuruntu:
Allah'ın yarattığı kulak
Boynuz olur mu?
— İsterlerse olur, demiş tavşan;
Boynuzun dik âlâsı olur hem de.

Ağzınla kuş tutsan
Laf anlatamazsın o zaman.

Kesik Kuyruklu Tilki

Yaşlı bir tilki, ama dişlilerden,
Bir hayli tavuk, tavşan yemişlerden,
Tuzağa tutulmuş sonunda,
Ve nasılsa kurtulmuş,
Kurtulmuş ama, kuyruğu da bırakmış kapanda.
Utancından ölecek. Ne yapsın?
İstemiş ki bütün tilkiler de ona benzesin.
Bir kurultayda söz almış:
— Tilkiler, demiş; bir şey sorayım size:
Bu kuyruk da ne oluyor bizim millette?
Ne diye sürükleriz bu boş ağırlığı?
Toza, çamura bulansın diye mi?
Ne işimize yarıyor, rica ederim;
Ben bunu kesip atmalı derim.
— Çok doğru, demiş tilkinin biri;
Yalnız, lütfen çevirin de arkanızı,
Bir görelim kuyruksuz halimizi.
Gülmekten kırılmış millet,
Sen artık gel de söz dinlet.
Kısa kuyruk önergesi güme gitmiş,
Uzun kuyruk modası devam etmiş.

İhtiyar Kadınla İki Hizmetçi Kız

İki hizmetçi kız varmış
Yaşlı bir kadının evinde çalışan.
Eğirme işlerinde öyle ustaymışlar ki
Kaderin İplikçi Kız Kardeşlen
Onların yanında acemi kalırmış.
Yaşlı kadının tek derdi, tek zoru
Hep iş başında görmekmiş kızları.
Phoibos altın saçlarını gösterir göstermez
Çarklar başlarmış dönmeye, iğler sarmaya
Çevir babam çevir, bük babam bük.
Dur dinlen yok.
Bir kör olası horoz
Hiç şaşmaz başarmış yaygarayı
Şafağın arabası sökün eder etmez.
Bizim yaşlı kadın, horozdan da belalı,
Giyip çirkin etekliğini, yağ lekeli
Bir lamba yakar ve doğru odalarına
Var güçleri, var iştahlarıyla uyuyan
Zavallı iki hizmetçinin.
Biri tek gözünü yarı açıp
Öteki bir koluyla gerinirken
Horoza lanet okurmuş ikisi birden
— Ah bir gebersen! diyerek kötü kötü.
Dedikleri olmuş, horoz enselenmiş;
Gırtlağından kesilmiş sabah düdüğü.
Kesilmiş, ama bizim kızlar
Bu işten hiç de kârlı çıkmamışlar.
Tersine, daha yeni yatmışlarken
Acuze, saatinde kalkamam diye
Başlıyormuş cinler gibi cirit oynamaya
Dört bir yanında evinin.
Çok kez böyle bir dertten kurtulayım derken
Daha belalısına düşer insan.

Bu olmuş bizim kızların başına gelen:
Cadı karı gelince horozun yerine
Düşmüşler beterin beterine.

Orman Tanrısıyla Yolcu

Issız bir mağaranın dibinde
Orman Tanrısı'yla çocukları
Götürmek üzereymişler ağızlarına
Çorba dolu çanakları.
Çimen üstünde
Orman Tanrısı Bir sürü çocuk ve karısı
Çulsuz kilimsizlermiş ama
Yerindeymiş iştahları.
Yağmura tutulmuş bir yolcu
Girmiş mağaraya sırılsıklam
Çorbaya buyur edilmiş adam,
Konuk yer diye bulduğunu.
Ev sahibi bakmış tuhaf bir konuk
Evinde sanıyor kendini
Soluk üstüne soluk
Isıtıyor parmaklarını.
Verdiği çorbaya da, nazikçe,
Parmaklarına üfler gibi üfleyince
Orman Tanrısı şaşmış:
— Nedir bu senin yaptığın? demiş.
— Bir soluğumla elimi ısıtıyorum,
Bir soluğumla çorbamı soğutuyorum.
— Ya! Öyle mi? demiş ev sahibi.
Ben de bir soluğumla kovuyorum seni.
Zeus korusun, dünyada yatmam
Bir dam altında seninle...
Soluğu bir sıcak, bir soğuk adam
Benden ırak olsun, güle güle!..

Atla Kurt

Bahar gelmiş,
Ilık seher yelleri,
Otları tazelemiş.
Bütün canlılar düşmüş kırlara,
Canlarına can katmaya.
Kurdun biri de çıkmış gezermiş,
Karsız dünya ne de güzelmiş.
Bir de bakmış bir kırat;
Salınmış yeşil çayıra.
Düşünün kurttaki sevinci:
— Al sana yiyecek, demiş;
Ama yiyebilirsen ye!
Ne diye koyun değilsin, be mübarek!
Çoktan bitirmiştim işini.
Ama seni haklamak mesele.
Türlü oyunlara başvurmam gerek.
Vuracağız ne yapalım.
Kurt böyle demiş,
Ve uygun adım atın yanına gelmiş;
— Ben, demiş,
Lokman Hekim'in soyundanım.
Bu çayırlarda ne kadar ot varsa
Hepsinin iyisini kötüsünü bilirim.
Övünmek gibi olmasın ama,
Her derde deva bulmuşumdur.
Düldül gibi atsınız maşallah;
Ama bir derdiniz var, belli.
Söyleyin, hemen söküp atayım bedava
Bir şeyim yok diyemezsiniz:
Başıboş bırakılan at
Ya hastadır, ya sakat;
Lokman Hekim böyle der.
— Arka ayağımda çıban var, demiş at.

— Aman evlat, demiş kurt;
Ayak dediğin şakaya gelmez,
Bir işledi mi kolay baş edilmez.
Sizlere hizmet boynumun borcudur:
Ben ameliyatların da kurduyumdur.
Hazret surdan mı kapsam, burdan mı kapsam
Diye bakıyormuş hastasına.
At çoktan işin farkında,
Punduna gelir gelmez basmış tekmeyi.
Ne diş kalmış hekimde ne çene kemiği.
— Oh olsun bana, demiş kurt, ağlamaklı;
Kimse çizmeden yukarı çıkmamalı.
Hekimlik senin nene?
Kasaplığınla yetinsene!

Çiftçi İle Oğulları

Çalış, alın teri dök;
Bundan iyi sermaye yok.
Zengin bir çiftçi, bakmış ölümü yakın;
Çağırmış oğullarını; demiş ki gizlice:
— Bu toprakları satmayın sakın:
Bir define var tarlanın birinde,
Atalarımızdan kalma.
Tam yerini söyleyemem ama
İsterseniz arar bulursunuz,
Er geç de zengin olursunuz.
Orak biter bitmez başlayın kazmaya;
Sürün, belleyin, arayın, tarayın,
Elden geçirmedik yer bırakmayın.
Baba ölünce,
Oğullar doğru definenin peşine.
Ha surda, ha burda derken,
Bütün topraklar geçmiş elden.
Öyle kazmışlar ki her yeri,
Eskisinden bol vermiş ekinleri.
Define mefine yokmuş ama,
Akıllı adammış baba:
Anlatmak istemiş ki giderayak,
Define bulmanın yolu çalışmak.

Doğuran Dağ

Bir dağ gebeymiş,
Ha doğurdu, ha doğuracak.
Öyle bir yaygara koparmış ki
Yer yerinden oynayacak.
Duyan görmeye gelmiş bebeği.
— Bir şehir doğuracak, demişler;
Bir şehir ki Paris köy kalır yanında.
Oysa dağ doğura doğura Bir fare doğurmuş.
Bu masalın sözü yalan,
Ama özü doğru.
Ortalığı gürültüye boğan
Gebe şairler yok mu?
Öylesi var ki dağdan beter,
Büyük büyük laflar eder:
Bir yaman destan yazacakmış,
İçinde devler tanrılarla savaşacaklarmış.
Yazmasına yazar,
Ama ne çıkar içinden, çıka çıka:
Hava cıva!

Talih ve Çocuk

Çok derin bir kuyunun ağzında
Bir çocuk upuzun yatmış uyumuş.
Okul çocuğuna her yer yatak yastık.
Biz olsak gözümüz kararır
Kuyunun dibini boylardık.
Bereket talih geçecek olmuş ordan:
Usulca uyandırmış çocuğu demiş ki:
— Yavrucuğum, ölümden kurtardım seni;
Bir daha sefere daha akıllıca davran.
Düşseydin bana yüklenirdi bu ceza

Bütün suç sendeyken.
Sorarım sana, doğru söyle
Ben mi estirdim de aklına
Yan gelip yattın bu kadar tedbirsizce?
Bunları söyleyip gitmiş Talih Perisi.
Bence doğru bu söyledikleri:
Başımıza ne gelse dünyada
Hep talihtir sorumlusu;
Onun parmağı vardır her belada.
Ona bağlıdır her işimizin ucu.
Sen sersemlik et, hesabında yanıl,
Sonra talihe yükleyip suçu
İşin içinden sıyrıl!

Hekimler

Hekim Vahvah bir hastaya çağrılmış,
Aynı hastaya hekim Ohoh da bakıyormuş.
Ohoh'a göre hasta iyileşecek,
Vahvah'a göreyse yakında
Atalarını görmeye gidecek.
İki hekim, iki ayrı bakım:
Hasta, Vahvah'ın dediğini de yapmış
Ohoh'un dediğini de.
Ve tahtalıköyü boylamış.
İki hekime göre hava hoş:
İkisinin de ağzı kulaklarında...
Biri demiş: Ya! Ben demedim mi?
Öteki demiş: Ya! Bana güvense ölmezdi!

Altın Yumurtlayan Tavuk

Açgözlü her şeyi birden ister,
Bu yüzden her şeyi birden kaybeder.
Bir adamın tavuğu, masal bu ya,
Altın yumurtlarmış her sabah;

Bir yumurta yerine bir altın değil,
Koskoca bir altın yumurta!
Adam bir gün demiş ki kendi kendine:
Bir hazine olsa gerek bizim tavuğun içinde.
Hemen aldığı gibi bıçağı,
Kesmiş tavuğu, karnına bakmış:
Ne altın var, ne gümüş;
Öteki tavuklar neyse bu da o:
Bindiği dalı kesmiş, hırbo!
Ne güzel ders para düşkünlerine!
Çok gördük böylelerini günümüzde:
Daha çok altınımız olsun derken,
Olanı da gitti ellerinden.

Put Taşıyan Eşek

Eşeğin birine put yüklemişler:
Herkes yere kapanır olmuş önünde.
Eşek kendine tapıyorlar sanarak,
Tütsüleri, duaları benimseyerek
Başlamış kasılıp karmaya,
Alçak dağları ben yarattım demeye.
Adamın biri farkına varmış işin;
Eğilip kulağına demiş ki eşeğin:
— Merkep Çelebi, bu çılgınca sanrıyı
Hemen kafandan sil:
Gördüğün saygılar, secdeler sana değil,
Sırtındakine.
Cahil devletlinin de
Nesine selam verirler?
Cübbesine.

Geyikle Asma

Kimi ülkelerde asma çok yüksek olurmuş;
Bir geyik saklanıp böyle bir asmanın içine
Ölümden güç bela kurtulmuş.
Avcılar bakmış boşuna aranıyor köpekleri
Çağırmışlar hepsini geri.
Tehlike uzaklaşınca bizim geyik
Başlamaz mı haşır huşur çekiştirip yemeye
Canını kurtaran asmayı?
Ne nankörlük!
Avcılar duymuş, dönüvermişler hemen
Ve geyik asmanın dibinde can verirken:
— Hak ettim, demiş, bu cezayı;
Nankörler, ders olsun hepinize!
Köpekler üşüşmüş zavallının üstüne
Zalim avcılar da
Gözünün yaşına bakacak değiller ya.
Ey sığındıkları yeri kirletenler
Nankörlük sizin de başınızı yer.

Yılanla Eğe

Yılanın biri saatçinin komşusuymuş,
Komşunun böylesi düşman başına.
Bir gece yılan girmiş dükkâna,
Yiyecek arıyormuş.
Bula bula ne bulsun:
Çelik bir eğe;
Başlamış hart hurt kemirmeye.
Eğe hiç kızmadan demiş ki:
— Zavallı kara cahil, iş mi bu seninki;
Çılgın beyinli sürüngencik, beni dinle:
Kendinden sertiyle uğraşma nafile.

Senin benden kıl koparman şöyle dursun
Bütün dişlerinden de olursun.
Kemirse kemirse zamanın dişleri
Kemirebilir beni.
Karanlık kafalı insanlar, bu masal size:
Siz ki hiçbir işe yaramaz, üstelik de
Her şeyi ısırmaya kalkarsınız;
Boşuna kudurur, kendinizi yersiniz.
Sizin haddinize mi düşmüş diş geçirmek
İnsanlığın o güzelim yapıtlarına?
Onlar kırar sizin dişlerinizi,
Tunç gibi, çelik gibi, elmas gibi.

Tavşanla Keklik

Başı dertte olanlarla hiç alay etmemeli;
Neden dersen:
Gülme komşuna gelir başına!
Bilgin Ezop, masallarında
Bir iki örneğini verir bunun.
Bu dizelerde benim verdiğim de
Tıpkısı onunkilerin.
Keklik ve yurttaşı tavşan,
Bir tarlada kapı komşusu,
Yaşayıp gidiyorlarmış çatışmadan;
Devlet, huzuru sağlamış anlaşılan.
Ama bir gün avcılar sökün etmiş,
Tavşan, sığınacak bir yer
Aramak zorunda kalmış.
Öyle bir kaçmış ki can havliyle
Yaya kalmış ardında bütün köpekler.
Tazı bile boşuna yorulmuş.
Sonunda kendi kendini vermiş ele
Terli bedeninden çıkıp havayı saran
Tavşan ruhu yüzünden.
Bu koku üzerinde akıl yoran Karabaş
Tavşanla ilgili olduğu sonucuna varmış
Ve atılmış üstüne bütün hızıyla.
Ve hiç yalan söylemeyen Karaduman,
— Tamam, demiş, çıktı gidiyor tavşan.
Zavallıcık yuvası önünde can vermiş.
Keklik, seyrine bakıp kıkır kıkır gülermiş:
— Hani senden tez ayaklısı yoktu?
Tez ayaklarını kullansana komşu!
Sen misin gülen, ona gelmiş sıra;
Köpekler bulmuş onu da.
— Kanatlarım sağ olsun, uçar giderim, demiş.
Ama hiç hesaba katmadığı akdoğan

Amansız pençesiyle gelmiş hakkından.

Kartalla Baykuş

Kartalla baykuş kesmişler cenkleşmeyi
Hem de kucaklaşıp öpüşesiye;
Biri kral yemini etmiş, biri bay yemini,
Birbirlerinin yavrularını yememeye.
Minerva'nın kuşu sormuş:
— Benim yavrularımı görsen tanır mısın?
— Hayır, demiş kartal.
— O zaman iş kötü, demiş asık suratlı kuş;
Ne kadar yemin de etsen, korkarım,
Güme gider benim yavrularım.
Neden dersen, sen bir kralsın,
Kim kimin nesi diye sormazsın.
Krallar ve tanrılar ayrı gayrı dinlemez;
Yavrularıma rastlamayasın bir kez,
Yandıkları gündür.
— Öyleyse, demiş kartal.
Anlat bana yavrularını, ya da getir göster;
Dünyada dokunmam artık onlara.
Anlatmış baykuş:
— Benim yavrularım, demiş;
En şirin, en güzel, en biçimli
Ve de en sevimlileridir bütün yavruların.
Onları bu üstünlüklerinden tanırsın kolayca
Elverir ki unutma, iyi tut bunu aklında
Aman iyi tut ki ölüm perisi, o hain,
Yuvama senin pençenle girmesin.
Çok geçmeden Tanrı bol keseden
Bir sürü yavru vermiş baykuşa,
Bizim kartal da bir akşamüstü yemlenirken
Bakmış yalçın bir kayanın kovuğunda
Ya da yıkık bir damın deliğinde
-Bu iki yerin hangisinde, bilmiyorum doğrusu-
Çirkin mi çirkin bir sürü kuş yavrusu,

Suratsız, meymenetsiz, bet sesli de üstelik:
— Bu yavrular, demiş kartal, dostumuzun olamaz;
Tadalım şunlardan biraz.
Azla yetinir mi hiç kartal dediğin
Bir teki kalmamış yuvadakilerin.
Dönünce ne görsün zavallı baykuş?
Canım yavrularından kala kala
Minnacık ayacıkları kalmış;
Yanmış yakınmış zavallı, yalvarmış tanrılara
Cezasını versinler diye
Yuvasını yıkan zalim eşkıyanın.
Biri gelmiş o zaman şöyle demiş baykuşa:
— Suçu başkasına değil kendine yükle.
Sözün doğrusu, bu senin başına gelen
Hepimizin bir kötü huyu yüzünden.
En güzel, en biçimli, en şirin
Kendi benzerimiz değil midir hepimiz için?
Yavrularını nasıl anlatmıştın kartala?
Dediğin gibi midirler, Allah için söyle!

Savaşa Giden Aslan

Aslan sefere çıkmayı koymuş aklına.
Savaş divanı kurmuş, haberciler salmış
Büyük küçük bütün uyruklarına.
Hepsi sefere katılmaya gelmiş,
Her biri kendi yeteneğiyle.
Fil takım taklavat taşıyıp sırtında
Fil âdetince savaşacakmış;
Kurt saldırıları yönetecek,
Tilki gizli serviste çalışacakmış.
Maymunun işiyse türlü oyunlarla
Düşmanı oyalamakmış.
Biri çıkmış demiş ki aslana:
— Eşekleri almayalım, hızlı değiller;
Tavşanlar da gelmesin, paniklerler.
— Yoo, demiş kral, onlara da iş buluruz;
Gelmezlerse eksik kalır ordumuz.
Eşek boru çalıp düşmanı ürkütür;
Tavşan da vızır vızır haber götürür.
Aklı başında kral böyle olur:
En küçük uyruğunu işe yaratır.
Herkesin ne yapabileceğini, bilir:
Akıllı kişiye yaramayan şey yoktur.

Ayı ve İki Ahbap

İki ahbap parasız kalmış
Ve komşularına satmışlar,
Daha ölmemiş, ama öldürecekleri
Bir ayının postunu.
Ayıların kralıymış bu,
İki ahbabın dediğine göre.
Postu en acı soğuktan korurmuş,
Bir değil, iki kürk çıkarmış ondan.
Öyle övmüşler ki ayılarını,
Rabelais'nin çobanı Dendeno
Bu kadar övmemiştir koyunlarını.
Post onların sanki ayının değil:
— İki gün sonra, demişler;
Ayımızın postunu elinde bil.
Fiyatta anlaşıp gitmişler ormana.
Bir de bakmışlar, ayı
Yürüyor üstlerine bütün hışmıyla.
Evdeki pazarlık uymamış çarşıya:
Yıldırım çarpmışa dönmüş bizimkiler:
Zarar ziyan isteyememişler ayıdan.
Biri çıkmış tepesine bir ağacın;
Öteki taş kesilip korkudan,
Kesmiş soluğu yatmış, ölü gibi, yüzükoyun,
Duymuşluğu varmış ki bir yerden
Pek saldırmazmış ayı
Kımıltısı, soluğu kesilmiş yatanlara.
Haşmetli ayı basmış tongaya, budalaca:
Bakmış yatıyor upuzun, ölü sanmış;
Belki numaradır diye
Evirmiş çevirmiş de adamı;
Uzatıp burnunu soluk aramış ağzında.
Bir leş bu, bırak, demiş; kokuyor bile.
Ve çekmiş gitmiş ormana ayı.

Bizim öteki bezirgân,
İnmiş çıktığı ağaçtan;
Koşmuş ahbabına:
— Aman çok şükür, demiş;
Korkmanla kaldın, ucuz atlattın vartayı.
Ee?
Hani bizim post? diye de gülmüş
Ve sormuş:
— Kulağına ne söyledi ayı?
Pençesiyle çevirince seni,
Bir şeyler konuşur gibiydi.
— Dedi ki, demiş ahbabı, bir daha
Öldürmediğin ayının postunu satma.

Aslan Postu Giyen Eşek

Eşeğin biri aslan postu giymiş,
Millet evinden çıkamaz olmuş.
Eşek hep o eşek,
Ama gören korkudan ölecek.
Bir gün aksilik etmiş kulakları,
Uçları çıkıvermiş posttan dışarı.
Açıkgözün biri görmüş,
Eşeğin şakası sona ermiş;
Vurmuş sopayı beline,
Sürmüş aslanı değirmene.
Şaşırakalmış görenler,
Aslanı eşek etti sanmışlar.
Fransa'da çok böyle aslan.
Nice babayiğitlerimize
Bu masal biçilmiş kaftan.
Posta kanarsak yuf bize!

ALTINCI KİTAP

Çobanla Aslan

Masal deyip geçmemeli:
Bakarsınız bir hayvan bize hocalık eder.
Yalın bir ahlak dersi sıkar insanı,
Masal öğütle birlikte dillerde gezer.
Bu türlü şiir yapıtlarında
Hem öğretecek, hem hoşa gideceksin.
Masal için masal ucuz iştir bence.
Bir şeyler öğretmek içindir aslında
Masal anlatması nice ünlü kişilerin.
Süsten püsten, uzun sözden kaçar hepsi
Boş laf eden yoktur aralarında.
Kısa kesiyor diye az mı çattılar
Az söyleyip öz söyleyen Phaidros'a?
Ezop daha da az sözle yetinmişti.
Ama bir Yunanlı hepsinden ileri gidip
Lakonyalılar özgü sadelikle
Masallarını dört dize içinde verdi.
İyi mi yapmış kötü mü bu yola gitmekle?
Orasını ben bilmem, uzmanlara sormalı.
Gelin dinleyelim aynı masalı
Bir Ezop'tan, bir ondan.
Birinin kahramanı bir avcı,
Ötekinin bir çoban.
Olayı tıpkı onlar gibi anlattım
Yalnız anlatışa bir iki şey kattım.
Ezop şöyle anlatmış aşağı yukarı:
Bir çoban eksik bulup koyunlarını
Hırsızı yakalamak derdine düşmüş.
Gitmiş bir mağaranın önlerine
Tuzak kurup kurt ağları germiş,
Soygunu yapsa yapsa kurt yapmıştır diye.
Giderayak dua etmiş çoban:
— Ey Tanrılar Tanrısı Ulu Zeus, demiş;

Kerem et de gözlerim önünde düşsün
Kurduğum bu ağlara o hınzır.
Ne olur, bu zevki bana tattır.
Yirmi danadan en yağlısını seçer
Kurban edelim sana bunu yaparsan.
Duası biter bitmez koskoca bir aslan
Sökün etmez mi karşıdan.
Yatmış yere çoban, yarı ölü yarı diri:
— Ah, demiş, ne istediğini bilmiyor insan!
Burdan gitmeden, ağlarda görmek için
Sürümü talan eden hırsızı,
Bir dana kurban ederim demiştim,
Bir öküz keserim sana, Tanrılar Tanrısı,
O hırsızı ağlarımdan uzaklaştırırsan.
Böyle anlatmış masalı ilk anlatan;
Şimdi gelelim benzerini yapana:

Aslanla Avcı

Av meraklısı bir kabadayı,
Soylu köpeği yok olunca ortadan,
Aslan yemiştir diye çobana gitmiş:
— Nerde yatar, demiş, o hırsız aslan?
Söyle de gidip geberteyim şunu.
— Şu karşıki dağda, demiş çoban;
Ben her ay bir koyun verip ona,
Korkusuz dolaşırım buralarda.
Tam sözünü bitirirken çoban
Koşar adım sökün etmiş aslan.
Kabadayı sıvışmış yel yepelek,
— Aman Zeus, bir sığınak! diyerek
Gerçek yiğit dediğin
Bela karşısında gösterir kendini.
Önceden cart curt edenlerin
Çok gördük savaştan tüydüklerini.

Phoibos'la Boreas

Poyrazla güneş, bu iki eski tanrı,
(Tanrıyken Boreas ve Phoibos'muş adları)
Bir yolcu görmüşler dünyamızda.
Giyinişinden anlamışlar ki bu yolcu
Havanın bozabileceğini düşünmüş.
Sonbahar gelir gibi oldu mu
Yola çıkanın tedbirli olması gerek.
Hava bir yağmurludur bir günlük güneşlik:
Gökkuşağı o aylarda
Siz de sarınıp kuşanın der yolculara.
Bundan ötürü Latinler
Bu aylara küsüm zamanı demişler.
Bizim yolcu da ne olur ne olmaz diye
Su soğuk işlemez gocuğunu giymiş.
— Bu adam, demiş poyraz, aklı sıra
Bütün belalara karşı hazırlıklı,
Ama' beni hesaba katmamış zavallı.
Benim estireceğim rüzgâra
Zor dayanır gocuğunun düğmeleri.
İster misin bir deneyelim de görsün;
Eğleniriz biraz, ne dersin?
— Peki, demiş güneş ama bahse girelim:
Bu atlının gocuğunu sırtından
Sen mi çıkarırsın ben mi, görelim.
Haydi, başla, ben çekiliyorum aradan.
Bahis tutuşmaya dünden razı poyraz;
Karartmaya da izin çıkar çıkmaz
Şişirmiş göğsünü kara bulutlarla,
Başlamış üfürüp esmeye,
Fırtınalar, kasırgalar, koparmaya;
Nice damlar uçurmuş, gemiler batırmış
Bir tek gocuğu savurayım diye.
Ama ne yaptıysa yapmış bizim yolcu

Poyrazı sokmamış gocuğundan içeri.
Sokmayınca da boşa gidiyormuş rüzgârın gücü.
O azdıkça adam daha sıkı tutmuş işi
Ne yakasını kaptırmış ne eteğini.
Kendi süresi dolar dolmaz
İster istemez durmuş poyraz,
Ve güneş dağıtmış kara bulutları;
Güldürmüş yeniden yeryüzünü;
Sonra başlamış usulca girmeye
Gocuğun girilmez deliklerinden içeriye.
Sıcaktan terleyince yolcu
Kendiliğinden çıkarıvermiş gocuğu.
Güneş, var gücünü kullanmamış bile:
Zorla olmayan, tatlılıkla oluverir böyle.

Zeus ve Ortakçısı

Zeus günün birinde
Ortakçı aramış bir çiftliğine.
Hermes haberi dört bir yana yaymış,
İstekliler gelmiş türlü önergelerle;
Ve bir hayli çatallaşmış mesele.
Kimi demiş masrafı çok, belalı iş;
Kimi şöyle demiş, kimi böyle demiş.
Sonunda aralarından biri,
En akıllısı değilse de en cüretlisi.
— Ben şu kadar veririm, ama bir şartla, demiş;
Zeus hava durumunu bana bıraksın;
Bütün mevsimler benden sorulsun:
Sıcak, soğuk, lodos, poyraz,
Güzel hava, kuru hava, sulu hava
Benim bir üfürmeme baksın.
Peki demiş Zeus ve sözleşme imzalanmış.
Bizimki olmuş mu sana havalar kralı:
Yağdırmış yağmuru, estirmiş rüzgârı;
Yeni bir iklim yaratmış keyfince,
Ama yalnız kendi çiftliğinde;
En yakın komşuları, Amerika'daymış gibi.
Etkilenmemişler bu yeni iklimden.
İyi ki etkilenmemişler, çünkü o yıl
Ekin de yüzlerini güldürmüş şarap da.
Zeus'un ortakçısıysa avucunu yalamış.
Ertesi yıl yağmuru, güneşi
Bir başka türlü ayarlamış;
Toprak yine kıt vermiş her şeyi.
Komşularıysa yine iyi ürün almış.
O zaman kaldırmış ellerini Zeus'a:
— Aman ben ettim sen etme, demiş. İşi tatlıya bağlamış
Zeus da; bağışlamış kâhyasını.
Şunu çıkaralım ki bundan

Bize yararlı olanı
Bizden iyi bilir Yaradan.

Yavru Sıçan, Yavru Horoz ve Kedi

Dünya görmemiş körpecik bir sıçan
Ucuz kurtulmuş faka basmaktan.
Anasına şöyle anlatmış olan biteni:
— Bizim yurdu sınırlayan dağları aşmış
Tırıs gidiyordum, delikanlı bir sıçan gibi,
Hayatta bir yol bulmak için kendime.
İki hayvan ilişti gözüme bir yerde:
Biri tatlı, yumuşak, güler yüzlü;
Öteki azgın, asık suratlı;
Acı, keskin bir sesi var;
Tepesinde bir et parçası
Sallanıyor havada bir kol gibi
Uçmak istercesine.
Kıçında da sorguca benzer bir kuyruk...
Bir erkek piliçmiş meğer
Yavru sıçanın anasına anlattığı
Amerika'dan gelme bir hayvanmış gibi.
— Arada bir, demiş, iki koluyla
Dövüp duruyordu iki yanını,
Öyle avaz avaz bastı bağırdı ki
Ben ki kabadayı geçinirim,
Korktum kaçtım, ne yalan söyleyeyim.
Lanet de okudum canına,
O olmasa gidip tanışacaktım çünkü
Öteki şirin hayvanla;
Bizim gibi kadifemsiydi onun üstü;
Benekli, uzun kuyruklu, uysal davranışlı.
Öyle yukardan bakmıyor kimseye
Ama gözlerinin içi ışıl ışıl.
Pek sevişiyordur sanırım
Bizim yaşlı başlı sıçanlarla:
Kulakları bizimkilerle aynı biçim.
Tam yanına gidecekken bıraktım kaçtım

Öteki kıyametleri koparınca.
— Oğlum, demiş ana sıçan;
O yumuşak dediğin hayvan bir kedi;
Sahte görünüşü altında, bir bilsen,
Ne hınzırca bir kin besler o
Senin bütün soyuna sopuna karşı.
Öteki hayvan, tam tersine.
Çok uzaktır bize kötülük etmekten.
Üstelik belki bir gün yeriz etinden.
Kediyse, soyumuzun o başdüşmanı
Bizim üstümüze kurmuştur mutfağını.
Yaşadığın sürece, sakın ha
Kimsenin görünüşüne aldanma!..

Tilki, Maymun ve Hayvanlar

Bir aslan ölmüş ve hayvanlar
Yeni kralı seçmek için toplanmışlar.
Gitmiş getirmişler krallık tacını
Bir ejderhanın sakladığı yerden.
Taç bütün hayvan başlarında denenmiş,
Bakmışlar uymuyor hiçbir başa:
Kimine büyük geliyor, küçük kimine,
Kimininse boynuzlan engel
Taç giymesine.
Maymun demiş, şaka ederek:
— Bir de ben deneyeyim şunu.
Almış tacı, evirmiş, çevirmiş
Türlü şaklabanlıklar ederek,
Maymun marifetleri göstererek.
Sonunda tacı, bir çember gibi,
Başına öyle güzel oturtuvermiş ki,
Hayvanlar bayılmış
Ve maymun, kral seçilmiş.
Herkes alkışlamış, el öpmeye gelmiş.
Yalnız tilkiymiş gönülsüz oy veren;
Ama, tabii, hiç belli etmeden.
Tebriklerini sunduktan sonra
Demiş ki krala:
— Haşmetlim,
Bir gömü var yalnız benim bildiğim.
Kanunlara göre her gömü kralındır;
Efendimize bunu bildirmek de
Benim boynumun borcudur.
Yeni kral can atmış paraya;
Ne olur ne olmaz diye
Kendi gitmiş gömüyü çıkarmaya.
Bir tuzakmış meğer gömü masalı
Faka bastırmak için kralı.

Herkes adına, tilki demiş ki:
— Bizi yönetmeye kalkmazsın herhalde
Kendini yönetmesini bilmezken.
Maymun atılmış krallıktan.
Ve hayvanlar anlamış ki böylece
Her kafa baş olamaz tacı giyince.

Atalarıyla Övünen Katır

Başpapazın katırı
Soyluyum diye tutturmuş.
Anası kısrak ya,
Hep onunla övünürmüş,
Şunu yaptı, bunu yaptı diye.
Böyle bir kısrağın oğlu
Tarihlere girmeliymiş.
Değil herkesi, hekimleri bile
Sırtına bindirmezmiş,
Şanına yakışmaz diye.
Derken katır ihtiyarlamış,
Vermişler değirmene.
Orada gelmiş kendine:
Babası eşeği hatırlamış.
Atalar dememiş boşuna:
Her kötülük bir iyilik getirir.
Başka türlü nasıl gelir
Budalaların aklı başına?

İhtiyarla Eşek

Bir ihtiyar binmiş eşeğine gidiyormuş.
Bakmış, çayırlık çimenlik bir yer, durmuş;
Çözmüş eşeğin yularını, salmış çayıra.
Seninki abanmış tazecik otlara,
Bir yemiş, bir türkü söylemiş;
Eşinmiş, tepinmiş;
Yatmış kaşınmış,
Dünyalar onun olmuş.
Derken,
Bir eşkıya sökün etmiş karşıdan:
— Hadi kaçalım, demiş sakallı.
— Neden? demiş uzun kulaklı;
O gelen çifte semer mi kor,
Dört çuval mı yükler sırtıma?
— Yükleyemez, demiş ihtiyar kaçar ayak..
— Öyleyse bana ne, demiş eşek;
Ha senin olmuşum, ha onun.
Sen kaç, bana göre çayır hoş!
Hem daha Türkçesini ister misin?
Kim ise efendim
Düşmanım odur benim.

Kendini Suda Gören Geyik

Faydalıyı küçümser, taparız güzele;
Güzelse çok kez başımızı yer.
İlahi geyik, nasıl kötülersin
Seni kuş gibi uçuran o ayakları da
Başına dert açan boynuzları översin!
Geyiğin biri kendini görmüş de
Bir kaynağın tuttuğu aynada
Güzel boynuzlarına hayran olmuş;
Ama ardından pek üzülmüş
Çöp gibi bacaklarını görünce;
Eriyip gidecekler nerdeyse suda.
— Bir şu başa bak, bir de şu ayaklara,
Demiş geyik baktıkça dertlenerek;
Alnımda yükselen güzelim ormanı
Bu sıska bacaklar mı gezdirmeliydi?
Geyik tam bunları söylerken
Koca bir av köpeği sökün etmez mi!
Can derdine düşmüş o zaman;
Dar atmış kendini ormana.
Başındaki süs olmuş mu başına bela:
Bacakları kurtaracak geyiği,
Ama boynuzları bırakmıyor ki;
Takılıp engel oluyorlar boyna.
O zaman dank etmiş geyiğin kafasına
Ve lanet okumuş
Tanrı'nın her yıl
Ona bol bol yolladığı armağanlara.

Tavşanla Kaplumbağa

Koşmak neye yarar, yola vaktinde çıkmalı,
Bu gerçeği anlatır işte
Tavşanla kaplumbağanın masalı.
— Gel bir bahse girelim seninle, demiş kaplumbağa tavşana;
Şu karşıya senden önce varırım ben.
— Hoppala! demiş yel gibi koşan tavşan,
Sen aklını mı kaçırdın?
Deli hekimine git de Sana hintyağı içirsin!
— Bahse giriyorum ya, deliysem sana ne?
Götürmüş, koymuşlar karşıya
Bahsi kazanan ne alacaksa.
Ne koymuşlar, kimi yargıç seçmişler,
Orası değil işin önemli yanı...
Karşısı tavşan için dört adımlık yer;
Ama adım diyorsam, tavşan adımı:
Hani o can havliyle kaçarken
Yaya bıraktığı köpeklere
Ovaları arşınlatan adımlar.
Demek isterim, vakti varmış tavşanın
Otlamak, uyumak, kulak vermek için
Rüzgârın nereden estiğine.
Bırakmış yürüsün kaplumbağa
Senatör adımlarıyla.
Hazret düşmüş yola emekleyerek
Ağır ağır acele ederek.
Tavşansa şanına layık bulmamış
Şıp diye kazanılacak bir zaferi;
— Yarışa geç gireyim de bari demiş,
Maskara olmayayım el âleme.
Ot yemiş, yan gelip keyfine bakmış
Yapmadığı şey kalmamış yarıştan başka.
Sonunda bakmış kaplumbağa

Ha vardı ha varacak karşıya.
Fırlamış o zaman bir ok gibi
Ama boşa gitmiş bütün çabası:
Kaplumbağa varmış hedefe çoktan;
— Nasıl demiş, hangimiz yarışı kazanan?
Neye yaradı hızlı koşman senin?
Bir de ev taşısaydın sırtında
O zaman nice olurdu halin?

Eşek ve Efendileri

Bahçıvanın eşeği
Kaderden şikâyetçiymiş.
Gün doğmadan kalkmak
Canına tak demiş.
— İnsaf, diyormuş;
Horoz bile uykuda ben yüklenirken.
Neymiş?
Pazara ot gidecekmiş.
Ot için uyan canım uykudan.
Kader acımış eşeğe.
Değiştirmiş efendisini.
Bizimki düşmüş bir dericiye.
Gel de arama eskisini:
Deriler leş gibi kokar,
Üstelik ottan da ağır.
— Ah, demiş; ben böyle mi olacaktım?
Eskiden hiç olmazsa,
Başımı bir attım mı arkaya,
Bir parça yeşillik yolardım.
Lahana bile çıkardı bahtıma.
Şimdi yesem yesem
Sopa yiyorum başımı çevirsem.
Kader yine acımış eşeğe,
Almış dericiden, vermiş kömürcüye.
Eşeğin hali büsbütün duman.
Başlamış yine dert yanmaya;
Kader kızmış artık o zaman:
— Bıktım gayrı, demiş, bu eşekten.
Padişahlara yüz vermedim
Bu eşeğe verdiğim kadar.
Başka işim mi yok benim?
Dünyada dertli bir o mu var?

Kader haklı; ama hep böyleyiz:
Bir türlü halimizi beğenmeyiz.
En kötü kader hep bizimkidir.
Tanrıya dilekçe üstüne dilekçe:
Bütün dileklerimizi yerine getirse,
Ardından yenileri gelir.

Güneş ve Kurbağalar

Bir zorba evleniyormuş;
Milletteki sevinci görme.
Şarap içen içene,
Herkes gülüp oynuyormuş.
Yalnız Ezop düşünceli,
Yersiz buluyormuş bu sevinmeyi.
Şu masalı anlatmış,
Niçin diye soranlara:
— Evvel zaman içinde, demiş;
Güneş evlenmek istemiş, olur a!
Haber yayılınca göllere
Kurbağaları bir tasadır almış.
Başlamışlar vak vak diye
Kaderden şikâyet etmeye:
— Ya çocukları olursa, demişler;
Bir güneş bile kasıp kavuruyor bizi;
Beş on güneş birden ne yapmaz?
Kurutur tüm suları, denizleri.
Ne bataklık kalır, ne saz!
Kurbağa milletinin hali nice olur?
Suyu bulsa bulsa öbür dünyada bulur.
Hiç de yanlış denmez bu düşünceye;
Hayvancıklar bal gibi haklı.
Başlarındaki bela evleniyor diye
Bayram eden insanlar mı daha akıllı?

Köylüyle Yılan

Ezop anlatır:
Bir köylü,
Merhametli bol, aklı kısa,
Gezinirken bir kış günü
Toprağının kıyısında bucağında,
Bakmış karın üstünde bir yılan,
Yatmış upuzun, kımıldanacak hali yok,
Belli ki ha dondu ha donacak.
Almış götürmüş evine yılanı
Düşünmeden ne alacağını
Bu iyiliğine karşılık.
Uzatmış yılanı ocak başına;
Isıtmış, diriltmiş, daha ne yapsın artık.
Ama uyuşmuş yılan sıcağı duyar duymaz
Canı ve öfkesi birlikte kabarmış:
Kaldırmış başını bir ıslık atarak
Sonra kendini kıvrım kıvrım gererek
Var gücüyle atılmaya hazırlanmış
Canını kurtaran dost, baba insanın üstüne.
— Vay nankör, demiş köylü,
Bu mu bana karşılığın?
Geber öyleyse!..
Aldığı gibi baltasını
İki vuruşta üçe bölmüş yılanı:
Baş, kuyruk ve gövde zıplaya zıplaya
Boşuna uğraşmışlar birleşip yılan olmaya.
Acımak güzel, ama kime acımalı
İşin püf noktası bunda.
Nankörlere gelince, sonunda
Dumandır hepsinin hali.

Hasta Aslan ve Tilki

Hayvanların kralı hastalanmış,
Çıkamaz olmuş mağarasından.
Bütün uyruklarına haber salmış:
Her türden birkaç elçi seçilsin,
Ve bunlar aslanı ziyarete gelsin diye.
— Elçiler iyi karşılanacak, demiş;
Aslan sözü veriyorum, hem de yazılı:
Dişe, pençeye karşı geçerli.
Kralın fermanına uyulmuş;
Her türden elçiler geldikçe gelmiş.
Yalnız tilkiler kıpırdamamış yerinden.
— Neden derseniz, demiş bir tanesi;
Hastamızı ziyarete gidenlerin
Yoldaki ayak izlerinin hepsi
Kralın inine doğru çevrik;
Bir tek iz yok geriye dönük.
Sen gel de kuşkulanma şimdi.
Kusurumuza bakmasın haşmetli.
Yolladığı pasaporta teşekkürler;
İnanırım, bunu gösteren saraya girer.
Girmesine girer de,
Nasıl çıkar, orasını aşkolsun bilene!

Kuşçu, Akdoğan ve Tarlakuşu

Kötülerin haksızlıklarını çok kez
Kendimizinkilere bahane ederiz.
Oysa dünyanın yasası şudur:
Kendini korumak istersen
Sen de başkalarını koru.
Bir köylü aynayla kuş tutuyormuş.
Bir tarlakuşu kapılmış pırıltıya.
Yukarıda süzülen akdoğan da
İniverip göklerden saldırmış
Mezarının yanı başında
Cıvıl cıvıl öten tarlakuşuna.
Zavallıcık ağlara düşmemiş,
Ama kurtulamamış, ne yapsın,
Sırtına yüklenen zalimin pençesinden.
Tarlakuşunun tüylerini yolarken
Bir de ne görsün akdoğan
Girmiş çıkılmaz ağlar içine.
— Aman avcı, ne olur, bırak beni, demiş kuş diliyle;
Ben sana hiç kötülük etmedim ki.
— Ya şu pençendeki zavallı, demiş kuşçu;
Sana bir kötülük etmiş miydi?
Bu dünyada yardımlaşmak gerek
Bakarsın dostun ölür,
Yükü sana yüklenir.

Atla Eşek

Ters huylu bir atla bir eşek
Yola çıkmışlar birlikte.
Atın sırtında eğeri varmış sadece;
Zavallı eşekse çökertilesiye yüklüymüş.
Attan biraz yardım isteyecek olmuş:
İstemese şehre varmadan ölecek.
— Ne olur, demiş, şu yükü bölüşsek;
Saygısızca bir dilek sayılmaz bu:
Sizin için nedir ki bu yükün yarısı!
At hayır demiş eşeğin dileğine,
Hem de zart zurt yellene tepine.
Ama yük altında ölünce yol arkadaşı
Anlamış yediği haltı:
Vurmuşlar seninkinin sırtına
Eşeğin bütün yükünü
Üstüne üstelik postunu da.

Avını Bırakıp Gölgesine Saldıran Köpek

Bu dünyada herkes aldanır;
Gölgenin ardından koşan
Nice deliler vardır,
Saymakla bitiremez insan.
Ezop'un anlattığı köpekten ibret alsınlar;
Bu köpek, avının yansısını görmüş suda
Bırakıp avını atlamış yansının üstüne...
Dere olmuş mu sana allak bullak!
Köpek ha boğuldu ha boğulacak...
Zor bela kıyıyı bulunca zavallı
Ne av kalmış ortada, ne yansı.

Çamura Batan Araba

Saman yüklü bir araba
Saplanıp kalmış çamura. Y
Yalnızmış zavallı arabacı
İn cin de yokmuş ortalarda.
Aşağı Britanya'da Belalı bir yermiş burası;
Kader oraya yollarmış
Kudurtmak istediği insanları:
Aman bizim yolumuzu düşürmesin!
Biçare köylü neylesin, netsin?
Kızmış, köpürmüş, basmış küfürü
Çukurlara da, atlara da,
Arabaya da, kendisine de.
Sonunda imdadına çağırmış
Dünyanın en zor işlerini başarmış olmakla ünlü bir tanrıyı:
— Herakles, demiş, sen, yardım et bana
Sen ki koca dünyayı aldın sırtına;
Uzat kolunu, çıkar burdan beni.
Yakarışı biter bitmez adamın
Bir ses gümbürdetmiş gökleri:
Şöyle demiş bir ses:
— Yalnız işten kaçmayanların
Yardıma koşar Herakles.
Bak bakalım nedir arabayı durduran;
Kaldır at tekerleklerden bir kez
Dingili sıkıştıran kör olası çamuru.
Al şimdi de kazmanı
Kır biraz şu sökülmez taşı.
Şu çukuru da doldurursan tamam.
Doldurdun mu?
— Evet, demiş adam.
— Şimdi yardım etmesi benden,
Al kırbacını, demiş Herakles gökten,
— Aldım, demiş adam ve bir de ne görsün?

Arabası yürüyor tıngır mıngır.
Herakles'e şükürler olsun!
— Ya gördün mü, demiş o zaman tanrının sesi
Atların ne kolay çekti çıkardı seni.
Dünya işleri böyle yürür:
Kendine yardım eden
Tanrı'dan da yardım görür.

Şarlatan

Şarlatanlar eksik olmaz dünyadan.
Bu mesleğin, ne hikmetse,
Hacısı hocası boldur her zaman.
Kimi peygamberim diye çıkar ortaya,
Kimi Çiçeron geçinir köyde kentte.
Bu sözde Çiçeron'lardan biri
Öyle övüyormuş ki kendini,
Söz sanatının Tanrısıymış nerdeyse;
Bir hımbılı, bir mankafayı, bir hödüğü
Bülbül gibi konuştururmuş isterse.
— Evet,
Baylar, diyormuş kükreyerek;
Bir hödük, bir hayvan, bir eşek,
Bir eşşoğlueşek getirin bana,
Uğraşıp adam edeyim; inanmayana,
Gelsin nutuk çeksin önümüzde,
Cüppe, takke de giysin isterseniz.
Bu sözler kralın kulağına gitmiş;
Çağırtmış üstadı saraya, demiş:
— Bir güzel boz eşek var ahırımda benim;
Bu eşeğin bir hatip olmasını isterdim.
— Başüstüne, demiş bizimki;
Siz istersiniz de ne olmaz ki?
Bir hayli para almış öncelik olarak:
Tam on yıl sonra eşeği kürsüye çıkaracak.
— Yoksa demiş, asın beni, razıyım;
Sırtımda bütün diplomalarım
Ve başımda iki uzun takma kulakla.
Saraylılardan biri yanaşıp şarlatana,
Gizlice demiş ki kulağına:
— Görmeye geleceğim seni asılırken,
Tam darağacına yakışacak adamsın.
Bize bir nutuk çekmeyi de unutma,

Şöyle tumturaklı, dokunaklı cinsinden;
Kulağında küpe kalsın çaçaronların.
— Sen hava alırsın, demiş şarlatan;
On yılda ya kral ölür, ya eşek, ya ben.
Herif haklı;
Asıl on yıl bekleyen deli.
Bugünü gün etmek mesele:
On yıl sonra kim öle, kim kala!

Hır

Hır Tanrıça hır çıkarmış tanrılar arasında;
Bir elma yüzünden sokmuş birbirine
Hera'yı, Minevra'yı, Afrodite'yi.
Atmışlar bu Tanrıçayı göklerden;
O da kalkmış insan denen
Hayvanlar arasına gelmiş:
İyi de karşılanmış biliyorsunuz;
Baş tacı edilmiş uğursuz,
Kardeşi olurdu-olmazdı
Ve babası senindi-benimdi'yle.
Bu dünyada da şeref verecek
Bizim Avrupa'yı bulmuş mübarek,
Ötekileri kaba, az uygar sayarak.
Papazsız, notersiz evlenen o vahşiler
Ne anlarmış anlaşmazlık Tanrıçasından!
Nerde bulunması gerekirse,
Dedikodu ecinnisi hemen
Haberi ulaştırıyormuş ona;
O da bir koşu gelip hırlaşanların yanma
Engel oluyormuş anlaşmalarına.
Önleyip barışı her yerde
Yangına körükle gidiyormuş.
Söndürebilirsen söndür o zaman.
Sonunda Ün Tanrıça
Bıkmış Hır Tanrıça'dan:
Bilemez olmuş çünkü
Nerde, ne zaman hır çıkaracağını.
Aramakla bulunmuyormuş çok kez.
— Belli bir yeri olmalı ki, demiş,
Tam zamanında yollanabilsin
Her aile içinde hır çıkarmaya.
En uygun yeri bulmak kolay olmamış.
Kadınlar manastırı yokmuş o zamanlar,

Olsa, tabii, orda oturturlarmış.
Sonunda yerleştirilmiş Hır Tanrıça
Nikâh Tanrıçası'nın konağına.

Genç Dul

Kocası ölür de kadın ağlamaz olur mu?
Ağlar, dövünür, ama sonunda avunur.
Ne kadar büyük de olsa keder.
Zaman kuşunun kanatlarına biner gider.
Aynı kuş getirir yeniden,
Güzel, sevinçli günleri.
Bu sabah dul kalmış kadınla
Geçen yıl dul kalmış kadın bir mi?
Biri başka insandır, öteki başka.
Biri kara soğuktur, öteki tatlı sıcak:
Birinden kaçırılır, ötekine koşulur.
Yeni dul ağlayacak her gün
İçinden gelsin gelmesin.
Hep aynı ahlar vahlar,
Saçını başım yolmalar.
Her şey bitmiş, dünya zindanmış gibi.
Ama gibi sadece,
İşin doğrusu şu hikâyede:
Genç bir güzelin kocası pek erken,
Öbür dünyaya yollanmak üzereyken,
Karısı bağrışırmış yanı başında:
— Dur, bekle beni, geliyorum;
Sensiz bu dünya benim nem ola?
Koca yine de yalnız çıkmış yola.
Güzelin babası akıllı adammış;
Sesini çıkarmamış ilk zamanlar,
Bırakmış kızını ağlasın,
Ağlayabildiği kadar.
— Kızım, demiş bir gün;
Yeterince yaş döktün.
Merhum ne kazanır bu matemden,
Dünyayı kendine zehir etmenden?
Ölen ölmüşse bunca sağ kalan var.

Hem daha iyisi de çıkar,
Şıp diye de evlenirsin demiyorum;
Dünkü kara bugün ak olmaz, biliyorum.
Ama günü gelince, sen bana bırak,
Birini biliyorum sana gösterecek;
Genç, güzel, boylu boslu,
Merhumdan çok başka türlü.
— Yok, Babacığım, demiş güzel;
Sakın koca arama bana,
Bir manastıra gönder beni.
Baba üstüne varmamış,
Bir ay daha geçmiş aradan.
Bizim dulun giyiminde değişmeler başlamış;
Güzele her türlüsü yakışır;
Karayı bile sevdirmenin yolu vardır.
Aşk perisi başlamış yeniden
Yerini yurdunu düzenlemeye,
Kumrular yuvalarına dönmeye.
Derken gelsin gülüşüp oynaşmalar,
Gençlik çeşmesinin çayırlarında
Sabah akşam dolaşmalar.
Babanın korkusu kalmamış artık
Sevgili merhumdan;
Ama beklemiş, kızından gelsin istek,
Nasıl olsa isteyecek.
O da beklermiş ki meğer
Koca lafı babasından gelsin.
— Baba, demiş sonunda;
Hani sen bir koca buluyordun bana?

Bitiriş

Bitirelim artık bu işi burda:
Uzun yapıtlar korkutur beni.
Bir konuyu tüketmek gerekmez;
Yalnız çiçeğini almak nemize yetmez?
Hem bu ara biraz soluk almam,
Yeni güç kazanmam gerek benim,
Başka yollara atılmak için.
Aşk, başımdan eksik olmayan o zorba
Konu değiştireceksin diyor bana:
Buyruğuna boyun eğmek zorundayım.

YEDİNCİ KİTAP

Vebaya Tutulmuş Hayvanlar

Bir beladır sarmış dünyayı:
Ne günahlar işlenmiş ki Tanrı kızmış,
Salmış yeryüzüne vebayı.
Adı batasıca, bir geldi mi
Geldiği gün doldurur cehennemi.
Hayvanlar başlamış bir bir tutulmaya.
Her tutulan olmuyormuş ama,
Kötüymüş hepsinin hali.
Ölüm dayanmaya görsün kapıya,
Kim çıkar karın doyurmaya?
Tadı kalmamış etin kemiğin:
Ne kurt kuzu arıyormuş artık
Ne tilki tavuk.
Kumrular bile sevişmez olmuş, düşünün!
Aşk olmayınca da dünyayı neylersin?
Aslan toplamış milleti, — Dostlarım, demiş;
Bu veba, Tanrı'nın bir cezası bizlere:
Kimin günahı çoksa kurban edilmeli;
Tanrı öfkesi yatışmaz başka türlü.
Tarih boyunca hep böyle olmuş:
Bir can feda etmiş kendini
Bir can kurtulmuş.
Gelin, sorguya çekelim kendimizi;
Yalan dolan yok;
Hatır gönül sayma yok;
Ne mal olduğumuzu koyalım ortaya.
En suçlu benim belki de, olur ya!
Şu pisboğazım yüzünden
Az mı koyun yedim ben?
Ne günahı vardı biçarelerin?
Hadi koyun yenir diyelim, çoban yenir mi, çoban?
Ben yedim.

Alın canımı, feda olsun, olsun ama
Herkes de söylesin bakalım ne yaptıysa.
En suçlumuz ölmeli ki
Hak yerini bulsun.
— Sultanım, demiş tilki;
Bu kadar iyilik de olmaz ki,
Yakışır mı size böylesine yumuşamak.
Yok yere kendinizi kötülemek?
Sizin koyun yemeniz mi günah?
Fesuphanallah!
İyilik etmişsiniz, şeref vermişsiniz
O aşağılık, o sünepe, o budala yaratıklara!
Çobana gelince:
Haddini bildirmişsiniz gereğince.
Hayvan gütme de ne oluyor yani?
Bizden üstün mü sanıyor kendini?
Tilki bunları der demez
Dalkavuklar alkışa boğmuş ortalığı.
Gayrı hoş görünmüş herkese
Kaplanın kaplanlığı, ayının ayılığı.
Şirretlere gün doğmuş;
En azgın köpeğin bile
Bir evliya olmadığı kalmış.
Sonunda eşek söz almış:
— Bir gün, demiş hiç unutmam,
Papazların çayırından geçiyordum.
İn cin yok, acıkmışım;
Otlar öyle taze, öyle yeşil...
At bir dil, dedi şeytan.
Hakkım yoktu, biliyorum, ama gel de dayan:
Bir dil attım...
Sen misin bunu söyleyen, yüklenmişler eşeğe.
Bir kurt, sözde okuryazar, çıkmış kürsüye:
— İşte, demiş, içimizdeki şeytan!
Üstümüze lanet yağdıran budur,
Bu uyuz, bu baldırı çıplak, bu mendebur...

Kurt coşmuş, kanıt manıt ne gerekse bulmuş,
Eşeğin bir lokma suçu sehpalık olmuş.
El âlemin otunu yemek ha?
Yalnız ölüm temizlermiş bu cinayeti...
Ve eşek boylamış cenneti.
Sarayda akla kara
Böyle çıkar ortaya:
Zorlu ne yapsa eyvallah,
Yoksul ağzını açsa günah!

Mutsuz Evli

İyiyle güzel bir araya gelebilse
Yarından tezi yok evlenirdim.
Ama bu ikisi çoktan boşanmış nedense.
Hem içi, hem dışı güzel olan kim?
Güzel can ve güzel beden:
Ne az bu ikisini bir arada gören.
Ben görmekten umudu kestim, kızmayın bana.
Çok evlenenler gördüm, hiçbirinde gözüm yok;
Ama insanların hemen hepsi
Gözünü kırpmadan atıyor kendini
Kumarların bu en büyüğüne.
Pişman olmuş bir evli anlatacağım size,
Kavgacı, cimri ve kıskanç karısını
Başından def etmekten başka çare
Bulamadı bir türlü bu zavallı.
Her şeyde bir kusur buluyormuş bu kadın;
Çok erken yattın, çok erken kalktın;
Bu fazla kara^ şu fazla beyaz, fazla sarı,
Deliye döndürüyormuş uşakları.
Kocası hiçbir şeyi ciddiye almıyormuş onca;
Bol keseden harcıyor, gezip tozuyormuş;
Evin beyi keyfinden başka şey düşünmüyormuş.
O kadar dırdır etmiş ki sonunda evin beyi
Bitirmek için bu bitmez teraneyi,
Yollamış anasının babasının köyüne
Başına aldığı belayı.
Kadın uzun bir süre köyde kalmış.
Sonunda yatışmıştır diye
Kocası çağırmış karısını evine.
— Ee, neler yaptın bakalım, demiş;
Nasıl vakit geçirdin köyde?
Zamanında yatıp kalkmasını bilen kırlar
Hoşuna gitti mi bari?

— Oldukça, demiş cadaloz karı;
Ama ordakiler daha tembel burdakilerden,
Doğru dürüst bakmıyorlar sürülere,
Anlayışsız heriflere ne söylesen nafile.
Üstelik düşman da oldular bana.
— Anlaşıldı, demiş kocası hemen;
Ne belalı bir kadınsın ki sen
Sabah gidip akşam dönen çobanlar bile
Bıkmış, usanmış, anlaşamamışlar seninle.
Burda uşaklar bütün gün
Senin dırdırlarına nasıl dayansın?
Gece gündüz yanında istediğin kocansa
Bu köleliğe nasıl katlansın?
İyisi mi, sen yine dön köyüne
Ve eğer ben seni bir daha çağırırsam,
Bir daha böyle bir budalalık edersem,
Cehennem azabı yerine Tanrı
Versin bana senin gibi iki karı.

Dünyadan El Çeken Sıçan

Bu bir Doğu masalı, alınmasın kimse!
Bir sıçan varmış evvel zaman içinde.
Yorulmuş, canından bezmiş bu sıçan;
Çekmiş elini yalan dünyadan,
Gitmiş, kapanmış, tek başına
Bir Hollanda peynirinin içine.
İn cin yok, ıssız bir yermiş burası:
— Tam erilecek yer, demiş
Bizim yeni zaman evliyası.
Dişini, tırnağını işletmiş,
Kovuğunu delmiş, genişletmiş.
Az zamanda kurmuş içerde tekkeyi;
Postu serip muradına ermiş;
Yağlanmış, göbek koyvermiş.
Allah böyle bolundan verir işte
Kendini Allah'a verenlere!
Günün birinde bu sofu kişiye
Elçiler gelmiş sıçan milletinden
Biraz yiyecek istemeye.
Yurtdışına gidiyormuş bu elçiler
Saldırgan kedi milletine karşı
Yardım isteyeceklermiş dünyadan:
Dört bir yandan sarılmış çünkü Sıçanıstan.
Beş parasız çıkmışlar yola,
Neden derseniz
Sıfırı tüketmiş koca devlet
Abluka yüzünden.
— Az bir şey istiyoruz, demişler;
Dört beş günlük yiyecek yeter.
— Dindaşlarım, demiş bizim evliya;
Benim artık alışverişim yok ki
Bu dünyanın işleriyle.
Allahına sığınmış bir fakir

Size nasıl yardım edebilir?
Ne gelir elimden hayır duadan gayrı?
Allah büyüktür, düşünür sizi;
Bu beladan da kurtarır milletimizi.
Hazret bunları söylemiş
Ve kapıyı sürgülemiş!
Sizce kim,
Bu cimri sıçanla anlatmak istediğim?
Bir papaz mı?
Yok canım, bir derviş:
Hiç böyle Hıristiyan olur mu?
Nerde görülmüş?

Balıkçıl

Bacaklar, gaga, boyun
Hepsi uzun mu uzun,
Balıkçıl geziniyormuş bir gün,
Dere boyunca.
Pırıl pırılmış sular,
En güzel günlerindeki gibi dünyanın.
Bayan sazan oynaşıp duruyormuş
Ahbabı turnabalığıyla.
Balıkçıl burun kırmış
Avın bu kadar kolayına.
Kıyıya kadar geliyormuş balıklar:
Bir gaga atsa tamam.
— Ama demiş, biraz bekleyeyim de
İştahım gelsin iyice.
Rejim yapıyormuş o günlerde,
Belli saatlerde yemek yiyormuş.
Biraz sonra iştahı gelmiş kıvamına;
Yaklaşmış kıyıya,
Bakmış bir sürü sazan, ama yeşil;
— Dünyada yemem, demiş balıkçıl;
Daha iyilerini beklemiş.
Horatius'un şehirli faresi gibi
Bir şeyleri beğenmezmiş bu haspam da:
— Yakışır mı koca balıkçıla, demiş,
Yeşil sazan yemek bu güzel günde?
Fakir fukara yesin bunları,
Ben o kadar düşmedim henüz.
Sen misin yeşil sazanı beğenmeyen,
Kayabalıkları kalmış ortada yalnız.
— Kaya balığı ha?
Bana, balıkçıla?
Tanrılar yazdıysa bozsun:
Gagamı açmaya değmez bunlara.

Daha beteri için açmış ama gagayı.
Ne olmuşsa olmuş,
Tek bir balık kalmamış ortada.
Karnı zil çalmaya başlayınca da,
Bir salyangoza fit olmuş balıkçıl
Hem de nasıl!
Her şeyi zor beğenmeyelim o kadar:
Aklı olan bulduğuyla yetinmesini bilir.
Çok kazanç isteyen azından da olabilir.
Burun kırmaktan sakınmalı insan,
Hele az çok kendi harcını bulduğu zaman.
Tümen tümendir bu yüzden faka basanlar.
Balıkçıllara değil, ey insanoğulları,
Sizlere söylüyorum bunları.
Bir de şu masalımı dinlerseniz,
Bu dersleri sizden aldığımı görürsünüz.

Gelinlik Kız

Gözü yükseklerde kızın biri,
Kocaların en iyisine
Saklıyormuş kendini.
Genç, yakışıklı, güzel olacakmış.
Nerde, nasıl davranacağını bilecekmiş.
Hiç surat asmayacağı gibi,
Karısını kıskanmayacakmış da kocası.
Ayrıca zengin ve soylu olması,
Güzel, akıllıca konuşması da şartmış.
Her şeyi, her şeyi istiyormuş kısacası:
Ama gel ara da bul böylesini.
Talih elinden geleni yapmış,
Yabana atılmaz kısmetler de yollamış,
Kimseleri beğenmeyen bu kıza:
— Nasıl olur, diyormuş, nasıl olur da,
Böylelerini uygun görürler bana?
Eşim dostum kafadan sakat olmalı:
Şu bana koca olmak isteyenlere bakın:
Hepsi ne sünepe, ne zavallı!..
Kimi kafasız, kaba sabaymış;
Kiminin burnu gerekli burun değilmiş;
Kimi şöyleymiş, kimi böyleymiş;
Sen gel de koca beğendir,
Salon kibarlığına düşkün kızlara.
Kalburüstü kişileri,
Böylece kapı dışarı edince bizimki,
Başlamış orta halliler gelmeye.
Kız, tabii, alay etmiş hepsiyle:
— Ne diye kapımı açarım bunlara, demiş;
Kocasızlıktan ölüyorum sanıyorlar, .
Oysa, tanrılara şükür,
Hiç de kötü geçmiyor gecem gündüzüm,
Yanımda birini arasa da gözüm.

Bizim güzel böylece,
Yetinmiş kendi kendisiyle
Derken yaşı geçmiş bizim güzelin.
Âşıklar kapısını çalmaz olmuş.
Bir yıl, bir yıl daha beklemiş,
Bakmış ne gelen var, ne giden:
O zaman başlamış içine kasvet çökmeye,
Her gün biraz daha gitmiş elden
Gülüşmeler, oynaşmalar, sevişmeler.
Yüzüne bakanlar,
Buruşturmaya başlamış yüzlerini.
O zaman gelsin boyalar, sürmeler!
Nafile tabii, ne yapsa;
Zaman, o hırsızların en belalısı,
Çalmış güzelin nesi var nesi yoksa.
Bir ev yıkıldı mı yapılır:
Yıkılan yüz yapılabilir mi yeniden?
Salon kibarlığı sökmez olur.
Diller değişmiş o zaman:
— Aman, demiş aynası bizim güzele;
Çabuk, bir koca buluver kendine!..
Yalnız aynası mı, içi de diyormuş bunu:
Salon kibarlığı yok edemez ya arzuyu.
Sonunda bizim güzel fit olmuş
Sevine sevine, hem de
Rastladığı hödüğün birine.

Dilekler

Moğolistan'da bir tuhaf cinler varmış;
Uşaklık ederlermiş evlerde.
Evi temiz tutar, eşyayı korurlarmış.
Bahçe işlerine bile bakarlarmış.
İşlerine karışamazmış kimse
Cinleri kızdırmak istemezse.
Bu cinlerden biri Ganj kıyılarında
Hali vakti yerinde bir şehirlinin
Bahçesine bakıyormuş sessiz sedasız,
On parmağında on hüner varmış,
Beyine, hanımına da pek bağlıymış,
Hele hele de bahçesine.
Cinlerin dostu seher yelleri
Yardım ediyormuş kendisine.
Durmadan, dinlenmeden çalışıyormuş cin
Ev sahiplerinin mutluluğu için.
Cinler urandır ama elinde olsa
Kalmak istermiş orda dünya durdukça.
Gel gelelim, cinlerin cumhurbaşkanı
Ya aklına öyle eserek
Ya da siyasal nedenlerle
Ev değiştirmesini istemiş cinin.
Gelen emre göre kalkıp gidecek
Bilmem hangi şehrine ta Norveç'in;
Yaz kış karlara gömülü
Bir evde çalışmak için.
Hintliyken Lapon oluvermiş cin.
Ama gitmeden önce beyine, hanımına,
— Beni sizden ayırıyorlar, demiş.
Ne kusur işledim bilmem; aramak boşuna.
Gitmek zorundayım; bir ay, belki bir hafta
Kalabilirim ancak yanınızda.
Bu arada üç şey, ama yalnız üç şey

Diyebilirsiniz benden; üçünü de
Yerine getirebilirim gitmeden.
Dilemek insanların canına minnet:
— Aman, demişler, önce bizi bir zengin et.
Hemen avuçlar dolusu para
Başlamış akmaya sandıklara.
Ambarlara, mahzenlere sığmaz olmuş
Bir anda çoğalan buğdaylar, şaraplar.
Öyle bir bolluk ki her yer tıka basa dolmuş.
Bütün bunları nasıl derleyip toplasınlar?
Hangi birine, ne zaman göz kulak olsunlar?
Bay bayan kaçırmış ipin ucunu.
Hırsızlar başlamış mekik dokumaya,
Beyzadeler gelip borç istemeye
Ve devlet vergi üstüne vergi kesmeye.
Kısacası fazla bolluk yüzünden
Bizimkilerin mutluluğu gitmiş elden.
— Aman, demişler, eksik olsun bu bolluk;
Güzel güzel yaşayıp gidiyorduk.
Fakirlik daha iyi bu zenginlikten;
Def olsun gitsin bu altınlar, gümüşler.
Nerde orta halli yaşamanın rahatlığı!
Aman gelsin, eski halimiz gelsin geri.
Ve dönmüş geri orta hallilikleri.
Sevinmişler bir dosta kavuşmuş gibi.
İkinci dilekleri yerine gelince
Bakmışlar yine dilek dolu içleri:
Yine, nerdeyse, vakitlerini İşlerini yürütmede kullanacak yerde
Bir şeyler dilemekle yitirecekler.
Bu hallerine gülmüşler cinle beraber
Cin, giderayak sorunca
Üçüncü dilekleri nedir diye:
— Akıl isteriz, demişler bu kez;
Onun fazlasından zarar gelmez.

Aslanın Sarayı

Haşmetli aslan merak etmiş bir gün
Kimlerin kralıyım ben diye.
Fermanlar yollamış dört bir yana
Tuğralı muğralı;
— Milletim gelsin, demiş, sarayıma;
Herkesi birden çağırıyorum;
Tam otuz gün açık oturum.
Ve kurultay kurulmadan önce
Bir şölen, milletimin gönlünce.
Herkes yesin içsin, eğlensin,
Kral nasıl olurmuş görsün.
Fermanı okuyan koşmuş,
Yollar dolup taşmış.
Saraya gelince ne görsünler:
Bir mezbahaymış meğer
Saray dedikleri yer.
Girer girmez bir koku, bir koku...
En önde giren ayı tıkamış burnunu.
Sen misin sarayın kokusunu beğenmeyen,
Bir pençede boylamış öbür dünyayı,
Burnunu tıkayan ayı.
Maymun hak vermiş krala,
Aklı sıra yaranacak budala:
— Aman Sultanım, demiş, pençenize sağlık!
Bu saray, bu koku nasıl sevilmez?
Mis gibi kokuyor ortalık:
Bu kokunun yanında.
Güller sarımsak kalır, bana sorarsanız,
Aslan tüh deyip bu kadarına,
Bakmış hemen maymunun da icabına.
Bu aslan bir başka türlü aslan,
Neron, Kaligula falan soyundan.
Tilki tam bunu düşünürken kral sormuş:

— Sen söyle bakalım,
Sayın Bay,
Nasıl kokuyor bizim saray?
— Üzerinize afiyet nezleyim, demiş tilki;
Allem kallem değiştirip konuyu,
Güme getirmiş kokuyu.
Saraylılar, kulağınıza küpe olsun:
Ne ayı gibi açık sözlü olun,
Ne de dalkavuk maymunca,
Zaman zaman da kaytarın, tilki gibi,
Bir şey sorulunca.

Akbabalarla Güvercinler

Evvel zaman içinde bir gün Savaş Tanrı
Havalan allak bullak etmiş
Birbirine düşürüp kuşları.
Hangi kuşları ama;
Bahar bahçelerinde şakıyan,
İçimizde Afrodite'yi uyandıran
Güle vurgun kuşları değil;
Sevgiler anası Tanrıçanın
Arabasını çeken nazlı kuşları değil;
Kıvrık gagalı, keskin pençeli
Ve de asık yüzlü akbaba milletini.
Bu belalı kuşlar bir köpek leşi yüzünden
Öylesi bir savaşa tutuşmuşlar ki,
Yalanım yok, kan yağmış göklerden.
Soluğum yetse anlatırdım bir bir
Bu savaşta olup bitenleri.
Ölen kanatlı komutan ve kahramanları.
Prometheus az kalsın kurtulacakmış
Dalağını yiyen koca akbabadan.
Düşen ölüleri görmek acıklıymış ama
Seyrine doyulmaz bir savaş olmuş bu.
Yiğitlik, ustalık, kurnazlık, baskın
Ve türlü türlü oyun dökülmüş ortaya.
Öyle gözü dönmüş ki her iki tarafın
Dünyayı ölüm çığlıkları sarmış;
Yerler, gökler, havalar, sular
Akbaba kanlarıyla kızarmış.
Bu hengamede bir başka kuş milleti,
Yanardöner boyunlu ve yufka yürekli,
Acıma duygularım yenemeyerek
Aracılık etmiş barışı sağlamak için.
Ve seçkin elçileri güvercin milletinin
Öyle güzel kıvırmışlar ki bu işi

Akbabalar kesivermişler savaşı;
Gagalar, pençeler yatışmış, barış gelmiş;
Ama ne yazık ki bu barışın sonucu
Onu sağlayanlar için felaket oluş.
Lanetli akbaba soyu düşmüş ardına
Barış güvercinlerinin ve bir ara
Güvercin bırakmamışlar köylerde, kırlarda.
Akıllılık etmemiş zavallıcıklar
Öylesi canavarları barıştırmakla.
Bırakın kötülerin arası açık kalsın
Güvenliği buna bağlıdır dünyanın.
Savaştırın onları birbirleriyle
Yoksa barış yüzü göstermezler size.
Söyleyip geçelim bunu,
Fazla kurcalanmaya gelmez bu konu.

Arabayla Sinek

Kumlu, çakıllı, belalı bir yokuş;
Bir de güneş, cehennem!
Ne ağaç, ne gölge.
Altı gürbüz at zor çekiyor arabayı.
Kadını, papazı, ihtiyarı
Hep inmiş yola.
Atlar kan ter içinde, soluk soluğa.
Pes ediyorlar ikide bir.
Derken bir sinek çıkagelir,
Vız vız tebelleş olur atlara:
Gayret verecek hepsine aklı sıra.
Bir onu ısırır, bir bunu.
Ha gayret, ha göreyim sizi!
Vız arabanın okuna,
Vız arabacının burnuna.
Atlar çekti mi biraz,
Yolcular sevinip yürüdü mü,
Seninkinde bir caka, bir caka!
Ben olmasam ne yapardınız, gibilerden.
Pür telaş mekik dokur ortada.
Cephede çavuş sanki mübarek!
Dört bir yana koşup
Askeri ileri sürecek!
Durmadan da dert yanar herkesten;
Bütün yük benim sırtımda diye:
— Bak kimse geliyor mu atları dürtmeye?
Papaz Efendi dua kitabına dalmış,
Dünya umurunda değil.
Bayan dersen bir türkü tutturmuş,
Tam sırası sanki türkü söylemenin!
Gel de kızma, der sinek yoldaş;
Onun kulağına vız,
Bunun kulağına vız,

Derken araba çıkar yokuşu zor bela:
— Hele şükür, der sinek, bir nefes alayım bari!
Feraha çıktı millet, ama benim canım da çıktı.
Haydi, kuyruklu baylar, sökülün paraları.
Aramızda böylesi adam çok var,
Her işe burnunu sokar,
Dırdırı bitmez, kovarsın gitmez,
İşi sen yaparsın, parsayı o toplar.

Süt Çömleği

Perret Bacı, bir yastık komuş başına,
Süt çömleğini yerleştirmiş üstüne,
Şehre gidecek, kestirmeden,
Sütün damlasını dökmeden.
Tüy gibi kadın, hafif de giymiş üstelik
Düz pabuç, kısa eteklik,
Uçar gibi yürüyor yolda;
Aklı fikri sütten gelecek parada.
Yüz yumurta alacak hemen, taze taze;
Üç kuluçka yatıracak eve dönünce.
İyi bakıldı mı al sana bir sürü civciv:
— İşten bile değil, diyor içinden;
Bizim bahçede piliç beslemek.
Tilkiye göz kulak oldun mu, tamam.
Yese yese kaçını yer?
Satıp bir yavru domuz da mı alamam?
Güzelce beslerim domuzu, kepek mepekle;
Adamakıllı şişti mi ne para eder!
Bir inek alır atarım ahıra;
Bir de danacığı olur, koca gözlü;
Sıçar durur koyunların ortasında.
Perret Bacı dayanamamış gayrı;
Başlamış zıplamaya danası gibi.
Olan olmuş:
Süt çömleği paramparça...
Ne dana kalmış, ne domuz, ne kuluçka.
Perret Bacı bakakalmış, yaşlı gözlerle,
Yerde yatan bunca mala mülke.
Gitmiş hemen anlatmış kocasına olayı,
Ve dayaktan zor kurtarmış paçayı.
Süt çömleği masal olmuş böylece,
Anlatılagelmiş yıllarca.
Kimin başında kavak yelleri esmez?

Kim şatolar kurmaz İspanya'da?
Delimiz akıllımız hep böyleyiz:
Güpegündüz rüyalarda gezeriz.
Tadına doyulur mu hayal kurmanın?
Bir havalandı mı gönül, durduramazsın:
Bir anda bizim olur dünya,
Bütün şatafatı, bütün kadınlarıyla.
Kimlere meydan okumaz insan,
Tek başına düşündüğü zaman.
İsyan eder alaşağı ederim papayı;
Kral seçilir, halka sevdiririm kendimi.
Elmaslar, zümrütler yağar üstüme.
Derken bir şey olur,
Aklım küt diye başıma gelir,
Bütün züğürtlüğüm, garipliğimle.

Papazla Ölü

Bir ölü ahlar vahlar içinde
Tutmuş öbür dünyanın yolunu.
Papaz arkada, keyfi yerinde;
Yürüyor ağır aksak:
"Şunu bir gömsek de paralan alsak,"
Diyor içinden,
Merhum şahane bir arabadaymış;
Güzelce sarılıp sarmalanmış,
Hem yazlık, hem kışlık kefen bezinden
Sağlam urbasını giymiş kuşanmış.
Papaz ölünün ayakucunda
Bir şeyler okuyor boyna.
Dualar, ayetler, ilahiler,
Latince matince mırıltılar.
"Sen hiç merak etme"
Diyor sanki ölüye;
"Para senden,
Canına tam gereğince okumak benden.
Mumlardan, dualardan şu kadar,
Ivır zıvır bir sürü iş daha var.
Sayın ölümüz cennete giderayak
Bizim dünyalığı bol tutmuş olsa gerek."
Bir yandan çenesi işleyedursun,
Tatlı şeyler kurmaya başlamış
Papaz efendinin kafası:
"İlkin kırk şişe şarap, en iyisinden.
Tombul yeğenime bir güzel entari,
Haspa ne de gelişti maşallah.
Hizmetçi kıza da bir atkı alayım bari,
Kızıl bir atkı, ipekten."
Bizim çapkın papaz efendi
Tam bu tatlı düşüncelere dalmışken
Olan olmuş,

Cenaze arabası bir yere çarpıp devrilmiş.
Ve sayın ölü kurşun tabutuyla
Fırladığı gibi yerinden,
İkiye bölmüş kafasını papazın.
Haydi, demiş sanki ölü, papaza,
Beraber gidelim öbür dünyaya.
Bütün insan hayatı nedir ki?
Bir düşünsek hepimiz buyuz:
Ya bir ölüye bel bağlayan papaz efendi,
Ya da süt çömleğine düş dolduran Perret Bacı.

Talihi Aramaya Gidenle Evinde Bekleyen

Kimler koşmaz ardından Talih'in?
Öyle bir yerde olsam ki seyredebilsem
Sürüyle koşuşmalarının hepsinin
O yosmanın ardından, memleket memleket,
Büyüsüne tutulmuş gibi bir perinin.
Tam kavuşacakken emellerine
Hoppa peri kaçar gider ellerinden.
Acırım zavallıların haline;
Delilere kızamaz ki, acır insan.
Bakın, derler, falanca zerzevatçıyken
Papa oluverdi günün birinde.
Biz daha değerli değil miyiz ondan?
Yüz kat daha değerlisiniz,
Ama ne işe yarar değeriniz;
Talih'in gözleri var mı ki görsün?
Hem sonra papalık değer mi, bir düşünün
Huzurunuzu, o canım huzurunuzu,
O hazineler hazinesini yitirmeye?
Huzur içinde olmaları değil mi
Tanrıların bütün üstünlüğü?
Talihse huzursuz eder ardına düşeni.
Unutmayın bu perinin dişi olduğunu,
O sizi arar siz aramayınca onu.
İki dost varmış bir memlekette
Halleri vakitleri oldukça yerinde.
Bunlardan biri hep talihten yakınırmış;
Bir gün demiş ki dostuna:
— Gel gidelim seninle burdan;
Bilirsin, kendi memleketinde
Peygamber olmamış, olamaz da insan.
Gidip başka yerde arayalım talihimizi.
— Sen git ara, demiş öteki;
Ben kendi yurdumdan, kendi talihimden

Daha iyisini özlemiyorum ki.
Sen git rahat ettir rahatsız gönlünü;
Ben yatar uyurum, güzel güzel,
Beklerken buralara döneceğin günü.
Bizim tutkulu ya da açgözlü kahraman
Çıkmış yola hemen.
Ertesi sabah vardığı yer
En çok uğradığı söylenen yermiş
Nereye estireceği bilinmez Tanrıçanın:
Sizin anlayacağınız, saraya gelmiş.
Ve kalmış orda uzunca bir süre,
Kralın yatma kalkma törenlerine,
Yani en verimlilerine, katılmış;
Katıldığıyla da kalmış hepsine:
— Nasıl iş bu? demiş; kalkıp gitmeli burdan.
Gerçi Talih uğramıyor değil buraya;
Bir gün şuna yüz veriyor, bir gün buna;
Benim yüzüme bile bakmıyor nedense.
Ama söylemişlerdi bana: Kraldan
Hoş yüz görmezmiş her zaman
Saraylıların yükselme tutkuları.
Siz sarayınızda hoşça kalın Saraylı Baylar;
Hayaller kuradurun sonuna kadar.
Biz açalım yelkenleri Moğolistan'a:
Talih'in tapınakları varmış Surata'da.
Böyle demiş, der demez de binmiş gemiye.
Bir söz vardır yüreği tunçtan olmak diye:
Elmastan da sertmiş ki bizimkinin yüreği
Göze almış böyle bir seferi.
Meydan okumuş ilkin dipsiz denizlere.
Kaç kez aramış köyünü bu yolculukta
Ölümle burun buruna gelerek
Korsanlar, rüzgârlar, ıssız kayalar önünde.
Sen git, ölümü bu uzak kıyılarda ara
Evinde aramış da bulamamışsın gibi.
Neyse, adam varmış sonunda Moğolistan'a.

Meğer talih o günlerde altınlarını Japonya'da saçmaya gitmişmiş.
Bizimki de ver elini Japonya demiş.
Denizler gezdirmekten yorulmuş adamı;
Bütün bu gezilerden eline geçen de
Vahşilerin verdiği şu öğüt olmuş:
"Doğadan ders al, kendi yurdunda kal.
" Moğolistan'da bulamadığını Japonya'da da bulamayınca
Pişman olmuş, uzun sözün kısası,
Köyünden ayrıldığına boşu boşuna.
Bırakmış nankör denizleri, dönmüş yurduna.
Damını, bacasını görünce uzaktan
Ağlamış sevincinden ve demiş ki:
— Ne mutlu kendi yurdunda yaşayana:
İsteklerine gem vurmasını bilir;
Lafını duyar yalnız sarayın, denizlerin,
Ve, ey Talih, bütün saltanatını senin;
Sen ki kamaştırıp gözlerimizi
Şanlar şerefler, mallar mülklerle,
Yollarsın dünyanın öbür ucuna bizi.
Zor kımıldarım yerimden bundan böyle.
Adam bunları düşünürken
Ve Talih'le bütün ilişkilerini kesmişken
Bir de bakmış, oturuyor o zalim
Tanrıça Mışıl mışıl uyuyan dostunun kapısında.

İki Horoz

İki horoz kardeş kardeş yaşarken
Bir tavuk çıkagelmiş,
Al sana kanlı bir savaş.
Ah aşk, sen değil misin Troya'yı yıkan?
Senin yüzünden kana boyanmadı mı,
Çok kez tanrı kanına hem de,
Ksanthos Irmağı'nın suları?
İki horozun kavgası sürdükçe sürmüş,
Gürültüsü yayılmış dört bir yana
Bütün ibikligiller cenk seyrine üşüşmüş.
Kim bilir, kaç güzel tüylü Helena
Savaşı kazanan horozun olmuş.
Yenilense köşesine sokulup kalmış;
Ağlamış şanlı sevdalarını anarak,
Rakibi gözleri önünde fink atarken
Göğsünü kanadını gererek.
Her gün gördüğü bu aşk sahneleri
Hınçla doldurmuş onu, şişirmiş yüreğini.
Başlamış gagasını bilemeye.
Kanat çırpmaya rüzgârlara karşı;
Kuduran kıskançlığının verdiği güçle
Kazanabilirmiş belki yeni savaşı.
Ama lüzum kalmamış buna:
Galip horoz damlara çıkınca bir gün
Zafer türküleri söylemek için,
Duymuş sesini bir akbaba,
Ne şan kalmış, ne şeref, ne sevda:
Bütün o horozlanmaların
Bir pençelik soluğu varmış meğer.
Zalim feleğin bu cilvesiyle
Yenik horoz çıkmış yeniden ortaya;
O başlamış caka satmaya,
Ortalarında fır dönmeye tavukların.

Ne türlü horozluklar etmiş, sormayın!
Talih hoşlanır böylesi oyunlardan;
Yenen böbürlendi mi bela arar başına.
Azıtmamalı, felekten sakınmalı insan
Bir savaşı kazandıktan sonra.

İnsanların Talihe Karşı Nankörlüğü

Talihli bir deniz tüccarı zengin olmuş,
Birçok seferde yenmiş rüzgârları.
Girdaplar, gizli kayalar baş almamış
Tümen tümen sandıkları, balyalarından;
Atropos, Neptunus bütün arkadaşlarına
Türlü ağır vergiler yüklerken
Talih göz kulak olup sevgili tüccarına
Sağ salim yürütüyormuş gemilerini.
Ne aldatılmış, ne ortakları kazık atmış,
Tütününü, şekerini, tarçınını satmış,
Çinileri kapışılmış kırık vermeden.
Lüks ve çılgınlık şişirmiş hazinesini.
Kesesine altın yağmış kısacası,
Evinde beş liralık, en ufak para;
Köpekler, atlar, arabalar gırla;
Oruç günleri bile düğün şölenmiş.
Şahane sofraları gören bir dostu:
— Nerden, nasıl geliyor bu bolluk? demiş.
— Ne demek, demiş bizimki, sorulur mu?
İşini bilen yerine atar tohumu.
Kafama, emeğime borçluyum her şeyimi;
Para ne zaman nereye yatırılır, bilmeli.
Tatlı kârlara öyle alışmış ki adam
Kazancını yüklemiş gemilere, yeniden.
Bu sefer hiçbir işi yolunda gitmemiş
Tedbirsizce atılganlığı yüzünden.
Çürük bir gemisi ilk rüzgârda batmış,
Silahsız yola çıkan bir başkası
Korsanlara teslim bayrağını çekmiş.
Bir üçüncüsü limana varmasına varmış
Ama malların yüzüne bakan olmamış.
Lüks deliliği başka yana dönmüş meğer
Adamları da başkalaşmış birer birer.

Ayrıca har vurup harman savurmaları,
Köşkler konaklar yaptırmaları yüzünden
Beş parasız kalıvermiş birden.
Bu kötü halini gören dostu sormuş:
— Nedir bu? Nasıl oldu bu iş?
— Sorma, demiş bizimki, talihin oyunu.
— Üzülme, demiş dostu, madem talihin mutlu olmanı istemiyor senin
Sen de aklını kullanıp yensene onu!
Bu öğüdü dinlemiş mi bilmem bizimki;
Ama bildiğim şudur ki,
Herkes mutlu oluşunu kendinden bilir.
Kendi hatamızla işler bozuldu mu
Bütün suç, bütün günah kör talihindir.
Budur bizim en ortak yanımız:
Her iyilik bizden,
Her kötülük talihten;
Hep biz haklıyız, talih hep haksız.

İki Falcı Kadın

Halkın oyu çok kez bir rastlantıdan doğar;
Ünler, modalarsa
Halkın oyuna bağlıdır her zaman.
Her türlü insan arasından
Dayanak bulabilirim bu önsözüme.
Körü körüne bir inanmadır gider
Çatışır, inatlaşır millet habire.
Bu arada kim okur, kim dinler
Doğruya biraz yaklaşan çıksa da.
Bir sel gibi bir şey bu, ne yaparsın?
Akıp gitmesini beklemek zorundasın.
Böyle gelmiş böyle gidecek dünya.
Bir kadın falcılıkla geçiniyormuş Paris'te;
Herkes ona götürüyormuş her derdini:
Mendilini yitiren, sevdaya tutulan,
Kocası gereğinden fazla yaşayan,
Kaynanası belalı, karısı kıskanç olan,
O falcı kadında alıyormuş soluğu,
Dilediği müjdeyi almak için.
Kadının bütün marifeti el çabukluğu,
Birkaç bilgince söz ve bir hayli cüret;
Arada bir attığı da tuttu mu
Aman ne mucize!
Ne görülmedik keramet!
Üç buçuk bilgisiyle bizim kadın
Büyük kâhin sayılır olmuş
Ve bu kâhin bir kulübede oturuyormuş.
Oracıkta böyle doldurmuş ki kesesini
Başka hiçbir yerden geliri yokken
Kocasını yükseltecek duruma gelmiş;
Bir görev satın almış bir de ev.
Kulübeye de bir başka kadın yerleşmiş.
Ama bütün şehir yine de orda:

Kadını kızı, efendisi uşağı
Hepsi yine gelmiş falına baktırmaya.
Kehanet mağarası olmuş çünkü kulübe
Öteki kadının ustalığı sayesinde.
Yeni kiracı boşuna diretmiş:
— Aman etmeyin, demiş, fal nerde, ben nerde!
Baylar, alay mı ediyorsunuz benimle?
Yazı okumasını bile bilmem; size yemin,
Haçtan başka bir şey öğrenmiş değilim.
Dinletememiş, ister istemez fala bakmış;
İster istemez de kesesi altın dolmuş.
İki avukattan fazla kazanır olmuş.
Eşyanın büyük payı varmış bu işte:
Dört topal iskemle, uzun bir süpürge,
Cadı, büyü havası varmış bunlarda.
Aynı kadın halı döşeli bir odada
Doğrunun ta kendisini de söylese
Herkes alay edecek kendisiyle.
Kulübe falcılığı moda olmuş çünkü.
Öteki kadın boşuna müşteri beklemiş:
Dükkânı işleten büyü yerinde kalmış.
Bir avukat gördüm külüstür cüppeli;
Büyük paralar kazanıyormuş.
Meğer halk kendisini
Bir başka avukata benzetiyormuş;
O avukatsa dinleyenleri
Sürüklüyormuş ardından,
Nedenini sormayın benden.

Kedi, Gelincik ve Tavşan

Toy tavşanın sarayına
Gelincik kadın el koymuş bir sabah,
O ne kurnazdır o!
Bakmış evde kimseler yok,
Getirip atıvermiş içeri
Pilisini pırtısını.
Tavşan erken çıkmış o gün;
Bıyık burmaya gitmiş, çapkın,
Şafak Sultan'a.
Kekikler, çiğler arasında
Oradan bir ot, buradan bir ot;
Sonra tıpış tıpış
Yeraltı köşküne dönmüş.
Ne görsün bir de:
Gelinciğin burnu pencerede!
— Ey yurdumun, yuvamın tanrıları,
Evimde ne arıyor bu cadı karı?
Hadi, yallah, kuyruklu bayan, demiş;
Gürültü çıkarmadan
Çek bakalım arabayı buradan!
Yoksa gider kaldırırım ayağa
Ne kadar sıçan varsa memlekette!
Bayan Sivriburun diretmiş:
— İlkin kim gelir oturursa, demiş.
Toprak onundur.
Hem canım, lafı mı olur
İçine sürünerek girdiğim
Böyle bir deliğin?
Saray mı bu?
Kaldı ki saray da olsa,
Rica ederim, hangi kanun, hangi yasa
Sana vermiş tapusunu kıyamete dek?
Neden falan oğlu falan da

Filan kızı feşmekân değil,
Ben değilim, mesela,
Buranın sahibi?
Neden yani?
Tavşan hak hukuk demiş;
Gelenek görenek demiş;
— Bu toprak babadan oğula gele gele
Bana kadar gelmiş, demiş.
Böyle olmasın da,
Kapanın elinde mi kalsın?
Bu mu sence adalet, bu mu kanun?
— Uzatmayalım, demiş Gelincik Hatun;
Gel, gidip soralım Marko Çelebi'ye, Kim haklı diye,
Marko Çelebi bir sofu kediymiş,
Dünyadan elini eteğini çekmiş,
Samur kürkler içinde bir evliya...
Yağ bağlamış okuya üfleye.
Üstüne yokmuş yargıçlıkta;
Her şeyin yerini bilirmiş
Kara kaplı kitapta.
Tavşan:
— Peki, gidelim, demiş. İki davacı, çıkmış
Haşmetli kürkün huzuruna.
— Gelin Evlatlar, demiş kürklü baba;
Yakın gelin bakayım, daha yakın;
Kocadım artık, iyi işitmiyor kulaklarım.
Bizimkiler hiç çekinmeden sokulmuş
Ve işte o zaman olan olmuş:
Evliya attığı gibi iki yana iki pençeyi
Uzlaştırmış iki davacıyı.
Derebeyleri de gelincikle tavşan gibidir,
Toprak için dövüşür dururlar,
Kim haklı diye krala başvururlar,
Kral da haklarından geliverir.

Yılanın Başı ve Kuyruğu

İki yeri vardır yılanın
İnsanoğluna düşman:
Başı ve kuyruğu.
İkisi de dokunduğunu
Yollar öbür dünyaya hemen.
O kadar ki, eskiden
Sen mi daha güçlüsün ben mi diye
Büyük tartışmalar olmuş
Başla kuyruk arasında.
Baş hep önden gidiyor diye
Kuyruk dert yanmış Tanrı'ya:
— Anlamıyorum, demiş, niçin
Hep baş çekip götürüyor beni
Canının istediği yere?
Kendini ne sanıyor bilmem ki!
Kardeşi miyim onun, kölesi mi?
Aynı kandan değil miyiz yoksa?
Neden o hep önde ben arkada?
Onda zehir var da bende yok mu?
Tanrım, benden istemesi, senden vermesi:
Ne olur, biraz da ben gideyim önden;
Kafa kardeşim ne kaybeder Ardımsıra gelmekten
Tanrı bu dileğe peki demiş zalimce.
Böyle yapar çok kez nedense.
Sersemce duaları ne diye dinler?
Dinleyeceği tutmuş işte
Ve bizim yeni rehber
Güpegündüz körebe gibi
Yel yepelek, tos vura vura
Gelene geçene, ağaçlara, taşlara,
Dosdoğru götürmüş kafa kardeşini
Cehennemin dibine.
Kuyrukken baş olmak isteyen devletlerin

Vay haline!

Ayda Bir Hayvan

Bir filozof çıkar,
Duyular insanı hep aldatır, der;
Bir başkası çıkar,
Duyuların hiç aldatmadığını ileri sürer.
İkisi de haklı ve bence
Filozof doğru söyler şöyle deyince:
Ne zaman ki yargılarımız duyularımıza dayanır,
Duyular o zaman bizi aldatır;
Aracımız, gerecimizle düzelttik mi
Uzaklığını ölçüp biçerek,
Bulunduğu ortamı hesaba katarak,
Aracımız, gerecimizle düzeltecek olursak
Duyular hiç de aldatmaz o zaman bizi.
Bunları öyle akıllıca düzenlemiş ki doğa,
Anlatacağım size bir gün uzun uzadıya.
Güneşi görüyor gözüm: Nedir gördüğü?
O koca varlık, burdan bakınca, bir ayak boyu.
Bir de yukarıda, yerinde gördüğünü düşün!
Doğanın gözü sığabilir miydi
Senin minnacık gözüne?
Büyüklüğünü uzaklığından anlıyorum güneşin.
Elimle yaza çize kestirebiliyorum.
Bilgisize göre yamyassıdır güneş,
Ben onu tostoparlak düşünebiliyorum.
Güneşi durdurup döndürebiliyorum dünyayı;
Gözlerimin yalanına inanamıyorum kısacası;
Kapılmıyorum bu duyumun kuruntusuna:
Kafam her yerde, her zaman
Gerçeği arıyor görünüşün arkasında.
Gözlerine güvenmez kendini bilen
Belki fazla çabuk görüyorlar diye;
Ağır işitiyorlar diye de kulaklarına.
Aklımdır efendi, karar onundur.

O var oldukça gözlerim aldatamaz beni
Her söyledikleri yalan da olsa.
Gözlerime inansam, ben de birçokları gibi,
Bir kadın yüzü görürüm ayın içinde.
Olacak şey mi bu? Elbette hayır.
Nerden çıkıyor öyleyse bu görüntü?
Aydaki girinti çıkıntılardan, besbelli.
Ayın yüzü elbet dümdüz değildir,
Kimi yeri düzlüktür, kimi yeri bayır.
Işık, gölge oyunlarından
Bir adam, bir öküz, bir fil çıkabilir bazen.
İngiltere'de böyle bir şey olmuş vaktiyle;
Teleskopu kurup bakınca ne görsünler:
O güzelim gezegende yepyeni bir hayvan!
Kıyamet kopmuş, bir mucize saymışlar bunu:
Anlaşılan yukarda bir şeyler oldu,
Dünyada da bir şeyler olacak demişler:
Belki de bunun bir etkisiydi
Son yıllarda bunca devletin savaşa girmesi.
Kral hemen kalkmış gelmiş,
Bu yüksek bilgilerle kralca ilgilenmiş.
O da gözüyle görmüş aydaki canavarı.
Meğer bir fare saklanmış o gün
Mercekleri arasına teleskopun.
Oymuş koparan bunca savaşları!
Gülmüşler.
Ne mutlu millet şu İngilizler!
Ne zaman Fransızlar da, onlar gibi,
Böylesi işlere verecek kendilerini?
Mars Tanrı şanlı hasatlar yaptırıyor bize;
Düşmanlarımız korka dursun cenklerden
Biz can atıyoruz cenkleşmeye,
Nasıl olsa Louis'in sevgilisi zafer
Her yerde ardından gidecek diye.
Kazanacağı çelenkler
Ünümüzü artıracak tarihlerde.

Sanat Tanrıçaları da bırakmış değil bizi,
Sürdürüyoruz keyfimizi, zevklerimizi.
Barışı özlemiyor, umuyoruz sadece.
Oysa İngiliz Charles biliyor doğrusu
Barışın tadını çıkarmasını.
O da bilir savaşta boy göstermeyi,
İstese o da sokar İngiltere'yi
Uzaktan rahatça seyrettiği bu oyunlara.
Ama çok daha büyük olur şeref payı
Yatıştırabilirse bu kavgayı.
En yaraşanı budur elbet ona.
Augustos'un başarısı daha az mı güzel
Büyük Ceasar'ın en büyük zaferlerinden?
Ne mutlu İngiltere'ye derim ben.
Ne zaman biz de, barış içinde, onun gibi,
Yalnız güzel sanatlara vereceğiz kendimizi?

SEKİZİNCİ KİTAP

Ölüm ve İnsan

Ölüm karşısında şaşırmaz bilge:
Her an hazırdır göçüp gitmeye.
Bilir ki açmamak olmaz
Ölüm kapıyı çalınca.
Ne zaman çalacağı da bilinmez;
Geldi mi, vakit gelmiş demektir.
İster günlere ayır zamanı,
İster saatlere, ister anlara:
Kurtaramazsın yakanı,
Ölüm el komuş bütün zamanlara.
Kral çocuklarının gözleri,
Daha ışığa açıldıkları gün,
Kapanabilirler büsbütün.
İstediğin kadar büyük ol,
Genç ol, yiğit ol, güzel ol,
Dinlemez ölüm.
Dünyada ne varsa er geç onun.
Kim bilmez bunu? Herkes bilir;
Bilir ama yine de,
Hiç kimse ölmeye hazır değildir.
Bir adam varmış,
Yüz yıldan çok yaşamış.
Azrail çıkınca karşısına,
— Aman, demiş, acelen ne?
Vasiyetimi bile yapmış değilim.
Haber vermek yok mu insana?
Şıp diye nasıl ölürüm?
Bir defa karım bırakmaz onsuz gitmeye.
Torunumun torunu da olacak yakında;
İzin ver de bir kanat ekleyeyim şu eve.
İnsafsız olma bu kadar,
Biraz mühlet ver.

— İhtiyar, demiş ölüm;
Sana hiç de vakitsiz gelmiş değilim.
Yüz yıldır yaşıyorsun, az mı?
Bana sabırsız demeye hakkın var mı?
Senin kadar yaşamış birini bulsana,
Koca Paris'te, bütün Fransa'da.
Sana haber vereymişim de
Vasiyetini yazaymışsın,
Torununun torununu görüp,
Bir ev daha yapaymışsın.
Daha nasıl haber verelim sana?
Elin ayağın tutmaz olmadı mı?
Ağırlık gelmedi mi kafana, aklına?
Kulağın duymaz, dilin tat almaz oldu;
Dünyanın nesi varsa soldu, senin için;
Doğan günü ha görmüşsün ha görmemişsin;
Kaybetmekten korktuğun dünya,
Çoktan çıktı senin olmaktan.
Bunca dost göstermedim mi sana,
Ölen, can çekişen, yataklara düşen?
Söylesene ihtiyar,
Haber değil miydi bütün bunlar?
Haydi, uzun etme, düş önüme:
Devletin ihtiyacı da yok
Senin vasiyetine.
Azrail hakkı doğrusu,
Bu yaşa geldi mi insanoğlu,
Kalkıp gitmeli dünyadan,
Bir şölenden kalkıp gider gibi.
Üstelik ev sahibine teşekkür de etmeli.
Değil mi ya, insaf et,
Daha ne kadar sürer bir ziyafet?
Mırın kırın edeceğine,
Genç yaşında ölenleri görsene?
Bak nasıl gidiyorlar, koşa koşa,
Binlercesini öldüren savaşa?

Gerçi onlarınki güzel ve şanlı bir ölüm,
Ama ölüm ne de olsa;
Kaldı ki ben ne korkunçlarını gördüm,
Amansız ve kimi zaman da
Yürekler acısı bir ölüm.
Boşuna bunları söylemek sana,
Yersiz bir çaba benimkisi:
Yaşarken ölüye en çok benzeyen
En fazla sızlanır ölürken.

Eskiciyle Zengin

Bir eskici varmış,
Pabuç yamar, türkü söylermiş sabah akşam.
Seyret, için açılsın,
Dinle, gamın kasvetin dağılsın.
Sicimi geçirdi mi deliğe,
Değme keyfine:
Mutlu erenlerden daha mutluymuş.
Komşusu, tersine, asık yüzlüymüş,
Ne türkü, ne doğru dürüst uyku.
Para babasıymış adam, ne yapsın;
İliklerine kadar altın dolu.
Sabaha karşı tam dalacak,
Eskici başlamış türkü söyleme,
Şu Tanrı'nın işine bak:
Param var, uykum yok.
Neden yiyecek içecek satılıyor da
Uyku satılmıyor çarşı pazarda?
Böyle sızlanır dururmuş seninki.
Bir gün konağına çağırmış eskiciyi:
— Merak ettim, Bay Kirkor, demiş,
Sizin yıllık kazancınız nedir?
Eskici gülmüş:
— Vallahi Bayım, demiş,
Ben bütçeyi pek yıl üstüne kurmam,
Bir günün hesabını ötekine karıştırmam.
Her gün kendi ekmeğini getirir.
Bir yıl yaşar mıyız, kim bilir?
— Peki, demiş günlük kazancınız ne kadar?
— Gününe bakar:
Dün çok, bugün az.
Her gün iş olsa kazancım kötü sayılmaz.
Ne var ki, işsiz günler giriyor araya,
Bizler boş oturduk mu fena.

O bayramlar yok mu, bayramlar?
Onlar yıkıyor bizi!
Biri bitmeden öteki.
Papaz efendi'nin de insafı yok ki;
Her vaazında yeni bir aziz çıkarıyor ortaya,
Her aziz de bayram istiyor bizden.
Zengin gülmüş adamın saflığına:
— Dur, demiş; ben de bir azizlik yapayım sana,
Al şu yüz altını, sakla bir köşeye;
Bayram günlerinde bozdur bozdur ye.
Eskici bu kadar parayı rüyasında görmemiş,
Bütün dünya yüz yıl geçinir, demiş bununla.
Koşmuş evine,
Gömmüş altınları mahzene.
Onlarla keyfini de gömmüş meğer
Gayrı türkü mürkü ne gezer!
Evine girince dünyamızın baş belası,
Kesilmiş adamın sesi sedası.
Gel de uyuyabilirsen uyu:
Türlü kaygılar sarmış başını;
Sinsi kuşkular, boşuna korkular.
Bütün gün göz tetikte,
Bütün gece kulak kirişte;
Bir gürültü yapsa kedi:
Eyvah!.. Paralar gitti!
Adamlıktan çıkmış biçare.
Sonunda koşmuş evine
Türküsünden kurtulan adamın:
— Al, demiş, altınlarını geri;
Elden gel uykumu, türkülerimi.

Aslan, Kurt ve Tilki

Kocamış, işi bitmiş bir aslan
Tutturmuş derdime bir çare diye.
Sen gel de, kabadayıysan,
Bir krala çare yok de!
Haber gitmiş bütün hayvanlara...
Onlarda da hekim boldur, maşallah!
Dört bir yandan sökün etmiş türlü türlüsü.
Bakmışlar gelenler arasında tilki yok;
Sinmiş bir köşeye malın gözü.
Kurtsa, tersine,
Kralın etrafında pervane.
Çıtlatıvermiş bir ara,
Tilkinin yokluğunu krala.
— Hemen yaka paça getirin kâfiri, diye kükremiş haşmetli.
Tilki gelmiş, çıkmış huzura, sin sin;
Ve hemen çakmış, tabii, hinoğluhin
Kimden geliyor başına bu iş:
— Aman sultanım, demiş;
Korkarım yanlış anlatılmış efendimize,
Niçin hemen koşup gelmediğim.
Bir evliyanın türbesine gitmiştim,
Sağlığınız için bir horoz adamaya.
Bilginler, uzmanlar da gördüm yolda;
Anlattım hepsine derdinizi;
Sultanım haklı, dedim, tasalanmakta;
Gün geçtikçe beti benzi solmakta.
Meğer sıcaklıkmış bütün eksiğiniz:
İçiniz soğumuş biraz yaşlanınca.
Bir kurt diri diri yüzülecek, dediler;
Postu üstünüze sarılacak
Dumanı üstünde, sıcak sıcak.
Ne keramet varsa bunda birebirmiş beden zafiyetine.
Emrederseniz, bizim kurt pehlivan,

Bu iş için biçilmiş kaftan.
Kralın aklı yatmış:
Hemen yüzülüvermiş kurdun postu,
Kesilip biçilmiş eti budu.
Aslan yutuvermiş hepsini bir anda,
Postunu da geçirmiş sırtına.
Dalkavuk baylar, vazgeçin
Birbirinize çelme atmaktan.
Marifet, sizin meslekte,
Kimsenin kuyruğuna basmadan kuyruk sallamakta
Fitleyen er geç fitlenir, şaşmaz:
Dalkavuk dalkavuğun gözyaşına bakmaz.

Masalların Gücü

Eski Atinalılar hoppa insanlarmış,
Ele avuca sığmazlarmış pek.
Ünlü Yunan söylevcisi Demades
Yurdunu tehlikede görerek
Çıkmış bir gün kürsüye
Ve bir kırbaç gibi kullanıp sanatını
Coşturmak istemiş bütün gücüyle
Cumhuriyetin özgür evlatlarını;
Toplum hizmetine çağırmış hepsini.
Bakmış dinlemiyor kimse,
Daha acı sözlere başvurmuş,
En gevşek yürekleri sarsacak sözlere.
Havaya, gitmiş ne söylediyse,
Kılı kıpırdamamış Atinalıların.
Başında kavak yelleri esen sürü
Aldırmıyormuş bir türlü
Alışkın olduğu bu saldırılara.
Milletin gözü hep başka yerlerde;
Çocuk kavgalarıyla ilgileniyorlar da
Ona kulak vermiyor kimse.
Ne yapsın, bir başka renk vermiş söze:
— Bir gün Demeter Tanrıça, demiş,
Yılanbalığı ve kırlangıçla gezerken
Önlerine koca bir ırmak çıkıvermiş.
Yılanbalığı yüzerek, kırlangıç uçarak
Geçivermişler ırmağı hemen.
O zaman halk başlamış bağırmaya:
— Ee. Demeter ne yapmış? diye.
— Ne yapacak, demiş o zaman söylevci;
Sizlere ateş püskürmek olmuş ilk işi.
Nasıl olur, demiş nasıl olur da
Benim bunca tuttuğum Atina
Çocuk masallarıyla eğlenir,

Onda başka bütün Yunan şehirleri
Tehlikeyi önlemeye çalışırken?
Demeter ne yapmış diye soracağınıza
Filip'in ne yaptığını sorsanız a Atina’yı yıkmak için?
Söylevcinin bu sitemi
Uyarmış Atinalıları birden;
Onu can kulağıyla dinlemişler gayrı.
Bir masal soluğu olmuş bunu sağlayan.
Hepimiz Atinalıyızdır bu bakımdan:
Ben ki, ahlak dersi vermekteyim şu anda,
Biri gelip Eşek Postu masalını anlatsa
Öyle seve seve dinlerim ki!
Dünya ihtiyarladı artık, derler,
Doğrudur, ama ben yine de derim ki
Dünya çocuk gibi eğlendirilmek ister.

İnsanla Pire

Ne yersiz dileklerle yorarız tanrıları!
İnsanlara bile yakışmayan
Nice işler isteriz onlardan.
Kim olursak olalım, her tanrının gözü
Hep bize çevrilmek zorunda sanki
En küçük ölümlünün her işi, her sözü
Olympos'u ve bütün Olymposİuları Troyalılarla Helenlerin savaşı kadar
İlgilendirirmiş gibi.
Bir pire omzunu ısırmış bir budalanın,
Ve saklanıvermiş çarşafın bir kıvrımına.
— Ey Herakles, diye başlamış bizimki;
Ne diye temizlemezsin dünyayı
Her bahar dirilip gelen
Bu yedi başlı ejderhadan?
Ey Zeus, bulutlarda oturacağına,
Şu pireden öcümü alsa da,
Temizleyip bütün soyunu sopunu!
Ne istiyor adam, gördünüz mü?
Bir araya gelsin Herakles'in gürzü
Ve Zeus'un yıldırımı.
Niçin?
Bir pireyi öldürmek için

Kadınlar ve Sır

En ağır yük sırdır, aşkolsun taşıyana!
Kadınlar hele, hiç dayanamaz.
Hoş kadından beter erkek de vardır ya,
Bu masalda erkeğin payı az.
Bir koca
Karısını denemek istemiş,
Gece yarısı doğrulmuş yatağında,
Basmış yaygarayı:
— Hanım, kalk!
Bir şeyler oluyor bana!
Aman!
Nedir başıma gelen?
Bir yumurta çıkıyor içimden!
— Ne? demiş hanım; ne yumurtası?
— Al bak, demiş kocası;
Taptaze, günlük yumurta!
Sakın kimselere duyurma;
Konu komşu tavuğa çıkarır adımı.
Hanımın aklı ermezmiş bu işlere;
Hiçbir işe ermezmiş ya, neyse;
İnanmış kocasının yumurtladığına,
Yemin etmiş kimseye söylemeyeceğine,
Sabah olmuş, yemin unutulmuş;
Kısa akıllı hanım kalkar kalkmaz,
İlk işi komşusuna koşmak olmuş:
— Ah, demiş; bilsen ne geldi başıma;
Sakın kimseye söyleme ama!
İnsan yumurtlar mı komşu?
Benim kocam yumurtladı;
Koskoca bir yumurta çıkardı!
Aman sıkı tut ağzını;
Yoksa döve döve öldürür beni.
— Söyler miyim, demiş komşu;

Benden böyle şey umulur mu?
Bizimki döner dönmez evine,
Komşu yaymış haberi dört bir yana.
Hem de üçe çıkarmış bir yumurtayı.
Üçte kalsa iyi;
Bir başkası tam beş yumurta demiş
Komşusunun kulağına.
Ne diye kulağına söylemiş, bilmem;
Hikâye çalkanıyormuş artık ortada.
Yumurtalar ağızdan ağıza çoğalmış;
Akşam olmadan yüzleri bulmuş.

Efendisinin Yemeğini Boynunda Taşıyan Köpek

Gözlerimiz güzellere bakmaktan
Ellerimiz altınları avuçlamaktan
Alamaz kolay kolay kendini.
Az kişi vardır dünyada
Bal tutup parmağını yalamayacak.
Eve öteberi götürmeye alışmış,
Aklı başında bir çoban köpeği
Boynunda efendisinin akşam yemeği
Gidiyormuş yoluna tıpış tıpış.
Tokgözlü bir köpekmiş bu; gerçi bazen
Hele güzel yemekler taşıdığı zaman,
Açgözlü olduğu günleri arıyormuş,
Ama tutuyormuş yine de kendini.
Yanı başımızda duran dünya nimeti
Hangimizin ağzını sulandırmaz ki?
Gariptir, insanlar alışamaz da
Köpekler alışır tokgözlü olmaya.
Her neyse, bizim köpek giderken böyle
Boynunda güzelim bir et yemeğiyle,
Bir çomar gelmiş, tadına bakmaya kalkmış.
Ama ağzının suları boşuna akmış;
Bizimki koyduğu gibi malını yere
Saldırmış üstüne öldüresiye.
Gel gelelim, başka köpekler sökün etmiş;
Dişten korkmaz sokak köpekleri hem de.
Bakmış başa çıkamayacak hepsiyle,
Güzelim et nasıl olsa güme gidecek;
— Baylar, demiş bizim akıllı köpek;
Hırlamayın, ben payımı alayım da
Üst tarafı sizin olsun...
Bunu der demez de kapmış bir yağlı parça.
Ardından çomar, zağar mağar tümü birden
Üşüşmüş yemeğin üstüne, kapan kapana,

Hepsi iyi kötü zıkkımlanmış talandan.
Bir şehir de böyle talan edilir işte.
Paralar şunun bunun sütüne emanettir;
Kâhyası, kethüdası er geç yükünü tutar.
En akıllısı örnek olur ötekilere.
Görülecek şeydir doğrusu bu adamların
Yığınlarla parayı nasıl temizledikleri.
Kazara çıkar da vicdanlı biri
Halkın parasını korumak çabasıyla
Abuk sabuk laflar etmeye kalkarsa,
Anlatılır kendisine enayilik ettiği...
O da fazla uzatmadan teslim olur
Ve bir gün bakarsın ilk parsayı o vurur.

Şakacı ve Balıklar

Şakacılardan herkes hoşlanır, ben kaçarım.
Bu sanat, hepsinden çok, üstün değer ister.
Tanrı aptal dinleyicileri için yaratmıştır
Hoş laf diye boş laf edenleri.
Bir masala sokmak istediğim
Bunlardan biridir belki,
Ama belli olmaz, bakarsınız
Beğenilir bu bizimki.
Bir şakacı bir zenginin sofrasındaymış,
Bakmış önündeki balıklar ufak mı ufak,
İrileriyle uzak mı uzak.
Almış ufak balıkları bizimki,
Kulaklarına bir şeyler mırıldanmış;
Sonra can kulağıyla dinler gibi yapmış
Balıkların söylediklerini.
Sofradakiler görüp şaşakalınca
Şakacı açıklamış ciddi ciddi:
— Bir dostum, demiş, Hindistan'a gitmişti,
Merak içindeyim, acaba geçen sene
Bir deniz kazasına uğradı mı diye.
Onu soruyordum bu balıkçıklara.
Biz daha küçüğüz, bilemeyiz, dediler;
Büyüklerimizde varsa vardır bir haber.
Bir büyük balıkla konuşabilir miyim, Baylar?
Bu şakayı baylar beğenmiş mi
Orası şüpheli, ama sürmüşler hemen önüne
Balıkların yeterince irisini.
Saymış dökmüş o canavar da bir bir
Bilinmez dünyaları aramaya gidenleri.
Hangilerinin nerde, nasıl gördüğünü,
Neler neler gördüğünü yüz yıldan beri
Engin denizlerin dibinde.

Fare İle İstiridye

Bir fare varmış, aklı kısa kuyruğu uzun;
Doğduğu tarlada yaşamaktan bıkmış.
İllallah sap saman kemirmekten,
Biraz dünya görelim deyip yola çıkmış.
Arpa boyu gitmeden,
Durmuş, bakmış etrafına:
-— Koca dünya! demiş;
Şu büyüklüğe, şu genişliğe bak!
Şurası İtalya olacak,
Şurası Kafkasya...
Yüce dağlar gibi görüyormuş
Köstebek yuvalarını.
Az gitmiş uz gitmiş,
Üç gün sonra bir acayip memlekete gelmiş:
Bir kumsal, üstünde koca koca istiridyeler.
Dalgalar dışarı atmış olmalı.
— İşte, demiş fare; dedelerimizin anlattığı
Yiyecek yüklü gemiler.
Şu benim babam, demiş,
Ne korkak, ne zavallı bir fareymiş!
Bırak canım dünyayı da evinde otur!
Bir de bana bak! Denizi gördüm, denizi!
Ne çöller geçtim, bir damla su içmedim.
Bunları bir hocadan duymuş,
Kırlarda söyler gezermiş bizim fare.
Kendisi o kitap kemiren,
Tepeden tırnağa bilgin kesilen,
Farelerden değilmiş.
Gelelim istiridyelere...
Hepsi kapalı, biri acıkmış nedense;
Vermiş içini güneşe, tatlı melteme,
Havayı kokluyor, keyfediyormuş.
Bembeyaz, yağlı, kim bilir ne tatlı!

Görür görmez sulanmış farenin ağzı:
— Nedir bu, demiş kendi kendine;
Yenecek bir şey, ama ne?
Böyle renk nerde görülmüş!
Dünyada yiyeceğim en güzel yemek,
Bu olsa gerek.
Seninki yaklaşmış tıpış tıpış
Kabuğun içine doğru boynunu uzatmış.
Sen misin uzatan...
İstiridye kapanıvermiş birden.
Kapanır yaa!
Bilgisiz yaşanır mı dünyada?
Bundan alınacak çok ders var.
Bir tanesi şu bence:
Görgüsü olmayan ne görse şaşar.
Ötekine gelince:
Kimi adam kapılırken kaptım sanır,
Ya da, ava giden avlanır!

Ayı İle Bahçe Meraklısı

Bir ayı varmış,
Oldukça insana yakın.
Issız bir ormanda yaşarmış.
Onun kaderi de bu, ne yapsın?
Leyla'dan uzak Mecnun gibiymiş,
Tek başına bir kovukta;
Neredeyse kuşlar yuva kuracak başında.
O da aklını kaçırmak üzereymiş,
Neden dersen, akıl ıssız yerde pek durmaz.
Susmak çok iyi şeydir ama,
Konuşmadan da olmaz.
İkisinin ortasını bulmakta iş.
Bizim ayının yaşadığı ormana
Hiçbir canlı yaratık gelmezmiş.
O kadar ki, bütün ayılığına karşın,
O da sıkılmış kimsesizlikten.
Kasvetler basmış içine,
Çekip gitmeyi düşünür olmuş.
O düşünedursun,
Bir yaşlı insan da varmış,
Ormanın kuytu bir yerinde.
Onun da canına tak demiş,
Yapayalnız yaşamak son günlerinde.
Bu adam bahçe severmiş,
Bütün derdi meyveler, çiçeklermiş.
Fena mı? Ne güzel dert; ama
Güler yüzlü, tatlı sözlü bir dost da olsa,
Bir iki laf etse insan,
Gel keyfim gel o zaman.
Bahçelerse pek konuşmaz,
Konuşan ağaç nerede?
Olsa olsa benim masallarımda.
Bu dilsiz dostlar içinde bizim ihtiyar

Canından bezip bir ara,
Almış başını dost aramaya çıkmış.
O gün aynı kaygıyla,
Ayı da çıkmış yola.
Bir dönemeçte karşılaşmış iki garip.
Adam korkmasına korkmuş,
Ama kaçacak yer yokmuş,
En iyisi, demiş olduğum yerde durup
Korktuğumu belli etmemek.
Ayı, bilirsiniz, cilve yapmasını sevmez pek:
— Benim ormana gel, demiş yekten.
Adamsa diller dökmüş kırıtaraktan:
— Sayın Ayım, demiş, ömrünüze bereket;
Ama benim fakirhane şuracıkta;
Buyurmak isterseniz canıma minnet.
Meyvelerim ve sütüm var.
Biliyorum, siz Sayın Ayılar
Bunlarla yetinmezsiniz;
Ama benim varım yoğum bu:
Az veren candan.
Ayı, peki deyip tutmuş yolu.
Canciğer olmuşlar eve varmadan.
Beyinsizlerle düşüp kalkmaktansa
Yalnız kal daha iyi, diyeceksiniz;
Ama ayı geveze değilmiş.
Bir günde bir çift söz çekilir nasıl olsa.
Adam her gün bahçesinde oyalanır,
Ayı da gidip ormanda avlanırmış.
Ama ayının asıl işi, boş zamanlarda,
Dostu mışıl mışıl uyurken,
Sinekleri kovmakmış yüzünden.
Fena içerlemiş çünkü sinek denen
Bu kanatlı sömürgenlere.
Bir gün yine bahçede
Derin uykulara dalmışken ihtiyar,
İnatçı bir sinek konmuş burnuna:

Ne kadar kovsan boşuna,
Ayının kızdığı kadar var:
— Ben sana gösteririm, demiş birden;
Koca bir taşı kaptığı gibi yerden
Gelmiş hakkından sineğin,
Ama dostunda da ne kafa kalmış, ne beyin.
Doğrusu iyi nişan almış,
Adamcağız bir anda ölüm uykusuna dalmış.
Akılsız dost öyle bir baş belasıdır ki,
Akıllı düşmanın olsun daha iyi.

İki Dost

Bir memleket varmış, adı Monomotapa,
İki gerçek dost yaşarmış orda.
Birinin malı ötekinin malı gibiymiş;
Anlaşılan o memlekette
Dostluk, bizimkinden başka türlüymüş.
Bir gece Monomotapa'da
Herkes dalmış derin uykulara.
Orada güneş battı mı, fırsat bu fırsat,
Uykunun tadını çıkarırmış millet.
Gece yarısı bizim dostlardan biri,
Fırlamış yatağından birdenbire,
Doğru dostunun evine.
Uyandırmış hizmetçileri
Tatlı uykularından.
Dostu yukardan duymuş sesini,
Hemen kaptığı gibi kılıcını, kesesini,
Koşmuş dostunun yanına:
— Hayrola, demiş soluk soluğa;
Sen kolay kolay uyandırmazsın kimseyi,
Uykuya da seversin üstelik.
Kumarda kaybettiysen al şu keseyi.
Evini bastılarsa işte ben ve kılıcım;
Haydi, gidip haklarından gelelim.
Yalnız yatamaz mı oldun yoksa,
Benim güzel cariyeyi al git, öyleyse.
— Yok a canım, demiş dostu;
Ne o, ne de bu.
Rüyamda biraz düşünceli gördüm seni,
Sakın başı dertte olmasın deyip koştum;
Kusura bakma dostum.
Hangisi daha dostmuş, okuyucu?
Üstünde düşünmeye değer bu soru.
Gerçek bir dostu olmak ne güzel şey!

Derdini açmanı beklemez bile,
Kendi bulup söylemek ister:
Belki sen çekinirsin diye.
Sevdiği insanın üstüne titrer,
Bir düşten, bir hiçten nem kapar.

Domuz, Keçi ve Koyun

Bir keçi, bir koyun, bir de domuz varmış,
Arabaya binmiş, şehre gidiyorlarmış.
Panayıra, eğlenmeye mi? Nerde!
Öyle diyecek yerde,
Satılmaya, diyor masal, ne yazık!
Hem arabacının suratından belliymiş
Kukla seyrine gitmedikleri.
Önce domuz çakmış dalgayı,
Ve basmış yaygarayı.
Öyle bağırıyormuş ki,
Kasaplar, elde bıçak, peşine düşmüş sanki!
Ne oluyor bu domuza, demiş ötekiler;
Keçi de, koyun da
Efendi hayvanlar ne de olsa.
Araba sefasını pek tutmamakla beraber,
Bu işte korkunç bir şey de görmemişler.
Arabacı paylamış domuzu:
— Sus be, ne oluyorsun? demiş;
Gürültüye boğdun ortalığı.
Yanındakilerden hayvanlık öğren biraz,
Arabada onlar gibi durmalı;
Şu koyuna bak, ne akıllı!
— Onda akıl ne gezer, demiş domuz;
Başına gelecekleri bilseydi,
Basar bağırırdı benim gibi.
Öteki sersem de öyle.
Ne sanıyorlar acaba?
Sütlerini mi sağacak, yünlerini mi kırkacaklar?
Bununla avunuyor avanaklar.
Ya ben neyle avunayım, peki?
Yenmekten başka işe yaramam ki.
Beni gezmeye götürmüyorsun ya...
Elveda, canım dünya!

Domuz hiç de akılsız değilmiş meğer.
Değilmiş de ne olmuş?
O da doğru.
Ağlayıp sızlanmakla değişmez ki kader!
Aklın olup da dövüneceğine,
Olmasın da dertlenme.

Tirsis'le Amarant

Mademoiselle de Sillery için
Ezop'u bir yana bırakmış,
Bocaccio'ya vermiştim kendimi.
Ama Tanrıçanın biri
Haber salıp Parnassos'tan
Masal istedi benden.
Sen gel de yazamam de
Elin kalem tutarken.
Tanrıça bu, atlatılmaz ki...
Hele güzelliğiyle de
İnsana dilediğini yaptıran
Tanrıçalardan biriyse.
Sizin anlayacağınız, Sillery istedi
Bay kargayla kurt çelebiyi
Kafiyeli konuşturmamı yeniden.
Sillery dendi mi akan sular durur:
Hemen herkes değer sofrasında
Sillery'yi başköşeye oturtur.
Sen de gel oturtma, elinden gelirse.
Uzatmayalım, Sillery'ye göre
Hikâyelerim pek anlaşılmıyormuş.
Parlak zekâlı güzeller
Her şeyi anlamak zorunda değiller.
Öyle bir şey anlatalım ki
Sözlüklere başvurmadan anlayıversin.
Gelsin romanlardaki âşık çobanlar
Kurtlarla koyunlar gibi konuşsunlar.
Tirsis Çoban demiş ki bir gün
Güzel çoban kızı Amarant'a:
— Ah! Bu bendeki dert sizde de olsa!
Bilsen ne tatlı bir bela bu, ne büyülü;
Eşi, menendi bulunmaz bu dünyada.
Bırakın bu dert sizi de sarsın;

İnanın bana, korkmayın sakın.
Hiç aldatır mıyım sizi ben, o ben ki
Bir yüreğin duyabileceği en sıcak
Duygularla dopdoluyum size karşı.
Amarant sormuş hemen meraklanarak:
— Peki, nasıl bir şey bu dert? Adı ne?
— Aşk.
— Adı güzel. Nesi güzel başka?
Neler duyar insan bu derde tutulunca?
— Öyle acılar duyar ki, kral keyifleri
Tatsız, sıkıcı kalır yanında.
Unutur her şeyi insan ve bir ormanda
Tek başına gezer eğleşir;
Eğilip baktığı sularda
Kendi yüzünü göremez olur:
Biricik insan yüzü, her yerde, her zaman
Gözleri önüne gelir durur.
Başka her şey silinir dünyadan.
Bir köylü çobandır tek var olan!
Uzaktan geldiğini görse,
Değil sesini, adını bile duysa
Yüzü kızarıverir insanın.
Onu düşündükçe içini çekersin;
Ah dersin, neden ah dediğini bilmeden.
Görmeye can atarsın onu,
Yine de korkarsın görmekten.
Amarant hiç şaşmadan bu sözlere:
— A! Bu derdi mi övüp duruyorsun bana?
Bilmez miyim, tutulmuş gibiyim bu derde.
Muradına erdiğini sanırken
Tirsis Çoban kızı eklemiş:
— Anlattığınız duyguların hepsi
Klidamant için duyduklarımın tıpkısı.
Kederinden, utancından
Az kalsın ölecekmiş dertli çoban.
Çoklarının başına gelir

Çobanın başına gelen:
İnsan kendi hesabına diller dökerken
Başkasının ekmeğine yağ sürer.

Aslan Hatunun Ölüm Töreni

Aslan Şah'ın karısı ölmüş;
Dalkavuklar saraya dolmuş,
Başsağlığı dilemek için krala
Ölümden beter yapmacıklarla.
Kral, büyük tören ferman etmiş:
— Ölümsüz ölü falan gün, falan saat,
Falan yerden kalkacak.
Vezir mezir işlerini bırakıp,
Gelenleri gereğince karşılayıp
Ulusal törene göz kulak olacak.
Yiğitsen gitme böylesi törene:
Jurnal korkusuyla gelen gelene.
Tıklım tıklım dolunca mağara,
Ki hem kiliseymiş, hem saray,
Aslan acı acı kükremiş.
Aslan ağlaması bu, kolay mı!
Dağ taş gümbürdemiş.
O zaman sarayın ağası, bayı,
Kalından inceden, her biri kendi dilinden,
Koparmış gerekli yaygarayı.
Saray dediğin bir garip yerdir:
Kimse olduğu gibi değildir orda,
Kral nasıl istiyorsa öyledir:
Keyifli, keyifsiz, coşkun, bitkin...
Olmasan da öyle görüneceksin.
İkide bir krala bakıp,
Rengini, suratını değiştireceksin.
Bir can düşünün ki bin bir bedeni var;
Bir ağladı mı, bin bir yüzle ağlar;
Saray budur işte,
İnsan kukla, ip kralın elinde.
Dönelim bizim masala:
Herkes ağlarken kralla,

Bakmışlar geyik ağlamıyor.
Nasıl ağlasın ki, bu kraliçe,
Karısıyla oğlunu yemiş bir oturuşta.
Dalkavuğun biri hemen krala gitmiş,
Siz ağlarken geyik güldü, demiş.
Kral öfkesi yaman olur,
Der Hazreti Süleyman,
Üstelik bu kral da aslan.
Ama geyik ne bilsin, zavallı?
Tarih okumamış besbelli.
— Sen ha? demiş aslan;
Orman kibarı, tiril tiril bacak, dal kafa!
Millet ağlarken sen gülersin ha?
Kendim paralamayacağım seni,
Murdar etin kirletir kutsal pençemi.
Gelin kurtlar, siz öcünü alın
Tanrısal kraliçenin.
— Sultanım, demiş geyik;
Size bir haberim var, beklenmedik.
Bu acılar, bu gözyaşları boşuna!
Sevgili eşiniz görünüverdi bana,
Şuracıkta, yeşil çimende,
Ak güller, ışıklar içinde.
Hemen tanıdım, donakaldım:
"Geyik kardeş, dedi bana; sakın ağlama!
Bu ölüm alayı üzmesin seni.
Ben tanrılar arasında yer aldım;
Cennet bahçelerindeyim, ne mutlu bana!
Ermişler, dervişler arasındayım.
Yalnız kral biraz ağlasın, yeter;
Onun üzülmesi hoşuma gider.
Geyik bunları der demez millet boşanmış,
Mucize! diye yerlere kapanmış.
Geyik ceza görecek yerde,
Hediyelerle dönmüş evine.
Krallara böyle şeyler anlatmalı;

Hoşlarına gidecek yalanlar atmalı.
Ne kadar öfkeli de olsalar, yutarlar,
Hem de sizi el üstünde tutarlar.

Fare İle Fil

Kendini beğenmiş çoktur Fransa'da,
Bakarsın, en küçük burjuvada
Bir çalım bir çalım; kral sanır kendini.
Bir Fransız hastalığı bu gösteriş;
İliklerimize kadar işlemiş.
İspanyol da sever böbürlenmeyi,
Ama o çılgınca böbürlenir;
Budalaca değil bizim gibi.
Her milletin böbürü bir başka biçim.
Biz kendimizden örnek verelim:
Miniminnacık bir fare,
Bir fil görmüş, koskocaman;
Dört bir yanı uşak dolu;
Üstünde kat kat bir köşk,
Köşkün içinde ünlü bir sultan,
Sultanın yanında kedisi, köpeği, maymunu,
Papağanı, dadısı madısı.
Hacca gidiyormuş hepsi.
Fare başlamış alay etmeye,
Filin ağır, hantal yürümesiyle:
— Nesine bayılırlar anlamam, demiş;
Kendini zor taşıyan şu koca gövdeye bak!
Marifet mi sanki bu kadar yer tutmak?
Şaşarım insanların fil hayranlığına;
Çocukları ürkütür ancak bu lenduha.
Biz fareler, parmak kadar fareyken,
Hiç de farklı görmeyiz kendimizi fillerden.
Daha neler neler söyleyecekmiş zibidi;
Ama bırakmamış ki kedi:
Fırladığı gibi kafesten,
Anlatıvermiş tez elden
Fille farenin farkını.

Yıldız Falı

Kaderinden kaçmak için yol değiştiren
Çok kez o kaçtığı yerde rastlar kaderine.
Bir baba, biricik oğlu doğunca
Soyunu sürdürecek diye
O kadar çok düşmüş ki üstüne,
Falcıdan falcıya gider olmuş
Dölünün kaderini öğrenmek için.
Bir falcı demiş ki: Bu çocuğun
Aslanlardan korunması gerekir en çok
Belli bir yaşı dolduruncaya kadar;
O belli yaş da yirmiymiş, ne eksik ne fazla.
Sevgili oğlu üstüne titreyen baba
Toptan yasak etmiş adım atmasını
Sarayın eşiğinden dışarı.
İçeride canı ne isterse yapsın, demiş:
Hoplayıp zıplasın, gezsin dolaşsın.
Oğlan ava gitme çağına gelince,
Delikanlıların bayıldığı bu eğlence
Küçümsenerek anlatılmış, kötülenmiş.
Ama sözler, öğütler, dersler
Yaradılışını değiştirebilir mi insanın?
Kabına sığmayan coşkun, taşkın şehzademiz
Kanında kaynamalar başlar başlamaz,
Av da av diye tutturmuş.
Tepildiği ölçüde azmış tutkusu.
Delikanlı yasakların nedenini biliyormuş.
Sarayın duvarlarında da
Resimler asılıymış tümen tümen;
Kimi halılara işlenmiş, kimi yağlıboya.
İçlerinde av sahneleri, manzaralar;
İnsanların, hayvanların türlü türlüsü.
Delikanlı bir gün bir aslan resmi önünde
Çileden çıkmış, basmış bağırmış:

— Ah canavar!
Senin, hep senin yüzünden
Bir zindan hayatı yaşıyorum ben.
Öfkesini yenemeyen delikanlı
Bir yumruk atmış uslu uslu duran aslana.
Bir çivi varmış vurduğu resmin arkasında.
Batmış eline ve işlemiş canevine kadar.
Asklepios'un sanatı kurtaramamış
Sevgili oğlunu fazla tedbirli babanın.
Aiskhylos da aynı tedbire kurban gitmiş.
Falcının biri kendisine
Senin üstüne bir ev yıkılacak deyince
Büyük şair hemen şehir dışına çıkmış;
Damlardan uzakta, kırlar ortasında,
Gökkubbenin altına sermiş döşeğini,
Bir kartal geçiyormuş havadan
Pençelerinde bir kaplumbağa taşıyaraktan;
Bizim şairin dazlak başını
Bir kaya parçasına benzetip kartal
Bırakmış avını üstüne, kırılsın diye.
Zavallı şairin kısaltmış ömrünü böylece
Bu örneklere bakılırsa fal sanatı
Korktuğuna uğratıyor insanları.
Ama falın bir şey yaptığı yok bence,
Onun suçu yalan söylemek sadece.
Hiç inanır mıyım doğanın
Hem kendinin, hem insanların
Elini kolunu bağlayacağına,
Bahtımızı göklere yazıp bırakacağına?
Yerin yurdun, zamanın, insanların
Bir bileşimine bağlıdır kaderimiz,
O şarlatanların yıldız fallarına değil.
Şu çobanla bu kralın yıldızları bir:
Birinin elinde asa, ötekinin değnek:
Müşteri gezegeni öyle istemiş.
Nedir bu Müşteri?

Kafasız bir gövde.
Neden ayrı ayrı oluyor peki,
Bu iki insan üstündeki etkisi?
Bu etki nasıl ulaşıyor dünyamıza?
Nasıl gelip geçiyor engin gökleri,
Merih'i, güneşi, sonsuz boşlukları?
Bir atom saptırabilir onu yolundan:
Falcı baylar neyi nerde arar o zaman?
Bugünkü perişan halini Avrupa'nın
Neden hiçbiri kestirememiş bu bayların?
Söyleselerdi ya!
Ama nerden bilecekler?
Yıldızların uzaklığını, göklerdeki yerini,
Onun ve tutkularımızın hızlarını
Birer birer hesaplayacaklar da
Her yaptığımızı adım adım izleyecekler!
Yıldızın kendisi de, bahtımız da
Bunca rastlantılar içinde dolaşırken
Bu adamlar pergelle çizecekler
İnsan hayatının akışını, önceden!
Sakın üstünde kafa yormayın
Size anlattığım iki garip olayın.
Hiç şaşırtmasın, ayartmasın sizi
Sevgili oğulla Aiskhylos'un ölümleri.
Fal ne kadar kör ve yalancı da olsa
Binde bir doğru çıkabilir söylediği:
Rastlantı deyip geçmeli.

Eşekle Köpek

Yardımlaşmak gerek, doğanın yasası bu;
Ama eşek bir gün boş vermiş bu yasaya
Bilmem nasıl yapmış bunu
Çünkü uysal bir yaratık bilir eşeği dünya.
Köpekle birlikte yoldaymış bir gün
Yürüyormuş ciddi ciddi, hiçbir şey düşünmeden.
Efendileri de geliyormuş ikisinin ardından.
Durmuşlar bir ara, efendi yatmış uyumuş,
Eşek hemen otlamaya koyulmuş;
Çayırlıkmış orası, yemyeşil;
Otlar da tam eşeğin zevkine göre.
Ama hiç devedikeni yokmuş görünürde.
Eh, ne yapalım, demiş olmayıversin;
Her zaman kuşsütü, kuru üzüm aramamalı
Ziyafetten vazgeçecek değiliz ya
Devedikeni yok diye.
O gün bulduğuyla yetinmiş bizim uzun kulaklı
Oysa bu arada zavallı köpek
Açlıktan öldü ölecek.
— Sevgili Yoldaşım, demiş eşeğe;
Ne olur, şöyle biraz eğil de
Yiyeceğimi alayım sırtındaki heybeden.
Eşek sus pus, duymamış sanki mübarek.
Duysa bir hayli vakit kaybedecek
Oysa vakit ot demektir kendisi için
Uzun süre duymazlıktan geldikten sonra:
— Ahbap, demiş, beni dinleyecek olursan
Efendinin uyanmasını bekle;
Kalkar verir yiyeceğini kendi eliyle;
Acele etme, nerdeyse uyanır.
İşte tam o sırada
Kurt çıka gelir ormandan:
Al sana bir aç hayvan daha!

Eşek yardıma çağırmış hemen köpeği
Bu sefer köpek oynamamış yerinden:
— Ahbap, demiş, beni dinleyecek olursan,
Hemen kaç, efendin de uyanır nerdeyse.
Aman durma, koş; kurt yetişirse sana
Bas tekmeyi, kır çenesini, korkma;
Daha yeni nalladılar seni
Bence serersin yere kurdun leşini.
bu güzel söylevi bitirirken
Zalim kurt eşeği boğazlamış çoktan.
Güvenlik istersek
Yardımlaşmak gerek.

Paşa İle Tüccar

Pek bilmiyorum nerde galiba Afrika'da bir yerde,
Yunanlı bir tüccar kurmuş dolabı,
Soyup soğana çeviriyormuş milleti.
Bir paşa varmış arkasında,
Yardımını pahalıya satan bir paşa.
Ona buna dert yanmış Yunanlı,
Paşa çok para alıyor diye.
Üç başka Osmanlı, daha küçük rütbeli,
— Bizimle anlaş, demişler Yunanlıya;
Yılda üçümüze birden vereceğin para,
Paşaya verdiğinden daha az tutar.
Yunanlı dinlemiş, bakmış hakları var;
— Peki, demiş.
Ama paşa her şeyi öğrenmiş hemen.
— Aman Paşam, demiş adamları;
Senin kuyunu kazıyor bu herifler;
Sen onları gönderemezsen bir an önce Cennette Muhammed'i görmeye,
Onlar seni gönderecekler.
Dört bir yanda adamların var, biliyorlar;
Öcünden korumak için kendilerini
Zehirlemeye kalkacaklar seni,
Tüccarları bundan böyle
Öbür dünyada koruyasın diye.
Bu durum karşısında
İskender gibi davranmış Paşa:
Göze alıp zehirlenmeyi gitmiş hemen,
Oturmuş sofraya tüccarın evinde.
Öyle rahat konuşmuş,
Öyle kaygısızca yemiş içmiş ki
Hiçbir şeyden haberi yok sanmış
Bizim Yunanlı tilki.
Derken bir ara:

— Dostum, demiş paşa;
Beni bırakıyormuşsun duydum;
Hadi bu neyse ama
Bir çorap örülüyormuş başıma.
Bunda parmağın olacağını sanmam;
İyi adam bilirim seni,
Beni zehirleyeceğine inanmam.
Her neyse, kapatalım bu bahsi.
Arkadaş diye bulduğun kimselere gelince:
Lafı uzatmak niyetinde değilim;
Sana bir masal anlatacağım sadece.
İyi dinle, düşün, kararını öyle ver.
Bir çoban varmış,
Sürüsü, bir de köpeğiyle yaşarmış.
Adamın biri çobana demiş ki bir gün:
— Bu koca köpeği ne diye beslersin?
Her gün bir somun yer bu, yazık değil mi?
Ver şunu köyün ağasına da kurtul.
Üç küçük köpek al yerine;
Hem masrafın azalır,
Hem bir yerine üç bekçin olur.
Gerçekten de çoban köpeği çok yiyormuş,
Üç köpeğin payıyla doymuyormuş,
Ama kurtlar bastırınca da
Yediğini hak ediyormuş.
Gel gelelim, çoban vermiş köpeği,
Az yiyen üç köpek almış yerine.
Kurtlar gelinceye kadar işler iyi gitmiş
Ama geldikleri gün,
Üç az yiyen köpek ha varmış ha yokmuş!
Sürüye olanlar olmuş.
Aklın varsa bırak o köpekleri de
Sen bana dön gene.
Yunanlının aklı ermiş,
Paşaya aslan payını vermiş.
Memleketler için de böyle değil mi?

İyi düşünürse görür ki insan,
Güçlü bir krala bağlanmak daha iyi
Bir sürü kralcığa dayanmaktan.

Bilimin Değeri

İki bay varmış bir şehirde
Atışırlarmış ikide birde.
Biri cahil ama zengin,
Öteki fakir, ama bilgin.
Paralı bayın Kafdağı'ndaymış burnu;
Küçümsüyormuş dostunu;
Onca saygıdeğer kendisiymiş,
Her aklı olan onu üstün görmeliymiş.
Bak yediği naneye!
Ne diye saysınlar seni
Sadece paran var diye?
Hiçbir değerin yoksa,
Çuvalla altının olmuş ne fayda?
Ama zengin öyle düşünmüyormuş;
— Bana bak dostum, diyormuş;
Pek böbürleniyorsun ama,
Kimseyi çağırabiliyor musun sofrana?
Neye yarıyor okuması senin gibilerin?
En kötüsünde oturursunuz evlerin.
Yaz kış aynı elbiseyi giyersiniz;
Uşak muşak hak getire;
Bir gölgeniz gelir ardınızdan.
Ne kâr getirir devlete
Harcayacak meteliği olmayan?
Bunca iyi şeyler, medeniyet, şu bu,
Zenginlerin saçtığı parayla olmuyor mu?
Keyfimiz, lüksümüz için
Avuçla altın dağıtıyoruz her gün.
Bunca işçi, sanatçı, satıcı
Ne yapar, ne satar biz olmasak?
O canım ipekli fistanları
Biçenler, dikenler, giyenler
Kimin kesesinden yer içer?

Ya sizler ne yaparsınız acaba,
Yazdığınız okunmaz kitapları
Zenginler almasa?
Yüzsüzlük bu kadar olur,
Böyleleri er geç belasını bulur.
Bilgin ne desin bu laflara, susmuş;
Ama savaş onun yerine konuşmuş:
Mars Tanrı kasmış kavurmuş ortalığı.
Şehirde taş üstünde taş kalmayınca
Zengin yersiz kalmış koca dünyada,
Yüzüne kimseler bakmaz olmuş;
Bilginse gittiği her yerde,
Baş üstünde yer bulmuş.
Bırakın, budalalar ne derse desin:
Cahil zenginden iyi yaşar fakir bilgin.

Zeus ve Yıldırımları

Zeus görüp bunca kusurlarımızı
Gürlemiş bir gün göklerden:
— Yeni konuklar getirelim, demiş, dünyaya
Bu, canımı sıkmaya başlayan
İnsan soyunun yerine.
Koş, Hermes, doğru cehenneme git;
Üç Furia'ların en zalimini getir.
Ey bunca sevdiğim insanoğulları
Bu kez yok bilin artık kendinizi.
Ama çok geçmeden
Zeus yatıştırmış öfkesini.
Ey siz krallar ki Zeus
Sizlere emanet etmiş bizleri,
Bırakın bir gece geçsin aradan,
Öfkeniz fırtına koparmadan,
Tez kanatlı, tatlı dilli Hermes
Gitmiş üç kara bacısına cehennemin,
Tizifone ile Megaira'yı bırakıp
Amansız Alekto'yu seçmiş.
Koltukları kabarmış Alekto'nun da;
O kadar ki yemin etmiş Pluto adına
İnsan soyunu hemen indireceğine
Cehennemin en derin diplerine.
Hoşuna gitmemiş Zeus Efendimizin
Bu şirretin ettiği yemin.
Kovmuş onu huzurundan,
Sadece birkaç yıldırım savurmuş hemen
Kalleş bir milletin üstüne.
Ama yıldırımları yöneten
Yakmak istediği insanların
Babası, yani ta kendisi olduğundan,
Korkutmakla kalmış onları;
Issız bir çölün kumlarını

Kasıp kavurmuş sadece yıldırımları.
Her baba biraz yandan vurur böyle
Oğluna vurduğu silleyi.
Ama ne olmuş?
Şımartmış insan soyunu
Zeus'un bu babacan oyunu.
Olympos'lular küplere binmiş
Ve bulutlan toparlayan tanrı
Cehennem üstüne yemin etmiş gayrı
Yeni fırtınalar koparacağına.
Gülümsemiş bütün ölümsüzler;
Bırak gürlemeyi, sen babasın, demişler;
Başka bir tanrının bir başka türlü
Yıldırımlar yapmasını istemişler.
Efaistos almış bu işi ele;
Ve iki türlü yıldırım pişirmiş
Yüksek fırınlarında bu tanrı:
Bir türlüsü hiç yolunu şaşmaz
Yakarmış yakılacak olanları;
Öbür türlüsü yan çizermiş,
Dağlara bayırlara düşermiş,
Çok kez de yiter gidermiş havada.
İşte bu ikinci türlüsünü salarmış
İnsanoğluna Zeus Baba.

Besili Horozla Şahin

Aldatıcı bir ses çağırır bizi çok kez:
Aklı olan acele etmez.
Çağırılınca kaçan bir köpek varmış hani,
Bence odur köpeklerin en bilgini.
Mans şehrinde oturan bir yurttaşımız
Horozluktan emekli, yağlı besili
(Mans horozları ünlüdür, bilirsiniz)
Çağırılmış günlerden bir gün
Efendisine hesap vermek için
Ocak dediğimiz yüksek mahkeme önünde.
İşi çakmasın diye horoz tatlı tatlı
Gel bili bili, diyormuş çağıranlar.
Yutar mı bizim hinoğluhin Mansh:
Hiç aldırmamış bili bililere:
— Kanar mıyım, diyormuş, niyetiniz belli;
Tatlı dille faka bastıramazsınız beni.
Bu arada bir şahin tüneğinden
Görmüş bizim Manslının kaçışını.
Horozların güveni yoktur bize pek,
İster içgüdü deyin buna ister görenek.
Zor bela yakalanan bu bizimki
Ertesi gün verilecek ziyafette
Sofranın şanı şerefi olacakmış ama
Sen gel de anlat bunu bir kümes hayvanına!
Avcı kuş ayıplamış horozu, demiş ki:
— Şaşıyorum senin bu kafa züğürtlüğüne;
Bu kadar laf anlamazlık da olmaz ki!
Ne kaba, ne vurdumduymaz sizin soyunuz
Hiçbir eğitime gelmiyorsunuz.
Bak, ben nasıl öğrendim avlanmasını
Efendim "gel" deyince koluna konmasını.
Görmüyor musun efendini şu pencerede?
Seni çağırıyor sağır mısın, gitsene!

— Hiç de sağır değilim, demiş horoz;
Ama biliyorum ne demek istediğini.
Sen şu, eli bıçaklı aşçıya bak hele:
Gider miydin koluna o da çağırsa seni?
İşin şakası yok, bırak kaçayım;
Gel diyen efendime gitmemekte haklıyım.
O tatlı diller altında ne var bilirim.
Sen de benim gördüğüm horozlar kadar
Şişte kızaran şahinler görseydin eğer
Hiç de kınamazdın bizi
Dinlemiyoruz diye efendimizi.

Kediyle Sıçan

Dört değişik hayvan, peynir delisi kedi,
Asık suratlı baykuş, ağ kemiren sıçan,
Bir de gelincik, uzun bedenli,
Hepsi birbirinden daha şeytan,
Ormandaki yaşlı bir çamın
Çürük yerlerine girerlermiş ikide bir.
İnsanoğlu gelip ağ gerince bir akşam
Tam bu çamın gövdesi önüne
Dördü de içerdeymiş bizimkilerin.
Kedi sabah erken, avlanmaya çıkarken
Ağları görmemiş alacakaranlıkta
Düşmüş içine, çıkmak ister çıkamaz.
— Ölüyorum, imdat! diye bağırınca
Sıçan bir koşu gelmiş yanına.
Kedi can derdinde, sıçan keyfinde:
Sevinmiş elbet biraz
Can düşmanını ağlarda görünce.
Zavallı kedi ne yapsın:
— Dostum, demiş;
Siz sıçanların biz kedileri
Ne kadar sevdiğini bilirim;
Gel, kurtar beni bu düştüğün ağlardan.
Bilirsin, ben de seni gözüm gibi severim;
Tanrılara şükür, iyi etmişim
Seni bu kadar candan sevdiğime.
Biraz önce her sofu kedi gibi ben de
Sabah duamı dışarıda yapayım derken
Takıldım kaldım bu ağlara.
Gel kemir şurasını da kurtar canımı.
— Karşılığı ne olur bunun? demiş sıçan.
— Sonsuz barış yeminleri ederim sana,
Pençem emrinde olur, korkusuz yaşarsın.
Seni herkeslere karşı korurum, inan;

Baykuşu da, gelinciği de bir güzel yerim,
Sana rahat vermedikleri için.
— Sen pek aptalmışsın, demiş sıçan;
Ben senin kurtarıcın olacağım ha?
Aklımı peynir ekmekle yemedim ben!
Böyle deyip evine doğru gitmiş sıçan;
Ama bakmış gelincik deliğin başında.
Fırlamış daha yukarılara
Orda da baykuş çıkmaz mı karşısına.
Bu iki bela ortasında ne yapılır:
Denize düşen yılana sarılır;
Dönmüş ister istemez kedinin yanına;
Bir diş, bir diş daha, ne yaptıysa yapmış
Kurtarmış ağlardan ikiyüzlü sofuyu.
Tam o sırada çıkagelmiş insanoğlu.
İki yeni birleşik kaçmışlar hemen.
Bir zaman sonra kedi görmüş uzaktan
Canını kurtaran sıçanı; ama bakmış
Tetikte duruyor:
Ha kaçtı ha kaçacak.
— Vay kardeşim, demiş, gel kucaklaşalım;
Böyle kuşkulu durman hakarettir bana
Düşmana bakar gibi bakıyorsun dostuna.
Unuttum mu sandın tatlı canımı
Önce Tanrı'ya sonra sana borçlu olduğumu?
— Ya ben unutur muyum sandın, demiş sıçan
Senin yaradılışının ne olduğunu?
Bir kedinin iyilikten anlamasını
Hangi anlaşma sağlayabilir?
Zor karşısında birleşmelerden
Hayır mı gelir?

Sel ve Irmak

Bir sel boşanmış dağdan,
Dünyayı gürültüye boğaraktan.
Korku salıyormuş geçtiği yere,
İnsan, hayvan, kaçan kaçana!
Öyle yıldırmış ki milleti,
Kimseler yaklaşamıyormuş yanına.
Yolcu yolunda gerek,
Ama kimseler gidemiyormuş yoluna,
Bu sel geçilmez diyerek.
Bir tek yolcu geçmiş seli,
O da neden?
Peşinde eşkıya varmış da ondan.
O geçince eşkıyalar da geçmiş,
Çok derin sandığı yer,
Hiç de değilmiş meğer.
Derken bir ırmak çıkmış karşısına,
Seli geçen, ırmaktan korkar mı?
Hele ardında, eşkıya da olursa.
Yolcu bakmış, uslu akıllı bir ırmak,
Ne uçurum, ne kaya,
Uyuyor sanki mübarek,
Yatmış tertemiz kumlara.
Yolcu hiç korkmadan sürmüş atını;
Seli geçti ya,
Bu ırmağı haydi haydi geçerim sanmış.
Meğer sel ırmağın yanında sudanmış.
Karşıya geçecek yerde zavallı,
Öyle bir yere gitmiş ki atıyla,
Eşkıyalar kanatlı da olsalar nafile!
Gürültü edenlere kulak asma pek:
Korkacaksan, sesi çıkmayanlardan kork.

Eğitim

LaridonİaSezar kardeşlerin ataları
Ünlü, güzel, sağlam, yiğit köpeklermiş.
İki kardeş iki ayrı efendiye düşmüş:
Biri ormanda dolaşmış, öteki mutfakta.
Eski adları başkaymış her ikisinin de
Ama apayrı iki eğitim ve besin,
Birini Sezarlığa doğru götürürken
Ötekini bir yağ tulumuna döndürmüş;
Bundan ötürü de aşçı yamağının biri
Laridon adını takmış ona.
Kardeşiyse büyük serüvenler yaşamış;
Dize getirmiş nice domuzları, geyikleri;
Köpek soyunun ilk Sezan olmuş sonunda.
Yakışıksız kancıklara kapılmaması
Çocuklarında cinsin bozulmasını önlemiş.
Laridonsa her önüne gelenle
Mercimeği fırına vere vere
Piçleriyle doldurmuş her yeri,
Onun soyundan gelir derler
Fransa'nın şiş çeviren mutfak köpekleri.
Ayrı bir soydur bunlar, korkak olur hepsi,
Sezar'ların tam tersi.
Hep atasına babasına çekmez insan;
Bakımsızlıkla, zamanla her şey bozulur;
Yaradılışı geliştirmemek yüzünden
Nice Sezar'lar birer yağ tulumu olur.

İki Köpekle Bir Ölmüş Eşek

Kötü huylar bir araya gelir de
İyileri gelmez nedense.
İçimize bir kötülük girmeye görsün
Hepsi sökün eder peşinden.
Kardeş gibidir kâfirler;
Bir dam altında yaşayabilirler.
İyilikler öyle mi ya?
Hepsi gelir mi bir araya
Bir tek insanda?
Gelse de binde bir;
Zor kaynaşırlar nedense.
Kimi adam yiğittir, ama akılsızca;
Kimi de akıllıdır, ama pısırıkça.
Hayvanlar da öyledir;
Köpeği alın mesela:
Efendisine bağlıdır, işini bilir;
Gel gelelim budala ve açgözlüdür.
Bu tarafıyla girmiş masala
İki köpek varmış,
Bir göl kıyısında geziyorlarmış.
Bir eşek ölüsü görmüşler suda
Yüzüp gidiyormuş uzağa.
— Dostum, demiş köpeğin biri;
Senin gözlerin daha iyi görür:
Bir dikiz etsene şu suları.
Bir şeyler görünüyor gözüme,
At ölüsü mü, öküz ölüsü mü ne?
— Ne ölüsü var mı? demiş öteki;
Yenir bir şey ya, sen ona bak.
Ama yanına nasıl gitmeli,
Kör olası bir hayli uzak.
Üstelik rüzgâr da var,
Yüzemeyiz oraya kadar.

İyisi mi gel şu suyu içelim biz:
Susamışız da zaten,
Bir giriştik mi seninle, içer bitiririz.
At mı eşek mi neyse,
O da iner dibe.
Bir haftalık et kemik çıkar:
Ye babam ye.
Ve iki köpek başlamış gölü içmeye.
Soluk soluğa
Ha biraz daha, ha biraz daha
Derken çatlatıp mideyi,
Boylamışlar tahtalıköyü.
İnsan da böyle değil midir?
Bir şeye tutuldu mu engel dinlemez;
Olmayacak şey olacak bilir.
Mal peşinde olsun, ün peşinde olsun
Ne hayaller kurmaz,
Ne potlar-kırmaz.
Ah çiftliklerim, sömürgelerim olsa!
Ah sandıklarım altın dolsa!
Latince, Yunanca öğrensem!
Bütün bilimleri, tarihleri bilsem!
Göl içmekle bitmez de bunlar biter mi?
Ama insan yine de ister hepsini.
Bir canın istediklerini yapmaya
Dört beden yetmez;
Tükenir hepsi yarı yolda.
Nuh'un dört misli de yaşasa
İnsanın isteği bitmez.

Demokritos ve Hemşerileri

Cahil halk kafası ne kötü şey!
Ne saygısız, ne haksız yollara gider,
Kendini bilmeden ne sersemlikler eder.
Perdeli gözlerle bakar dünyaya,
Kendi ölçüsüne sokar herkesi.
Demokritos bu kafadan payını almış;
Hemşerileri diye çıkarmış adını.
Zaten kim peygamber olmuş
Kendi memleketinde?
Beyinsizlerin yediği naneye bakın:
Koca Demokritos aklını yitirmiş de
Onlar bulmuş.
Olmaz demeyin, öyle olmuş.
Aklı evvel Abderialılar
Acıyıp deli bilgine,
Mektuplar, elçilerle
Hippokrates hekime haber salmışlar.
Gelip akıl hastasını görsün diye.
— Ah sormayın, demişler ağlaşarak;
Zavallı aklını kaçırdı kaçıracak,
Hep okumaktan oldu böyle.
Hiç okumaz olaydı biçare.
Neler söylüyor bilseniz:
Sayısız dünyalar varmış;
Hem bu sayısız dünyalar belki de
Sayısız Demokritosİarla doluymuş.
Bu saçma yetmiyormuş gibi, bir de Atomlar diye bir şey tutturmuş,
Göze görünmez acayip bir şeyler,
Bozuk kafası neler uyduruyor, neler!
Oturduğu yerden gökleri ölçer biçermiş.
Böylece de bütün evreni bilirmiş,
Kendini bilecek yerde.

Önceleri konuşur, çekişirdi herkesle,
Şimdi kendi kendine konuşur oldu.
Gel, yüce hekim, gel kurtar dostunu.
Hippokrates pek aldırmamış bu sözlere
Ama kalkmış gitmiş yine de.
Talihin cilvesine bakın ki,
Hippokrates geldiği zaman yanına,
Aklını kaçırmış sanılan kişi,
Aklın yerini arıyormuş
İnsanda, hayvanda;
Yüreği, kafayı inceliyormuş.
Bir beynin kıvrımlarına bakıyormuş
Dere kıyısında, gölgelikte;
Ayakucunda bir sürü yazı, çizi.
Öyle dalmış ki işine,
Görmemiş bile dostunun geldiğini.
Bilgelerin boşuna harcayacak
Sözleri, vakitleri yoktur pek:
Kısa bir hoşbeşten sonra,
Boşverip bütün dedikodulara,
İnsan ve düşüncesi üstüne
Bir hayli konuşmuşlar.
Ahlak üstünde de durmuşlar.
Neler söylemiş iki bilge?
Anlatmak istediğim bu değil benim.
Anlattığım kadarı yeter sanırım
Halkın nasıl yanıldığını göstermeye.
Ama, kimine göre, öyle değilmiş,
Bir yerde okudum geçenlerde:
Halkın sesi Tanrı'nın sesiymiş.
Bir doğruluk var mı dersiniz bu sözde de?

Kurtla Avcı

Biriktirme azgınlığı bir dev gibidir:
En büyük nimet gözüne küçük gelir.
Kitabında bu devle az mı cenkleştim;
Boşa mı gidecek bütün emeklerim?
Ne aklı dinliyor insanoğlu ne beni:
Yeter artık yiyelim! diyecek mi bir gün?
Acele et, dostum; pek uzun değil ömrün.
Boyuna söylüyorum sana bunu;
Tek bir söz bütün bir kitaba değer çünkü.
Hadi kazancını ye.
— Peki.
— Ne zaman?
— Yarın.
Etme, dostum, yarın bakalım var mısın?
Varlığının tadını bugünden çıkarsana!
Yoksa korkarım, sen de bu masalımdaki
Avcıyla kurdun kaderini paylaşırsın.
Bir avcı yayıyla bir alageyik vurmuş.
Bakmış bir karaca yavrusu geçiyor
Onu da sermiş yeşil çayırlar üstüne.
Az av mı bu:
Bir alageyik, bir karaca.
Tokgözlü bir avcıya çok bile.
Ama bizim okçu düşmüş ardına
Kocaman, görkemli bir yabandomuzunun.
Böyle parçalara pek düşkünmüş, ne yapsın.
O da yemiş oku, ama ölüm makası
Bir türlü kesip alamıyormuş canını.
Koca hayvan birkaç kez ölmüş dirilmiş
Aldığı yara ağır, yere serilmiş.
Bundan fazlası can sağlığı değil mi artık?
Hayır! Sonsuz iştahları doymak bilir mi?
Talan peşinde koşanların?

Yabandomuzu bir kez daha dirilirken
Avcı bir keklik görmüş yerde yürüyen.
Bunca avdan sonra değer mi?
Yine de germiş yayını bizimki.
Ama domuz son gücünü dişine takarak
Yürümüş üstüne karnını yarmış.
Öcünü alır almaz da canını vermiş.
Masalın buraya kadarı açgözlülere;
Bundan sonrası cimriler için.
Bir kurt geçmiş ordan, görmüş bu kanlı sahneyi.
Ey cömert talihim benim, demiş;
Sana bir tapınak yaptırmalıyım,
Dört kurban serilmiş yatıyor yerde!
Her biri ayrı bir hazine!
Ama yooo! Bunları çarçur etmemelisin;
Bir daha böyle parsayı nerde bulursun?
(Bütün cimriler bu mantıkla cimri olur)
En azından bir aylık yiyecek demiş kurt;
Bir, iki, üç, dört;
Her birini bir hafta yedik mi tamam!
Ama hesabın yuvarlak olması için
Yemeğe iki gün sonra başlamalısın,
Şu yayın telini yiyelim şimdilik;
Kokusundan anladığıma göre
Bağırsaktan yapılmış olsa gerek.
Böyle deyip gergin yaya saldırınca kurt,
Bir ölü daha katılmış ötekilere:
Delmiş barsaklarını yaydan fırlayan ok.
Dönelim sözümüze: Kazancını yemeye bak.
Gördün ne kazandı bizim bu iki salak:
Biri açgözlülüğünden Öteki cimriliğinden.

DOKUZUNCU KİTAP

Demir Kemiren Sıçan

Uyup kafamın cinlerine
Hayvan masalları yazdım.
Başka kahramanlarla belki de
Bu kadar ün kazanamazdım.
Benim şiirlerimde kurt, köpek
Tanrıların diliyle konuşur;
Her hayvan bir kılığa girerek
Türlü adamlar olur.
Kimi akıllı, kimi deli;
Ama delilerim daha çoktur,
Onlar nedense daha bereketli.
Haydutlar, dolandırıcılar da
Çıkarırım ortaya;
Zorbalar, vicdansızlar;
Kafasız, beyinsizler;
Serseriler, kopuklar,
Yüzsüzler, dalkavuklar.
Hele yalancılarım?
İstesem ordularla çıkarırım.
Her insan yalan söyler, der bilge.
Yalnız aşağılık insanlar dese,
Kimsede hoş görülmezdi yalan;
Kötü sayılırdı her söyleyen.
İnsan dediğin herkes, hepimiz,
Büyük küçük hep yalan söylermişiz.
Başkası söylese inanmazdım;
Bilge söylüyor bunu.
Hem bir adam çıkar da
Ezop, Homeros gibi yalan söylerse,
Gerçekten yalancı olur mu?
Neler uydurmamış bu ustalar,
Ama insan doyamaz dinlemeye.

Yalan kılığı altında
Gerçeği söylemişler bize.
Öyle birer kitap bırakmışlar ki
Dünya durdukça sevilseler,
Ondan sonraya da kalsalar, değer.
Onlar gibi yalan söyleyen nerde!
Bir onların yalanına bakın
Bir de şu ahmağın,
Şu yüzsüz bakkalınkine.
Attığı yalanla
Kendini vurmuş budala.
Bakın nasıl olmuş:
İran'da bir karaborsacı varmış,
Mal almaya giderken Arabistan'a
Bir yığın demir bırakmış komşusuna.
Gel zaman git zaman dönüp gelmiş;
Bakkaldan demirleri istemiş.
— Demirler mi? Sizlere ömür, demiş bakkal.
Sıçan kemirdi bitirdi hepsini.
Kızdım, çok bağırdım adamlarıma.
Ama ambar bu, deliksiz olmuyor ki.
Karaborsacı pes demiş bu kadarına.
Ama inanır görünmüş, olur ya demiş.
Gitmiş para vermiş bir eşkıyaya
Bakkalın oğlunu kaldırtmış dağa.
Sonra da gelmiş, nazikâne,
Yemeğe çağırmış komşuyu evine.
— Ah, ne yemeği, demiş bakkal;
Bana dünyalarım haram oldu.
Oğlumu kaybettim, biricik oğlumu!
Canım, ciğerim, her şeyimdi;
Kaçırdılar, evlatsız kodular beni.
— Evet, demiş tüccar; dün akşam gördüm.
Bir baykuş kaldırdı oğlunuzu.
Şu eski konağa doğru gidiyordu.
— Kim inanır buna, demiş baba;

Oğlum baykuşu kaldırdı desen neyse.
— Nasıl kaldırır bilmem, demiş tüccar;
Ama gözümle gördüm, kaldırdı işte.
Hem bunda şaşacak ne var?
Bir sıçanın koca demirleri Kıtır kıtır yediği bir memlekette
Baykuşun çocuk kaldırması bir şey mi?
Bakkalda şafak atmış;
Hemen verip tüccara demirleri
Almış yumurcağını geri.
Buna benzer bir şey de
İki yolcu arasında olmuş.
Bu iki yolcudan biri
Her şeyi dev aynasında görürmüş.
Hani vardır ya öyleleri
Deve yaparlar pireyi;
Ne kadar canavar varsa Afrika'da
Kaldırır getirirler Avrupa'ya.
Bizimki de böyle atarmış:
— Bir lahana gördüm, evden büyük, demiş;
— O da bir şey mi, demiş arkadaşı;
Ben bir tencere gördüm, kilise kadardı.
Öteki başlayınca gülmeye:
— Ne gülüyorsun be, demiş;
Senin lahanaya böyle tencere gerek.
Tencereli yolcu işin alayında,
Baykuşlu tüccar hinoğluhin;
Ama tencere de yerinde, baykuş da.
Saçma söyleyenle akıl yürütmeyin;
Değmez kendinizi yormaya;
Siz daha beterini söyleyin,
Şıp diye gelir aklı başına.

İki Güvercin

İki güvercin varmış, canciğer;
Bir arada doğmuş büyümüşler.
Günün birinde iki dosttan biri
Bıkmış görmekten hep aynı yeri,
Uzak memleketlere gitmeye kalkmış.
Otur oturduğun yerde, değil mi?
Hayır, ille gidecek, delilik işte.
— Ne zorun var kardeş, demiş
Öteki güvercin; gel etme;
Beni yalnız bırakıp gitme.
Ayrılık en kötü şey bu dünyada.
Sana göre hava hoş belki.
Hiç mi aramazsın oralarda beni.
Hem yolculuk kolay mı geliyor sana?
Neler gelebilir başına, düşünsene.
Mevsim de fena, daha çok erken.
Bekle bari ılık yeller essin.
Acelen ne?
Yaz gelince gidersin.
Hem karga pek acı bağırdı bu sabah:
Bir kuşun başına gelecek var.
Hep kötü şeyler kuracağım gidersen:
Ökseler, şahinler, atmacalar...
Yağmur yağdı mı artık dışarda,
Ben içerde arpacı kumrusu:
Acaba benimki ne halde şimdi?
Yiyecek şey, yatacak yer buldu mu?
Bu sözler sarsmış ne de olsa
Başında yeller esen güvercini.
Ama içine kurt düşmüş bir kez,
Gitmese olmaz:
— Üzülme, demiş; tez dönerim;
En çok üç gün gezer, kurtlarımı dökerim.

Gelir anlatırım sana,
Neler gördüm, geçirdimse.
Senin de için açılır biraz.
Dünya görmeyenin anlatacak şeyi olmaz.
Ne hoşuna gidecek görürsün,
Beni dinlemek bütün gün.
Kim bilir neler anlatacağım sana?
Şuraya gittim, buraya gittim...
Bir yerde şu geldi başıma...
Kendin de görmüş gibi olacaksın.
Böyle demiş ayrılmışlar ağlaşarak.
Yolcu güvercin yolunda gerek:
Süzülüp gitmiş engine.
Bir de bakmış, önünde bir kara bulut;
Hemen bir sığınak aramış kendine.
Bir ağaç bulup konar konmaz,
Sağanak yaprak maprak dinlememiş,
Hırpalamış güvercini biraz.
Hava açmış, havalanmış yine,
Islak kanatlarını kuruta kuruta.
Bir tarla görmüş ıssız ovada,
Buğday serpilmiş bir yerine,
Bakmış bir güvercin de var, heveslenmiş
Gelip konar konmaz yakalanmış.
Tuzak ilmikleri varmış meğer
Buğday tanelerinin altında.
Bereket eskiymiş sicimler,
Koparmış çoğunu pençesi, gagasıyla,
Bir hayli tüy pahasına.
Bununla kalsa iyi;
Pençesine takılı kalmış sicimlerle
Bir kürek mahkûmu gibi kaçarken,
Bir şahin görmez mi zavallıyı?
Tam inerken güvercinin üstüne
Amansız pençeleriyle,
Bir kartal süzülüvermiş bulutlardan.

İki haydut pençeleşe dursun,
Yel yepelek tüymüş güvercin.
Gitmiş bir kulübenin yanına konmuş.
Hele şükür demesine kalmadan,
Bir piç kurusu, elinde sapan,
Her çocuk gibi de katı yürekli,
Vurmuş kanadından biçareyi.
Güvercin bezmiş artık canından,
Yola çıktığına bin pişman,
Kol kanat yara bere içinde,
Takıp canını dişine,
Dar atmış kendini eve,
Başka belaya çatmadan yolda;
Yarı ölü yarı diri bir halde.
Düşünün ne sevinmiş iki güvercin;
Bir daha ayrılmak mı? Allah göstermesin.
Sevenlere bir dünya olmalı sevdikleri!
Ayrılıp yad ellere gitmeyin.
Canınız gezmek isterse
Yanı başınızda gezecek yer mi yok?
Sevenlere bir dünya olmalı sevdikleri,
Her gün yeni, her gün bir başka güzel!
Sevdiniz mi her şey sizde,
Ne ararsınız gayrı başka yerde?
Bir zamanlar ben de sevdim.
O zamanlar bir şeylere değişmezdim:
Ne gümüşlü Louvre saraylarına,
Ne göğe, ne yıldızlarına
Sevdiğim çoban kızının gezdiği yeri,
Ayağının değdiği bahçeleri,
Gözleriyle aydınlanan ormanları
Vurgundum ona, kulu kölesiydim;
Onaydı koşmalarım, ilk yeminlerim.
Bir daha gelir mi o günler, nerde!
Serseri gönül, ne diye çeker gider,
O canım, o güzelim yerleri bırakır da.

Ah ne olur, yüreğim yeniden coşsa!
Büyü mü kalmadı saracak beni,
Sevme zamanlarım geçti mi yoksa?

Maymunla Pars

Maymunla pars,
Para kazanıyorlarmış bir panayırda,
Her biri kendi hesabına.
— Baylar, diyormuş pars;
Benim adım yüksek yerlerde geçer;
Büyükler bilir kadrimi, değerimi..
Dün kral görmek istedi beni.
Ölürsem kürk yaptıracak kendine
Alaca bulaca postumdan.
Şu renklerime bakın bir kere,
Şu nakışlara, şu beneklere.
Cafcafa bayılır insan milleti,
Pars'a da bayılmışlar;
Ama buymuş bütün marifeti,
Biraz bakmış, sonra çekip gitmişler.
Öte yanda maymun:
— Buyurun baylar, diyormuş, buyurun;
Değişik numaralar bende.
Komşum parsınkiler sırtında yalnız,
Benimkiler şu kafanın içinde.
Ben, Zümbüllü kulunuz,
Cümbüllü'nün yeğeni ve damadı,
Merhum papanın baş soytarısı,
Yeni geldim şehrinize,
Üç gemimle dünyayı geze geze;
Bir konuşma yapayım burada dedim;
Evet, bir konuşma; sazlı sözlü.
Dans etmesini de bilirim,
Göbekli, baleli maleli.
Türlü perendeler bende,
Çember döner, ben içinde.
Altmış lira verilmez mi bunlara?
Benim istediğimse altı lira.

Gelin, görün, beğenmezsiniz bu fakiri,
Gişeden alın paranızı geri.
Maymunun hakkı var:
Kürkün zengin olmuş ne çıkar,
Kafa zengin olmalı.
Birine bir bakar, iki bakar bıkarsın;
Ötekinin tükenmez hoşlukları.
Ah, ben nice sayın baylar görmüşümdür,
Panayırdaki parsa tıpa tıp uyan:
Bütün marifetleri bitiverir
Postu çıkardınız mı sırtlarından.

Palamutla Balkabağı

Tanrı ne yaparsa iyi yapar.
Kanıt ararsanız buna,
Uzağa gitmeye ne lüzum var,
İyi bakın balkabaklarına.
Köylünün biri derin düşüncelere dalmış
Balkabağı üstüne:
— Bu koskoca meyvenin, demiş;
İncecik dalda işi ne?
Yaradan ne düşündü bilmem,
Bunu böyle yaparken.
Yanlış yere koymuş, belli,
Allah diye eyvallah dememeli.
Ben olsam meşelere asardım,
Böylesi meyveye öylesi ağaç lazım.
Vallahi, demiş, Tanrı bilmeliydi de
Beni almalıydı hizmetine.
Öyle güzel yerleştirirdim ki her şeyi.
Papaz efendi duymasın ama,
Çok daha iyi olurdu vallahi.
Palamuta bak mesela,
Küçük parmağım kadar yok bile,
Yerinde mi sanki meşe de?
Allah bal gibi aldanmış işte.
Palamutun yeri orası,
Balkabağının yeri burası. Ulan be;
Tanrı alay mı etmiş bizimle?
Bu kadar düşünmek yormuş köylüyü:
— İnsan bu kadar kafalı oldu mu,
Uykularından oluyor, demiş;
Ve gitmiş,
Bir meşenin dibinde çekmiş uykuyu.
Derken bir palamut düşüvermiş tepeden
Tam adamın burnuna.

Uyanıp yüzüne götürünce elini
Bakmış bir palamut duruyor sakalında.
Burnundaki acı ve palamut
Şimşeği çaktırmış kafasında:
— Vay, vay! demiş köylü;
Ufacık şeyin yaptığını gördün mü?
Ya daha ağır olaymış, maazallah!
Balkabağı mesela!
Allaha şükür! Hakkı varmış:
Meşeye yakışan palamutlarmış.

Öğrenci, Ukala Öğretmen ve Bahçe Sahibi

Öğrenci olduğu belli çocuğun biri
Bir yandan yaşının küçüklüğü gereği,
Öte yandan ukala hocaların da,
Çocukların akıllarını bozmakta
Birebir olmalarından ötürü,
İki katlı sersem, iki katlı haşarı,
Girip bir komşunun bahçesine
Çiçekleri, meyveleri yolar dururmuş.
Bu komşuya, sonbaharda, Pomona Tanrıça
En güzellerini verirmiş meyvelerin.
Her mevsimi ayrı güzelmiş bahçenin;
İlkbaharda da Flora
En güzel renklerini dökermiş oraya.
Adam öğrenciyi görmüş bahçede bir gün.
Seninki çıkmış bir meyve ağacına hoyratça,
Yoluyormuş tomurcuklan bile
O canım, o nazlı umutlarını
O bolluk müjdecilerini bahçenin.
Dalları da kırmaya başlayınca
Bahçe sahibi bir adam yollamış okula
Gelsin de görsün diye öğretmen.
Hazret bir sürü çocukla gelmez mi!
İlkinden beterleriyle dolmuş bahçe.
Ukalâ işi ciddiye almış aklınca;
Zararı büsbütün artırmış getirmekle
İyi eğitilmemiş bir haylaz sürüsünü.
Neden mi yapmış bunu?
Çünkü vereceği cezanın bir ibret olması gerekirmiş,
Bütün öğrencilerin ömürleri boyunca hatırlamalıymış verecek olduğu dersi
Bunun üzerine Vergilius'tan, Cicero'dan
Bir şeyler okumuş bilgiçlik sata sata.
Çektiği nutuk o kadar uzun sürmüş ki

Bahçenin altı üstüne gelmiş bu arada.
Nefret ederim nutuklardan
Yersiz ve tükenmez oldukları zaman.
Öğrencilerden beter bir şey varsa dünyada
O da ukala öğretmendir bence.
Hiç komşum olmasın daha iyi
Bu ikisinden biri komşum olacaksa.

Heykelciyle Zeus Heykeli

Bir mermer parçası öyle güzelmiş ki
Hemen satın almış bir heykelci.
Ne yapmalı bundan demiş;
Bir tanrı mı, bir masa mı, iskemle mi?
Tanrı olacak, demiş,
Hem de elinde bir şimşek tutacak.
Dünyanın ev sahibi önünde
İnsanlar korkup yere yatacak.
Sanatçı o kadar iyi yontmuş ki
Bütün heybetiyle tanrıyı
Hiçbir eksik bulamamış görenler,
Bir konuşmuyor o kadar demişler.
Hatta anlattıklarına göre
Heykeli yapıp bitirince
İlk ürperen heykelci olmuş,
Kendi yaptığı tanrıdan korkmuş.
Bu korkusunu heykelcinin
Şairler de duyarmış eskiden.
Kendi uydurdukları tanrıların
Korkarlarmış öfkesinden.
Çocuk gibiymiş o şairler
Çocuklar da cansızı canlı bilirler.
Nedir kaygıları bütün gün:
Aman bebeğim bana darılmasın.
Yüreği kolay sürükler kafa
Ve aslında budur işte
Paganların düştükleri hata:
Bunca put yapılmış bunca millete.
Canla başla nasıl uyarlarmış
Kendi uydurmalarının her isteğine
Pigmalion düpedüz âşık olmuş
Kendi yonttuğu Venüs heykeline.
Herkes gördüğü güzel düşleri

Gerçeğe çevirme çabasında
Doğrular karşısında buz gibiyiz de
Yalanlar ateş alev coşturur bizi.

Fare Kılığına Giren Kız

Bir fare düşüvermiş
Bir puhu kuşunun gagasından.
Ben olsam kaldırmazdım düştüğü yerden,
Ama bir Brahman kaldırmış.
İnanırım, çünkü her memleketin
Bir düşündüğü var kendine göre.
Bir hayli hırpalanmış durumdaymış
Bu sözünü ettiğim fare.
Bizler aldırış etmeyiz pek
Bu türlü küçük dünyalılara;
Ama Brahman kardeş bilir onları.
Ona sorarsanız, bir kraldan çıkan can
Gider en minnacık kurdun
Ya da kaderin dilediği
Başka bir canlının bedenine girer.
Budur temellerinden biri
Hindistan'da beslenen inancın.
Buna dayanır düşüncesi Pitagoras'ın.
İşte bu inançla bizim Brahman,
Gitmiş yalvarmış bir büyücüye
Bu yaralı fareyi
Eskiden girmiş olduğu bir bedene
Yeniden soksun diye.
Büyücü, bir kıza çevirivermiş onu.
On beşinde, dünya güzeli bir kıza.
O kadar güzel, o kadar güzelmiş ki bu kız,
Priamos'un oğlu Paris,
Helena için yaptıklarından daha çoğunu
Yapabilirmiş onun için.
Brahman şaşakalmış ve demiş ki kıza:
Dilediğin kocayı seçebilirsin;
Yüzünü gören tutulur sana.
— Öyleyse, demiş kız;

Kocaların en güçlüsünü isterim ben.
— Ey Güneş, demiş Brahman;
Demek sen olacaksın damadımız.
— Hayır, demiş güneş; benden güçlüsü var:
Bulut diledi mi yüzümü kapar.
Brahman gitmiş buluta:
— Sen misin, demiş; kızıma lâyık koca?
-— Ne yazık ki hayır, demiş bulut:
Rüzgâr bir üfürdü mü dağıtır beni:
Benden daha güçlüdür poyraz.
Brahman kızmış artık biraz:
Ey rüzgâr, demiş, en zorlusu senmişsin madem,
Gel gir şu güzelin koynuna.
Rüzgâr bir koşu gelirken
Bir dağ çıkıvermiş karşısına.
Kız dağa gelin gidecekken
Dağ düşünmüş taşınmış: Olmaz, demiş;
Sıçanı kızdırmak işime gelmez:
Delik deşik eder beni,
Daha güçlü olduğunu göstermek için.
Bu arada dünyanın paylaşamadığı kız
Sıçan sözünü duyar duymaz,
Kulak kabartmış hemen:
Ve sıçan, evet, sıçan
Girmiş gerdeğe en güzel kızıyla dünyanın.
Aşk budur işte ve söz aramızda,
Budur gelen birçoğumuzun başına.
Herkes çıkıp geldiği yere
Bağlı kalır ister istemez.
Bu masal çok iyi anlatıyor bunu;
Ama biraz durursak üstünde,
Safsata karışmıyor değil
Bu işin içine.
Neden derseniz, bu tutumla
Hangi koca baskın çıkmaz güneşten?
Bir pire bir devi ısırsa

Daha güçlü mü olur devden?
Üstelik bizim güzeli, sıçanın
Kediye yollaması gerekirdi;
Kedinin köpeğe, köpeğin kurda;
Ve böylece döne dolaşa,
Yeniden güneşe çıkabilirdi
Bu masalı anlatan Pilpay;
Güneş olurdu o zaman
Genç dilberle murada eren.
Şimdi dönelim, isterseniz,
Şu kılık değiştirme işine.
Büyücü sıçanı kıza çevirmekle
İspatlamıyor, çürütüyor bu işi.
Bu yaptığının ta kendisine dayanarak
Çıkacağız Brahmanın karşısına.
Çünkü onun dünya görüşünde
İnsan, sıçan, kurt, böcek, hepsi,
Canını ortak bir hazineden alır.
Birdir hepsinin mayası,
Ama davranışları ayrılır
Beden yapılarına göre;
Kimi uçar, kimi sürünür yerde.
Peki, nasıl oluyor da
Bin bir kılığa giren bu yaman maya
Zorlayamıyor bizim güzeli
Sıçana değil de güneşe gönül vermeye?
Ne dersek diyelim, su götürür mü
Güzellerin canıyla sıçanlarınkinin
Birbirinden pek ayrı olduğu?
Ne var ki, önünde sonunda her canlı
Dönüyor kendi kaderine:
Yani Tanrı'nın koyduğu düzene.
Büyüye de, şeytana da başvursan
Hiçbir varlığı ayıramazsın bahtından.

Akıl Satan Deli

Delilere hiç yanaşma daha iyi;
Sözümü dinlersen iyi edersin,
Akılsızdan kaçmaktır aklın işi,
Boş kafadan ne düşünce beklersin?
Nesi var ki sana versin?-
Çarşıda pazarda deliler vardır,
Kral bile konuşmaktan hoşlanır;
Neden derseniz, deliler
Sağ sol dinlemez verîştirirler;
Kepaze ederler bizden iyi,
Kötüleri, ahmakları, gülünç züppeleri.
Delinin biri, köşe başlarında
Akıl satıyormuş bağıra çağıra.
Saf insan mı ararsın,
Millet koşuyormuş akın akın,
Deliden akıl satın almaya.
Soytarılık moytarılık derken,
Parayı veren
Bir değnek, iki kulaç da sicim alıyormuş.
Çoğu kızıyormuş deliye
Akıl bunun neresinde diye.
Kızmakla da büsbütün gülünç oluyormuş.
En iyisi gülmek,
Ya da değnekle sicimi alıp gitmek.
Bu ne demek diye sorunca,
Gülerler elbet adama.
Akıl aranır mı artık
Delinin yaptığında?
Herifin kafası bozuk;
Kim bilir nereden ne esmiş!
Aldığı değnekle sicimi
Ne yapacağını bilmeyen biri,
Aklı başında bir adama sormaya gitmiş:

— Nedir bunların hikmeti? diye.
Adam bir bakmış, hemen hak vermiş deliye:
— Bunlar bir çeşit hiyeroglif, demiş;
Sicimle şunu demek istemiş deli:
Aklı olan, deliden iki kulaç açılmalı.
Açılmazsa hödüktür,
Hödüğe yakışan da kötektir.
Aldığı parayı hak etmiş deli,
Aklı olan deliden akıl beklememeli.

İstiridye ve Davacılar

Bir gün iki yolcu bir kumsalda
Karaya vurmuş bir istiridye görürler.
İştahla bakıp birbirine gösterirler;
Gel gelelim kim konacak bu ziyafete?
Mübarek ikiye de bölünmez ki!
Biri eğilip alacakken, öteki:
— Kimin hakkı bunu yemek, anlaşalım, der:
Bence ilk gören kim ise o yemeli
Ötekine sadece seyretmek düşer.
— İş ona kalsın, der arkadaşı;
Gözlerim iyi görür benim, Allah'a şükür.
— Benimkiler kötü mü görür? der öteki:
Senden önce ben gördüm, yemin ederim.
— Evet, ama elini ilk değdiren benim.
Tartışma böylece uzayıp giderken
Molla Dandin çıkagelir karşıdan:
— İşte yargıç, derler; ne derse eyvallah.
Dandin istiridyeyi açar ciddi ciddi
Ve bir solukta yutar içindekini.
Bizimkiler aval aval bakışadursun
Yargıç ağzını siler ve kararı okur:
— Gereği düşünüldü:
Her iki tarafın
Ücretsiz birer kabuk almaları
Ve barışıp evlerine dönmeleri
Uygun görüldü.
Zamanımızda davacı olmanın
Neye mal olduğunu düşünürseniz
Ve hesaplarsanız birçok ailenin
Ne kazanıp ne yitirdiğini sonunda
Görürsünüz ki hep Dandin'e gitmiş para,
Davacılara dosyalar kalmış yalnız.

Kurtla Cılız Köpek

Bir masalımızda sazan balığı yavrusu
Balıkçıya boşuna diller dökmüş
Küçük müçük yine de tavaya konmuştu.
Demek istemiştim ki akılsızlıktır
Büyük kazanç hayallerine kapılarak
Avucundakini bırakmak...
Balıkçı da haklıymış, sazan yavrusu da:
Kime haksız denir canını savunuyorsa?
O masalda söylediğimi
Destekleyecek bu şimdiki:
Balıkçı ne kadar akıllıysa
O ölçüde enayi kurdun biri
Bir köpeğe rastlamış köyün dışında
Kapıp götürecekken, zavallı köpek,
Cılızlığını öne sürerek:
— Aman etmeyin efendimiz, demiş;
Bu halimle ne yapacaksınız beni?
Bırakın, bizim evin beyi
Biricik kızını evlendirmek üzere.
Şişmanlarım düğünde yiyeceklerimle
Bekleyin de biraz bari
Dişe dokunur bir köpek yiyin.
Kurt inanmış, bırakmış köpeği.
Birkaç gün sonra gelmiş görmeye
Eti budu yerine geldi mi diye.
Ama serseri köpek bu sefer
Kendi evinde karşılamış kurdu.
Bir çit aralığından uzatıp burnunu:
— Dur dostum, demiş, çıkıyorum, biraz bekle
Kapıcıyı getireyim de, onu da ye.
Kapıcı dediği bir zebelle köpekmiş
Kurtları kuzuya çevirenlerden.
Bizimki çakmış dalgayı;

Kapıcıya saygılar, deyip hemen
Çekmiş oralardan arabayı.
Bu kurt hızlı olmasına hızlı
Ama bön olmasına bönmüş:
Henüz kurtluk nedir bilmiyormuş.

Aşırı Gitme Yok

İnsan, hayvan,
Kimse görmedim dünyada
Ölçüyü kaçırmayan.
Evreni yaratan Büyük Usta
Her şeyin ortasında dur demiş;
Ama hiç duran yok galiba.
İster iyilikten yana olsun,
İster kötülükten yana,
Ölçüyü kaçıran kaçırana.
Buğday, toprağın o altın oğlu bile
Öylesine azıtır ki bazen
Tarlayı tüketir bereketiyle.
Aşırı büyüdü mü
Başaktan çok samana gider gücü.
Ağaç da ondan aşağı kalmaz:
Aşırı bolluk tutkusuna
Hangi yaratık kapılmaz?
Tanrı bu düşkünlüğü önlemek istemiş:
Buğdaya koyunları musallat etmiş,
Fazlasını yesinler diye.
Bu sefer koyunlar aşırı gitmiş:
Buğday başlamış tükenmeye.
O zaman Tanrı kurtlara başvurmuş,
Şu koyunları biraz azaltın, buyurmuş,
Gel gelelim kurtlar da azgın
Öyle hoşlanmışlar ki bu işten
Koyun kalmayacakmış dünyada
Tanrı bir boş bulunsa.
Bakmış olacak gibi değil,
Gel oğlum, demiş insana Tanrı,
Sindir şu canavarları.
İnsanoğlu durur mu artık:
Astığı astık, kestiği kestik.

Bütün canlılar arasında
İnsandan beteri var mı ölçüyü kaçırmakta?
Küçük büyük hepimizi
Bu bakımdan sorguya çekmeli.
Tek kişi bulunur mu, sanmam
Aşın gitmemiş hayatında.
Söylemesi kolay, hep söyleriz:
Ne az, ne çok,
Aşırı gitme yok, deriz.
Deriz, ama bir yoklayın kendinizi:
Çok söyler az tutarız bu sözü.

Mum

Anlar tanrı ülkesinden gelmiş derler.
İlk arılar gökten inince
Hymetos Dağı'na yerleşmişler.
Orada seher yelleri gizlice
Görülmedik hazineler biriktirmişler.
Göğün kızları arılar, toplayıp bunları
Kendi saraylarına getirmişler,
Küçük küçük odalara gizlemişler.
Tanrılar duymuş,
Odalarda ne var, ne yok aldırmışlar,
Ki tanrıların yediği ambrosia buymuş işte;
Odalar boşalınca
Arıların sarayında...
Ama durun, böyle anlatmayalım;
Kendi dilimizle konuşalım:
Arılar bal doldurmuş peteğe,
Bal gidince petek boşalmış,
Petekse mumdanmış.
İşte o zaman
Bu mumdan
Bir sürü mum yapmışlar
Kimi küçük, kimi kocaman.
İşte bu koca mumlardan biri
Sert olmaya imrenmiş tuğla gibi:
Madem, demiş kendi kendine,
Çamur taş kesiliyor ateşe girince
Yıllar yılı da yaşıyor, keyfince,
Ben de girer, onun gibi olurum.
Ve tıpki Empedokles gibi, mum,
Kendi çılgın düşüncesiyle
Atmış kendini ateşe.
Mum düşünmesine düşünmüş, filozofça;
Ama yanlış düşünmüş, kötü filozofça.

Her şey, her durumda başka başkadır:
Seni eriten başkasını katılaştırır.
Mum sertleşirim diye fırına girmiş;
Girince de eriyivermiş...
Ya Empedokles ne yapmış?
Volkanın içine girince
Volkanı anlarım sanmış.
Mum da deli, Empedokles de deli,
İkisini de dinlememeli.

Zeus ve Bir Deniz Yolcusu

Tanrılar ne zengin olurdu unutmasak
Bela karşısında adadıklarımızı.
Kurtulduk mu unuturuz çabucak
Yeminlerle verdiğimiz sözü.
Tanrı'ya borcu olmak çok daha rahattır
İnsanlara borcu olmaktan.
Ne demiş bir Atinalı:
Şu Zeus ne iyi bir alacaklı:
Ne haciz koydurur, ne sıkıştırır!
Evet, ama Zeus niçin gürletir gökleri?
Alacağını hatırlatmak için değil mi?
Bir deniz yolcusu fırtına sırasında
Yüz öküz adamış tanrılar Tanrısına.
Oysa bir tek öküzü bile yokmuş:
Yüz fil de adaşa ne kaybedermiş!
Birkaç kemik yakmış kıyıya çıkınca
Salmış kokusunu Zeus'un burnuna:
— Bak, demiş unutmadım sana adadığımı;
Mis gibi öküz kokusu bu kokladığın.
Duman değil mi istediğin senin?
Al sana duman; ödemiş oldum borcumu.
Zeus güler gibi yapmış
Ama birkaç gün sonra öcünü almış.
Bir düş yollamış uykusuna
Sözde bir hazine yeri göstertmiş ona.
Hemen uyanıp hazineye koşmuş bizimki
Hırsız yangına koşar gibi.
Yanına aldığı eli bıçaklı yardımcılara
Yüz kese altın vaat etmiş
Metelik olmadığı halde cebinde.
— Tam yüz kese, demiş, hazineyi çıkarınca;
Hazine falan kasabanın falan yerinde.
Hiç de hazindik bir yer değilmiş orası.

Hırsızlardan biri çekmiş bıçağı:
Bizimle alay edersin ha, demiş; haydi geber;
Yüz kese altını götür Plüton'a ver.

Kedi İle Tilki

Kediyle tilki
İki evliya gibi,
Hac yolunu tutmuşlar.
İkisi de serseri, hinoğluhin,
Cennet mennet umurunda değil hiçbirinin.
Maksat yol harçlığı almak Tanrı'dan,
Horoz tavuk aşırmışlar şuradan buradan;
Çeşit çeşit de peynir.
Hac yolu bu, git git bitmez,
Konuş konuş laf yetişmez.
Sıkılmış bizim erenler.
Dövüşelim de vakit geçsin demişler.
Kavga iyi şeydir, kızıştırır,
Kavga olmadı mı uyku bastırır.
İki hacı bağrışa bağrışa,
Ses kalmamış gırtlaklarında.
Bırakmışlar sövüşmeyi,
Başlamışlar konu komşuyu çekiştirmeye.
O da bitince tilki demiş ki:
— Sen pek akıllı sanıyorsun kendini,
Ama bendeki kurnazlık var mı sende?
Ben yüz oyun çıkarırım sıkışınca.
— Ha bak, demiş kedi, bende oyun bir tek;
Bir tek ama, senin yüz oyununa denk.
Sen tilki ol da dayan bu söze
Yeniden girmişler birbirlerine:
Sen şöyle, ben böyle derken,
Bir sürü köpek sökün etmiş karşıdan.
— Haydi, bakalım, demiş kedi;
Göster şimdi marifetlerini!
Bak, benimki şu kadarcık:
Fırt demiş bir ağaca çıkmış.
Tilkiyse takmış köpekleri peşine

Türlü dolaplar çevirmiş boşuna.
Her girdiği delikten çıkarmış köpekler,
Hangi birini atlatsın?
Kiminde bacak kuvvetli, kiminde burun.
Tam arayı açmışken bir yerde
İki tazı çullanmış üstüne.
Çok tarakta bezin oldu mu,
O mu, bu mu derken kaçırırsın ipin ucunu.
Marifet bin bir oyun bilmekte değil;
Bir oyun bil, ama iyi bil!

Karı Koca ve Hırsız

Bir koca kör kütük âşıkmış
Ama karısına âşık, orası kötü:
Yâri koynunda, yine de mutsuzmuş.
Kadın bir kapalı kutu:
Ne kaş göz oynatırmış,
Ne bir tatlı söz edermiş;
Ne olur bir yakınlık gösterse,
Adamcağızı birazcık pohpohlasa.
Hayır! Sen gel de böyle bir kadınla
Sevilip sevilmediğini anla.
Adam haklı dertlenmekte;
Nikâhla, düğün dernekle
Murada erilmez ki her zaman;
Sevişmekten zevk mi alır insan
Sevgisine karşılık görmeyince?
Olmaz olsun böyle gelin güveylik.
Bizim mutsuz güvey bir gece
Yine boşuna yakınıp dururken
Bir kez boynuna sarılmayan bu gelinden
Bir hırsız gelmiş son vermiş sızlanmasına:
Öyle korkmuş, öyle korkmuş ki kadın,
Ne de olsa bir sığınaktır diye
Atılmış kocasının kolları arasına.
Canım hırsız, demiş adam; sen olmasaydın
Bu zevki tatmayacaktım dünyada.
Neyi istersen al götür evimden,
Evim de senin olsun istersen.
Hırsızlar ne utanır, ne nazlanırlar:
Bizimki de alabildiğini almış götürmüş.
Bu masaldan anlaşılıyor ki
En güçlü tutkudur korku.
Tiksinme duygusunu yener;
Aşkı bile yendiği olur.

Ama korkuyu da yenen aşk vardır;
Örnek isterseniz, bir âşık, İspanya'da,
Evini yakmış, sevgilisi kucağında,
Alevler arasından çıkmak için.
Bu taşkınlık hoşuma gitmedi desem yalan
Hikâyeyi bir kitapta okuduğum zaman.
İspanyol ruhu tam budur işte:
Çılgınlık da var içinde yiğitlik de.

Hazineye İki İnsan

Adamın biri umudu kesmiş dünyadan
Bıkmış kesesinde seyretmekten
Cinlerin cirit oynamasını.
İyisi mi, demiş asayım kendimi de
Öcümü alayım bu züğürtlükten
Nasıl olsa açlıktan ölecek zaten.
Kimi insan sevmez ölümün adım adım
Üstüne geldiğini görmeyi.
Kesin kararını vermiş adam,
Yıkık dökük bir kulübeymiş seçtiğin yer
Bu dramı koymak için sahneye.
Bir iple bir çivi götürmüş kulübeye
İlmiği hazırlamak için bir duvarda.
Öyle çürükmüş ki bu duvar
Yarısı yıkılmış yere bir vuruşta
İçindeki hazineyle beraber.
Bizim ölüm yolcusu bırakıp ilmiği
Altınları doldurmuş cebine saymadan
Bundan çoğunu dileyemezmiş Tanrı'dan.
Bizimki hoplaya zıplaya gidedursun,
Hazinenin sahibi gelmiş, ne görsün:
Yeller esiyor yerinde!
Yoo, demiş, bunca altınım gider de
Ben nasıl kalırım artık bu dünyada!
Asmıyorsam kendimi hemen
Buralarda bir ip yok da ondan.
Bakmış ip hazır, ilmiğiyle hem de,
Bir insan eksik yalnız içinde.
Takıverip boynuna asmış kendini;
Ölürken de tek avuntusu cimrinin
İp parası vermemek olmuş.
Böylece ilmik de, hazine de
Kendilerine yaraşır adamı bulmuş.

Dertli ölmeyen cimri yok gibidir;
Parasından en az yararlanan kendisidir:
Cimri toplar toplar,
Ya hırsız, ya akraba yer,
Ya da toprakta kalır.
Bu masaldaysa yaman bir değiş tokuş
Kader Tanrıça'nın oynadığı oyun.
Cilveleridir bunlar onun; eğlenmeyi sever:
En beklenmedik şeyler en çok hoşuna gider.
Bu ele avuca sığmaz Tanrıçanın
Şu yaptığı işe bakın:
Kendini asan bir insan
Görmek istemiş canı, keyif bu ya.
Ama kim asmış kendini sonunda
İlmiği hiç de kendine hazırlamayan.

Maymunla Kedi

Bertran'la Raton, biri maymun biri kedi;
Evleri bir, efendileri aynı efendi,
Birbirinden betermişler kötülükten yana.
Bir şey kayboldu mu ortadan,
Kimse kuşkulanmıyormuş konu komşudan:
Hep maymunmuş bahçeyi talan eden.
Kedi de farelerden çok
Peynirlerin peşindeymiş.
Bir gün, bizim iki azılı kopuk
Bakmışlar kestane kızartılıyor mangalda.
Aşırmaya can atıyormuş ikisi de;
Bir taşla iki kuş vuracaklar çünkü:
Kendilerine çıkar sağlamak bir
Başkalarına zarar vermek iki.
Bertran Raton'a demiş ki:
— Bak kardeş, bu iş senin işin:
Bütün dehanı göstermelisin-
Tanrı külkedisi yaratsaydı beni
Tek kestane bırakmazdım şu mangalda.
Maymun böyle der de durur mu kedi;
Uzatmış usturupluca pençeyi,
Biraz kül savurup çekivermiş geri:
Gelsin bir kestane, bir daha, bir daha:
Bertran yutuyormuş hepsini bir kapışta.
Ama hizmetçi çıkagelince birden
Kestaneleri yiyen değil
Külden çıkaran olmuş dayağı yiyen.
Budur çok kez başına gelen
Ufak tefek kralların:
Onlar yer zapartayı
Büyük kral vurur parsayı.

Çaylakla Bülbül

Bir çaylak varmış,
Hırsızlığı dillere destan;
Köyün üstünden geçtiği zaman
Çocuklar bağırırlarmış
Eşkıya geliyor diye.
Günün birinde bir bülbül
Düşmüş bu çaylağın pençesine.
Baharın müjdecisi kuş
Çaylaktan aman dileyecek olmuş:
— Seni doyurmaz ki, demiş, benim etim:
Bütün servetim sesimdir benim.
Beni yemektense türkümü dinlesenize:
Bırakın da Tereus'un başına gelenleri Anlatayım size!
— Kimmiş o Tereus? diye sormuş çaylak;
Eti budu seninkinden daha mı toparlak?
— Hayır, demiş bülbül; tam tersine,
Bir deri bir kemik kaldı aşkı yüzünden.
Bir türküsünü söyleyeyim de dinleyin:
Kim dinlese doyamıyor dinlemeye.
— Ya öyle mi? demiş çaylak;
Benim derdim sadece karnımı doyurmak.
Senin müziğin benim neme gerek?
— Ama beni krallar dinliyor, demiş bülbül.
— Derdini krallara anlat demiş çaylak;
Karnım zil çalarken benim
Umurumda mı senin türkülerin!

Çoban ve Sürüsü

— Nedir çektiğim, demiş çoban;
Bu sersem koyun milletinden?
Kurt geldi mi hepsi kuzu,
İstediğin kadar say, boşuna,
Sürü eksiliyor boyuna.
Dün saydım, bin koyundular,
Bir tek kurdun hakkından gelemediler.
Bir mor koyunum vardı,
Hep peşimde gezerdi;
Bir parçacık ekmekle,
Cehenneme gitsem gelirdi.
Kaval çaldım mı hele,
Karşı dağdan gelir, beni bulurdu.
Canım, mor koyunum nerede şimdi?
Zavallıyı kurt geldi yedi,
Koca sürü ne yaptı kurda? Hiç!
Bu ağıttan sonra çoban,
Sürüye bir nutuk çekmiş;
Büyüğüne, küçüğüne, topuna birden
Güzel öğütler vermiş:
— Birlik olur, sıkı durursanız, demiş.
Kurt giremez aranıza!
Koyun milleti yeminler etmiş çobana:
— Kurdu yanaştırırsak, demişler.
Yuf olsun bize.
Kahrolsun sırtımızdan geçinen,
Mor koyunu çiy çiy yiyen!
Ölmek var, kurda koyun yok!
Çoban inanmış, aferin demiş sürüye.
Ama daha o gece,
Uzaktan bir kurt görününce,
Darmadağın olmuş koca sürü.
Üstelik de gördükleri

Kurdun gölgesiymiş sadece.
Kötü askere istediğin kadar nutuk çek,
Yemin ettir ölürüz de dönmeyiz diye,
İlk ateşte hepsi kaçar yel yepelek,
Ağzınla kuş tutsan nafile.

Madame De La Sabliere'e Söylev

İris, sizi övmekten daha kolay ne var?
Ama kaç kez istemem dediniz bana.
Kimselere benzemiyorsunuz bunda.
Başkaları hep övülmek istiyorlar.
Hoşlanmayanı yok pohpohlanmaktan.
Kınamıyorum onları, hoş görüyorum;
Tanrıların, kralların, güzellerin
Ortak bir huylan bu deyip geçiyorum.
Nektar dedikleri bir içki var hani
Şairlerin övdüğü Zeus'un sevdiği
Dünya tanrılarının başını döndüren;
Övgüdür işte o İris;
Ama ondan hoşlanmıyorsunuz siz.
Başka sözler istiyorsunuz övgü yerine:
Tatlı söyleşiler, karşılıklı düşünmeler,
Ne rastgelirse, her şey üzerine;
O kadar ki sizin konuşmalarınızda
Boş söz oyunlarının bile yeri var.
İnanmıyorlar buna, inanmasınlar.
Oyun, bilim, hayal, boş söz, hepsi güzeldir;
Bence söyleşilerde hepsi gereklidir.
Baharın donattığı bir bahçedir bu:
Arı türlü çiçeklere konar orada
Bala çevrilir her üstünde durduğu.
Bunu söyledikten sonra izin verin de
Masallara biraz filozofi de girsin:
Bir çeşit, bir başka filozofi,
İnce, meraklı, cüretli bir yanı düşüncenin.
Yeni filozofi diyor buna kimi,
Bilmem kulağınıza geldi mi?
Bu filozofiye göre hayvan bir makinedir;
Her yaptığı kendi isteğiyle değil
İçindeki zembereklerin etkisiyledir.

Ne duygusu, ne ruhu, yalnız bedeni vardır:
Tıpkı bir saat gibi hep eşit adımlarla
Körü körüne, bir amacı olmadan yürür.
Açın kapağını, bakın içine:
Bir sürü çarktır düşüncenin yerini tutan.
Bir çark bir başka çarkı iter,
O çark ötekini ve saat çalar.
Hayvan da tıpatıp böyledir diyorlar.
Gördüğü şey bir yerine çarparmış,
Bu çarptığı şey dosdoğru gider bu haberi
Komşusuna verirmiş, bizim anlayacağımız.
Ondan ona çarçabuk giderek duyum
Kavrama oluverirmiş; ama neden olurmuş;
Gereksinmeden olur diyorlar:
Duygulanmadan ve ister istemez.
Hayvanlarda bu türlü oluyormuş halkın
Üzüntü, sevinç, sevgi, haz, acı
Diye adlandırdığı türlü haller.
Hiç yokmuş böyle duygular meğer.
Hayvan neymiş?
Bir saat. Ya biz? Bir başka!
Descartes böyle düşünüyor işte.
O Descartes ki tanrı denirdi kendisine
Paganlar arasında yaşamış olsaydı;
O Descartes ki insanla ruhu arası bir yerdedir
Nasıl hayvan gibi çalışan bir uşak
İstiridyeyle insan arasındaysa.
İşte, diyorum, böyle düşünüyor Descartes.
Evet, bende bir düşünme gücü var,
Düşündüğümü de biliyorum üstelik.
Oysa İris, bir sezgiyle bilirsiniz ki
Hayvanda düşünce olsa bile
Dünyası, düşüncesi üstüne düşünemez.
Descartes daha ileri giderek
Kesip atıyor hiç düşünmez diye.
Siz de ben de inandık diyelim buna.

Ama ne deriz o zaman şu gerçeğe:
Boynuzları onu bulmuş yaşlı geyik
Ormanda boru ve insan seslerinin
Ardını bırakmadığını anlayınca,
İzini, geçitlerini kaybettirmek için
Türlü oyunlara başvurduktan sonra,
Kendinden genç bir geyiği koyup yerine
Zorla sürer onu köpeklerin önüne.
Şu akıl yormalara bakın yaşamak için!
Geri dönmeler, kurnazlıklar, aldatmacalar,
Ve bu değiştirmece, daha neler, neler.
Büyük komutanlara lâyık tabiyeler.
Bunlarla şanlar, nişanlar kazanır insan,
Oysa paramparça ederler geyiği
Bu şereftir zavallının görüp göreceği.
Keklik tehlikede gördü mü
Kanatları yeni çıkan yavrularını,
Bilir uçup kurtulamayacaklarını;
Yaralanmış gibi kanadını sürte sürte
Avcıyı, köpekleri takar peşine,
Uzaklaştırır tehlikeyi yuvasından.
Ve köpek kıstırdı kekliği sanırken avcı
Bizimki uçar gider pırrr diye gülerekten
Avcı şaşkın şaşkın bakakalır ardından.
Kuzey kutbuna yakın bir ülke var;
İnsanlar orada, duymuşsunuzdur,
İlk çağlardaki gibi yaşarlar,
Kapkara bir bilgisizlik içinde.
İnsanlar dedim; hayvanlara gelince
Onlar azgın selleri bile durduran
Nice sağlam yapılar kurarlar;
Bir kıyıdan ötekine tünel kazarlar.
Olduğu gibi kalır bütün yaptıkları.
Her kunduz çalışır; hepsi ortaktır işte.
Yaşlılar durmadan çalıştırır gençleri.
İşçibaşları koşuşur, sopa elde.

Platon'un devletine hocalık eder
Bu karada ve denizde düzen kuranlar.
Kışlık evleri vardır buzlar içinde;
Köprüleri vardır göller üstünde
Elleriyle ustaca yaptıkları.
İnsanlar bakmış bakmış da ne öğrenmiş?
Suyu yüzerek geçmesini sadece.
Bu kunduzlar kafasız bir beden olacak ha?
Zor inandırırlar beni buna.
Ama bakın dahası var, dinleyin şunu:
Şanlı bir kraldan öğrendim bunu;
Kuzeyi savunan beni de savunacak:
Zaferin sevgilisi bir kral konuşacak;
Adı Osmanlılara karşı bir duvar olmuş
Polonya kralı bu; bir kral yalan söylemez.
Diyor ki bu kral yurdunun sınırlarında
Hayvanlar birbiriyle savaşırmış zaman zaman;
Babalardan oğullara gelen kan
Besler sürdürürmüş bu savaşları.
Tilki soyuna yakın hayvanlarmış bunlar:
Bobaklar ve can düşmanları korsaklar.
İnsanlar arasında hiçbir savaş
Onlarınki kadar ustalıkla yapılmamış,
Bu yaşadığımız yüzyılda bile.
İleri karakollar, gözcüler, casuslar,
Pusu kurmalar, ikiye bölünmeler;
Cehennem kızı ve kahramanlar anası
Olmaz olası bir bilimin türlü buluşları
Bu hayvanlara sağduyu ve görgü kazandırmış.
Savaşlarının destanını yazmak için
Homeros öbür dünyadan geri gelmeliymiş.
Ah gelse keşke; Descartes da gelse de bari
Görsek nasıl açıklar bu örnekleri.
Demin dediklerimi söyler herhalde:
Doğa yalnız birtakım zembereklerle
Hayvanlara bütün bunları yaptırabilir.

Bellek bedensel bir şeydir
Ve yalnız ondan yararlanır hayvanlar
Benim burada anlattığım bütün hallerde.
Görülen şey tekrar görüldü mü,
Aynı yoldan kendi bölümüne gider
Önce çizilmiş izi bulur ve aynı yoldan,
Düşüncenin aracılığı olmadan,
Hayvanın aynı işi yapmasını sağlar.
Bizim davranışımızsa başka türlü:
Bize istemimiz yaptırır her şeyi,
Dışımızdaki nesne, ya da içgüdü değil.
Ben ister konuşurum, ister yürürüm;
Bir güç duyarım içimde beni iten.
Beden makinem emrindedir
Bu düşünce dediğimiz ilkenin.
Bedenden ayrıdır bu ilke;
Açıkça kavrarız onu,
Bedenden daha iyi kavrarız hem de.
Odur her yaptığımızın yüce hakemi;
Ama beden nasıl duyar, anlar onu?
Bütün sorun burada işte:
Görüyorum, aracı yönetiyor elim,
Ama elimi yöneten kim?
Kim yönetiyor gökleri, yıldızları?
Her gezegenle bir melek mi görevli yoksa?
Bir ruh yaşıyor içimizde,
O kımıldatıyor zembereklerimizi
Ve kavrıyoruz. Nasıl? Bilemem onu.
Tanrı'ya kavuşmadan bilinemez bu.
Doğrusunu söylemek gerekirse
Descartes da bilmiyordu ölmezden önce.
Bu konuda o da, biz de eşit durumdayız.
Benim bildiğim bir şey varsa, İris,
Örnek verdiğim hayvanlarda o ruh yok:
O ruhun tapınağı insandır yalnız.
Ama hakkını yememek gerek hayvanın da

Bitkide olmayan bir şey var onda.
Hoş bitki de soluk alıyor ya neyse.
Şu anlatacağıma ne buyurulur,
Sorarım herkese:

İki Sıçan, Tilki ve Yumurta

İki sıçan yiyecek ararken
Bir yumurta bulmuşlar;
Yeter onlara, daha ne bulsunlar,
Bir öküz bulacak değillerdi ya!
Tam yumurtayı bölüşüp yiyeceklerken,
Büyük bir iştah ve sevinçle,
Biri gözükmüş uzaktan, hem de kim? Tilki.
Tam da gelecek zamanı bulmuş mübarek:
Yumurtayı nasıl kurtarmalı şimdi?
İyice sarıp sarmalayarak
Ön ayaklarıyla mı taşısınlar?
Yuvarlasınlar ya da çeksinler mi yoksa?
Olacak iş değil, hem ya kırılırsa?
Zorda kalan yaratır;
Onlar da bir kolayını bulmuşlar.
Yuvalarına yakın bir yerdeymişler,
Eşkıyaysa henüz yarım fersah ötede.
Sıçanların biri sırtüstü yatmış
Kolları arasına almış yumurtayı,
Öteki çekmiş olun kuyruğundan;
Birkaç çarpma sürçmeyle atlatmışlar vartayı.
Bunu dinledikten sonra çıksınlar da
Hayvanlarda düşünce yok desinler bana.
Çocuklarda nasıl varsa
Onlarda da var derim ben.
Çocuklar en küçük yaşta düşünmüyorlar mı?
Demek kendini bilmeden düşünmek mümkün.
Buna dayanarak, hayvanlarda
Bizimkisi gibi bir akıl değilse bile
Kör bir zemberekten çok daha fazlasını
Görmekten yanayım ben.
Bir maddeyi inceltikçe inceltin, diyelim.
O kadar incelsin ki kolay kavranamasın.

Atomun, ışığın özü gibi bir şey olsun.
Ateşten daha diri, daha kıvrak bir şey.
Neden olmasın? Odundan alev çıkmıyor mu?
Alevi daha da arıtacak olursak
Ruh üstüne bir fikir veremez mi bize?
Kurşunun bağrından da altın çıkmıyor mu?
Bu inceltttiğim madde yalnız
Duysun ve duyduğunu yargılasın, o kadar.
Yargı dediğin ham bir yargı elbette.
Maymundan mantık oyunları bekleyecek değiliz.
Biz insanlara gelince çok daha zengin
Bir pay ayırırım kendimize.
İki hazinemiz olur bizim:
Biri can, ki eşittir hepimizde,
Akıllıda, delide, çocukta, sersemde,
Dünyanın misafiri bütün canlılarda.
Öteki ruh ki bölüşülür az çok
Meleklerle insanlar arasında.
Ayrıca yaratılmış olan bu hazine
Çıkar gider gök katlarına,
Bir noktanın içine bile rahatça girer,
Başlangıcı var sonu yoktur onun;
Bunlar aklın almadığı gerçekler.
İşte bu ruh, bu göklerin kızı,
Çocuk olduğumuz sürece,
Nazlı, hafif bir ışık gibidir yalnız,
Ama beden gürbüzleşince
Akıl deler karanlıklarını maddenin,
Öteki kaba saba ruhu saran maddenin.

ONUNCU KİTAP

İnsan ve Yılan

Bir yılan görmüş, insanlardan bir insan:
— Dur, hain, demiş; geberteyim de seni,
Kurtulsun şerrinden dünya.
Bu sözler üzerine kötü hayvan,
-Kötü hayvan dediğim, yılan:
İnsan da olabilirdi pekâlâ.-
Evet, bu sözler üzerine yılan
Neye uğradığını bilemeden
Bir çuval içinde bulmuş kendini,
Anlamış idam kararı giydiğini
İdamlık suçu olsun olmasın.
Haklı olduğunu belirtmek için
İnsanoğlu bir nutuk çekmiş yılana:
— Sen, demiş, nankörlüğün ta kendisisin.
Kötülere iyilik etmek budalalıktır.
Geber ki öfken ve zehirli dişlerin
Kimsenin canına kıyamaz olsun.
Yılan savunmak istemiş kendini
Dilinin döndüğü kadar:
— Öldürmek gerekseydi, demiş;
Dünyadaki bütün nankörleri,
Kimler sağ kalırdı acaba?
Kendi ağzınla kendini suçluyorsun;
Doğruysa bütün söylediklerin
Çevir gözlerini kendine bak biraz da:
Canım elinde:
Asarsın da kesersin de,
Adalet dediğin nedir?
Senin çıkarın, keyfin, esintin değil mi?
Bu yasana dayanıp öldür beni;
Ama ölürken bırak da hiç olmazsa
Ben de şunu söyleyeyim sana:
İnsandır, insan, yılan değil

Nankörlüğün ta kendisi, bunu böylece bil.
— Bu laflar saçma olmasına saçma,
Haklı olmak yalnız bana özgüdür, ama
Başkalarına da soralım istersen.
— Soralım, demiş yılan.
Bir inek varmış orada, çağırmışlar;
Anlatmışlar durumu, inek şaşakalmış:
— Bunun için mi çağırdınız beni, demiş;
Yılan haklı elbet, sorulacak şey mi bu?
Yıllardır beslerim şu insanoğlunu
Her gün türlü iyilikler görür benden;
Her şeyim onun, yalnız onun içindir:
Sütümü, çocuklarımı yer içer satar,
Sayemde kesesi dolu döner pazardan.
Yaşlandıkça bozulan sağlığını
Hekimler değil, benim düzelten.
Benim bütün emeklerim, çektiklerim
Yalnız ona kâr ve keyif sağlar.
Hizmetinde ihtiyarladım, tükendim,
Ne ot verir, ne otlakta rahat bırakır
Bağlar unutur beni bir köşede.
Bir yılan olsaydı efendim,
Bundan daha nankör olabilir miydi?
Daha fazla söyletmeyin beni.
— Bunun lafına bakılır mı? demiş insan;
Bilmiyor ne dediğini, bunamış.
Şu öküze soralım.
— Soralım, demiş yılan.
Ağır adımlarla yaklaşmış öküz
Sorunu geviştirdikten sonra kafasında
Anlatmış bütün yıl gördüğü işlerin
Ne kadar ağır olduğunu;
Her yıl yeniden ekip üretmek için
Toprağın insanlara bol bol
Hayvanlara cimrice verdiği nimetleri,
Nasıl çiftten çifte koşulduğunu;

Bunlara karşılık ne sopalar yediğini;
Yaşlanınca da nasıl kurban edildiğini
İnsan günahlarının kanlarıyla yıkanmasını
Öküzlerin şeref sayması gerektiğini.
İnsanoğlu bu sözleri de beğenmemiş:
— Susturalım, demiş
Bu asık suratlı nutukçuyu.
Büyük büyük laflar!
Biz yargıç ol dedik.
Savcı olup suçlamaya kalkıyor beni.
Reddediyorum onu da.
Ağaç yargıç olsun.
Ağaç hepsinden dertliymiş meğer.
Sıcağa, yağmura, rüzgârlara karşı
O değil miymiş koruyan insanları?
Bağları, bahçeleri bizim için donatır,
Ne gölgeler, ne meyveler sunarmış bize.
Bunlara karşılık hödüğün biri gelir
Vurur baltayı yıkarmış ağacı yere.
O ağaç ki bütün yıl nasıl cömertçe
İlkbaharda çiçek, sonbaharda meyve,
Yazın gölge, kışın ocak şenliğidir!
Devirecek yerde budasalar olmaz mı?
Dallarını yeniden büyütebilir.
Haksız çıkmak insanın işine gelir mi?
Zorla da olsa kazanması gerek davayı:
— Benimkisi enayilik, demiş;
Ne diye dinlerim sanki bunları!
Kapmış torbayı çalmış duvardan duvara,
İçindeki yılanın canı çıkasıya.
Böyledir işte büyükler:
Akıl, mantık güçlerine gider.
Kafalarına komuşlardır bir kez
Hayvan, yılan, her şey, herkes
Onların keyfi için yaratılmıştır
Buna karşı ağzını açan

Sersemdir, aklını kaçırmıştır.
Orası öyle; ama ne yapmalı:
Ya uzaktan konuşmalı, ya susmalı.

Bayan Kaplumbağa İle İki Ördek

Kaplumbağanın biri,
Doğuştan biraz serseri,
Bıkmış yaşadığı delikten
Başka dünyalar görmek istemiş.
Yabancı ülkelere can atan çoktur:
Hele topallar arasında
Yurdunu seven pek yoktur.
Bizim kaplumbağa iki ördeğe
Dünyaya açılmak istediğini söyleyince:
— Sen bize bırak, demiş ördekler;
Bizim yolumuz şu gördüğün gökler;
Hiç üzme kendini,
Aldık mı yanımıza
Ta Amerikalara uçururuz seni.
Neler görürsün, neler!
Ne krallıklar, ne cumhuriyetler,
Ne görülmedik milletler!
Görgünü, bilgini arttırırsın.
Odysseus da öyle yapmamış mı?
Kaplumbağa Homeros'u okumamış ama
Peki, demiş ördeklere kahramanca.
İki kuş bir uçak uydurmuş:
Bir değnek almışlar, ağızlarına
Hacı bayan futunsun diye:
— Haydi, demişler, bu değneği dişle;
Ama yolda sakın,
Ağzını açmaya kalkmayasın!
Üçü birden havalanmış böylece:
İki uçta ördekler, ortada kaplumbağa.
Görenlerdeki şaşkınlığı seyret:
Mucize diye bağırmış millet.
— İster misin, demişler, bir yerde;
Bu sırtı kabuklu kraliçe olsun,

Gezdirtsin kendini göklerde!
Kraliçe!
Evet! demiş bizimki;
Kraliçe ya!
Siz ne sandınız beni!
Mübarek hayvan, konuşmasan olmaz mı?
Bırak söylesinler, sen yoluna git.
Dişleri kurtulunca değnekten,
Kraliçe inmiş baş aşağı gökten.
Seyircilerin önüne düşmüş:
Dili yüzünden canından olmuş!

Karabatak

Bir karabatak varmış, azılı;
Haraca kesmiş ortalığı.
Nerde göl, nerde balık seninki orda,
Boğaz işletmesi tıkırında.
Gel zaman git zaman karabatak yaşlanmış;
İşletme kötü gitmeye başlamış.
İnsan değil ki bu, karabatak;
Rızkını sulardan kendi çıkaracak.
Gözleri görmez olunca
Nasıl tutsun da yutsun balığı?
Açlıktan öldü ölecek zavallı.
Ama zorda kalanın kafası işler:
İhtiyaç yaman bir akıl vermiş karabatağa.
Gitmiş bir yengeç bulmuş kıyıda:
— Ahbap, demiş, hemen git,
Balık milletine şu haberi ilet:
Ölüme hazır olsun hepsi.
Neden dersen, tam sekiz gün sonra
Ava çıkacak buraların efendisi.
Yengeç yaymış haberi dört bir yana,
Balıklarda bir telaş, bir telaş;
Koşuşmuş, toplanmışlar, anlaşmışlar
Ve karabatağa bir elçi yollamışlar.
— Sayın Karabatak, demiş elçi;
Nerden aldınız bu haberi?
Bir yanlışlık olmasın sakın?
Neyse bildiğinizi bize söyleyin.
Doğruysa, bir akıl öğretin bize:
Bu beladan nasıl kurtulsak, ne yapsak?
— Göç edin buradan, demiş karabatak.
— Nasıl, nereye göçelim? demiş elçi.
— Siz bana bırakın, demiş karabatak;
Birer birer gelirseniz ardımdan

Öyle bir yere götürürüm ki sizi,
Bir Allah bilir yolunu bir de ben.
Böyle sığınak görülmemiş;
Arasın bakalım buluyor mu
Kalleş insanoğlu!
Ancak orda bulur hürriyeti
Balık cumhuriyeti.
İnanmış bu söze sessiz dünyalılar;
Düşüp karabatağın ardına,
Issız bir kayanın dibine dolmuşlar.
Daracık bir yer, ne derin, ne bulanık,
Tam karabatağın gözüne göre,
Her dalışta bir balık;
Bir gün uskumruya çıkmış, bir gün lüfere.
Cana kıyanlara güvenilir mi hiç?
Balıklar anlamış ama biraz geç.
Onu bunu yiyenin, seni beni de yiyeceğini.

Gömücü ve Ahbabı

Yemez içmez pintinin biri
Nereye yatıracağını bilemiyormuş
Yıllardır biriktirdiği paracıkları.
Cimrilik beynini kurutur insanın:
Kıvranıp duruyormuş adam
Kime versem, nereye koşam diye.
"Kendi evimde saklar mıyım, saklamam,"
Diyormuş kendi kendine;
"Para bu; ya şeytana uyar da
Bir metelik olsun alıvereyim dersem?
Bir gedik açılır yığınımda;
Kendi malımın hırsızı olurum."
Hırsızı ha? Malını yemek çalmak mı sence?
Vah zavallı dostum! Öyle aldanıyorsun ki!
Benden sana söylemesi:
Para harcanınca derde devadır,
Harcanmadı mı başımıza beladır.
Ne zamana saklamak istiyorsun paranı?
İşine yaramaz olacağı günlere mi?
Kazanılması dert, saklanması dert:
Harcanmayınca ne işe yarar bu meret?
Bizim pinti, aklı başında olsa,
Parasına emin bir yer bulurdu elbet.
Ama en iyisi toprağa gömmek demiş,
Bir ahbabının da yardımını istemiş.
Birlikte derince kazıp bir köşeyi
Bir güzel gömmüşler hazineyi.
Bir süre sonra bizim cimrinin
Altınlarını göreceği gelmiş, gelir a!..
Ama yattıkları yeri kazınca.
Bakmış bir teki yok sevgililerinin.
Ahbabından kuşkulanıp haklı olarak,
Gitmiş demiş ki hiç renk vermeyerek:

— Dostum, yarına hazır ol da,
Biriktirdiğim bir sürü altını daha
Götürüp koyalım ötekilerin yanına.
Ahbap hemen çaldığı gömüyü
Götürüp koymuş yerli yerine:
Sonra gider hepsini alırım diye.
Ama başına gelen pintiyi uyarmış meğer:
Evinde saklamış parasını.
Yemeye de karar vermiş üstelik:
"Ne biriktiririm demiş, ne gömerim artık."
Zavallı hırsız beyninden vurulmuş
Gömüyü yerinde bulamayınca.
Tuzak kuran kolay düşer tuzağa.

Kurtla Çobanlar

İyi yürekli bir kurt
-Öyle kurt da olmaz ya, neyse-
Bir gün köşesinde oturup
Başlamış derin derin düşünmeye,
Kurt neden kurttur diye.
Keyfinden mi sanki değil; ama neden?
— Herkes bana düşman, demiş;
Dünya nefret ediyor benden,
Köpeği, avcısı, köylüsü
Canıma susamış hepsi.
İşleri güçleri kurda beddua:
Tanrı usanmış olmalı yukarda.
İngiltere'de kurt kalmamış bu yüzden:
Kellemize para koymuşlar;
Vurun kurtlan diye
Duvarlara fermanlar asmışlar.
Çocuğun biri ağzını açsa
Annesi korkutur hemen,
Kurt geliyor diyerekten.
Neden bütün bunlar? Ne yapmışız?
Bir uyuz eşek, bir mendebur koyun,
Ya da cırlak bir köpek yemişiz.
Yemesek de olur pisleri.
Haydi, yemeyelim, onların olsun!
Tek canlı varlık girmesin kursağımıza.
Ot mu yok?
Otlayalım kuzu kuzu.
Açlıktan ölsek de ne olur sanki?
Dünyanın baş belası olmak daha mı iyi?
Kurt böylece kuzu olmuş gezerken,
Çobanları görmüş bir çayırda,
Kuzuyu kesmiş biçmişler,
Şişte kızartıp geçmişler başına.

— Oh, babam, oh! demiş kurt;
Onlar keyfine bakarken sen tut,
Kuzu yemeğe tövbe de.
Kendi bekçileri yiyor be!
Yooo! Öyle yağma yok!
Vallahi enayi derler adama.
Gelsin bakalım kuzu çelebi,
Şiş miş de istemez benimki.
Arkasından anası da, babası da,
Buyursunlar mideme!
Gel de kurda hak verme.
Biz sofraları kurup keyfedelim,
Hayvanları boğazlayıp yiyelim;
Ya onlar? Onlar ne yapsın?
Melek olsun, cennet yemekleri yesinler;
Pençeleri, keskin dişleri olmasın;
Tencereye girmek için sıra beklesinler.
Kurda perhiz, çobana turşu.
Yoo, yoo, çoban kardeş; biraz da insaf!
Kurdun haksız oluşu,
Senin daha güçlü olmandan.
Evliya mı olacaktı hayvan?

Örümcekle Kırlangıç

— Ey Zeus, beyninden çıkartıverdiğin,
İltimaslı yarattığın Pallas Athena
Kıskanıp Lidya'da dokuduğum kilimleri
Örümceğe çevirdi bıraktı beni.
Ne olur, bir kez de benim derdimi dinle.
Bülbülün bacısı kırlangıç
Yiyecek bırakmıyor bana hiç.
Fırıl fırıl dönüp,
Havadan, su üstünden süzülüverip
Kapıyor sineklerimi ben kapmadan.
Sineklere benim diyebilirim,
Ağlarımı özene bezene
Onlar için germişim;
Dolacaklar sürüyle içine
Bu kör olası kuş olmasa.
Böyle saygısızca yakınmış örümcek,
Eskiden dokumacı, şimdi örücü Arahne:
İstediği de ne?
Bütün uçan böcekleri o avlayacak.
Bülbülün kız kardeşi, inadına,
Gösterip en ince marifetlerini
Kapmadık sinek bırakmıyormuş havada,
Hem kendisi, hem yavruları için,
İnsafsız, amansız bir av sevinciyle.
Obur yavruları yuvada, ağızlan açık,
Yarım yamalak seslerle ciyak ciyak,
Sinek bekliyorlar çünkü ille de sinek.
Bir deri bir kemik kalmış zavallı örümcek,
Ve kendisi de gitmiş gürültüye:
Kırlangıç bir saldırısında,
Yürütmüş ağları mağları
Örümceğin kendisiyle birlikte.
Zeus'un iki sofrası var her yerde:

Birinde usta, uyanık, güçlü olanlar yer;
Ötekinde küçükler artıkları bekler.

Keklikle Horozlar

Bir kekliği getirmiş adamın biri,
Horozlarla bir kümese koymuş.
Kekliği düşünün, hanım hanımcık;
Bir de o edepsiz, o saygısız herifleri.
Car car bağırıp çıngar çıkarmak
Bütün marifetleri.
Ama keklik sevinmiş önce
Kümeste tavuk görmeyince:
— Yaşadık, demiş; bunlar kadına düşkündür;
Âşık oldular mı bana
Kraliçe olduğum gündür.
Gel gelelim azgın ibikliler
Hiç de saygı göstermemişler
Güzelim yabancı bayana.
Bütün gün gagalayan gagalayana.
Fena alınmış kınalı keklik,.
Bu ne biçim erkeklik, kadınseverlik!
Ama bakmış işin rengi başka,
Yalnız kendine değil bu kaba şaka;
Horozun horoza ettiği bin yeter;
Nerdeyse birbirlerini yiyecekler.
— Demek âdetleri böyle, demiş;
Bunlara kızmak değil acımak gerek.
Tanrı herkesi bir örnek yaratmıyor ki
Kimini horozca yaşatıyor,
Kimini keklikçe.
Elimde olsa durur muyum içlerinde?
Gider doğru dürüst, •
Uslu akıllı erkekler bulurum kendime.
Bırakıyor mu buraların zorbası?
Tuzaklara düşürüyor bizi kör olası,
Atıyor horozların içine,
Kanatlarımızı da kesiyor üstelik.

İbiklilerin bunda suçu ne?
İnsanda bütün kötülük.

Kulakları Kesilen Köpek

— Ben ne yaptım, ne kusur işledim ki
Kendi efendim budadı böyle beni?
Şu maskara halime bakın:
Ben böyle nasıl çıkarım
Öteki köpeklerin karşısına?
Ah hayvanların kralları,
Daha doğrusu baş belaları,
Size yapsalar ne derdiniz buna?
Genç çoban köpeği Karabaş
Böyle yakınıp duruyormuş.
Herkes kılı kıpırdamadan seyretmiş
Kulaklarının kesilmesini insafsızca.
Karabaş çok şey yitirdiğini sanmış,
Ama çok şey kazandığını görmüş zamanla.
Dalaşmayı seven cinsten olduğu için
Kim bilir kaç kez kırlardan
Kulakları paramparça dönecekmiş eve.
Kavgacı köpek yırttırır kulağı her zaman.
Ne kadar az tutamak verirse o kadar iyi
Başka azılıların dişlerine.
Savunulacak bir tek yerin kaldı mı
Saldırıya karşı beslerler orasını,
Karabaşın boynundaki gibi bir gerdanlıkla.
Dibinden kesik de oldu mu kulakların
Kurt, kapacak yerini bulsun da kapsın.

Çoban ve Kral

Hayatımızı bölüşen iki şeytan var;
Aklın düşmanıdır bu şeytanlar.
Ben onları yenen yürek görmedim;
Kim bunlar, adları ne diye sorarsanız,
Biri sevgidir derim,
Öteki yükselme tutkusu.
Bu ikincisinin daha geniştir yurdu:
Sevgiyi de içine alır çünkü.
Örnek gösterirdim buna da,
Ama bugün anlatmak istediğim şey başka.
Bir kral, sarayına bir çobanı getirmiş.
Yaşadığımız günlerde değil
Eski güzel zamanlarda olmuş bir şey bu.
Bir kral büyük bir sürü görmüş kırlarında,
İyi otlayan, semizlenen ve her yıl,
Yurduna bir hayli gelir sağlayan,
Çobanın akıllıca bakımı sayesinde.
Kralın gözüne girmiş işini bilen bu çoban.
— Sen, demiş, insan çobanı olmaya layıksın;
Bırak koyunları, gel insanları yönet;
Yurdumun başyargıcı yapıyorum seni.
Bizim çoban bırakmış değneğini
Almış adalet terazisini eline.
Bu çobanın bütün gördüğü ömründe
Bir keşiş, koyunlar, köpekler,
Bir de kurtlarmış, hepsi o kadar.
Ama sağduyusu varmış, daha ne olsun:
Üst tarafı ardından gelmiş,
Kısacası çoban iyi bir yargıç olmuş.
Tek dostu keşiş bir koşu gelmiş yanına:
— Aman, demiş, gerçek mi düş mü
Bu gördüklerim benim?
Sen kralın yanı başında,

Sen büyükler arasında ha?
Aman krallardan sakın,
Kaypaktır sevgileri bunların;
Aldatırlar insanı ve işin kötüsü
Aldanışın pek pahalıya mal olur sana.
Bilmezsin ne beladır bu tutulduğun büyü.
Dostça söylüyorum sana, koru kendini.
Çoban gülmüş, keşiş devam etmiş:
— Bak şimdiden saray aklını bozmuş.
Yılanı kamçı sanmış bir kör vardır hani,
Ona benzetiyorum seni:
Bu kör el yordamıyla dolaşırken
Soğuktan uyuşmuş bir yılana dokunmuş;
Kamçı sanıp almış zavallı,
Kuşağından düşürüp yitirdiği
Kendi kamçısı yerine.
Tanrı'ya şükürler edip yürürken
"Aman, nedir o elindeki?"
Demiş yanından geçen biri;
"At şu belalı hayvanı elinden:
Yılan o, yılan!"
"Hayır, kamçı," demiş kör.
"Yılan diyorum sana; ne çıkarım olabilir
Nefes tüketmekte; at şu musibeti."
"Ne diye atayım? Benim kamçım eskimişti;
Bu çok daha sağlam.
Kıskandın mı yoksa?"
Uzatmayalım, kör inanmamış,
Az sonra da öbür dünyayı boylamış:
Uyuşukluğu geçen yılan
Sokuvermiş körü kolundan.
Sana gelince, inan bana,
Bundan beteri gelecek senin başına.
— Ölümden beter ne olabilir? demiş çoban.
— Ne iğrenç şeyler, görürsün, demiş keşiş.
Dediği de çıkmış peygamber sözü gibi.

Aşağılık türlü saray dolaplarıyla
Kralda kuşku uyandırmışlar
Yargıcın ahlakı ve değeri üstüne.
Ne dedikodular, ne suçlamalar,
Ceza verdiği adamları kışkırtmalar.
Yargıç meğer ne mallara mülklere konmuş,
Ne konaklar, köşkler donatmış!
Kral görmek istemiş bu yaman zenginliği;
Bakmış hiçbir şey yok görünürde,
Yargıç hep o eski yargıç, yoksul, pejmürde:
Bütün sultanlığı buymuş adamın.
— Görünüşe aldanmayın, demişler;
Kıymetli taşlara yatırdı parasını;
Koca bir sandığı var dört bir yanı kilitli.
Kendi eliyle açmış sandığı kral,
Yüzsüz jurnalciler bakakalmış aval aval:
Açılan sandıktan çıka çıka
Çoban partalları çıkmış birkaç parça:
Bir takke, bir gocuk, bir çanta, bir değnek.
Bir de kaval olsa gerek.
— Hazinelerim, eski dostlarım, demiş çoban;
Yalan dolan, kıskançlık uğramaz semtimize.
Kavuşup sarmaşalım yeniden;
Çıkalım bu zengin saraylardan
Bir rüyadan çıkar gibi.
Kralım, bu taşkınlığımı hoş görün.
Düşeceğimi bilmiyor değildim,
Yükseklere çıkıverdiğim gün.
Fazla hoşlanıp burdan, kalkıp gidemedim.
Her insan gibi bende de
Yükselme tutkusu vardı bir nebze.

Balıklar ve Kaval Çalan Çoban

Anet kıza vurgun Tirsis çoban
Öyle yanık türküler söyler
Öyle sesler çıkarırmış ki kavalından
Mezarlarında ürperirmiş ölüler.
Bir gün yine türküleri, kavalıyla
Yürüyormuş bir dere boyunca.
Kırlarda türlü çiçekler açmış
Tatlı yeller esiyormuş çayırda.
Tirsis çoban bir de bakmış
Sevgilisi balık avlıyor oltasıyla.
Ama şu sersem balıklara bak ki sen
Tutulmuyorlar hiçbiri çoban kızına.
İnsan, hayvan, yüreği taştan
Her yaratığı duygulandıran çoban
Balıkları da büyülerim sanmış,
Ama aldanmış;
Şöyle bir türkü döktürmüş onlara:
— Ey bu akarsuların yurttaşları;
Bırakın sizin o ünlü su perisi
Bekleye dursun derin mağarasında da
Bin kez daha güzelini gelin görün;
Tutsağı olmaktan korkmayın bu güzelin.
Onun zulmü bizleredir yalnız;
Sizler güler yüzlü karşılanırsınız.
Korkmayın, canınıza kıymak istemiyor ki,
Billur gibi bir havuzda besleyecek sizi.
Bir kaçınız bu arada can verirse de
Ne mutlu ölene Anet'in ellerinde.
Hiçbir etkisi olmamış bu söylevin,,
Sağır ve dilsizmiş hepsi dinleyenlerin.
Tirsis çoban ne diller dökse nafile;
Ya, demiş, demek tatlı söz kâr etmiyor size.
Gitmiş upuzun bir ağ getirmiş

Balıklar sürüyle dolmuş içine;
Hepsini Anet'in ayakucuna sermiş.
Ey krallar, koyun değil insan güdenler,
Kimi zaman beyinsiz bir sürüye
Akıl vermek için boşuna nefes tüketenler:
Tatlılıkla getiremezsiniz onları yola.
Laf anlamazlara başka türlü davranmak gerek
Gücünüzü kullanıp ağlarınızı gererek.

İki Papağan, Kral ve Oğlu

Biri baba, biri oğlu iki papağan
Kral sofrasından geçiniyorlarmış.
İki yarıtanrı, onlar da baba oğul
Bu papağanlarsız edemiyorlarmış.
Dördü de yaşlarına başlarına göre
Candan bağlıymışlar birbirine
İki baba canciğermiş;
Uçarı yürekli iki oğul da
Bağdaşıyorlarmış nasılsa.
Sofrada, okulda bir prensle olmak
Ne şeref bir genç papağan için.
Prens, zalim bir cilvesiyle kaderin,
Başka kuşları da seviyormuş:
Bir serçe, çapkın mı çapkın,
Çevrenin en sevdalısı,
Bağlamış kendine genç prensi.
İki rakip kuş oynaşırken bir gün
Bütün delikanlılar gibi
Kavgaya çevirmişler oyunu.
Serçe, boyuna bakmadan,
Öyle gagalar yemiş papağandan,
Sürtmüş kanadı yere can çekişir gibi,
Kurtulmaz sanmışlar aldığı yaradan.
Prens kızıp öldürmüş papağanı.
Haberi yetiştirmişler babasına;
Zavallı ihtiyar ciyak ciyak bağırmış;
Ama ne kadar yolunsa, yırtınsa boşuna:
Konuşkan yavrusu gitmiş öbür dünyaya,
Konuşmaz olmuş daha doğrusu;
Öyle olunca da bir kızmış ki babası
Saldırmış kralın oğluna,
Oymuş iki gözünü birden
Ve kaçmış bir çamın tepesine saklanmış.

Orda, tanrıların kucağında,
Tadını çıkarıyormuş aldığı öcün,
Güvenlik içinde, kimseden korkmaksızın.
Kralın ta kendisi gitmiş çağırmış onu:
— Gel dostum, demiş ağlamak neye yarar?
Kin, öç, yas, bitsin artık bunlar.
Duyduğun acı ne kadar büyük de olsa
Haksızlığın bizden yana olduğunu
Söylemek zorundayım sana.
Oğlum sebep oldu bütün bunlara.
Oğlum mu dedim? Hayır, kaderin işi bu:
Çoktan yazmış ki alınlarımıza,
Ölecek birimizden birinin çocuğu,
Bu yüzden de öteki kör olacak.
Ne olur gelsen de kafesine,
İki baba birbirimizi avutsak?
Papağan demiş ki efendisine:
—- Sayın kralım, nasıl güvenebilirim sana,
Bu benim yaptığımı yaptıktan sonra?
Kaderden söz ediyorsun;
Beni kandıracağını mı sanıyorsun
Senin inançlarına sığmaz uydurmalarla?
Ama ister Tanrı yürütsün ister kader
Bu dünyanın işlerini,
Benim alnıma yazılmış olan da şu ki,
Bu çamın tepesinde
Ya da karanlık bir ormanın köşesinde
Bitireceğim son günlerimi,
Gözleri görmez olmuş oğlundan uzaklarda.
Onu gördükçe kızacaksın elbet bana.
Bilmez miyim, kral lokmasıdır öç almak,
Tanrılar öç alır da krallar almaz mı?
İnanmıyor değilim şu anda,
Sana ettiğim kötülüğü
Ama çok daha güvenli geliyor bana
Senin elinden, gözünden uzak olmak.

Canım kralım, git, uğraşma boşuna;
Bana haram artık seninle yaşamak.
Hem ayrılık azaltır öfkeyi, kini
Sevdanın da merhemi olduğu gibi.

Dişi Aslanla Dişi Ayı

Ana aslan yavrusunu yitirmiş;
Avcının biri almış götürmüş.
Öyle kükrüyormuş ki mutsuz ana
Rahatı kaçmış bütün ormanın.
Ne karanlığı, ne sessizliği,
Ne de başka büyüleri gecenin
Dindirmiş yaygarasını kraliçenin.
Hayvanların uyku girmez olmuş gözüne.
Sonunda dişi ayı gitmiş yanına:
— Komşu, demiş, bir şey soracağım sana:
Bu ormanda sen nice yavrular yedin,
Anası babası yok muydu hiçbirinin?
— Vardı.
— Vardı da, niçin onlar kulaklarımızı rahat bıraktılar?
Bunca ana susmuş, sen de sussana.
— Nasıl susarım?
Var mı benden mutsuz ana?
Ah! Oğlum gitti, oğlum!
Ben yaslar içinde ölmeye mahkûmum.
— Peki, ama seni buna mahkûm eden kim?
— Ah kaderim, bana kin besleyen kaderim!
Hep budur söylediği herkesin, her zaman.
Mutsuz insanlar, sizin için bu masal.
Nedir bunca yakınmalar boşu boşuna.
Her dertli, kaderi düşman bilir kendine.
Tanrıların Hekuba'ya ettiklerine bakıp
Kaderinize şükürler etsenize!

İki Serüvenci ve Tılsım

Hiçbir zafere çiçekli yollardan gidilmez.
Herakles ne yollardan geçmiş, geçmeyen bilmez.
Bu tanrıdan daha zor işler görmüş birine
Ne masallarda rastladım, ne tarihlerde.
Ama alın size bir kahraman ki
Bulup eski zaman tılsımlarından birini
Kondurmuş başına devlet kuşunu
Masal ülkelerinin birinde.
Bir şövalye ve yol arkadaşı
Bir direk görmüşler bir gün
Ve üstünde şöyle bir yazı:
"Ey serüven arayan yolcu!
Hiçbir gezgin şövalyenin
Bulamadığını bulmaksa muradın
Geç şu önündeki selden öteye;
Taştan bir fil göreceksin yerde yatan
Al onu kucağına ve götür bir solukta
Başı göklere değen dağın karşı tepesine."
Şövalyelerden biri su koyvermiş:
— Ya sel azgınsa, demiş;
Ya sular derinse? Hadi geçtik diyelim:
O fili kucaklamak da ne oluyor?
Ne gülünç bir iş bu!
Bunu yazan sivri akıllı, diyelim ki
O biçim bir fil hazırlamıştır ki
Dört beş adım taşıyabilir insan;
Ama dağın ta tepesine çıkarmak.
Hem de soluk moluk almadan?
Ölümlülere göre bir iş değil bu.
Ha bak, bu fil eğer cüceler cücesiyse,
Erken doğmuş, minnacık bir filse,
Değnek ucunda taşınabilirse o başka!
O zaman da şerefi nerde bu işin?

Bu yazı alay ediyor gelen geçenle:
Bir çocuk bulmacası bu, bir martaval;
Ama sen istersen filinle kal.
Şövalyelerin fazla akıllısı gitmiş,
Fazla serüven meraklısı kalmış,
Körü körüne atılmış sele,
Akıntılara, derin sulara
Aldırmamış bile.
Ve yazıttaki fili görmüş öbür kıyıda.
Almış götürmüş dağın tepesine.
Bakmış dümdüz bir yer ve bir şehir var orda.
Kucağındaki fil bağırmış birdenbire
Ve silahına sarılan kopmuş gelmiş,
Başka kim olsa hemen bırakır kaçarmış,
Bizimki, kaçmak şöyle dursun,
Canını pahalıya satmak,
Kahramanca ölmek sevdasına düşmüş.
Ama bir de ne görsün bizim şövalye:
Ölmüş krallarının yerine
Taç giydirmek istiyorlar kendisine
İstemem yan cebime koyun demiş,
Nasıl kalkarım altından bu yükün? demiş.
Sixtus'un papa seçilince dediği gibi.
(Papa olmak, kral olmak,
Bir belaya uğramakmış sanki.)
Ama anlaşılmış çok geçmeden yeni kralın
Hiç de yürekten olmadığı nazlanmasının.
Kör talih kör atılganlığın ardından gider.
Akıllı kişi kimi zaman iyi eder
İşe atılmakla akla sormadan,
Ya da aklı uzun boylu yormadan.

La Rochefoucauld'ya

İnsanların davranışlarına bakıp da
Türlü durumlarda nasıl, ne kadar
Hayvanlara benzediklerini gördükçe
Çok kez şöyle demişimdir kendi kendime:
Hayvanların kralı geçinen insan
Daha az kusurlu değil uyruklarından.
Ruh denen hazineden her yaratığa
Bir şeycikler vermiştir doğa:
Bir mayadan yaratılmış bütün canlılar.
Bu sözümü destekleyen örnekler var:
Ben çok kez, av saatlerinde,
Ya güneş sular ülkesine dönerken
Ya da sabah tüllerine bürünürken
Geceyle gündüzün buluşma yerinde
Bir orman kıyısına gider
Tırmanırım bir ağacın doruğuna
Ve oradan, yeni bir Zeus gibi,
Kendi Olymposumun tepesinden,
Yıldırım yağdırırım birden
Gafil bir tavşanın başına.
Bütün ötekiler fundalık üstünde,
Göz tetikte, kulak kirişte,
Kekik kokulu otlara saldırırken,
Bakarım yok oluvermişler ortadan.
Tüfek sesini duymaz bütün sürü
Yeraltı sığınaklarında alır soluğu.
Ama tehlike unutulur; o büyük korku
Dağılıverir çok geçmeden.
Ve tavşanlar eskisinden daha şen
Gelirler gene tüfeğimin önüne.
İnsanlar da öyle değil midir sanki?
Fırtına kopunca nasıl kaçışır
Can derdine düşer de hepsi,

Limana varır varmaz gemi
Hazırlanırlar yeniden atılmaya
Aynı rüzgârlarla aynı belalara.
Tıpkı tavşanlar gibi çıkar
Kader tüfeğinin önüne gelirler.
Bir örnek verelim bu ortak yana:
Yabancı köpekler, yurtlarından uzakta,
Bir yerden geçmeye kalktılar mı
Seyredin yerli köpeklerin bayramını.
Kan dökme gayretiyle gözleri döner,
Havlaya dişleye kovalarlar
Yabancıları sınır dışına kadar.
Yükselme, para pul, şan şeref kaygısı da
Aynı şeyi yaptırıyor, pekâlâ,
Nice davetlilere, nice dalkavuklara,
Her meslekten nice insanlara.
Hepimizin saldırdığı görülür bir yerde
Dışarıdan gelenlerin üstüne.
Yosmalarla yazarların ortak huyudur bu:
Yeni bir yazar çıkageldi mi yandı!
Çöreğin başında az kişi bulunacak:
Düzen böyle kurulmuş:
Çıkar korunacak.
Başka örnekler verebilirim yüzlerce;
Ama sözün en kısası en iyisi bence.
Sanatın bütün ustalarından öyle gördüm.
En güzel konularda bile,
Bir şeyler bırakmalı derim
Bizi dinleyenlerin düşüncesine.
Onun için burada bitirmeyelim sözü.
Sağlam bir yanı varsa söylediklerimin
Size borçluyumdur onu La Rochefoucauld.
Siz ki, büyük olduğunuz ölçüde
Alçakgönüllüsünüz, üstelik de
Sıkılmadan dinleyemezsiniz bilirim,
En yerinde, en hak edilmiş övgüleri;

Siz ki, çoktan bilinen adınız sanınızla
Şeref kazandırmışsınız Fransa'ya,
Büyük adları en bol yetiştiren bu ülkeye,
Haddim değil benim size övgüler sunmak
Hor görülen masal kitaplarımda.
Yalnız izin verin de bari herkes öğrensin
Konusunu sizden aldığımı bu şiirin.

Tüccar, Beyzade, Şehzade ve Çoban

Yeni dünyalar arayan dört ortak,
Batan bir gemiden kurtulmuşlar, yarıçıplak.
Biri tüccar, biri beyzade,
Biri şehzade, biri de çoban sadece...
Mutsuz kaptan Melissaire'in başına gelen
Onların başına da gelmiş:
Karın doyurmak için bu dört aylak
Para dilenir olmuşlar gelen geçenden.
Başka başka yerlerde doğmuş bu insanları
Hangi kader getirmiş bir araya
Orası çok uzun bir hikâye.
Bir gün bir çeşme başında oturmuşlar
Fakirler arası bir Danıştay kurmuşlar.
Şehzade başlamış kendisi gibi büyüklerin
Başlarına gelen belaları sayıp dökmeye.
Çoban demiş ki:
— Durmayalım üstünde
Eski serüvenlerimizin.
Ne iş gelirse elimizden, koyalım ortaya;
Bulalım çaresini ortak derdimizin.
Yanmak yakınmak neye yarar,
Çalışalım, yollar yolunu bulur çalışan!
Bir çoban böyle konuşur mu diyeceksiniz;
Konuşur elbet, neden konuşmasın?
Sizce bütün aklı fikri
Yalnız taçlı kafalara mı verdi Tanrı?
Her koyun gibi her çoban da
Dünyadan habersiz kalacak değil ya!
Üç dert ortağı hak vermişler çobana
Tüccar demiş:
— Ben aritmetik bilirim
Ayda şu kadara ders veririm.
— Ben politika öğretirim, demiş şehzade.

Beyzadeyse armaların dilinden anlarmış
— Bir okul açar, armaları anlatırım, demiş:
Amerika'da kimsenin umurundaymış gibi
Armaların o ahmakça kendini öven dili.
— Durun, demiş çoban, güzel konuştunuz
Ama ayın otuz gün olduğunu unutuyorsunuz.
Neyle geçineceğiz ay sonuna kadar?
Bilgilerinize güvenip aç mı kalacağız?
Bana verdiğiniz umut güzel, ama uzak.
Karnım aç benim, yarın bizi kim doyuracak?
Tanrı'ya bıraksak bile yarınımızı,
Bu akşam nasıl doyurabiliriz karnımızı?
Onu düşünmemiz gerek hepsinden önce.
Yiyecekten haber vermiyor sizin bilimler,
Benim ellerim belki verir.
Bunları söylemiş ve sözü uzatmadan
Kalkmış bir ormana gitmiş çoban,
Demet demet çalılar toplayıp gelmiş.
Satılan çalıların parasıyla
O gün de karınları doymuş, ertesi gün de.
Yoksa bizim öğretmen adayları açlıktan
Bilgilerini öbür dünyaya götüreceklermiş.
Şu çıkıyor ki bu serüvenden
Pek o kadar bilgin olmadan da
Karnını doyurabilir insan
Sağlam, kestirme yardımı eldir sağlayan
Yararlanıp doğanın nimetlerinden.

ON BİRİNCİ KİTAP

Aslan

Kaplan padişahmış bir yerde;
Bütün hayvanlar emrine amade:
Çayırlarında öküz, inek sürü sürü,
Ormanlarında geyik tümen tümen:
Koyun dersen ovalar dolusu.
Derken bir aslan doğmuş komşu ormanda
Ufacık, tombalak bir aslan yavrusu.
Maşallah demeye gitmiş kaplan;
Yavru da elini öpmüş amcasının:
Büyükler arasında böyle gerek.
Dönüşte kaplan çağırmış veziri tilkiyi
Ve anlatmış mutlu olayı.
Tilki kaçın kurası, sevinir mi böyle şeye?
Tutmuş çenesini, başlamış düşünmeye.
— Ne o? demiş kaplan;
Korkuyor musun yoksa benim komşucuktan?
Babası ölmüş, anası iki büklüm,
Ne yapabilir zavallı yetim?
Acımak gerek böylesine;
Kendi başını kurtarsa yeter,
Başkasına saldırmak nesine?
Tilki başını sallamış:
— Bu türlü yetimlere acımam ben, demiş;
Böylesine ya kendini sevdirecek, yaranacaksın,
Ya da erkenden icabına bakacaksın.
Dişi, pençesi bir büyüdü mü,
İş işten geçmiş ola.
Bir an kaybetmeye gelmez, Haşmetlim;
Ben bunu bilir, bunu derim.
Üstelik fala da baktım demin:
Kanlı savaş günleri yakın.
Bu aslan kasıp kavuracak ortalığı.

Ya dostluğunu kazanmaya bakmalı,
Ya şimdiden soluğunu kesmeye.
Tilki ne söylese boşuna;
Padişah yatmış gaflet uykusuna.
Yalnız o mu? Bütün millet, toptan.
Bu arada küçük aslan olmuş mu sana koca aslan!
Başlamış imdat çanları çalmaya,
Korkudan herkeste şafak atmaya.
Ne yapmalı, ne etmeli?
Kimden yardım istemeli?
Vezire başvurulmuş gene,
Bir of çekip demiş ki tilki:
— Telaş edip aslanı kızdırmayın bari
Olan oldu, ne yapsanız boşuna.
Şuradan buradan yardım gelip de ne olacak?
Gelenlerin karnı nereden doyacak?
Hem aslana koyun, hem bir sürü aç kurda.
İyisi mi doyurun aslanı, olsun bitsin;
Onun gücü bizim birleşiklerin topundan üstün,
Ne diye sırtımızdan geçinsinler boşuna?
Aslanın üç dostu var yalnız, hem de bedava:
Korkmazlığı bir, gürbüzlüğü iki, uyanıklığı üç.
Atın hemen önüne bir koyun, doymazsa bir daha.
O da yetmedi mi, bir öküz verin,
Hem de en beşlisini, esirgemeyin,
Yoksa bütün sürünün gittiğinin resmidir.
Tilkinin bu öğüdü tutulmamış,
Üzüntüden ölmüş zavallı.
Ama Kaplanıştan ve daha bir sürü İstan
Bir şey kazanmamış dayatmaktan:
Aslan hepsini haklayıp geçmiş başa
Ya aslandan yana olun,
Ya da bırakmayın aslan olsun!

Zeus ve Oğlu

Zeus'un bir oğlu olmuş;
Babasına çeken bu oğulun ruhu
Alabildiğine tanrısalmış.
Çocuk ruhu hiçbir şeyi sevmez
Onunkiyse kendini çok tez
Sevme sevilme kaygılarına salmış.
Onda birleşen akıl ve sevgi
Geride bırakmış zamanı, o zaman ki
Her mevsimi ne çabuk getirir zaten.
İlkin güler yüzlü otlar-çiçekler olmuş
Olympos'lu gencin yüreğini çelen.
Tutkunun bütün hallerini yaşamış:
İnce duygular, tatlı ürperişler,
Ahlar, vahlar, hepsini, hepsini tatmış.
Zeusoğlu'nun doğuştan bir başka iç zenginliği varmış
Öteki tanrıların çocuklarından.
Eskiden çok âşık olmuş da sanki
Yeniden yaşıyor gibiymiş o günleri:
Öylesine kusursuzmuş sevgi işlerinde.
Ama Zeus öğrenim görmesini istemiş.
Toplamış tanrıları, demiş:
— Bugüne dek Tek başıma çektim çevirdim evreni.
Ama o kadar değişik işler var ki
Bunları yeni tanrılara dağıtmam gerek.
Bu sevgili oğlumu almalıyım ele
Kanı benim kanım, üstelik de şimdiden
Her yanda tapınaklar kurulmuş ona.
Her şeyi bilmeli ki hak etsin
Ölümsüzler katına yükselmeyi.
Böyle demiş eli şimşekli tanrı.
Ötekiler alkışlamış:
— Bu üstün zekâ
Her şeyi çabucak kavrar demişler.

Savaş Tanrısı atılmış hemen:
— Ben sanatımı kendim öğretirim ona,
Ne kahramanlar yetiştirdi bu sanat, demiş;
Ne şanlar, ne ülkeler kazandırdı Olympos'a.
— Ben de çalgı öğretmeni olurum onun, demiş sarışın ve bilgin Apollon.
— Ben de, demiş aslan postlu Herakles,
Yenmesini öğretirim ona kötülükleri;
Dizginlemesini zehir saçan azgınlıkları,
Yüreklerde ölüp dirilen o ejderhaları.
Yumuşak keyiflerin düşmanıyım ben,
Çiğnenmemiş yeni yollar öğrenir benden
Erdem adımlarıyla şereflere götüren.
Sıra Sevgi Tanrısı'na gelince
— Benimle öğrenemeyeceği şey yoktur.
Sevginin dediği doğrudur;
Neyin hakkından gelinmez
Kafa istekle birleşir birleşmez.

Çiftçi, Köpek ve Tilki

Kurt da, tilki de belalı komşulardır:
Ben olsam onlara yakın ev kurmam.
Bir çiftçinin tavuklarını dikizliyormuş.
Tilkinin biri sabah akşam.
Kurnazların kurnazı olduğu halde
Bir türlü gerçekleştirememiş nedense
Tavuklar üstüne kurduğu hayalleri.
Açlık bir yandan, can korkusu bir yandan:
Nasıl çıksın tilki işin içinden.
— Hey Allahım, demiş; şu bir sürü enayi
Korkusuzca hiçe mi sayacaklar beni?
Nedir çektiğim: Git gel, çalış, didin,
Bin bir türlü kurnazlık düşün.
Bu arada şu kaba köylü yan yatsın.
Keyfine baksın evinde;
Horozu tavuğu satsın, para kazansın;
Kesip, haşlayıp çengellere assın;
Bense, usta geçinen ben, ben tilki,
Fit olayım kart bir horoza bile!
Sorarım öyleyse Sayın Zeus Baba'ya,
Ne diye bu tilkilik işini verdi bana?
Zeus'a da, Olympos'a da yemin:
Duyacaklar nasıl öç aldığını tilkinin.
Beklemiş, dünyayı afyonlamakta cömert
Sisli, puslu bir geceyi.
Bakmış horul horul uyuyor millet:
Ev sahibi, uşakları, köpekleri,
Horozları, tavukları, piliçleri.
Üstelik çiftçi, alay eder gibi tilkiyle,
Kümes kapısını açık bırakmış, budala.
Tilki bir tur atıp çevrede
Girmiş ne zamandır girmek istediği yere.
Kasmış kavurmuş, kana boyamış ortalığı.

Gün ağarınca serilmiş gözler önüne
Zalim tilkinin neler yaptığı:
Sürüyle ölü, kan revan içinde.
Güneş görmemek için bu korkunç sahneyi
Dönecekmiş nerdeyse çıktığı denize.
Böylesini güneş yalnız, Apollon'un
Mağrur Agamemnon'a kızıp da
Çevresine ölüm saçtığı zaman görmüş:
Bir gece içinde
Bütün Yunan ordusu kırılmış neredeyse.
Bir de azgın Aias, çıkıp çadırından
Koyunları, tekeleri kesip biçtiği zaman,
Kof öfkesiyle öldürdüğünü sanarak
Rakibi Odysseus'u ve ona haksız yere
Akhilleus'un silahlarını verenleri.
Tilki Aias kesilip tavukların başına,
Almış götürmüş götürebildiğini,
Üst tarafını bırakmış serili yerde.
Bütün yapabildiği çiftçinin,
Başına böyle işler gelen her çiftçi gibi,
Bağırıp çağırmak olmuş adamlarına
Ve en çok da köpeğine:
— Geberesi hayvan, demiş, boğmalı seni;
Haber verip önleyemez miydin bunu?
— Ya siz, demiş köpek, sizin aklınız neredeydi?
Siz mal sahibi, siz horoz tavuk yiyen ağa,
Siz kümesi kapamadan uyuyacaksınız da,
Ben köpek, hiçbir çıkarım olmadan,
Ben mi olacağım tatlı uykularımdan?
Doğru söylemiş köpek;
Hep beğenirdik bu sözleri
Bir efendi ağzından işitsek.
Ama söyleyen köpek olduğu için sadece,
Dinlememiş bile kimse.
Basmışlar zavallıya kırbacı.
Ey sen, herhangi bir aile babası,

(Bu şerefini hiç kıskanmadım doğrusu)
Sen uyurken başkasının gözüne güvenmek
Pek akıl kârı olmasa gerek.
En geç sen yat,
Kapıları da kendin kapat.
Önem verdiğin bir işte
Hiçbir aracıya güvenme.

Bir Moğolun Rüyası

Eskiden bir Moğol, Moğolistan'da,
Bir veziri cennette görmüş, rüyasında.
Cennette vezir olmaz, ama görmüş işte adam;
Hem de hurili melekli bahçelerde.
Aynı rüyada gördüğü bir dervişse
Cehennem alevlerinde yanıyormuş;
En mutsuzlar bile açıyormuş adama.
Bunda bir iş var, demiş Moğol uyanınca:
Cehennemlik cennette, Cennetlik cehennemde!
Gitmiş rüyadan anlayan birini bulmuş;
Böyle böyle, demiş, bu ne biçim düş?
— Merak etmeyin, demiş rüyacıbaşı;
Karanlık değil bu rüyanın anlamı.
Bu işlerden biraz anlıyorsam, bence,
Tanrılar bir öğüt vermek istemiş size:
O vezir zaman zaman bırakıp sarayları,
Tek başına bir köşeye çekilirmiş;
O dervişse ikide bir bırakıp köşesini,
Vezire yaranmaya gelirmiş.
Bu yoruma diyecek yok ama
Ben de bir çift söz etmek isterim
Yalnızlık sevgisinden yana:
Neler neler bulur köşesinde insan
Başı belaya girmeden;
Ne temiz keyifler tadar, bedava;
Gökten rahmet yağar gibi üstüne.
Ne gizli tatlar bulmuşumdur yalnızlıkta!
Nerede o eskiden, herkesten uzakta,
Serin gölgeliklerinde yattığım yerler?
Bir gitsem, kim karışır orada keyfime?
Bir silinse kafamdan saraylar, şehirler;
Dokuz Kızlar seslense yine gökten,
İçimde uyuyan şaire.

Görmediklerimi gösterseler bana yukarıda,
Yıldızlarla kıpır kıpır karanlıklarda.
Öğrensem serseri gezegenlerden
İnsanoğlunun kaderini,
Geçmişini geleceğini.
Bu büyük düşünceler beni aşsa bile
Oturur seyrederdim dünyayı
Dere kıyısında, bir çimende.
Şiir yazardım allı morlu
Çiçek açar gibi kıyılarda.
Altını gümüşü eksik olsun dünyanın
Yaldızı, ceviz kaplaması neme gerek
Yattığım odanın?
Daha mı derin, daha mı tatlı sanki
Zengin yerde uyunan uyku?
Çekilir uyurum tenha köşemde.
Ölülere karışma vaktim gelince de
Gözüm arkada kalmadan,
Alır başımı giderim
Kalenderce yaşadığım dünyadan.

Aslan, Maymun ve İki Eşek

Aslan ahlak dersi almak istemiş
Ülkesini daha iyi yönetmek için;
Çağırtmış maymunu bir gün:
Çünkü hayvanlar arasında maymun
Bizde üniversite hocası neyse odur.
Hocanın verdiği ilk ders şu olur:
— Yüce Kral, der, bilgece bir yönetim için
Yurtseverliğin daha ağır basması şarttır
Genel olarak özseverlik denilen
Bir çeşit duygudan ki bu duygu
Biz hayvanlarda görülen
Bütün kusurların başlıca kaynağıdır.
Bu duyguyu koparıp atmak
Öyle bir günde başarılacak
Küçük işlerden değildir.
Ne mutlu bize eğer bu sevgiyi
Biraz olsun dizginleyebilirsek,
Bu yolu tutmakla yüce Sultanımız İki şeye düşmekten kurtulur:
Gülünç olmak bir, haksız olmak iki.
Yüce Sultan demiş ki:
— Sen bu iki şeyi iki örnekle anlat.
Her soy, her meslek, demiş hukuk doktoru.
(En başa da bizimkini koyabilirim)
Kendini üstün sayar, hem de kat kat,
Başkalarının tümünden:
Bütün ötekiler görgüsüz, bilgisizdir
Hepsi akla karşı saygısızdır.
Bol keseden hep atar tutarız böyle.
Özseverlik bir başka oyun oynatır bize:
Kendimizi değil de benzerimizi yüceltiriz;
Benzerimizi çıkardık mı göklere
Biz de ardından yükseliriz.

Yukarıda bütün söylediklerimden şu çıkar ki
Bu dünyada nice üstünlükler sahtedir;
Bilgiçlik eden, ün sağlamayı becerenler
Bilginlerden çok bilgisizlerdir.
Geçen gün önümde yürüyen iki eşek
Sözü biri bırakıp biri alarak
Övdükçe övüyorlardı birbirini.
Biri şöyle diyordu meslektaşına:
"Aman bayım, ne haksız, ne budala, değil mi
İnsan denen o sözde kusursuz yaratık?
Neden dil uzatır bizim şanlı adımıza?
Nerede cahil, kaba, sersem birini görse
Eşek diyor hemen, bu ne küstahlık!
Bir söz daha ediyor böyle yersizce:
Anırmak diyor bizim söylevlerimize.
Gülünç oluyor doğrusu insanlar,
Bizi alçaltıp kendilerini yücelttikçe.
Ne demek? Siz konuştunuz mu örneğin,
Onların hatiplerine susmak düşer.
Anıran onlar asıl, ama ne derse desinler:
Siz beni anlıyorsunuz,
Ben de sizi anlıyorum ya, yeter.
Hele nedir o sizin, türkü söylerken
Çıkardığınız tanrısal sesler!
Bülbül acemi çaylak kalır yanınızda;
Ayağınıza su dökemez Tenor Lamber."
O bitirince aldı öteki:
"Aman Üstat, asıl güzel ses sizinki..."
Bu minval üzere pohpohlaşan bu iki eşek
Bununla yetinmeyerek
Gidip şehir şehir dolaşır dururlar
Birbirinin eşekliğini överek.
Her biri aklı sıra yükselecek
Benzerlerini çıkardığı göklere;
Verdiği değer dönüp kendine gelecek.
Böyle çoklarını tanırım ben,

Yalnız eşekler arasında değil,
Kaderin daha yüksek yerlere oturttuğu
Nice ağalar beyler arasında.
Korkmasalar haşmetli diyecekler birbirine
Sayın, soylu sözlerini küçümseyerek.
Belki gereğinden fazla ileri gittim,
Ama Haşmetli Efendimiz bunları
Bir sır olarak saklarlar sanırım.
Efendimizin benden istedikleri
Bir örnek vermekti sadece
Özseverliğin bizi nasıl gülünç edeceğine.
Haksızlığa nasıl düşürdüğüne gelince
O bahis daha uzundur,
Bir başka güne kalsa daha iyi olur.
Sözü böylece bitirmiş maymun.
Kimselerden duymadım sayın doktorun
Haksızlığa nasıl bir örnek verdiğini.
Vermemiştir, çünkü o bahis netameli.
Bizim yaman hocaysa elbet biliyordu
Bu aslanın ne mene bir haşmetli olduğunu.

Kurtla Tilki

Ezop tilkiyi neden tutar enikonu?
Kurnazlıktan yana eşi yoktur diye mi?
Gerçekten öyle midir bilmem doğrusu:
Canını kurtarmak ya da can almak gerekti mi
Kurt daha az mı marifetlidir?
Bana kalırsa o daha çok oyunlar bilir
Ustamla tartışabilirim bu konuda.
Ama şu anlatacağım olayda
Tilkiye düşüyor bütün şeref payı.
Tilki bir gece sapsarı dolunayı
Issız bir kuyunun dibinde görmüş.
Bu yusyuvarlak ışıltılı nesne
Kocaman bir peynir gibi gelmiş kendisine.
Kuyuda asılı iki bakraç varmış
Biri inerken öteki çıkarmış.
Açlıktan gözü dönmüş tilki ne yapsın,
Atlamış kuyu dibindeki bakracın
Yukarıda tuttuğu bakraca
Ve hop inivermiş aşağıya.
Peyniri ara da bul suda!
Yukarı da çıkabilirsen çık:
İşte şimdi yandık, demiş bizimki.
Öyle ya nasıl çıkabilir?
Bir başka aç çıkagelecek de
Aynı görüntüye kanacak da
İnmek için aynı yola başvuracak
Ve o belasını bulurken
Tilki havalanıp paçayı kurtaracak.
İki gün geçmiş, ne gelen var ne giden.
Bu arada zaman hiç durur mu
Kemirip oymuş yine bir yanağından
Ay sultanın değirmi gümüş yüzüğünü.
Tilki arpacı kumrusu gibi düşüne dursun

Kurt çelebi su ararken yana yana
Gelmiş ötesini berisini yoklamış kuyunun.
Tilki bağırmış: Arkadaş, buraya bak
Gel bir ziyafet çekeyim sana.
Nedir biliyor musun şu gördüğün sarı yuvarlak?
Bir peynir ki tadına doyamazsın;
Orman Tanrısı yapmış bunu,
Tanrıça Io'nun sütünden
Hani o inek olmuş Tanrıçanın.
Zeus hastalanacak olsa günün birinde
Bu peynirle iştahı geliverir yerine.
Ben şu kıyısını yedim doydum,
Tüm kalanı senin olsun, bol bol ye.
Bir bakraç var ya yukarıda, onu ben koydum
Atla üstüne in aşağıya.
Tilkinin can havliyle uydurduğu bu masalı
Kurt yutmuş, boş bulunmuş zavallı!
Atlamış bakraca bütün ağırlığıyla
Ve tilki öteki bakraçla fırlamış yukarıya.
Pek o kadar gülmeyelim kurda
Bizim aramızda da
Böyle masalları yutanlar vardır:
İnsan korktuğuna ya da arzuladığına
Çok kolay inanır.

Tunalı Köylü

Görünüşüne aldanmamalı kimsenin
İyi bir öğüttür bu, yeni değilse de.
Fare yavrusunun yanılgısıyla da
Doğrulamak istediğim buydu benim.
Bugün de Sokrates Baba'yı
Ve Ezop'u öne sürebilirim,
Bir de Tuna kıyılarından bir köylüyü.
Marcus Aurelius çizmiştir
Sadık bir portresini bu köylünün.
Ötekileri herkes bilir;
Köylüye gelince şöyle bir insan düşünün:
Tepeden tırnağa kıllar içinde
Bir ayı, iyi yalanmamış gibi hem de.
Gözleri kalın kaşlar içinde saklı;
Çarpık bakışlı, kıvrık burunlu, kalın dudaklı.
Sırtında keçi postundan bir gömlek,
Belinde ince sazlardan bir kuşak.
Bu adamı Tuna'nın yıkadığı kentler
Elçi olarak Roma'ya yollamışlar.
O zamanlar açgözlü Romalıların
El atmadıkları yer yokmuş dünyada.
Elçi gelmiş ve şu söylevi çekmiş:
— Romalılar, demiş, ve ey sizler,
Oturmuş beni dinleyen senato üyeleri;
Dilerim tanrılar desteklesin beni;
Dilimi dizginleyip süren ölümsüzler
Geri alacağım sözler söyletmesin bana.
Onlar yardım etmese insanoğluna,
Kötülük ve haksızlık sarar dünyayı;
Tanrı'yı dinlemeyen çiğner kanunlarını.
Biz dinlemedik de ne oldu bakın:
Doymaz pençesine düştük Roma'nın.
Çektiklerimiz kendi günahlarımız yüzünden

Roma'nın zaferlerinden daha fazla;
Korkun, Romalılar, korkun tanrılardan,
Bir gün ağlatır, aç bırakırlar sizi de;
Bizim elimize verip, haklı bir dönüşle,
Size verdikleri silahları bir gün
Amansız öçlerinin alınması için.
Bir öfkelendiler mi siz efendilerimiz
Bizim kölelerimiz olabilirsiniz.
Biz niçin köleniz olalım sizin?
Bunca milletin en iyisi siz misiniz?
Hangi hakla efendisi oldunuz dünyamızın?
Ne diye gelir zehir edersiniz
Bunca zararsız insana yaşamayı?
Bizler tarlaların bereketiyle
Yaşayıp gidiyorduk barış içinde.
Çifte, çubuğa, türlü zanaatlara
Yatkındı ellerimiz.
Cermenlere ne öğrettiniz sanki siz?
Hünerli elleri, sağlam yürekleri vardı.
Sizler gibi gözü doymaz olsalar,
Ve kaba güçlerini kullansalar,
Belki imparatorluğu onlar kurar
Ve sizden daha insanca yönetirlerdi.
Anlatsam aklınız almaz
Valilerinizin bize ettiklerini;
Bunlar tapınaklarınızın şanına sığmaz;
Tanrıların gözü üstünüzde, bilesiniz.
Bütün gördükleri korkunç, kanlı sahneler,
Tanrıları, tapınakları hiçe sayma,
Azgınlığa varan bir kazanç tutkusu.
Doymak nedir bilmiyor gözü
Roma'dan gelenlerin başımıza.
Toprağın, insan emeğinin tüm ürünleri
Az geliyor bu sizin adamlarınıza.
Çekin onları, istemiyoruz artık
Toprağı onlar için bellemek.

Köyü kenti bırakıp dağlara kaçar olduk,
Çoluğu çocuğu yüzüstü bırakarak.
Ayılarla düşüp kalkıyoruz yalnız,
Dünyaya yeni mutsuzlar gelmesin,
Roma'nın ezdiği bir memleketin
Nüfusu çoğalmasın, azalsın diye.
Doğmuş çocuklarımıza gelince,
Büyümeden ölmelerini diliyoruz.
Mutsuz yaşatmakla kalmıyor bizi valiler,
Günaha giriyor, cinayetler işliyoruz.
Çekin onları; çıkarcılık ve kötülük
Bize bütün öğrettikleri.
Sonunda Cermenler de onlar gibi
Gözü dönmüş birer yağmacı kesilecek.
Başka ders almadım Roma'yı gördüm göreli:
Hediyeler, rüşvetler vereceksin;
Bulunmaz Hint kumaşları bulup getireceksin;
Boşuna güvenir, başvurursun kanunlara:
Uzattıkça uzatır işi kanun adamları.
Pek hoşunuza gitmemiş olsa gerek
Bu fazla sert sözlerim benim.
Ölümle cezalandırın razıyım,
Yüreğimden çıkarıp söylediklerimi.
Böyle deyip yüzükoyun yatmış elçi.
Şaşırmış, hayran kalmış herkes.
Bu yaman yürek ve sağduyu karşısında.
Boynunu vuracak yerde
Patrislik payesi vermişler bu vahşiye,
Bu söylevden ancak böyle öç alınır diye!
Valiler değiştirilmiş ve senato
Zapta geçirilmesini istemiş
Bu adamın bütün söylediklerinin,
Örnek olsun diye gelecek söylevcilere.
Ama tabii bu moda
Pek uzun sürmemiş Roma'da.

İhtiyar ve Üç Delikanlı

Seksenlik bir ihtiyar ağaç dikiyormuş.
— Ev yapsa neyse, ağaç dikiyor bu yaşta,
Diye alay ediyormuş üç delikanlı,
Bunamış sandıkları ihtiyarla.
— Allah rızası için, demişler, söyler misin,
Ne hayrını göreceksin bu yaptığın işin?
Nuh kadar yaşayacak değilsin ya:
Ne diye eziyet edersin kendine
Senin olmayan bir gelecek için?
Geçmişte ettiklerini düşün artık sen;
Vazgeç bu umutlar, bu engin düşüncelerden.
Bize göre işler bunlar.
— Hiç de öyle değil, demiş ihtiyar;
Her dikilen geç büyür ve az sürer;
Sizin de benim de ömürlerimizse
Birer iplik Tanrıların elinde.
Kısa sayılır hepsi, uzun da sürse.
En son hangimiz görürüz mavi gökleri?
Kim bilir bir an sonra ölmeyeceğini?
Torunlarımın torunları, ne mutlu bana,
Bu ağacın gölgesinde otururlarsa.
Başkalarını sevindirmek az şey mi?
Bu zevki almak mı istiyorsunuz elimden?
Meyve kadar tatlı bu zevkin kendisi,
Hem öyle bir meyve ki bu, yarın da,
Yaşadığım her gün de tadabilirim onu.
Kim bilir, belki siz yatarken mezarda
Ben görürüm yine günlerin doğuşunu.
İhtiyarın dediği gibi olmuş:
Delikanlılardan biri denizde boğulmuş
Amerika seferine yeni çıkmışken.
Öteki, devlet kuşunu avlamak için
Savaş Tanrısı'nın buyruğunda cenkleşirken

Beklenmedik bir kazaya kurban gitmiş.
Üçüncüsü aşılamak istediği
Bir ağaçtan düşerek ölmüş.
İhtiyar ağlamış her üçü için de
Ve mezar taşları üstüne
Bu anlattıklarımı yazdırmış.

Farelerle Baykuş

Hiç söze başlamayın sakın:
"Dinleyin, bir harika anlatacağım" diye.
Nereden bilirsiniz dinleyenlerin
Şaşacaklarını sizi şaşırtan şeye?
Ama alın size bir olay ki,
Bu verdiğim öğüdü çürütecek belki.
Bir mucize size anlatacağım şey,
Masal değil, gerçeğin ta kendisi.
Çok yaşlı bir çamı kesmiş devirmişler yere:
Bir baykuşun sarayı varmış meğer içinde.
Atropos'un tercümanı bu asık yüzlü kuş
Çamın zamanla oyulmuş mağaralarında
Bütün bir beylik kurmuş.
Kulları arasında en çok da
Yağ tulumu gibi ayaksız fareler varmış.
Baykuş buğdayla beslediği bu farelerin
Ayaklarını kendi gagasıyla kesmiş.
Baykuşun ince hesaplarına bakın siz:
Hazret bir tarihte sürüyle fare avlamış;
Bakmış kaçıyor sarayına getirdikleri,
Ayaklarını kesmekte bulmuş çareyi.
Ayaksız fareleri yiyormuş birer birer,
Bugün birini, yarın ötekini.
Hepsini birden yemek hem olur iş değil,
Hem de sağlık bakımından netameli.
Bizimki kadar işliyormuş aklı
Yiyecek veriyormuş ölmesinler diye
Yiyecek olduğu farelere.
Gelsin şimdi bir Descartes'çı filozof da
Bu baykuş bir saat, bir makinedir desin bana!
Kapayıp beslediği bir sürü fareyi
Kaçamaz hale getirme fikrini
Hangi zemberek verebilirdi ona?

Bu da akıl yürütme değilse eğer
Ben aklın ne olduğunu bilmiyorum demektir.
Baksanıza neler düşünmüş baykuş:
Fare milleti tutuldu mu kaçabilir,
Onun için tutar tutmaz yiyeceksin;
Ama hepsini birden yiyemezsin;
Kaldı ki yarınlar için de lâzım yiyecek;
Öyleyse artan fareleri beslemek gerek.
Ya kaçarlarsa? Bunu nasıl önlemeli?
Ayaklarını dibinden kesmeli.
Hangi davranışları insanların
Bir amaca daha iyi yönelir, söyleyin.
Aristo ve Aristocuların
Bu değil mi öğrettikleri, sorarım size,
Düşünebilmek için gereğince?
Bu anlattığım bir masal değil:
Ne kadar garip, ne kadar inanılmaz da görünse olmuş bir şey bu.
Baykuşun öngörürlüğünü belki abarttım biraz;
Hayvanların akıl yürütmesinde böylesi bir düzen olduğunu iddia edemem çünkü
Ama şiirde bu kadar abartma da olur,
Hele benim yazdığım gibilerinde.

Bitiriş

İşte esin perim benim böylece,
O pırıl pırıl kaynağın başında
Tanrıların diline çevirdi
Türlü yaratıkların söylediklerini
Doğanın verdiği türlü seslerle.
Değişik halklara tercümanlık edip
Kendi sahnemde oynattım onları.
Her şey konuşur bu evrende:
Dili olmayan nesne yoktur.
Her biri elbet kendi dilinde
Benim şiirimdekinden güzel konuşur.
Çevirimi pek sadık bulmayabilirler;
Yeterli olmayabilir verdiğim örnekler;
Ama ben yolu açtım hiç değilse:
Başkaları gidebilir daha ileriye.
Ey Dokuz Perilerin gözdeleri,
Sizler bitirin benim bitiremediğimi.

ON İKİNCİ KİTAP

Odysseus'un Yoldaşları

Odysseus'la yoldaşları,
Uyup rüzgârların keyfine,
Her gün ölümle burun buruna,
On yıl dolaşmışlar en uzak denizleri.
Bir kıyıya varmışlar günün birinde.
Gün Tanrı'nın kızı Kirke
Kraliçeymiş orada.
Gemiden çıkan yiğitleri
Sarayına buyur etmiş;
Bir içki vermiş hepsine, yaman bir içki:
İçenin aklı başından gitmiş.
Sonra başlamış her biri
Yüz ve beden değiştirmeye:
Türlü hayvanlara benzemeye.
Kimi ayı olmuş, kimi aslan,
Kimi fil, kimi ceylan.
Kimi büyüdükçe büyümüş,
Kimi ufaldıkça ufalmış.
Kiminin boynuz gelmiş başına;
Kiminin hörgüç sırtına;
Ne çıkarsa bahtına...
Yalnız Odysseus kurtarmış paçayı,
İçmeyip tatlı zehri.
Cin fikirli kahraman
Güler yüz tatlı sözle
Kraliçeyi çıkarmış baştan:
Büyücüyü büyülemiş göz göre göre.
Tanrı kızı bu, içini gizler mi?
Hemen belli etmiş tutulduğunu.
Odysseus fırsatı kaçırmamış,
Kraliçeyi razı edivermiş
Adamlarını yeniden adam etmeye.
— Ama git sor bakalım, demiş kraliçe;

Kendileri değişmek isterse, peki.
Odysseus hemen koşmuş:
— Dostlar, demiş; gözünüz aydın!
İçtiğiniz zehrin panzehiri varmış,
İnsan olmak istiyoruz deyin, Hemen getireceklermiş.
— İstemem, diye kükremiş aslan;
Deli miyim?
Vazgeçer miyim artık
Bu pençeler, bu dişlerden?
Astığım astık, kestiğim kestik.
Bir kralım bugüne bugün, İnsanken köylünün biriydim,
Dönüp asker mi olayım yeniden?
Odysseus aslanı bırakmış,
Ayıya koşmuş:
— Aman kardeş, demiş; şu haline bak.
— Ha? demiş ayı homurdanarak;
Ne var halimde?
Ne kusur gördün?
Ayı dediğin böyle olur işte,
Her varlığın güzelliği kendine göre.
Neden kendinle ölçüyorsun beni?
Ayı çirkin olur sana benzedi mi:
Beni dişi ayı beğensin yeter.
Sen beğenmiyorsan çek git yoluna.
Hür ve mutlu yaşarken, hangi ayı döner
İnsanların kulluğuna?
Ne varsa ayılıkta var;
İşte benden bu kadar.
Odysseus, şaşkın, kurda gitmiş:
— Ahbap, demiş; bu nasıl iş?
Sen nasıl koyunlarını yersin
O fidan boylu çoban kızının?
Ağlayıp dert yanıyor zavallı;
Kana boyamışsın ortalığı.
Sen ki eskiden bir kahramandın
Böyle mi olacaktın?

Bırak ormanları, kan dökmeyi de
İnsan ol yine,
Namuslu, iyi yürekli bir insan.
— Var mı öyle şey, demiş kurt;
Ben görmedim doğrusu, bunca zaman.
Gelmiş canavar diyorsun bana.
Peki, ya sen?
Sen nesin?
Kuzu mu?
Hiç koyun yediğin olmuyor mu?
Bütün köy yas içindeymiş
Birkaç koyun yedim diye.
Ya kendi boğazladıkları?
Allah için söyle, insan olsaydım
Daha az mı kan dökerdim?
Siz değil misiniz, zaman zaman,
Bir söz için ortalığı kana boğan?
İnsan insanın kurdudur, diyen sizsiniz.
Doğrusunu isterseniz:
İnsan olup kurtluk etmektense,
Kurt olup kurtluk etmek daha temiz:
Utanmam hiç değilse.
Odysseus kime ne söylese boşuna,
Büyük küçük seviniyormuş her biri
Hayvan oluşuna.
Özgürlük varmış, ormanlar cennet gibiymiş;
Canın ne isterse yapmak ne güzel şeymiş...
Ne diye sıkıntıya girsinlermiş
İyi adam, büyük adam olacağız diye?
Keyifleri ardından gitmekle
Kölelikten kurtulduk sanıyorlarmış.
Oysa köleliğin beteri
Kendinin kölesi olmak değil mi?

Bir Kedi, İki Serçe

Bir kediyle bir serçe
Bir arada büyümüşler kardeşçe.
Sepet, kafes bir arada,
İçtikleri su ayrı gitmezmiş.
Gerçi kedi ara sıra,
Serçeye sinirlenirmiş,
Suratında gagasıyla süngü talimi yapıyor diye,
Ama o da zaman zaman
Bir pençecik atarmış serçeye,
Fazla canını yakmadan,
Tırnaklarını tutarak
Yumuşak yumuşak.
Serçeyse boyuna bakmaz
Gagalarmış kediyi düpedüz.
Kedi ne de olsa daha akıllı,
Hoş görürmüş bu oyunları.
— Böyle şeyler olur, dermiş,
Dostlar arasında;
Dostun dosta kızması saçma.
Uzatmayalım, kediyle serçe
Şakayı kaka etmiyorlarmış,
Barış içinde yaşayıp gidiyorlarmış.
Derken bir başka serçe
Görmeye gelmiş bizimkileri.
Bakmış filozof bir kedi,
Cıvıl cıvıl da bir serçe.
Dost oluvermiş ikisiyle.
Ama bir gün barış bozulmuş,
İki kuş arasında kavga çıkmış.
Kedi ne yapsın bu durumda?
Taraf tutmak zorunda kalmış:
— Bu serseri kim oluyor da, demiş:
Kafa tutuyor benim dostuma?

Dağdan gelip bağdakini kovacak ha?
Yoo, demiş kedi, öyle yağma yok.
Kedilik adına çıkıp ortaya,
Girmiş iki kuş arasındaki kavgaya.
Bir pençede yakalayıp yemiş
Yabancı serçeyi.
Bir de ne baksın kedi,
Serçe eti tatlı mı tatlı,
— Dayanamam doğrusu, demiş;
Ötekini de yemiş.

Parababasıyla Maymun

Para biriktiriyormuş adamın biri.
Bilirsiniz, deli eder insanı bu tutku.
Bu bizimkinin de aklı fikri
Altın gümüş paralar, liralarla dolu.
Para dediğin harcanmadıkça
Beş para etmez bence.
Hırsız mırsız gelmesin diye
Bir adaya kapanmış bizim pinti.
Orada, tek başına, kendince mutlu
Bence mutsuz yaşıyormuş enayi.
Biriktirdikçe biriktiriyormuş paraları;
Saymak, hesaplamak, kılı kırk yarmakla
Geçiyormuş bütün günleri geceleri.
Neden derseniz, her saydıkça
Biraz eksik çıkıyormuş paracıkları.
Meğer evdeki koca bir maymun,
Bence efendisinden akıllı bir maymun,
Birer ikişer atıyormuş pencereden
Sayıldıkça eksilen altınları.
Kapısını kilitlediği için her zaman
Hepsini ortada bırakıyormuş adam.
Ne bilsin maymunun aklına esecek de
Her gün bir altın savuracak denize?
Ama hangisinin keyfi daha akıllıca?
Cimrinin her gün altın sayıp durması mı,
Maymunun denize altın savurması mı?
Bence çokları maymuna oy verir:
Nedenlerini açıklamak uzun sürer.
Bir gün bizim maymun azıtmış işi,
Başlamış atma gücünü denemeye
İngiliz, Felemenk, Venedik akınlarıyla;
İnsanların can attığı
O sarı maden parçalarıyla.

Maymun, kilitte anahtar sesi duymasa
Bütün altınlar gidecekmiş dibine
Nice batıklarla zengin olan denizin.
Parasını yemeyen nice nice zengin
Aynı akıbete uğrayacağını bilsin.

İki Keçi

Keçi biraz otladı mı çayırda
Alıp başını gidesi gelir.
Ayrılır sürüden, gezer dağda bayırda;
Bir Allah, bir de kendi bilir,
Gittiği yerleri.
Öyle sarp kayalara çıkar ki
Şaşakalır insan.
Kuş uçmaz, kervan geçmez
Keçinin çıktığı yerden.
Uçurum mucurum dinlemez,
Bu tırmangaç hayvan.
Bir gün yine hürriyeti seçmiş
İki tez ayaklı keçi.
Bırakmışlar çayırı, çimeni
O kaya senin, bu kaya benim dolaşıp
Arada bir buluşuyorlarmış.
Bir yerde yine uçurumlar aşıp
Derin bir dereye inmişler karşılıklı.
Köprü diye ince bir sırık varmış
Çağlayıp akan suların üstünde.
İki gelincik karşı karşıya gelse
Zor sürtünüp geçebilir; öyle köprü!
Üstelik dere de coşkun, belalı:
Korkmadan yürüyebilirsen yürü.
Ama keçi bu, dinler mi?
Biri sırığa basınca karşıdan,
Ötekini durdur durdurabilirsen.
Yürümüş karşı karşıya iki keçi.
İkisindeki çalımı da görme:
Biri Ondördücü Louis,
Öteki Dördüncü Philippe sanki:
Barış masasında karşılaşıp
Bir anlaşma imzalayacaklar.

Bir adım sen, bir adım ben derken,
İki kabadayı gelmiş burun buruna.
Sırığın tam ortasında.
Kim kime boyun kırıp yol versin?
Sen mi daha soylusun, ben mi?
Biri demiş, benim dedemin dedesi
Büyük İskender'in tekesiymiş.
Ötekinin dedesinin ninesi
Bilmem kimin sütninesiymiş.
O dayatmış, bu dayatmış,
Sonunda ikisi birden
Dereyi boylamış.
Sen ben kavgasının masalı bu:
Keçilerin başına gelen,
Nice insanların da başına gelmiyor mu?

Devletli Burgonya Dukasına

Bu Duka, La Fontaine'den
Adı Kediyle Fare olacak bir masal istemiş.
Ün Tanrıçası bir tapınak istiyormuş
Genç prens için kitabımda bir yere.
Ne yapsam?
Masalın adı önceden konmuş: Kediyle Fare.
Bir güzeli mi anlatsam, bilmem ki,
Görünüşü tatlı, yüreği zalim olan,
Büyüsüne kapılanlarla oynayan
Kedi fareyle oynar gibi.
Kaderin cilvelerini mi işlesem yoksa?
Hiç de yersiz olmaz; çünkü kader de
Sever göründüklerine yapar her yerde
Kedi fareye ne yaparsa.
Yoksa kaderin tek sevdiği,
Bir kralı mı alsam?
Bir kral ki Kaderin çarkını durdurmuş, ayağıyla
Bakıyor en güçlü düşmanlarına
Kedi fareye bakar gibi.
Ama benim masal, farkına varmadan,
Oldu bitti galiba kendiliğinden.
Sözü uzatırsam korkarım
Şeytan burnunu sokar da bu şiire
Prens kedi olur, ben fare.

Yaşlı Kedi ve Genç Fare

Dünya görmemiş genç bir fare
Yaşlı bir kediyi yumuşatırım sanmış
Yalvarıp merhametine sığınarak,
Fare celladına diller dökerek:
— Kıymayın bana, demiş;
Bu boyumla, minnacık dişlerimle
Ne zarar verebilirim bu eve?
Ben yaşarsam aç mı kalır sanki
Bu evin bayı, bayanı, adamları?
Bir buğday tanesiyle beslenirim;
Bir ceviz yesem tos toparlak olurum.
Bakın ne zayıfım şimdi, biraz bekleyin;
Bırakın beni de,
Büyüyünce sayın çocuklarınız yesin."
Bunları söylüyormuş kediye
Pençesine düşen fare.
— Tam buldun, demiş kedi;
Bana mı döküyorsun bu dilleri?
Ha bana yalvarmışın, ha bir sağıra.
Bir kedi, hem de yaşlı bir kedi
Can bağışlayacak ha?
Görülmüş şey mi bu?
Gel, değişmez yasalara uy da
İn aşağı bakalım dosdoğru,
Ölüm çorapları ören
Tanrıçalara çekersin bu nutukları ötede.
Çocuklarım yiyecek bulur nasıl olsa.
Kedi görmüş işini kedice.
Bu masaldan çıkarılacak derse gelince:
Gençlik güvenir kendine,
Her belayı atlatırım sanır, aldanır;
Yaşlı her yaratıksa amansızdır.

Hasta Geyik

Bir geyik hastalanmış Geyikistan'da
Eş dost sökün etmiş,
Birikmişler geyiğin başucuna.
Kimi geçmiş olsun der,
Kimi ah vah eder,
Kimi avutmak ister geyiği.
Oysa hiç kalabalık etmeseler daha iyi.
— Aman gidin ne olur, demiş hasta;
Bırakın da rahat öleyim bari!
Ağlayıp durmayın başımda.
— Hiç olur mu?
Boynumuzun borcu;
Dünyada bırakmayız, demişler.
Kalmışlar da kalmışlar
Hastayı canından bezdiresiye.
Giderken de, hak ettik diye
Geyiğin çayırlığına dalmışlar.
Biraz şuradan, biraz buradan,
Bu yeşil, bu sarı derkerij
Hastaya çalılar kalmış yiyecek.
Gücü de yok ki uzaklara gitsin.
Hastalığı atlatmış da biçare,
Açlıktan ölmüş.
Bedava kim kime bakar, zavallı geyik?
Hastalık yıkım, hele bu zamanda.
Hey Allahım, ne günlere kaldık!
Herkes yalnız kendi çıkarında.

Yarasa, Karaçalı ve Ördek

Karaçalı, ördek ve yarasa,
Bakmışlar kendi yurtlarında
Büyük servet yapacakları yok
Ortak olup gitmişler uzak bir yere
Zengin olmuşlar alavere, dalavere.
İşletmeler, bankalar, acenteler
Ne gerekse hepsini tezgâhlamışlar;
Gider gelir hesaplarını akıllıca
Kılı kırk yararak dosyalamışlar.
İşler tıkırında, pupa yelken giderken
Mal yüklü gemileri bir boğazda
Toslayıp kayalara, hesapta yokken,
Deniz altındaki mağazalara
Götürmüşler bütün malları.
Bizim üçlü kumpanya yanmış tutuşmuş,
Ama duman çıkarmamışlar dışarı.
Bu durumda her bezirgan işini bilir.
Kredi batmasın diye zarar gizlenir.
Ne var ki, bizimkilerin zararı
Kapatılır cinsten değilmiş pek.
Çok geçmeden çıkmış meydana foyaları:
Ne kredi kalmış, ne para, ne çek.
Bu durumda, tüccar ya zindanı boylar
Ya da başında yeşil külahla gezer.
Kimse el uzatmamış dünkü zenginlere,
Sermaye karşılamaz olunca borçları
Gelsin hacizler, mahkemeler;
Sabah sabah daha gün ışımadan
Alacaklıların biri gelir biri gider.
Bizim trionun işi gücü artık
Kimini atlatıp kimine masal anlatmak.
Karaçalı ikide bir,
Yapışıp gelen gidenlerin eteklerine:

— Baylar, diyormuş, ne olur söylesenize
Bizim mallar nerede olabilir?
Denize gitmiş diyorlar, hangi denize?
Ördek dalıp dalıp sulara
Mallarını istiyormuş yalvara yakara.
Yarasaya gelince, gün ışığında
Dolaşamaz olmuş şehrin sokaklarında
Deliklerde yaşıyormuş biçare
Tahsildarlar arayıp bulmasın diye.
Çok borçlular görmüşümdür hayatımda,
Karaçalı, ördek yarasa değil hem de,
Ne anlı şanlı beyzadeler bilirim ben
Her gün gizli merdivenlerden tüyen.

Köpeklerle Kedilerin ve Kedilerle Sıçanların Savaşı

Geçimsizlik Tanrıçası
Hüküm süregelmiştir evrende.
Anlatmakla bitmez dünyamıza ettikleri,
Bizleriz ona en çok kurban kesen de.
Dört unsuruna bakın doğa'nın:
Şaşarsınız bu dört devletlinin
Birbirini çekemeyişlerine.
Onlar dışında nice yaratıklar
Birbiriyle savaşmadan duramazlar.
Bir evde sürüyle kedi köpek varmış;
Türlü cezalar, tutuklamalarla
Kavga etmemeleri sağlanmış.
Görevlerini, yemeklerini
Sıkı bir düzene sokmuş ev sahibi;
Kırbacı da gösterince kavgacılara,
Kardeş kardeş geçinir olmuş
Kedilerle köpekler.
Bütün komşular ders almış
Bu tatlı dirlik düzenlikten.
Ama bir gün savaş başlamış yeniden:
Birine çorba mı az verilmiş,
Ötekine kemik payında hatır mı edilmiş;
Ne olmuşsa olmuş,
İki taraf girmiş birbirine
Karşılıklı hakaret davaları açılmış.
Kimi tarihçilere göre çatışmanın nedeni
Bir kancığın lohusalık esintisiymiş.
Uzatmayalım, bu çatışma
Katmış karıştırmış mutfağı da, salonu da.
Herkes kedisine, köpeğine sahip çıkmış;
Varılan uzlaşma kedileri kızdırmış,
Başlamışlar çıngar çıkarmaya mahallede.
O kadar ki, kendi avukatları bile

Tutuklanmalarını uygun görmüş.
Ama ara da bul kavga çıkaran kedileri:
Her birini bir deliğe sokmuş efendileri
Ve birkaç kediyi sıçanlar yemiş:
Al sana bir çatışma daha:
Fare milleti zararlı çıkmış bu işte.
Nice yaşlı, ince fikirli, yaman kedi
Zaten can düşmanı oldukları bu milleti,
Kollamış, yakalamış, haklamışlar.
Ev sahibinin canına minnet tabii.
Dönelim şimdi yukarıda söylediğime:
Hiçbir hayvan yoktur ki yeryüzünde
Karşıtı olmasın:
Doğanın yasası bu.
Neden öyledir diye yormayın kafanızı:
Tanrı ne yapmışsa iyi yapmıştır, karışmam;
Ama benim bildiğim bir şey var, o da şu:
Çoğu zaman bir hiç yüzünden
İri laflar ediyoruz birbirimize.
Altmışına gelmiş insanlar
Çocuklar gibi hırlaşır dururlar.

Kurtla Tilki

Tilki demiş ki kurda:
— Yamansın vallahi, hayranım sana.
Benim yediklerim de yemek mi sanki?
Kart bir horoz, ya da cılız bir iki tavuk.
Bunlara kalıyorum en çok.
Et mi bunlar senin yediklerin yanında?
Üstelik sen benim gibi
Başını derde sokmuyorsun da:
Açıklarda görüyorsun işini;
Bense evlerin burnu dibinde
Ne olur, bana kurtluğu öğretsene;
Tilkilerin padişahı olurum;
Şişman şişman koyunlara basarım dişi.
Hadi ne olur, yap bu işi;
İyiliğinin altında kalmam.
— Olur, demiş kurt çelebi;
Bir kardeşim öldü dün akşam.
Gidip postunu alalım, geçir sırtına.
— Haydi, demiş tilki; çıkmışlar yola.
Yolda anlatmış kurt vurgun nasıl olur;
Köpekler sürüden nasıl ayırtılır.
Tilki, postu giymiş güzelce,
Hocasının verdiği derslerden İmtihan vermiş önce.
Kötü, demiş hoca ilk imtihanda.
Sonra fena değil demiş,
Sonra iyi demiş,
Mükemmel! demiş en sonunda.
Olabildiği kadar kurt olunca tilki,
Bir koyun sürüsü sökün etmiş.
Yeni kurt saldırmış hemen,
Ve kızılca kıyamet kopmuş.
Sanki Patroklos bizim tilki;
Akhilleus'un zırhını, kılıcını kuşanmış;

Ordu, şehir birbirine girmiş korkudan.
Analar, gelinler, ihtiyarlar
Hep tapınağa koşuşuyorlar.
Öylesine darmaduman olmuş
Meleyengillerin ordusu.
Köpek, çoban, koyun, kuzu,
Başlamışlar kaçmaya köye doğru,
Bir kurbanlık bırakıp arkalarında.
Tilki atılmış üstüne hemen,
Tam tadına bakacakken,
Bir horoz ötmüş yakınlarda.
Tilki bırakmış koyunu moyunu,
Atmış sırtından kurt postunu,
Doğru horoza;
Ne ders kalmış, ne imtihan, ne hoca.
Ne diye kendin olmaktan çıkarsın?
Tilkiysen kurtluğa kalkman boşuna.
İlk çağrısında dönersin
Kendi yaradılışına.

Kerevit ve Kızı

Bilgeler kimi zaman, kerevit gibi,
Tersin tersin yürürler;
Sırt çevirirler varacakları limana
Bir denizci manevrasıdır bu;
Büyük bir saldırıyı gizlemek için de
Hedefin tam tersine yürür komutanlar,
Düşman yanlış yere biriksin diye.
Benim kerevit küçük, ama bu tabiye büyük.
Bir fatih biliyorum bunu kullanan,
Tek başına yüz başlı düşmanı bozan.
Neye girişecek, neye girişmeyecek
Bir sırdır bu; derken fetihler başlar.
Gözler boşuna arar sakladığını;
Önlenmez bir kader gibidir saldırısı,
Bir seldir bastırır, durulmaz önüne.
Yüz tanrıdan güçlü bir tek Zeus gibidir.
Louis ve kader birliği etmişler sanki
Çekip çevirmek için dünyayı.
Gelelim bizim masala şimdi.
Ana kerevit kızına demiş ki bir gün:
— Kız, o ne biçim gidiş? Doğru yürüsene!
— Ya sen nasıl yürüyorsun Anne? demiş kız.
Anam babamdan başka türlü nasıl yürürüm?
Herkes eğri büğrü gitsin de
Bir ben mi doğru gideyim içinizde?
Hakkı varmış kızın.
Evinde gördüklerinin etkisi
Büyüktür herkes üstünde;
İyilikte, kötülükte, her şeyde.
Kişiyi akıllı da eder, sersem de:
Sersem ettikleri daha çoktur.
Hedefine sırt çevirmeye gelince
Hiç de kötü bir yol değildir bu:

Özellikle savaş mesleğinde
Ama yerinde kullanılmak şartıyla.

Kartalla Saksağan

Kartal, havaların sultanı ve saksağan,
Huylan, dilleri, kafaları, giysileri
Hiç de ortak olmayan bu iki kahraman,
Bir ıssız çayırın sapa köşesinde
Rastlayıvermişler birbirine.
Saksağanın ödü patlamış,
Ama kartal, yemiş doymuş olduğu için,
— Korkma, demiş ona, gel gezelim birlikte;
Koca evreni evirip çeviren
Zeus'un canı sıkılıyor da ikide bir,
Benimki neden sıkılmasın?
Ben ki onun kuşuyum, herkes bilir.
Haydi, hiç sıkılmadan, ahbapça,
Bir şeyler anlat bakalım bana.
Açmış o zaman çenesini bizimki
Şundan, bundan, havadan, sudan,
Neler, neler anlatmamış ki!
Bir adamı vardır hani Horatius'un
Dağda bayırda konuşur durur,
İyilikler, kötülükler üstüne:
Ondan beter olmuş bizim geveze kuş.
Kartalın jurnalcı başı olmaya da kalkmış:
— Bir o yana, bir bu yana hoplayaraktan
Olan biteni bildireyim size, demiş.
Kartal hiç hoşlanmamış bu tekliften:
— Aman, demiş, hiç yerinden kıpırdama;
Allahaısmarladık, çenesi düşük dostum!
Sarayımda dedikodu istemem:
Çok kötü bir huy bu seninki.
Saksağanın da sarayda gözü yokmuş zaten;
Sanıldığı gibi değildir,
Tanrıların hizmetine girmek.
Bu şeref çok kez terleri döktürür.

Dedikoducular, casuslar, sırıtkanlar,
İçi başka, dışı başka olanlar,
Tiksindirir, kızdırır devletlileri;
Her ne kadar o yüksek yerlerde,
Tam saksağan gibi
Alaca bulaca olmak gerekirse de.

Çaylak, Kral ve Avcı

Bir avcı diri diri yakalamış
Nuh kadar yaşlı bir çaylağı.
Krala hediye etmeyi düşünmüş
Bu binde bir ele geçer yaratığı.
Avcı: çoban armağanı, diyerek
Kuşu krala sunacağı sırada,
Bu masal eğer uydurma değilse,
Çaylak elinden fırlayıvererek,
Dosdoğru Haşmetlinin burnuna gitmiş
Ve batırıp pençesini kenetlemiş.
— Ne! Kralın burnuna ha?
— Evet kralın!
— Başında taç, elinde asa yok muymuş?
— Olsa ne çıkar, umurunda mı çaylağın?
Koca kralın burnuna takılmış kuş
Halktan birinin burnuymuş gibi.
Saraylılar bilemeyip ne yapacaklarını
Bağrışadursunlar boşuna,
Kral hiç istifini bozmamış:
Bağırıp çağırmak krallara yakışmaz.
Gel gelelim kuş burnunu bırakmaz da bırakmaz.
Ne yapsalar oralı değil kuş:
Avcı,
— Gel bana, demiş, bağırmış, yırtınmış,
Yemler serpmiş, yumruğunu uzatmış: Nafile.
— İster misin bu Allah'ın belası çaylak
Tünesin kalsın orada saygısız pençesiyle,
Bütün gece burundan ayrılmayarak?
Millet uğraştıkça sinirlenen kuş
Büsbütün sağlama bağlıyormuş yerini.
Kendiliğinden bırakmış burnu sonunda.
Ve kral: Bırakın gitsinler, demiş,
Çaylak da, bana çoban armağanı sunan da.

İkisi de marifetini göstermiş oldu:
Biri çaylaklığını, öteki orman kibarlığını.
Benim de krallığımı göstermem gerek:
Onlardan öç almaya kalkmayarak.
Bütün saray hayran kalmış bu davranışa.
Kendilerinin dünyada yapmayacaklarını
Övmüş göklere çıkarmış dalkavuklar.
Krallar arasında bile ne kadar az var
Bu kralın yaptığını yapacak.
Avcı ucuz atlatmış bu vartayı.
Onun da, kuşun da tek kusur
Bilmemekmiş ne belalı şey olduğunu
Krallara fazla yaklaşmanın.
Orman kanunlarıymış bildiği onların:
Çok mu büyük bir günah bu?
Pilpay bu olayın
Ganj kıyılarında geçtiğini söyler.
Oralarda hiçbir insanın
Hayvanlara kıydığı görülmez, derler.
Kral bile çekinirmiş
Bir hayvanın kılına dokunmaktan.
— Bilir miyiz, dermiş oradakiler;
Bu alıcıkuş belki,
Troya'da savaşanlardan biriydi.
Bir kral oğlu, bir kahramandı,
Başında buram buram sorguçlar vardı.
O zamanki kimliğine
Yeniden dönebilir günün birinde.
Pitagoras'la inanırız ki biz
Hayvanlarla kılık değiştirmekteyiz.
Kimi çaylak oluruz, kimi güvercin,
Kimi insan, kimi kümes hayvanı,
Kuşların kanadı olup uçmayanı.
Bu avcının başına gelen
İki türlü anlatılırmış eskiden.
Öteki türlüsü de şu:

Şahincinin biri avda,
Bir çaylak yakalayıp nasılsa,
Krala armağan etmek istemiş,
Çaylak binde bir geçermiş ele.
Şahincilikte mucize yokmuş bundan öte.
Sevinçten kabına sığmayan avcı
Girmiş saraya, yarıp kalabalıkları.
Bu şahane armağanla
Başına devlet kuşu konacak sanırken,
Çıngırakları yeni takılı kuş,
Bütün yabaniliği, bütün öfkesiyle
Ve çelik gibi sert pençesiyle
Yakalamış avcının burnunu.
Zavallı, burnunda çaylak, bağıradursun,
Kral ve saraylılar koyvermiş makaraları.
Kim görür de gülmez buna?
Hele ben olsaydım orada
Dünyalarla değişmezdim gülme payımı.
Bir papa gülsün mü gülmesin mi bilmem;
Ama gülmekten çekinen bir krala
Hiç de mutlu bir kral diyemem.
Tanrıların sevdiği şeydir gülmek.
Kaşları ne kadar kara da olsa
Zeus da güler, bütün ölümsüzler de.
Zeus kahkahalar bile atmış, der tarihler,
Hephaistos'un, ağır aksak, kendisine
İçki getirdiğini görünce.
Ölümsüzler bana kızsın kızmasın
Konumu böylece değiştirmekte haklıyım.
Çünkü masaldan ders çıkarmaksa istenen
Yeni ne öğretebilirdi bize
Avcının başına gelen?
Sersem şahinci her zaman tümen tümendir;
Hoş görür kralsa binde bir.

Tilki, Sinekler ve Kirpi

Ormanların eski serserisi,
Açıkgöz, hinoğluhin tilki,
Yaralanmış bir avcı kurşunuyla,
Bir bataklığa dar atıp kendini,
Yatmış zavallı, çamura;
Kan revan içinde kurtarmış postu.
Kan kokusu alır da durur mu
Sinekler, o kanatlı sömürgenler:
Hemen aç kurt gibi üşüşmüşler,
Yaralı tilkinin üstüne.
— Bak şu tanrıların işine, demiş tilki;
-— Olacak şey mi bu?
Bunlara mı yem olacak pisipisine,
Ormanların en kurnaz oğlu?
Tilki eti yemek ne haddine
Bu zıpçıktı mendeburların?
Kuyruğum, ne güne duruyorsun?
Kovsana şu pisleri;
Gitsin öküz eti yesinler bari.
O çevrenin bir kirpisi,
Ve benim masalların yeni bir kişisi,
Tilkiyi kurtarmak istemiş
Bu açgözlü milletin şerrinden.
— Komşu, demiş; merak etme;
Ben kurtarırım seni bu aç sürüden.
Bırak, şişe geçireyim hepsini.
— Aman bırak; eksik olma, demiş tilki;
Bırak yesinler doyasıya,
Yiyemez olacaklar neredeyse.
Bunlar gitti mi daha açları gelir,
Onlar da sömürdü mü yandığım gündür.
Dünyada sömürgen mi ararsın, dolu!
Kimi saray, kimi kanun adamı.

Bu sinekli masalı
Aristo insanlara uygulamış
Her memleket böyle olagelmiş,
Hele bizimkinde çok denenmiş:
Milleti en az kimdir ısıran
Karnı en çok doymuş olan.

Aşk ve Çılgınlık

Aşkın esrarlı olmayan nesi var?
Nedir o yaylar, oklar?
O meşale, o kanatlı bebek?
Öyle bir günde kavranılabilecek
Bilimlerden değil bu bilim.
Ben de her şeyi açıklayacak değilim.
Bu masalımda sadece,
Aşk Tanrısı'nın nasıl kör olduğunu
Anlatmak istiyorum kendimce.
Aşk kör olmuş da kötü mü olmuş,
Belki de mutluluğu bundan bulmuş,
Orasını ben bilemem doğrusu,
Âşıklara sormalı bunu.
Aşkla Çılgınlık bir gün
Oynuyorlarmış birlikte
Aşk gözlerini yitirmezden önce.
Birden kavgaya tutuşurlar, bilmem niçin?
Aşk der ki gidelim tanrılar kuruluna
Kim haklı kim haksız onlar söylesin.
Çılgınlıkta o sabır ne gezer:
Öyle bir yumruk atar ki aşkın yüzüne
Güzel gözlerinden ışık gitti gider.
Afrodit öcünü almadan durur mu?
Hem bir kadın hem ana olarak
Düşünün göklerde kopardığı yaygarayı.
Tanrılarda ne kafa kalmış, ne kulak.
Zeus, Nemesis, cehennem yargıçları
Hepsi hepsi yemiş paparayı.
Bundan büyük suç olmaz diyormuş
Oğlu değneksiz adım atamıyormuş.
Az gelirmiş hangi cezayı verseler
Aşkın gözleri de açılmalıymış hemen.
Tanrılar uzun uzun düşünmüşler

Yurt ve kamu yararını gözeterekten,
Sonunda Yüce Divan vermiş kararı:
Çılgınlık mahkûm edilmiş oybirliğiyle
Aşka kılavuzluk etmeye bundan böyle.

Ceylan, Karga, Kaplumbağa ve Sıçan

Ceylan, sıçan, kaplumbağa ve karga
Güzel güzel yaşıyorlarmış bir arada.
Yurtları uzak, çok uzak bir yerdeymiş,
Hiç insan ayağı değmemiş.
Değmiş olsa dirlik mi kalırdı?
Ama insanın bulamayacağı yer var mı?
Çöllerin ortasına git,
Denizlerin dibine in,
Yedi kat göklere çık,
Er geç tuzağına düşersin.
Ceylan bir gün oynaşırken çayırda;
Sallan kuyruk, yelken kulak bir it,
İnsanoğlunun kanlı eğlencesine
Alet olan o yezit,
Kokuyu almış, düşmüş ceylanın peşine.
Ceylan kaçmış, köpek hav hav kovalamış.
Evde, yemek zamanı, sıçan;
— Neden, demiş;
Hep dörtken üçüz bugün?
Ceylan kardeşimiz,
Bizi unuttu mu dersiniz?
— Unutmaz, demiş kaplumbağa;
Başı dertte olmalı.
Ah, karga gibi kanadım olsa
Uçar, dolanırdım çayırları.
Ya şimdi bir yardım bekliyorsa?
Bilmeden yargılamak doğru mu
Tez ayaklı dostumuzu?
Karga hak vermiş sıçana,
Çal kanat gitmiş ceylanı aramaya.
Bir de ne görsün,
Ceylan bir tuzağa düşmüş ormanda.
Çırpınıp duruyor biçare,

Ağlardan kurtulayım diye.
Karga hemen haberi vermiş dostlarına
Sonra dönüp sormuş ceylana
Nasıl düştün tuzağa diye.
Doğrusu da bu değil mi?
Önce ceylana gitse vakit kaybederdi.
Ama nice öğretmenler
Öğrenciyi kurtaracak yerde
Uzun uzun akıl yürütürler,
Neden, niçin diye bir sürü laf ederler.
Karga onlardan akıllı
Ne diye konuşsun, durum belli.
Laf edeceğine işine bakmış.
Üç dost bir düşünüp karar vermişler:
İkisi hemen, hiç durmadan
Ceylanı kurtarmaya gidecek,
Biri kalıp evi bekleyecek.
Tabii kaplumbağa olmuş evde kalan.
O gitse, yetişinceye kadar
Ceylan çoktan öbür dünyayı boylardı.
Kargayla sıçan fırlamış,
Kaplumbağa evde kalmış.
Kalmış ama, aklı ceylanda.
Dayanamamış, o da çıkmış yola,
Hantal ayaklarına,
Sırtından atamadığı dama
Küfür ede ede.
Bu arada sıçan,
Ceylanı bulmuş çoktan.
Kemirdiği gibi ağları
Üç dost güle oynaya boylamış dağlan.
Avcı gelmiş, küplere binmiş.
Hani ceylan? Ceylan ormanda,
Sıçan bir delikte, karga bir dalda.
Avcı koşarken deli gibi
Bir o yana, bir bu yana,

Bakmış kocaman bir kaplumbağa.
Yatışıvermiş hemen öfkesi:
— Gel, demiş; seni yiyelim bu akşam;
Başka güne kalsın ceylan.
Almış kaplumbağayı, çantasına sokmuş;
Ama karga yukarıdan görmüş;
Gitmiş ceylana,
Durum böyle böyle demiş.
Ceylan çıkmış, görünmüş avcıya,
Mahsustan topallaya topallaya.
Avcı düşmüş ardına hemen,
Koş babam koş derken,
Atmış sırtında ne varsa.
Sıçan bunu bekliyormuş arkasında.
Hemen kemirip çantayı
Kurtarmış kaplumbağayı.
Dostlar ermiş muradına,
Avcı boş dönmüş evine.
Pilpay böyle anlatır bu masalı.
Biraz sevgisini kazanabilsem Apollon'un,
İlyada ve Odysseia'dan daha uzun
Bir destan çıkarabilirdim bu masaldan
Sizi eğlendirmek için yalnız.
Fare başkahraman olurdu bu destanda,
Her ne kadar dördü de yamansa.
Kaplumbağa bir İspanyol prensesi olur
Ve öyle diller dökerdi ki kargaya,
Casusluk, habercilik ettirirdi ona.
Ceylanın yaptığı da az iş mi
Oyalayıp avcıyı
Vakit kazandırırken fareye?
Kelleyi koltuğa alıp her biri
Çalışmış, yapmış kendine düşeni.
Başrolü kim oynamış dersiniz?
Yürek, derim, bana sorarsanız.

Ormanla Oduncu

Bir oduncu kırmış ya da yitirmiş
Baltasının sapını.
Kolay bulamadığı için yenisini
Orman biraz rahat etmiş.
Sonunda adam yalvarmış ormana;
— Ne olur, demiş, bir tek dalını
Tatlılıkla kopartıverir bana;
Sapsız bırakma şu baltamı.
Söz veriyorum sana:
Gidip başka yerde kazanacağım ekmeğimi.
Bırakacağım herkesin saydığı sevdiği
Canım meşeleri, çamları ayakta.
Masum orman yenilemiş silahını adamın,
Ve pişman olmuş tabii:
Oduncu başlamış hemen budamaya
Kendisine iyilik edeni,
En güzel ağaçlarına kıyarak.
İnim inim inlemiş orman
Kendi verdiği silah yüzünden.
Böyledir işte bizim dünyalılar:
Gördükleri iyiliği İyilik edene karşı kullanırlar.
Bıktım bunu söylemekten;
Ama nasıl canı yanmaz insanın
Gördükçe o canım gölgeliklerin
Hoyratça yok edildiğini dünyadan.
Ne kadar yırtınsam, yakınsam nafile
Nankörlüğün, yolsuzlukların
Kalkacağı yok ortadan bu gidişle.

Tilki, Kurt ve At

Daha genç, ama hinoğluhin bir tilki
Ömründe ilk kez atı görünce,
Acemi kurdun birine gitmiş demiş ki:
— Aman koş, bir hayvan var bizim çimenlikte,
Öyle güzel, öyle kocaman ki
İnanmayasım geliyor gözlerime.
— Bizden güçlü mü, demiş kurt gülerek;
Şunun bir portresini yapıver bakalım.
— Ah demiş tilki, ressam olsaydım
Ya da mürekkep yalamış bir öğrenci,
Yaşatmak isterdim sana hemen
Onu görünce duyacağın sevinci.
Ama kalk gel?
Kim bilir belki talih
Yaman bir av yollamıştır bize.
Kalkmış gitmişler.
Otlağa bırakılmış at
Hiç düşkün değilmiş böylesi ahbaplara:
Neredeyse tüyecekmiş tabana kuvvet.
— Efendimiz, demiş sokuluverip tilki,
Adınızı öğrenmek şerefini
Esirgemeyin bu naçiz kullarınızdan.
At daha zekiymiş tilkinin sandığından:
— Baylar, demiş, adımı merak ettiyseniz
Arka tabanlarımda okuyabilirsiniz:
Kunduracım adımı yazar her zaman
Pabuçlarıma vurduğu pençe üstüne.
Tilki okuryazar değilim diye
Özür dilemiş attan:
— Anam babam, demiş, okutmadılar beni;
Yoksullar; bir inden başka neleri var ki.
Kurdunkiler eşraftan:
Okuttular onu.

Koltukları kabarmış kurdun,
Yaklaşmış, ama dört dişine mal olmuş
Okuryazar geçinmeye kalkması:
At basmış çifteyi ve tüymüş oralardan.
Kurt serili kalmış yerde, zavallı:
Ağzı burnu kan içinde, perişan:
— Bak, gördün mü demiş tilki;
Bilginlerden duyduğum doğruymuş demek ki:
Bu hayvan çenene ne yazdı bilir misin?
Bilmediğin her şeyden sakınmalısın.

Tilkiyle Hindiler

Tilkinin gece akınlarına karşı
Hindiler kale yapıp bir ağacı
Çıkmışlar tepesine.
Tilki gelmiş incelemiş kaleyi.
Bakmış çepeçevre nöbetçiler nöbette.
İçerlemiş tilki:
— Şu hödüklere bak, demiş;
Beni aç bırakacaklar akıllarınca!
Size mi kaldı karşı koymak
Doğanın yasalarına?
Tanrıların izniyle,
Bana dayanmaz kale male.
O gece de ay pırıl pırılmış,
Hindi milletini tutar gibi.
Ama acemi çaylak değilmiş
Kuşatma işlerinde tilki;
Ona göre kurmuş taktikayı.
Tilkide dolap düzen mi ararsın!
Ağaca sarılmış ilkin;
Tırmanıp çıkacak sözde!
Sonra düşüp serilmiş yere
Ölmüş gibiyken dirilmiş birdenbire.
Öyle numaralar yapmış ki hınzır;
Bakanın ağzı açık kalır.
Bir gözlerini parlatmış,
Bir kuyruğunu, ay ışığına.
Uzatmayalım, ne yapmışsa yapmış,
Bir an uyutmamış hindileri:
Hepsinin gözü tilkinin oyunlarında.
O kadar bakmaya göz mü dayanır?
Hele hindi gözü kolay kamaşır.
Başlamışlar sapır sapır dökülmeye
Olmuş meyveler gibi.

Düşeni topluyormuş tilki:
Yarısını haklamış böylelikle.
İnsan biraz da hor görmeli
Gözünü korkutmak isteyeni.
Fazla baktın mı düşmana,
Alıklaşır, düşersin ağzına.

Maymun

Bir maymun var Paris'te
Evlendirmişler bu maymunu,
O da maymunluğunu gösterip bu işte
Dövmüş karısını
Birçok kocalar gibi.
O kadar çekmiş ki zavallı kadın
Ölmekten başka ne yapsın?
Oğulları bir hayli üzülmüş
Yanmış yakınmış boşuna.
Babası gül babam gülmüş
Karısı ölmüşse ona ne!
Başka sevgilileri var bir sürü,
Birer birer götürüp evine
Dövecek hepsini besbelli.
Sabah akşam da meyhanelerde
Çekiyor kafayı koca misali!
Size öğüt benden
İyi bir şey beklemeyin taklitçilerden
İster maymun olsun, ister yazar,
Hele yazarı hepsinden beter.

İskityalı Filozof

İskitya'da doğmuş çilekeş bir filozof
Daha tatlı bir hayat sürmek niyetiyle
Yunanistan'a gitmiş ve orada bir yerde
Bir bilge görmüş,
Vergilius'unkine benzer:
Krallarla eşit, tanrılara yakın bir insan;
Bu sonuncular gibi gamsız, huzur içinde:
Bir bahçenin güzellikleriymiş onu mutlu kılan.
İskityalı onu elinde bağ bıçağıyla bulmuş;
Meyve ağaçlarında yararsız ne varsa
Kesip atıyormuş bir şuradan bir buradan
Buduyormuş dalları dibinden tepesinden,
Her yerde kusurlarını düzelterek doğanın,
Emeğini bol bol karşılayacak doğa
İskityalı sormuş:
— Nedir bu asıp kesme;
Yaraşır mı bir bilgeye bu zavallı yaratıkların
Elini kolunu budamak böylesine.
Atın o bıçağı, o ölüm aracını elinizden;
Zamanın orağına bırakın kesip biçmeyi
Er geç karanlık ülkeye göçer her bitki.
— Ben yararsızı atıyorum, demiş
Yunan filozofu;
Kalanlar için çok yararlı oluyor bu.
İskityalı dönünce kasvetli yurduna
Almış bıçağı, saldırmış ağaç dallarına;
— Kesin, biçin, kırın, budayın, demiş
Eşine dostuna, konusuna komşusuna.
Kıymış en güzel dallarına ağaçların
Budamış bağını bahçesini akılsızca;
Ne vaktini, mevsimini beklemiş,
Ne dolunay ne körpe ay dinlemiş
Ve yangın yerine çevirmiş yurdunu.

Bu İskityalı pek benziyor doğrusu
Stoalı yobaz bir filozofa:
İnsan ruhundan kesip atar o da
İyi kötü bütün arzuları, tutkuları
En masum heveslere varıncaya kadar;
Ben karşısındayım böylesi filozofların
Yüreğimizin can damarını kesiyorlar,
Budayıp umutlarımızı, dileklerimizi
Ölmeden öldürüyorlar bizi.

Fil, Gergedan ve Zeus'un Maymunu

Evvel zaman içinde fille gergedan
Paylaşamayıp koca dünyayı,
Savaşalım olsun bitsin, demişler.
Savaş günü kararlaşmış önceden;
Teke tek çarpışacak iki kabadayı.
Derken bir haber getirmişler:
Zeus'un maymunu, arması, urbasıyla
Havalarda görünmüş.
Tarihlerin yazdığına göre
Maskara'ymış bu maymunun adı:
Haber getirirmiş gökten yere.
Hiç şaşmamış fil cenapları:
Bana elçi geliyor, demiş;
Burnu büsbütün büyümüş.
Gel gelelim, sayın Maskara,
Bir hayli geç kalmış doğrusu
Güven mektubuyla huzura çıkmakta.
Olacak şey mi bu?
Neyse, uğramış bir gün,
O da şöyle, geçerken.
Fil bakmış haber maber yok gökten.
Hep savaşıyla meşgul sandığı tanrılar
Meğer hiç oralı değilmişler.
Oysa ne var bunda şaşacak
Onların gözünde ha fil olmuşsun, ha sinek.
Fil dayanamamış,
Savaş bahsini kendi açmış:
— Zeus kardeşime selam söyle, demiş;
Güzel bir savaş görecek yakında.
Yüce tahtından baksın, bütün tanrılarla.
— Ne savaşı? demiş maymun,
Kaşlarını çatarak.
— Nasıl? demiş fil; bilmiyor musun?

Gergedan benimle boy ölçüşmeye kalktı.
Filistan'la Gergedanya çarpışacak.
Bilirsin elbet bu iki ünlü devleti!
— Yo, nereden bileyim, demiş maskara;
Ama memnun oldum tanıştığımıza.
Böyle şeyler konuşulmaz pek,
Bizim yukarılarda.
Fil fena bozulmuş ve içerleyerek:
— Niçin geldin öyleyse, demiş; ne yapmaya?
— Ben mi? demiş maymun; birkaç karınca
Bir otu bölüşememişler,
Onu pay etmeye gönderdiler.
Biz her şey üstünde dururuz.
Sizin işe gelince,
Tanrılar Kurulu'ndan geçmedi henüz.
Küçüklerle büyükler eşittir bizce.

Bir Deliyle Bir Akıllı

Bir deli bir akıllıya
Taş atıyormuş yolda...
Akıllı dönmüş geriye:
— Aferin dostum, demiş deliye;
Al benden sana bir altın;
Bir hayli uğraştın, yoruldun.
Bedava çalışacak değilsin ya.
Bak şuradan geçen adama.
Onda para tümen tümen.
Sende de bu kol varken,
At taşı, al paranı.
Deli hemen kırmış dümeni
Basmış taşı zengine.
Yine hakkını vermişler vermesine;
Ama altın parayla değil bu sefer.
Bir sürü uşak atılmış üstüne
Ellerinde kalın değnekler
Az mı yersin, çok mu!
Saray böyle delilerle dolu.
Sizi taşlar, kralı güldürürler.
Ağızlarını kapamak için,
Ne diye gidip dövüşeceksin?
Kaldı ki gücün yetmez belki de.
İyisi mi, aferin de;
Saldırt adamına,
Gelsin hakkından.

İngiliz Tilkisi

Madame Hervay'e
İyi bir yüreğiniz ve sağduyunuz var sizin
Daha nice nice değerleriniz.
Ruhça soylusunuz, ayrıca da,
İşleri ve insanları yönetmesini
Çok iyi buluyorsunuz.
Açık ve özgür davranışçısınız.
Kralımız, Zeus misali, size
Yıldırımlar da yağdırsa,
Fransa'ya dost kalabiliyorsunuz.
Bütün bunlar bir destan yazmaya değerdi;
Ama sizin gönlünüzce olmazdı bu destan:
Parlak sözler, övgüler sıkar sizi.
Onun için ben de kısa kesiyorum sözü,
Yurdunuz için de
Bir iki kelime söyleyerek.
Bilirim İngiltere'yi nasıl sevdiğinizi.
İngilizler düşündü mü derin düşünürler;
Bu işte kafaları huylarıyla bir gider:
İnce eleyip sık dokurlar her şeyi,
Deneylere önem verdikleri için de,
Bilimler dünyasını geliştirmekteler.
Bunları yaranmak için söylemiyorum size;
Herkeslerinkinden daha üstün doğrusu,
Sizinkilerin derinleştirme gücü.
Sizin köpeklerinizin burnu bile
Daha iyi koku alıyor bizimkilerden.
Tilkileriniz de daha kurnaz nedense.
Bakın ne yapmış bir İngiliz tilkisi:
Dünyada bugüne dek çevrilmemiş
Bir dolap çevirmiş sizinkisi.
Kâfir fena sıkıştırılmış bir gün;
Düştü düşecekmiş pençesine

Sizin o iyi koku alan köpeklerin.
Kaçarken darağaçları görmüş bir yerde:
Hırsız hayvanlar asılıymış orada,
Porsuk, tilki, baykuş gibi şirretler,
Gelen geçene ibret olsun diye.
Yoldaşları tilki ilişivermiş
Bu ölüler arasında bir yere.
Gel de Anibal'e benzetme bu tilkiyi.
O da Romalıların eline düşecekken,
Aldatıp tilkice komutanlarını
Kurtuluvermiş ellerinden.
Sürek köpekleri bir koşu gelince
Tilkinin ölülerle asılı durduğu yere,
Basmışlar yaygarayı.
Ama boşuna havlamışlar göklere doğru,
Avcı çağırmış hepsini geri.
Nereden akıl etsin tilkinin
Böylesi bir tilkilik yapacağını?
Bir deliğe girmiş olmalı, demiş;
Köpekler daha öteye gitmediklerine göre
Bu namuslu kişilerin asıldığı yerden.
Ama o da gelir asılır buraya bir gün.
Gelmiş asılmış da zavallı.
Köpekler yine hav hav düşünce peşine,
Çıkmış ölüler arasındaki yerine,
Papaz her zaman pilav yer sanarak.
Ama bu sefer kurtaramamış paçayı:
Çünkü bir oynadığın oyunu
Her zaman oynamamak gerek.
Gel gelelim, avcının kendisi bile
Zor bulurdu bu oyunu gereğinde.
Aklı daha az olduğu için değil,
Kim inkâr edebilir her İngiliz'in
Akıldan yana hiç de züğürt olmadığını?
Ama yaşama sevgilerinin az oluşu
İngilizleri çok kez yanıltıyor doğrusu.

Gönüllü Yargıç, Gönüllü Hekim ve Keşiş

Üç evliya varmış, üçü de cennet peşinde;
Fikirleri, zikirleri, hedefleri bir;
Ama ayrı ayrı yollar seçmişler;
Eh bütün yollar Roma'ya gider.
Birine davalıların halleri dokunmuş
İşi uzatan, çıkmaza sokan mahkemelerde.
Parasız pulsuz yargıçlık yaparım, demiş,
Dünya malında gözü yokmuş nasıl olsa.
Kanunlar kondu konalı insan ömrünün
Mahkemelerde geçiyor yansı.
Ne yarısı, dörtte üçü, çok kez de hepsi.
Bizimki davacıları barıştırarak
Önüne geçeceğini sanmış bu çılgınlığın.
İkinci evliya hastaneleri seçmiş.
Aferin derim; çünkü hastayı ferahlatmak
Hayırseverliğin en iyisidir bence.
Eski zaman hastaları da
Her zamanın hastaları gibi olduğundan,
Bizim evliya çok çekmiş dert dinlemekten.
Kimi ağlar, kimi kızar, kimi yakınır:
— Şuna buna nasıl bakıyor baksanıza:
Onlar dostları çünkü; bizler tukaka.
Bunlar hiç kalırmış,
Davacıları uzlaştırmak isteyen
Yargıç evliyanın çektikleri yanında:
Kimse memnun değilmiş hiçbir yargıdan:
Her iki taraf da çatıyormuş ona.
Adalet terazisi
Payına razı etmiyormuş kimseyi.
Yargıç sinirlenmiş dırdır edenlere
Gitmiş hastaneye
Dert yanmış öteki evliyaya.
O evliya da canından bezmiş olduğu için

Gel bırakalım bu işleri de
Gidip ormanlarda yaşayalım demişler;
Hastalardan, davacılardan uzakta.
Sarp kayalıkların dibinde
Tertemiz bir kaynağın yanı başında.
Öyle ıssız bir yere gitmişler ki
Ne gün ışığı girermiş içine, ne rüzgâr.
İşte orada üçüncü evliyaya rastlamış
Ve bir öğüt istemişler ondan.
Keşiş yoldaşları demiş ki:
— İnsan öğüdü kendi kendine vermeli.
Derdinizi sizden iyi kim anlar?
Yüce Varlığın her ölümlüden istediği
Kendi kendini tanımasıdır en önce.
Kendinizi şehirde tanıdınız siz,
Oysa yalnız sakin yerlerde olur bu iş.
Başka yerde kendini aramak büyük hata.
Bulanık suda ne görebilir insan?
Şu kaynağı allak bullak etsek ne olur?
— Kendimizi göremeyiz elbet içinde:
Öyle yoğun bir buluta döner ki çamur,
Suyun billur aynalığı yok olur.
Evet, kardeşlerim, bırakın durulsun sular,
O zaman görürsünüz içinde kendinizi.
Issız yerlerde kalın
İçinizi daha iyi seyretmek için.
İki dost inanıp uymuşlar bu güzel öğüde.
Ama demek değildir ki bu
Kimse bir görev yüklenmeyecek.
Madem mahkemelere düşüyor,
Ölüyor, hastalanıyor insan,
Hekimler, avukatlar olacak ne yapsan.
Tanrı'ya şükür, yoksun kalacak değiliz
Her iki görevin yardımlarından:
Şeref ve kazanç sağladıkça bu işler
Korkmayın, başımızdan eksik olmazlar.

Ne var ki bu görevlerde çalışırken insan
Kendini adam etmeyi unutuyor çok zaman.
Ey halkın hizmetinde çalışanlar,
Kodamanlar, krallar, bakanlar,
Sizler ki ne bulanık sular
Ne umulmadık belalar içindesiniz,
Sizler ki mutsuz oldunuz mu düşer,
Mutlu oldunuz mu da bozulursunuz;
Sizler görmüyorsunuz kendi kendinizi,
Ne kendinizi, ne de hiç kimseyi.
Arada bir kendinize gelir gibi olsanız
Bir dalkavuk gelir bulandırır suyu apansız.
Bu kitabı bu dersle bitirelim,
Gelecek yüzyıllara yararlı olsun diyelim.
Krallara sunarken bunu
Sorarım akıllı kişilere, kitabımı
Neyle bitirsem daha iyi olurdu?

EK

Bu bölümdeki üç masal, La Fontaine'in ölümünden sonra itabına eklenmiştir.

Güneş ve Kurbağalar

Yıldızların sultanı güneş nedense
Gözetir, korurmuş çamurlugilleri.
Ne savaş, ne yoksulluk, ne benzeri belalar
Uğramazmış bu milletin semtine.
Göllerin, batakların sultanları,
(Kurbağalar demek istiyorum, çünkü neden parlak unvanları esirgeyelim onlardan?)
Evet, çamur ülkesinin sultanları
Başkaldıracak olmuşlar günün birinde
Onlara iyilik eden efendilerine.
Fazla rahatlık herkese battığı gibi
Onlara da batmış olacak ki,
Başlamışlar vak vak etmeye
Densizce, haddini bilmezce, nankörce:
Uykularını kaçırmışlar dünyanın.
Akılları sıra bütün dünya.
Büyük küçük bütün yaratıklarıyla
Doğanın gözüne karşı ayaklanacaklar.
Onlara bakılırsa güneş
Her şeyi kasıp kavurmak üzereymiş.
Güneş bir adım atar atmaz göklerde
Elçiler vak vak ediyormuş yedi düvelde.
Onlara kalsa, bütün dünya,
Yeryüzü bütün çarkları marklarıyla
Dört beş kuruyası bataklığın
Çıkarı üstüne dönüp, durmakta.
Sürüp gidiyor hâlâ
Bağrışmaları kurbağaların.
Susmaları gerek, bana kalırsa,

Anlamı yok bunca dırdır gırgırın.
Bir kızdırdılar mı güneşi
Kurutur sulu cumhuriyetlerini şıppadak;
Ne batak kalır o zaman, ne de vak vak.

Sıçanlar Birliği

(Bu ve bundan sonraki masalı La Fontaine Güneş Kral Louis XlV'e karşı nankörlük eden Hollandalıları yermek için yazmış.)

Bir fare korkular içindeymiş
Yolunu gözleyen bir kediden ötürü.
Böyle bir durumda,
Nedir yapılacak en akıllıca iş
Gitmiş komşusuna sormuş bunu.
Ünlü bir sıçanmış komşusu,
Sarayımsı bir evde oturan
Bu derebeyimsi sıçan:
— Kedi medi korkutamaz beni,
Vız gelir bana dişleri, pençesi,
Diye atar tutarmış her zaman.
Bak, fare bacı, demiş bu palavracı sıçan;
Bu seni korkutan kediyi
Ben tek başıma kovarım desem yalan;
Ama bütün sıçanları kaldırıp ayağa
Yaman bir oyun oynayabilirim ona.
Fare saygıyla eğilip çıkmış;
Sıçan binip faytonuna gitmiş bir koşu
Sıçanların, dünyayı düzeltmek için
Sık sık toplandıkları yere.
Daha doğrusu, başkasının sırtından,
Kendilerine ziyafet çektikleri kilere.
Bizimki soluk soluğa girmiş içeri,
Bayıldı bayılacak numarası yaparak.
— Neniz var? Konuşun, demiş sıçanın biri;
— Kısa keseceğim sözü, demiş bizimki;
Bir koşu geldim, çünkü durum ciddi:
Benim komşu farenin
Hemen yardımına koşmamız gerek.
Karabela dedikleri bir kedi

Gerçekten en şeytanı bütün kedilerin,
Kasıp kavuruyor ortalığı bugünlerde.
Fareleri ha bitirdi ha bitirecek,
Bitirdi mi sıra sıçanlara gelecek.
— Hakkı var! Doğru! diye bağırmış sıçanlar,
Yürüyelim üstüne!
Binelim tepesine!
Gelsin ardımızdan eli silah tutanlar!
Bayan sıçanların iki gözleri iki çeşme
Aman etmeyin, gitmeyin demişlerse de,
Durdurmak ne mümkün
Bu yiğitçe ayaklanmasını sıçanların.
Kuşanıp gelmişler er meydanına,
Herkes biraz peynir koymuş çantasına;
Ölmek var, dönmek yok demiş hepsi.
Düğüne gider gibi çıkmışlar yola:
Kafalar inançlı yürekler tıkırında.
Gel gelelim onlardan daha kurnaz kedi,
Geçirmiş bu arada dişlerini
Zavallı farenin boynuna.
Açıp adımlarını sıçanlar
— Haydi, ileri! diye bağırmışlar;
Kurtaralım sevgili dostumuz fareyi!
Ama dişindekini bırakır mı kedi?
Korkunç sesler çıkararak,
Yürümüş düşman ordusunun üstüne.
Bizim pek temkinli sıçanlar
Bu sesleri hayra alâmet saymayarak,
Daha ileri götürmeden
Sözde kabadayılıklarını,
Çekilmişler gerisin geri,
Hiçbirinin burnu kanamadan.
Girmiş her sıçan deliğine:
— Aman, demişler, vay çıkanın haline!

Tilkiyle Sincap

Başı dertte olanlara hiç gülmemeli;
Neden derseniz, kim bilir
Yarın kendi başına neler geleceğini?
Ezop bu dersi birkaç örnekle verir;
Onlar bir yana, alın size bir başkası:
Daha sağlam bir kaynaktan hem de.
Tilki bir gün alay edip duruyormuş
Fırtınaya tutulmuş sincapla:
— Şimdi hapı yuttun işte, diyormuş;
Kafanı kuyruk altına sokadur boşuna;
Çıkar mısın fırt diye ağacın doruğuna?
Fırtınadan yersin böyle şamarı;
Çekersin başına yıldırımları!
Gördün mü neymiş yükseklere çıkmak,
Benim gibi deliklere sığınmak varken?
Bak sen yanıp kül olmak üzeresin.
Bense gülüyorum hallerine köşemden.
Bir yandan böyle alay ederken tilki
Bir yandan da şaşkın tavuklara
Atı veriyormuş pençeyi.
Derken fırtına durulmuş;
Sincap göklerin öfkesinden kurtulmuş;
Bitmiş şimşek, yıldırım gümbürtüleri.
Hava düzelir düzelmez avcının biri
Tilkiyi suçüstü yakalamış:
— Şimdi ödetirim sana ben, demiş,
Tavuklarımın parasını!
Der demez de bir sürü köpek
Düşmüş tilkinin ardına
Sincap görmüş tilkinin yel yepelek
Kaçtığını köpeklerin önünde.
Pek keyfine varamamış bunu görmenin
Çünkü can çekişmesini görmüş tilkinin;

Görmüş, ama gülmemiş sincap; niçin?
Atlattığı beladan ders aldığı için.